BIBLIOTHECA ARMENO-GEORGICA. II.

VIMAKAN TAREGIR

θ̇owϑ̇ak joḷovaṫoy arďanagrowϑeanϑ̇ hayoϑ̇

kazmeaϑ̇

Ķ. Ķostaneanϑ̇.

PETROPOLI.
TYPIS ACADEMIAE CAESAREAE SCIENTIARUM.
Wass. Ostr., 9. Linie, № 12.
1913.

Ex Libris
IN OMNIA PARATUS
W.E.D. Allen

BIBLIOTHECA ARMENO-GEORGICA. II.
Сборникъ древне-армянскихъ и древне-грузинскихъ текстовъ,
издаваемыхъ Императорскою Академіею Наукъ.

ЛѢТОПИСЬ НА КАМНЯХЪ.

СОБРАНІЕ-УКАЗАТЕЛЬ АРМЯНСКИХЪ НАДПИСЕЙ.

СОСТАВИЛЪ

К. Костанянцъ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 линія, № 12.
1913.

BIBLIOTHECA ARMENO-GEORGICA. II.

ՎԻՄԱԿԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐ

ՑՈՒՑԱԿ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

կազմեաց

Կ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՑ.

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.
Տպարանն Գիտութեանց ճեմարանի Կայսերականի.
Վաս. կղզի, 9-դ գիծ, № 12.
1913.

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.
Май 1913 г.
Непремѣнный Секретарь, Академикъ *С. Ольденбургъ.*

Отъ редактора.

Настоящій трудъ К. І. Костанянца извлеченъ изъ рукописныхъ работъ автора, чтобы удовлетворить въ нѣкоторой мѣрѣ давно назрѣвшей научной потребности: удовлетвореніе ея было признано первой очередной задачею совѣщаніемъ дѣятелей, прикосновенныхъ къ нашей спеціальности, по вопросу о подготовкѣ Corpus'овъ армянскихъ и грузинскихъ надписей. 10 іюня 1903-го года состоялось въ Тифлисѣ совѣщаніе заинтересованныхъ лицъ, посвященное выработкѣ плана работъ по армянской и грузинской эпиграфикѣ. Императорская Археологическая Коммиссія выражала «полную готовность принять въ свое вѣдѣніе это научное предпріятіе». Опредѣленіемъ отъ 12-го мая 1903-го года ею было поручено пишущему эти строки «организовать въ Тифлисѣ или въ иномъ мѣстѣ особый комитетъ изъ мѣстныхъ ученыхъ съ цѣлью приведенія въ извѣстность, списыванія и провѣрки армянскихъ и грузинскихъ надписей, находящихся на Кавказѣ». Въ свое время могутъ быть напечатаны подлинные документы по дѣлу. Несмотря на горячо выраженное сочувствіе нѣкоторыхъ лицъ[1]) этому дѣлу, ему такъ же, какъ всѣмъ подобнымъ начинаніямъ, требовавшимъ коллективнаго участія мѣстныхъ ученыхъ силъ, суждено было кончиться неудачею по разнымъ причинамъ. Причины эти не всѣ были изъ категоріи «независящихъ отъ насъ».

---

1) Напр. архим. Месропа Мовсесяна, нынѣ еп., въ Ար = Արարատ, 1903, стр. 463—465.

Еще на самомъ совѣщаніи 10 іюня 1903-го года стало выясняться, что въ то время не было ни подходящихъ условій, ни лицъ для коллективной научной работы въ одномъ, пріемлемомъ для всѣхъ участниковъ, научномъ направленіи; прежде чѣмъ приступить къ работѣ, совѣщаніе арменистовъ и грузиновѣдовъ высказало особую чувствительность и интересъ къ вопросу о разграниченіи сферъ дѣятельности по грузинской и армянской эпиграфикѣ, размежеванію этихъ научно тѣсно связанныхъ областей, въ зависимости отъ предполагавшихся пожертвованій отъ армянскаго общества на армянскія надписи, отъ грузинскаго общества — на грузинскія. Вѣроятно, не столь чуткой отзывчивостью на чисто научную постановку общаго дѣла надо объяснять и то, что лица, взявшіяся по порученію совѣщанія составить полный указатель къ изданнымъ эпиграфическимъ памятникамъ, до сихъ поръ — прошло десять лѣтъ — никакихъ свѣдѣній о своихъ работахъ не давали. Въ то же время иниціатору дѣла стало извѣстно отъ К. І. Костанянца, тогда ректора Эчміадзинской Духовной Академіи, нынѣ инспектора Лазаревскаго Института восточныхъ языковъ, что онъ давно приготовилъ въ рукописи указатель собственныхъ именъ къ армянскимъ надписямъ съ оправдательными эпиграфическими текстами, расположенными хронологически, и съ указаніемъ изданій, въ которыхъ были обнародованы подлежащія надписи полностью. Хотя по замыслу такая работа не могла замѣнить полнаго указателя изданныхъ армянскихъ надписей, чрезвычайная своевременность ея и полезность не могла подлежать спору, и авторъ этихъ строкъ, съ одной стороны, попросилъ К. І. Костанянца передать ему рукопись для изданія, съ другой, не состоя тогда членомъ Имп. Академіи Наукъ, имѣлъ честь получить ея разрѣшеніе, по представленію академика К. Г. Залемана, на печатаніе работы отдѣльною книжкою [1]). Печатаніе сильно затянулось. Работа надъ корректурою выяснила

---

1) Прот. Ист.-Фил. Отд. 1904, § 118. О включеніи изданія въ «Bibliotheca Armeno-Georgica» Академіею постановлено впослѣдствіи—въ 1910 году (Прот. § 260)—уже по докладу редактора настоящей серіи.

необходимость, во-первыхъ, сличенія всего текста съ самими изданіями, откуда онъ извлекался, а не только съ рукописью[1]), во-вторыхъ, внесенія нѣкоторыхъ дополнительныхъ указаній[2]).

Авторъ имѣлъ въ виду въ своей работѣ лишь надписи на архитектурныхъ памятникахъ, но попали въ нее надписи и съ вещей, такъ, напр., 1302 г. съ колокола.

Редакція не дѣлала почти никакихъ дополненій къ численному составу использованныхъ надписей: въ работѣ, естественно, не могли быть цитованы изданія, вышедшія въ свѣтъ послѣ ея окончанія[3]). Армянскія надписи изъ армянскихъ колоній лишь случайно вносились въ нее; въ этомъ отношеніи не использована и литература о св. Землѣ, напр. *Համառօտ պատմութիւն կամ ուղեցոյց տեղեաց՝ գ. տպագր.*, Іерусалимъ 1888, стр. 390—430: *Յիշատակարանք և խաչքարք* (надписи приводятся и въ самомъ текстѣ *Исторіи*).

Не исчерпана эпиграфическая литература и по коренной

---

1) Въ первыхъ двухъ листахъ не были сличены тексты: a) въ надписи Комитаса (VII в. на стр. 2-ой) кромѣ излишней черточки на исходномъ ա формы յիշեա недостаетъ и քի [Քրիստոսի] за словомъ, վկայից въ концѣ, сравнительно съ цитуемымъ изданіемъ о. Гарегина Овсепяна (Ար, 1898, стр. 441—442: Կոմիտաս կաթողիկոսի մի նոր արձանագրութիւն, см. также Ար, 1899, стр. 152), b) 1051 съ *Սեղր.* 110, гдѣ կանկնեցի вм. կանգնեցի и дата — въ концѣ: «Թվ. Շ», c) 1089 съ *Երզնկ.* 70, гдѣ պահապան вм. պաշտպան, чтенія *Ազգ. Հնդ.* III, 325, d) 1121 съ *Երզն.* 32, гдѣ дата—въ концѣ: «ի Թուին ՇՀ».

2) Къ числу ихъ слѣдуетъ отнести: a) систематическое удержаніе въ самомъ текстѣ каждой надписи подлинной ея армянской даты, какъ она указана у собирателей, но это удалось провести лишь съ третьяго листа; кстати, приходится сожалѣть, что въ надписи 1134 (стр. 29) допущено необычное сокращеніе «ԹՀ.» въ значеніи Թուականութիւն Հայոց, b) болѣе обстоятельныя ссылки на использованную литературу; такъ, напр., трудъ Шахатунянца авторомъ цитовался по параграфамъ, занимающимъ часто по нѣскольку страницъ, какъ это прошло въ четырехъ первыхъ листахъ; съ 67-й страницы введены ссылки на томъ и страницы, или серія Ազգագրական Հանդէս цитовалась часто безъ упоминанія автора статьи и всегда съ указаніемъ тома безъ страницы и т. п.

3) Потому подъ 670 г. нѣтъ указанія на изданіе архим., нынѣ еп. Месропа въ Изв. Имп. Археол. Ком., СПБ. 1903, вып. 7-й, стр. 45; тѣмъ болѣе не могла быть использована авторомъ эпиграфическая замѣтка еп. Іусика въ Ար (1904, стр. 988 — 991): Անցեալ դարերի յիշատակ (Ա. Տայլարի վանք, Բ. Հոռոմոսի վանք, Գ. Խնձկօնք — Բէշքէլիսա, Դ. Զուրուգ), гдѣ приводится между прочимъ одна изъ довольно древнихъ армянскихъ надписей съ датою 342 (893 по Р. Хр.).

Арменіи ни древняя, напр. историкъ Степанъ Орбелянъ (см. II, стр. 31, 32 et pass.‘ хотя случайно онъ иногда и цитуется, правда весьма рѣдко, такъ подъ 903 г.), ни новая армянская.

Даже использованныя изданія надписей не исчерпаны, такъ, напр., подъ 1658-мъ годомъ нѣтъ надписи о католикосѣ Іаковѣ, приведенной у Шахатунянца (II, стр. 314).

Въ самихъ текстахъ отдѣльныхъ надписей редакція уменьшала пропуски, а къ концу купюры свела къ нулю. Приходится жалѣть, что надписи не печатались полностью съ первыхъ номеровъ: безразличныя по историческому содержанію части бываютъ весьма важны по формулировкѣ и стилю въ вопросѣ, напр., о подлинномъ времени данной надписи.

Въ помѣщаемомъ подъ отдѣльными надписями перечнѣ изданій, откуда онѣ извлекались, нѣтъ полноты, такъ при надписяхъ Севана, напр. 1176 на дверяхъ, не цитована *Պատմութիւն անցից անցելոց Սեւանայ վանուց արարեալ Մանուէլ վարդապետի Կիւմիւրճեանցւոյ* (Вагаршапатъ 1871, стр. 42)[1]). Часто въ этихъ перечняхъ нѣтъ указанія и на извѣстныя автору собранія, напр. Е. А. Лалаяна и др. въ *Ազգագրական Հանդէս*, особенно когда надписи цитуются по Шахатунянцу или Джалалянцу, такъ һАри̂чская надпись 1221а имѣется не только у Шахатунянца, какъ показано подъ нею, но и у Абеля Мхитаряна (стр. 68).

Работы эпиграфистовъ не-армянъ, хотя бы это и были первоисточники, напр. Brosset[2]), Langlois и др.[3]), совсѣмъ не указываются въ этихъ специальныхъ цитатахъ[4]).

Эпиграфическія работы редактора настоящей серіи также

---

1) Естественно, не приводится и Яковъ Крымскій.

2) Подъ 631 г. слѣдовало сослаться на Mél. As., III, стр. 1—11 (расходится въ чтеніи), подъ 1010а — на *Ani*, II, стр. 23 и т. д..

3) Понятно, не обращено вниманія и на статью Березина, *Армянскія и грузинскія надписи въ церквахъ Джульфы и Испагани* (Труды Вост. Отд., СПб. 1859, IV, стр. 314—320).

4) Общій освѣдомительный характеръ имѣетъ отнюдь не полный перечень литературы въ концѣ предисловія (стр. XXVIII—XXXI); были въ перечнѣ еще номера, которые прямого отношенія къ темѣ не имѣли (редакція ихъ исключила).

не использованы вовсе, равно вызванная ею литература, напр., замѣтка о. Галуста Тэръ-Мкртичьяна[1]).

Редакція не считала себя въ правѣ восполнять всѣ эти пробѣлы, еще менѣе могла она пользоваться съ этою цѣлью бывшимъ въ ея распоряженіи новымъ эпиграфическимъ матеріаломъ, изъ Ани и Ширака, равно другихъ областей древней Арменіи[2]). Въ рѣдчайшихъ случаяхъ, такъ въ надписи 1304, редакція использовала было свои эпиграфическіе матеріалы, но все же пришлось держаться распорядка автора, слѣдовавшаго за Алишаномъ, у котораго въ данномъ случаѣ рядъ опечатокъ и ошибка въ датѣ на 30 лѣтъ: չծգ вм. չձգ.

Мѣстами авторъ снабжаетъ текстъ варіантами: разночтенія приводятся по различнымъ изданіямъ, но не всегда, при томъ эти указанія не исчерпываютъ всего матеріала, хотя кое-гдѣ редакція и пополняла ихъ. Порою не указываются вовсе разночтенія именно тогда, когда они особенно многочисленны, такъ, напр., надпись 1291с въ Աղգ. Հանգ. издана Е. А. Лалаяномъ настолько своеобразно, что впору принять ее за другую, при этомъ новый издатель ничего не говоритъ объ этомъ различіи отъ чтеній у Алишана.

При печатаніи текста было замѣчено отсутствіе послѣдовательно проводимаго принципа въ выборѣ чтеній. Посильно было приложено стараніе слѣдовать изданіямъ-источникамъ, съ предпочтеніемъ позднѣйшихъ, если послѣднія не оказывались явно не заслуживающими довѣрія[3]).

---

1) «Նոտոց». Դիտողութիւնք ուսուցչապետ Նիկ. Մառ'ի նոր Հրատարակութեան առթիւ. Հինգ նոր արձանագրութիւնք, Ար, 1893, VIII.

2) Потому-то, съ одной стороны, нѣтъ въ работѣ ни слова объ Анійской надписи со смущающею датою 622 г. по Р. Хр., съ другой — редакція сохранила молчаніе даже при обсужденіи чтеній извѣстной анійской надписи о построеніи Собора.

3) Въ надписи 1264 г. мы, напримѣръ, слѣдовали Саргсяну, хотя, конечно, только сличеніе на мѣстѣ подготовленнымъ лицомъ можетъ установить окончательно, каковы чтенія զժամատունս (Сарг., Дж.), առաջնորդութեամբ (С.), յառաջնորդութեամբ (Дж.), Սիմէոնի (С.) или ժամատունս (Арц.), յ-թիւն (Арц.), Սիմէովն (Дж.), но, конечно, не Սիմէօն (Арц.).

Датированныя надписи размѣщены въ хронологическомъ порядкѣ [1]), а въ концѣ каждаго вѣка также хронологически надписи, время которыхъ можетъ быть приблизительно опредѣлено по синхронизмамъ, — онѣ снабжены звѣдочками [2]). Надписи, для которыхъ не были выяснены и такія синхронистическія даты, номѣщены въ концѣ изданія (стр. 221—251) въ алфавитномъ порядкѣ названій мѣстъ, гдѣ онѣ находятся.

Подъ 1290d годомъ (безъ звѣздочки) внесена надпись о Серадеґѣ, датируемая по приблизительному опредѣленію времени на основаніи имени игумена Пандала, но Пандалъ встрѣчается и въ 1296 году (1296e), на который въ такомъ случаѣ также слѣдовало сослаться.

Приводимая подъ 854-мъ годомъ надпись требуетъ спеціальнаго опредѣленія путемъ синхронизмовъ: указанный годъ выводится изъ цифры 303 (յգ), принятой за дату армянской эры, тогда какъ это, по всей видимости, цѣна, за которую продала владѣтельница «государыня государынь» половину сада Параґ-

1) При надписяхъ съ двумя датами, начала и конца длительнаго событія, авторъ даетъ преимущество то начальной, напр. 1241g (и 1248), 1317d (и 1323), то послѣдней датѣ. Надпись 1215k попала въ число дополнительныхъ въ концѣ изданія (стр. 251) потому, что использованіе ея авторомъ обнаружилось при провѣркѣ Указателя, гдѣ всплыли имена изъ ея текста, въ рукописи отсутствовавшаго и потому въ своемъ мѣстѣ не напечатаннаго. Такіе, казалось бы, излишки въ Указателѣ были и другіе, надо думать, такого же происхожденія, но редакціи не удалось опредѣлить соотвѣтственныя надписи, въ рукописи также опущенныя.

2) На стр. 2 три надписи VII-го вѣка безъ точнаго указанія года, слѣдующія за 670-мъ годомъ, также надлежало снабдить цифрами со звѣздочкою приблизительныхъ годовъ. Звѣздочки, внесенныя редакціею, впрочемъ стоятъ при цифрахъ, поставленныхъ авторомъ не столько какъ хотя бы приблизительный годъ, сколько какъ указаніе того года, которымъ датирована та или иная надпись съ общими или общимъ даннымъ, напр. когда въ ней называется то же лицо, что въ не датированной: у автора въ такихъ случаяхъ вм. звѣздочки стояла помѣтка տե., т. е. *смотри*. Надпись *1185e (стр. 41) у Ерз. даты не имѣетъ, а у Джал., также не приводящаго ея года, предыдущая надпись—съ датою 698; словомъ, годъ 1185 — весьма гадателенъ; разъ надпись *1187 (стр. 41) хотя бы формально имѣла дату, изъ-за опечатки Джал. (или описки въ самомъ подлинникѣ?), именно 606 (1157) вм. 636 (1187), не слѣдовало помѣщать ее въ отдѣлъ недатированныхъ: ни одна изъ другихъ надписей *1187 (a—d) не имѣетъ прямого указанія на годъ.

санцъ церкви св. Маріаны: «за что купила, за то и продала» церкви, т. е. безъ прибыли, почему ей и были назначены въ годъ двѣ службы; съ особымъ вниманіемъ слѣдовало бы отмѣтить вульгарную форму տովի, если бы надпись была дѣйствительно IX-го вѣка.

Текорскія надписи 1008-го и 1014-го годовъ соединены въ одну (стр. 13): надпись 1014 слѣдовало отдѣлить и помѣстить за 1013 г. (стр. 14).

1013 ср. 1721d.

* 1021 — ? (стр. 27). У К. І. К-ца «1029», повидимому, по опискѣ. Годъ опредѣленъ «послѣ 1021» по смерти отца Васака, умершаго задолго до Седы (Алишанъ, Շիր., 113).

* 1061 (стр. 28). При опредѣленіи времени К. І. К-цъ считается, вѣроятно, съ отожествленіемъ «տոււաջնորդ Վարդիկ» съ Վարդիկ'омъ, упоминаемымъ въ датированной надписи 1061 г.[1]) Годъ построенія Цахацкарскаго монастыря указанъ Ст. Орбеляномъ, II, стр. 84: 490+551=1041.

Ускользнуло и отъ вниманія редакціи, что надпись 1162a= ոժա помѣщена послѣ 1163=ոժբ.

За первой надписью 1181, армянская дата которой, не воспроизведенная въ работѣ, у Джалалянца гласитъ Խլ (630), слѣдуетъ другая (1181a), въ самомъ текстѣ опредѣляемая 65-мъ годомъ по новой армянской эрѣ (Նորո շրջակայիս), т. е. отъ такъ называемой малой эры Іоанна Діакона, начинающейся 1084-мъ годомъ[2]); слѣдовательно, дѣйствительная дата этой надписи 1148 по Р. Хр., а не 1181, какъ это вычислено у еп. Макара Бархударянца въ его Արցախ'ѣ (стр. 335), откуда извлекаетъ нашъ авторъ текстъ надписи вмѣстѣ съ опредѣленіемъ ея времени.

---

1) Впрочемъ эта цахацкарская (изъ Гошаванка) надпись 1061 г. на 102-й страницѣ приводится подъ 1261 г.

2) Éd. Dulaurier, *Recherches sur la chronologie arménienne technique et historique*, Парижъ 1859, стр. 111—115, гдѣ, кстати, совершенно правильно указывается (стр. 115) о преимущественномъ распространеніи этой эры въ области Арцахѣ.

Изъ надписей 1207-го года двѣ (a и b) напрасно были внесены въ число датированныхъ: цитуемый въ качествѣ источника Джал. ихъ года не даетъ.

У того же Джал., откуда извлечена надпись 1214a, ея датой указанъ 664 ոկդ (а не ոկգ 663), т. е. 1215 по Р. Хр.

1214b имѣетъ дату по догадкѣ автора (у Шах. ея нѣтъ), и, слѣдовательно, ей мѣсто въ отдѣлѣ съ звѣздочками на стр. 143.

Такъ же безъ даты въ источникѣ 1215c.

Въ 1216b, начиная съ ի Թագաւորութեան, судя по цитуемому подъ нею Джал.,— особая надпись, и дата ея неизвѣстна, какъ и слѣдующей тамъ же, уже третьей, съ начальными словами Ես Դաւիթ, также прихваченной по недоразумѣнію.

Въ мнимо-одной надписи изъ Арцаха 1247g также прихвачена, повидимому, часть другой, недатированной надписи, начинающаяся словами Ես Պետրէ եւ[1]).

Въ надписи 1251b дата основана на годѣ 700 (չ) армянскаго лѣтосчисленія, но Алишанъ указываетъ, что въ армянской датѣ недостаетъ «мелкихъ цифръ», т. е. десятковъ и единицъ, слѣдовательно, дата 1251 — невѣрна, во всякомъ случаѣ гадательна.

1329b по Е. А. Лалаяну даты не имѣетъ: дата имѣется у Джалалянца, именно 678 (1229).

Къ датѣ 1345 въ надписи того же года слѣдовало бы имѣть въ виду поправку Алишана, который устанавливаетъ 794 арм. лѣтосчисленія.

Надпись 1499a приводится съ ссылкою на Шахатунянца, между тѣмъ у него эта надпись — съ пропускомъ самой даты.

Подъ надписью 1505 въ качествѣ источника указывается одинъ только трудъ Шахатунянца, гдѣ приводятся десятки и единицы, но не сотни армянской даты.

---

1) Возможность такого же подведенія недатированной надписи подъ датированную соединеніемъ двухъ въ одну не исключается и въ другой мнимо-одной надписи также изъ Арцаха 1312b, а равно въ 1323, надписи изъ Аштарака.

Надпись 1681е нуждается въ провѣркѣ относительно даты, выраженной нѣсколько сложно.

Опредѣленіе мѣста, откуда происходитъ та или другая надпись, въ будущемъ указателѣ, тѣмъ болѣе въ самомъ Corpus'ѣ желательно давать обстоятельнѣе, указывая не только географическій пунктъ, но и постройку и часть ея, на которой она высѣчена, но соотвѣтственно должны быть точны указанія и работы новыхъ собирателей или сличителей эпиграфическаго матеріала: трудно достигать этой точности съ прежними собирателями, когда расхожденія начинаются часто въ названіи самого географическаго пункта, какъ, напр., надпись 1185 Джалалянцемъ указывается «на крестномъ камнѣ близъ Кобайрской церкви», а въ Լումայ — «въ hОромайрѣ» [1]).

Однако ни точныя даты, ни подлинные синхронизмы не гарантируютъ времени дошедшаго до насъ текста, напр. болѣе, чѣмъ сомнительна стилистическая подлинность текорской надписи «VI-го вѣка», когда въ ней на лицо форма Հիմնարկեցաւ [2]). Она невѣроятна и въ подлинномъ текстѣ VII-го вѣка, почему сомнѣніе распространяется и на надпись 670-го года съ тою же формою.

Указатели были составлены самимъ авторомъ [3]); въ нихъ не приняты во вниманіе названія церквей, равно праздниковъ и

---

1) Слѣдовало бы избѣгать колебанія и въ формахъ одного и того же названія географическаго пункта въ родѣ того, что Аричскій монастырь называется то полностью — Հառիճայ վանք, то, напр. подъ 1185а и 1201, сокращенно — Հառիճայ (см. также стр. VII, прим. 1).

2) Есть и другія основанія противъ принадлежности наличнаго текста къ VI-му вѣку.

3) Точно или синхронистически датированныя надписи цитуются по годамъ, а недатированныя, помѣщенныя въ концѣ (стр. 221—251), по ихъ номераціи (1—163). Указатели пришлось отчасти пополнить, больше II-й (Բ) и особенно III-й (Գ), но редакціонная работа свелась главнымъ образомъ лишь къ тому, что всѣ имена и названія, занесенныя авторомъ въ Указатели, были провѣрены въ отношеніи какъ ссылокъ по годамъ, далеко не всегда совпадавшимъ съ дѣйствительностью, такъ формъ самихъ именъ и названій, причемъ голое указаніе года, въ большинствѣ общаго для нѣсколькихъ, иногда для десятка надписей, дополнено точнымъ указаніемъ каждой изъ нихъ соотвѣтственной буквой (a, b, c и т. п.).

святыхъ: исчерпывающій списокъ и тѣхъ и другихъ былъ бы желателенъ.

Неустановленность текста сильно затрудняла выборъ собственныхъ именъ, напр. въ теѓерской надписи 1213g читается фраза *և ետու յԱռահ զիմ այգին ի թամիր* «и далъ я въ Араh'ѣ свой садъ *для обработки*», такъ какъ *թամիր* скорѣе нарицательное имя, именно заимствованное изъ арабскаго تعمير (II пор. عمّر *воздѣлалъ землю*), а не собственное, и потому едва-ли слѣдовало его печатать съ заглавной буквы и вносить въ Указатель географическихъ названій. Не есть ли въ другомъ случаѣ (1031, строка 6) чтеніе «...*զաւակս*», при разночтеніи «...*զառակս*», вторая часть географическаго термина? Имѣемъ ли нарицательныя имена (въ такомъ случаѣ что они въ данномъ текстѣ значатъ?) или географическіе термины, названія урочищъ или садовъ, въ словахъ *խողենակս* и особенно *զմանանայն* (*զՄանանայն*?) надписи 1182b? Въ одномъ случаѣ, именно во фразѣ *զիւր գանձով շինած տներն ի գաղտ դրանն խեչ երետ ի սուրբ մայրս լուսոյ* (1233e) если не *խեչ* ́qeჵ, какъ сокращеніе Хачереса, то *Գաղտ դուռն* *Потайной входъ*, несомнѣнно, есть собственное имя, названіе одной изъ дверей или однихъ изъ воротъ Ани[1]); слѣдовательно, цитованную фразу можно бы перевести такъ: «на свои деньги купленные *дома у Потайного входа Хечъ* [Хачересъ, о которомъ рѣчь въ началѣ этой багнайрской надписи[2])] далъ сей святой Матери Свѣта».

Можно себѣ представить, какъ подвергались порчѣ малознакомыя собственныя имена и трудныя мѣста текстовъ со стороны собирателей, когда повторно печатались искаженныя чтенія совершенно ясныхъ словъ, не вызывая ничьего недоумѣнія, напр. въ надписи 1240b вкладчикамъ вложены въ уста: *ընծայեցաք*

1) Редакція позволила себѣ внести въ Указатель эту цѣнную топографическую подробность города Ани.

2) Если же *խեչ* нельзя толковать за сокращеніе Хачереса, уже названнаго нѣсколько раньше, такъ какъ при такомъ толкованіи дѣйствительно получается нѣкоторая тавтологія, то подчеркнутыя слова, набранныя курсивомъ, пришлось бы перевести «дома у *креста* (на *перекресткѣ*?) Потайного входа».

զմեր գանձագին այգին՝ որ ի Մրեն է, զոր Աղտոտն կոչեն, և Աւետման մեծ ագին ի ձեռն եպիսկոպոսի տ̄ր Աբաս և այլ սուրբ եղբարցս «мы пожаловали нашъ благопріобрѣтенный садъ, что въ Мренѣ, называемый Аг̒тотъ, и *большой садъ Благовѣщенія* черезъ епископа владыку Абаса и прочую святую братію сію», тогда какъ чтеніе «большой садъ Благовѣщенія» возникло, по всей видимости, отъ ошибочнаго прочтенія *աւետման Благовѣщенія* вм. *աւետարան*[1]) *Евангеліе* и разъединенія одного сложнаго слова *մեծագին драгоцѣнный* въ два *մեծ ագին большой садъ*; слѣдовательно, правильное чтеніе искаженныхъ словъ должно гласить *աւետարան մեծագին драгоцѣнное Евангеліе* (вм. *большого сада Благовѣщенія!*); не было обращено вниманіе и на то, что въ той же надписи строкою выше слово, означающее *садъ*, писано литературно—съ յ (*այգին*), а не вульгарно — съ пропускомъ յ (*ագին*).

Неустановленность текста зависитъ не только отъ качества работы прежнихъ собирателей, но и отъ отсутствія спеціальныхъ изслѣдованій, посвященныхъ критикѣ текста армянскихъ эпиграфическихъ матеріаловъ. До сихъ поръ мы не имѣемъ ни одной попытки спеціальнаго изученія, грамматическаго или реальнаго, текстовъ надписей; даже списками терминовъ, которыми онѣ изобилуютъ, за исключеніемъ податныхъ[2]) мы пока не располагаемъ. Искусственное ли и тѣмъ болѣе ошибочное образованіе сама по себѣ прекрасная форма архаическаго сильнаго аориста *աւերեաւ* въ надписи 1016-го года? Неправильная ли эта форма отъ *աւերեմ*, или существовалъ, судя по ней, глаголъ * *աւերչիմ гибну*? Грамматическое изслѣдованіе языка надписей помогло бы установленію дѣйствительныхъ формъ собственныхъ именъ, напр., въ надписяхъ Р.=Д. падежъ собственныхъ именъ, имѣющихъ въ И.—-і, какъ оказывается, проявляетъ окончаніе -е, транскрибируемое է, рѣже ե, потому, напр.: а) въ ташкяндской надписи 1046-го года *Քամէ*

---

1) Быть можетъ, въ надписи ԱՐ писана вязью ԱՐ, что легко было принять за Մ.

2) Алишанъ, *Շիրակ*, стр. 91, однако этотъ списокъ относится только къ Шираку, да, къ тому же, онъ далеко не полонъ.

является Р. падежомъ отъ Քամի[1]), b) въ оhанаванкской надписи *1201 (стр. 142) Ջանէ и Բէսուճէ представляютъ Д. падежъ отъ Ջանի и Բէսուճի[2]), c) Նուրսթէ въ 1251e надписи монастыря hОр̒омоса есть Д. при И. Նուրսթի[3]), d) въ надписи 1266c, находящейся также въ монастырѣ hОр̒омоса, Д. Մլքսթէ (Մլքսթէ-ն) имѣется при И. Մլքսթի, что̀ и стоитъ въ началѣ той же надписи[4]), e) въ Арджо-ар̒ичской надписи 1289a два имени Թագոհի (Թագուհի) и Մամքսթի, стоя въ Д. падежѣ, оканчиваются опять таки на է: Թագոհէ и Մամքսթէ[5]). Эта морфологическая особенность въ исторіи hайскаго языка не представляетъ неожиданнаго или исключительнаго по существу явленія[6]); въ отношеніи же армянскаго ономасти-

---

1) Ես Գրիգորի[ս], Քամէ որդի... «я, Григорій, сынъ Камія...»,

2) Подлежащая часть надписи гласитъ: եւ պաշտաւնեայքս սուրբ ուխտիս խոստացան ի տարւոջն մբ. պատարագ... գ. Շահնշահի, գ. Շրվանշահի, բ. Ջանէ, բ. Ամսաջանի. բ. Բէսուճէ, «и служители сего святого братства обѣщали въ годъ 12 литургій... 3—Шаханшаху, 3—Ширваншаху, 2—*Джаніи* [или *Джаникъ*], 2—Амсаджану, 2—*Бэсуч̒іи* [или *Бэсуч̒икъ*]». Форма именъ на -i (Բէսուճի, Ջանի, Քամի) довольно обычна въ армянскомъ ономастиконѣ, являясь разновидностью или усѣченіемъ ласкательной на -ik, см. въ надписяхъ же Արեւի вм. Արեւիկ (ср. и въ нарицательныхъ словахъ армянскаго языка—ախչի вм. աղչիկ).

3) Подлежащая часть надписи гласитъ: Հատուցին մեզ... ժբ. աւր ժամ, դ. աւրն ինձ, բ. Սեդաի, բ. իմ հաւրն Սարգսին, բ. իմ մաւրն Հռիփսիմի, ա. Նուրսթէ ա. Գրիգորոյ «воздали намъ... 12 дней службы, 4 дня мнѣ, 2 — Седѣ, 2 — моему отцу Саргису, 2—моей матери Рипсиміи, 1—*Нурс̒тіи*, 1—Григорію».

4) Подлежащая часть гласитъ: եւ պաշտաւնեայքս փոխարէն հատուցին յամէն ամի ժե. աւր պատարագ, ե. աւր ինձ Ալէքսիս, ե. աւր իմ կենակցին Մլքսթէն, գ. Աւետիս երիցս[երիցու], ա. Ղազարու, իմ հաւր, ա. Վարդէտիկնա «и служители взамѣнъ воздали изъ года въ годъ 15 дней литургіи, 5 дней мнѣ, Алексію, 5 дней — моей супругѣ *Мэл̒жс̒тіи*, 3—попу Аветису, 1—Газару, моему отцу, 1—Вардэтикинѣ.

5) Подлежащій отрывокъ надписи гласитъ: եւ փոխարէն հատուցին մեզ հայր Անդրէաս եւ այլ պաշտաւնեայքս յամենայն ամի... ի տաւնի Աւետեաց Աստուածածնին ը. աւր... իմ մաւրն Թագոհէ, ա. կենակցի Մամքսթէ, բ. ազգաց իմ Յորոսնու, բ. ինձ Որդեկիս «и взамѣнъ воздали намъ отецъ Андрей и прочіе служители ежегодно... въ праздникъ Благовѣщенія Богородицы 8 дней... матери *Тагуhіи*, 1—супругѣ *Мамэс̒тіи*, 2—сородичу (ազգաց?) Йоросну, 2 мнѣ, Вордеку».

6) Имена съ -i въ И. падежѣ въ hайскомъ, какъ извѣстно, представляютъ основу -еа, у которой въ Р. по архаической нормѣ -եայ (Н. Марръ, *Грамматика древне-армянскаго* [собственно *hайскаго*] *языка*, § 82, стр. 65), чего нормальнымъ ослабленіемъ является եյ (է), и эта то форма всплываетъ въ указанной грамматической особенности эпиграфическихъ матеріаловъ (ср. Т. -եւ вм. -եաւ у тѣхъ же основъ, Н. Марръ, ц. с., § 83, стр. 67).

кона особый интересъ представляетъ она въ связи съ именами *Մլքսթի*, *Մամքսթի*, точнѣе со второю ихъ частью *-սթի*: эта часть повторяется въ сложеніи и съ другими словами, напр. *Մամուկսթի* (1266b), образуя всегда, насколько можно судить по извѣстнымъ пока эпиграфическимъ матеріаламъ, женскія имена. Но и одиноко *Սթի* является собственнымъ именемъ, такъ, напр., въ откопанной въ XI-ю анійскую кампанію надписи о построеніи колокольни, гдѣ соотвѣтственная часть съ этимъ именемъ читается[1]):

փոխարէն հատուցին սպասաւորք.... սին խորանին պատարագեն զՔ͞ս մ....ն Սարգսի և Սթէ և Սարգսի արքաուն....

«взамѣнъ опредѣлили служители (сей церкви.....) придѣла совершать литургію Христову... (на пользу) Саргису и Стіи и аркауну Саргису...»

Становится совершенно яснымъ, что въ кармирванкской надписи съ датою 1271[2]) напрасно опущены у К. І. К-ца съ замѣною точками между *Հաւրն Սարգսի* и *և Դ. աւր Սարգիս արքաունին* казалось бы безразличныя для вопроса о собственныхъ именахъ слова *եւ եթէ եւ մերչէ*, какъ читается это мѣсто у цитуемаго тутъ же Алишана (*Շիր.*, стр. 170). Чтеніе это при первой провѣркѣ мною въ 1892-мъ году оказалось не точнымъ воспроизведеніемъ подлинника, вм. *ե* въ *եթէ* въ подлинникѣ — *ի*, и такъ какъ слова *իթէ* не существуетъ, то отъ *ԵիՍ* послѣдняя буква была отнесена къ нему (*ՍիԹէ*) и, въ линіи слѣдованія по стопамъ Алишана, т. е. въ предположеніи, что въ словѣ имѣется союзъ, буква *Ս* была сочтена недописаннымъ начертаніемъ (безъ зубчика направо у второго стержня) *Մ*, и получилась

1) *Книжная исторія Ани и раскопки на мѣстѣ городища*, собственно вышедшее пока добавленіе: *«XI-я археологическая кампанія»* (Тексты и разысканія по армяно-груз. филологіи, изд. Факультета восточныхъ языковъ, 1913, XIII, стр. 36).

2) Кстати, по вторичной провѣркѣ на мѣстѣ выходитъ, что армянская дата надписи не 720, а 72[?], т. е. не хватаетъ единицъ, слѣдовательно, годъ 1271 отъ Р. Хр.—гадателенъ, насколько это зависитъ отъ единицъ.

фраза և միթէ և մեր չէ. Эта, какъ теперь выясняется, фантастическая фраза, увы, была переведена и истолкована[1]). При устанавливаемомъ теперь фактѣ существованія Р.=Д. падежа на -e (<-ey) у именъ съ И. на -i нѣтъ никакой надобности «исправлять» Սիթէ въ Միթէ, и всю соотвѣтственную часть надписи со спорнымъ мѣстомъ слѣдуетъ прочесть и перевести такъ:

Հայր Սարգիս և այլ եղբարքս փոխարէն հատուցին յամենայն շաբաթն աւր գ̃ խորան մեր Հաւրն Սարգսի և Սիթէ եւ Մերչե պատարագեն և դ̃ աւր Սարգիս արքաունին

«Отецъ Саргисъ и остальная братія взамѣнъ опредѣлили, (чтобы) каждую субботу 3 придѣла нашему отцу Саргису и *Ситіи* и *Мерчію* совершали литургію и 4 дня арк̔ауну Саргису».

Такимъ образомъ съ опущенными у К. I. К-ца словами исчезали два имени, оба на правило объ է въ Р.=Д. падежѣ у именъ на -i въ И., такъ какъ и Մերչե, resp. Մերչէ приходится производить отъ Մերչի *Мерчій*[2]); что касается Սիթէ, то эта форма, очевидно, восходитъ къ И. Սիթի, къ параллельной разновидности Սթի[3]).

Հարկեացն (1232b,6) имѣетъ видъ синонима կարևորացն, слѣдовательно, чтеніе пришлось бы понять въ данномъ мѣстѣ въ значеніи — «его *близкимъ* или родственникамъ»; во всякомъ случаѣ сомнительно, чтобы Հարկեացն здѣсь представляло собственное личное имя, какъ это полагаетъ К. К., внесшій его въ Указатель личныхъ именъ.

---

1) Н. Марръ, *Арк̔аунъ, монгольское названіе христіанъ, въ связи съ вопросомъ объ армянахъ-халкедонитахъ*, Виз. Вр., 1905, т. XII, стр. 65.

2) Имя *Мерчій* хорошо извѣстно въ халкедонитской церкви у грузинъ въ формѣ *Мерч-улъ*, какъ назывался авторъ *Житія св. Григорія Хандзтійскаго*, равна и *Мерч-а*, какъ названъ одинъ изъ передававшихъ вкладъ въ крестный монастырь въ Іерусалимѣ въ грузинскомъ *Синодикѣ* (память 120-я, 36).

3) Естественно, обсужденныя имена, имѣющія въ Д. -է, должны бы были появиться въ формѣ И. падежа всѣ одинаково съ -ի, а не съ -է, какъ приводятся они К. I. К-цемъ въ Указателѣ: Մամքութէ, Նուրութէ.

Съ другой стороны, діалектическіе факты, какъ, напр., появленіе такой діалектической формы, притомъ не армянской, а hайской, какъ *Հոյրատուն* вм. *Հիւրատուն* въ аштаракской надписи 1317 года (1317e), могли бы быть использованы не только лингвистами, но и историками Арменіи, одна изъ интереснѣйшихъ проблемъ для которыхъ — вопросъ о внутреннихъ переселеніяхъ различныхъ племенъ Арменіи и ихъ взаимномъ вліяніи. Діалектически интереснымъ представляется и заимствованное арабское وقف, помимо замѣны исходнаго губного f губнымъ m, обнаруживающее въ надписи отъ 1336 г. монастыря hОромоса, близъ Ани, перерожденіе начальнаго слога wa-, resp. *վա-* въ *ո* o, resp. wo (слово, значитъ, звучало *ոխմ* woq̇m или, быть можетъ, архаически—oq̇m), какъ это наблюдаемъ и теперь въ одномъ изъ южныхъ армянскихъ говоровъ, именно въ «буланэх»скомъ, напр. «*օսեատ*»[1]) [въ нашей діалектологической транскрипціи *ոսիատ* osiat или *ոսյատ* osyat] *завѣщаніе* вм. *վասիաթ* (араб. وصية), «*ոլլա*» [понимать ли здѣсь букву *ո* архаически, какъ въ нашей діалектологической транскрипціи, т. е. въ значеніи olla, или вульгарно — wolla?][2]) *клянусь Богомъ* вм. *վալլա* (араб. والله). Тутъ важна не лингвистическая только сторона дѣла, а реальная, насколько мусульманская юридическая терминологія проникала въ акты христіанскаго народа, понятно, въ подмѣну прежнихъ армянскихъ терминовъ. Въ этомъ отношеніи знаменательно употребленіе араб. قسم въ формѣ *խիսմ* qism въ значеніи *рода* вм. обычнаго *ազգ* еще въ 1235-мъ году (1235d, строка 4: *կամ ի խըսմի մերոյ կամ յաւտարաց*). Тогда армянская живая рѣчь, по всей видимости, уснащена была арабскими словами, проникшими и въ турецкій[3]), и

---

1) Эм. Этн. сборникъ, Москва, 1901, т. II, стр. 66,16.

2) ц. с., стр. 67,17.

3) Почти сто лѣтъ позже даже про священническое одѣяніе, когда про него хотѣли сказать, что оно *выткано*, употребляли уже араб. نسيج, такъ въ надписи 1326e (строка 3): *Նասիճ չուրջառ*, и это имѣемъ въ надписи сѣверной области, именно Ширака. Чисто лексическое значеніе имѣетъ *Եսիր* (араб. اسير) *плѣнникъ* рядомъ съ терминомъ *Հուքմ* (араб. حكم) также на сѣверѣ—въ бджній-

еще вопросъ, кто у кого заимствовалъ эти арабскія слова, турки у мѣстнаго армянскаго населенія или армяне у пришлаго турецкаго элемента, когда исключается вопросъ о непосредственномъ заимствованіи и тѣми и другими изъ арабскаго.

Въ правовыхъ терминахъ однако съ арабскими слагались не только персидскіе, но и греческіе даже въ XIII-мъ вѣкѣ, такъ рядомъ съ *դահիակն* (1266a, строка 11) и *չարեքտար* (1131a, строка 3: *չ. և այլ ընծայ*), идущими изъ Персіи, появляется *սիկել* (1262a, строка 4) греческаго происхожденія, болѣе близкій къ грузинской формѣ სიგელი sigel-i, и быть можетъ, въ багнайрскую надпись 1252-го года прошедшій черезъ грузинскую среду. Здѣсь же кстати будетъ упомянуть о чисто армянскихъ терминахъ *տէրունի* (1268b, строка 10: *ստացուածն տէրունի լեցի*) и *ձեռնափոխ* (1261c, строка 1).

Въ только-что цитованной надписи 1336-го года цѣлый подборъ любопытныхъ терминовъ по водоснабженію, межамъ и путямъ, какъ то *ջրհոր* (строка 11), *ջրդիր* (строка 12), *կոբար* (строка 10, ср. 1237, строка 4: *Ծաղկագուղի*, разн. *Ծաղկափղին*, *իւր կոպարովս*, разн. *իւր կապարովս*, 1237c, строка 4: *իւր կոպար է ազատ յամենայն չարէ*), *շահրոայ* = شاهراه, отсюда ново-г. შარა (строка 11: *շահրոէն*); сюда же относятся *կիւրակաջուր* (1261e, строка 5), *ցիցք* (1191, строка 2; К. I. К-мъ терминъ этотъ внесенъ въ Указатель географическихъ названій), *եռանդ* (1230a, строка 2: *զկկուազէն իւր եռանդեամբ*, 1239, строка 4: *Կարմիր քարն իւր ամէն եռանդովս*[1]), *կռավար* (1237b, строка 3), *պահէզ* (1266d, строки 3, 4).

Вмѣстѣ съ синонимами-терминами *շորթել* (1225g, стр. 71,5) и *ի բացս խորել* (1228c, стр. 3) любопытно отмѣтить фразу надписи 1253b (строки 8—9) съ двумя требующими разъясненія словами: *այլ ոչ ում աղման չկա հետ զոզին*.

ской надписи 1358 года, которая полна вульгаризмовъ (*յիանէ*, *խլեր էր*, *զեր*, *ճորտերն*, *կացուցեր*, *ի չորս դիաց* и др.) и содержитъ, кромѣ того, персидскія заимствованія (*բունիաթ* = بنیاد, *նիազեցաւ* отъ نیاز, равно *թարխան* = ترخان).

1) см. С. Аматуни, *Բառ ու Բան*, s. v.

И въ этихъ случаяхъ лексическіе матеріалы при правильномъ толкованіи и осторожномъ пользованіи ими въ освѣщеніи назрѣвающихъ реально-историческихъ вопросовъ интересны не съ одной лингвистической точки зрѣнія; въ нихъ или отложеніе цѣлаго заглохшаго въ армянской жизни вѣроисповѣднаго теченія, какъ, напр., въ терминѣ *սէր* (1229a, строка 8) въ значеніи греческаго ἀγάπη и грузинскаго აღაპი[1]), или термины не только юридическіе и сельскохозяйственные, о которыхъ отчасти упоминалось, но и иные техническіе, какъ то: *քարգործ* (1263a, строка 5) *каменотесъ*, *պտուղ* (1262a, строка 15) *рѣзчикъ (надписи)*, *կտակ* *завѣщаніе* въ значеніи *дарственной грамоты* (1235d, строка 7), *զոյգք* *застежки* на Евангеліи (1234b, 2: *աւետարան զուգաւք*), едва-ли вообще *украшенія* (см. С. Аматуни, ц. с., подъ сл. *զուգել*), и т. п.

Изслѣдованіе собственныхъ именъ и географическихъ названій помогло бы и прочному установленію тѣхъ или иныхъ чтеній. Въ 1241g географическій терминъ, поставленный въ В. мн. ч., *ի քարատնիս* любопытенъ по сродству съ *քարտունք* (<*քարատունք*), какъ назывался пещерный кварталъ въ Ани, судя по сохранившемуся въ *Грузинскихъ лѣтописяхъ* армянскому термину ქარტუნი qar-tun-i, первоначальный видъ котораго *քարատուն* и лежитъ, по всей видимости, въ основѣ *քարատնի-ք*, названія урочища, изобиловавшаго, надо думать, *пещерными домами*.

Послѣ разъясненій, данныхъ въ печати[2]), не можетъ быть сомнѣній въ томъ, что ширакская надпись отъ 1338 года въ монастырѣ hОр̔омосѣ въ названіи урочища *Խայչով փարահն* (строка 12) сохранила цѣнную діалектическую форму названія *креста*: *խայչ* q̇ayč̣.

Болѣе того, тексты многихъ надписей, какъ они печатаны, очевидно, не понимались издателями, судя по разстановкѣ словъ,

---

1) Христ. Востокъ, I (1912), стр. 41, II (1913), стр. 145—147.

2) Христ. Востокъ, I (1912), стр. 238, см. также А. Лорисъ-Калантаръ въ Христ. Вост., II (1913), стр. 151.

напр., въ другой Багнайрской надписи (1234d) трудно понять фразу ...*ետու խաչ մեծածախ և աւետարան Սառըճփողոցին կողպակի վեր ի Շիրակուանին զմարգն, որ Ճլուտ կոչի*, если не перебрать ее такъ: ...*ետու խաչ մեծածախ և աւետարան, Սառըճփողոցին կողպակ, ի վեր ի Շիրակուանին զմարգն՝ որ Ճլուտ կոչի* «...я (Ṫагуhiя) дала драгоцѣнный крестъ и Евангелiе, лавку на Шорной улицѣ, выше—въ Ширакванѣ—лугъ, называемый Ч́əлутъ». Недоумѣнiе вызывается также и тѣмъ, что *զձիթին հարկն побоpъ на масло*, который по надписи 1299 года должны были давать церкви св. Богородицы въ Мармэтѣ, печатали съ прописной буквы (*զՁիթին հարկն*), что̀ перешло и въ работу нашего автора.

Что же удивительнаго, если болѣе трудныя мѣста печатаются безъ всякой попытки понять, какъ наборъ словъ, напр., въ 1186a слова — *մամքնանոցս, զբրմիտ* (по опеч. *զբրմիսա*), *գիսե, բեմքո, ողչին*.

Критика текста только и могла бы установить правильныя формы и терминовъ и именъ, иногда не только вопреки собирателямъ, но и самимъ подлиннымъ надписямъ, вовсе не безусловно свободнымъ отъ всякихъ погрѣшностей, напр. имѣемъ ли въ талинской надписи VII-го вѣка, палеографическая копiя которой отъ руки дана у Алишана (стр. 138), имя hАтъ (Д. *Հատայ*) или hРаhатъ (*Հրահատ*) въ дефектномъ начертанiи? Не есть ли въ надписи 991-го года *Գուրգեայ Гургiя* искаженiе вм. *Գուրգենայ Гургена?*

Не подлежитъ сомнѣнiю, что нѣкоторыя армянскiя надписи, датированныя точно или съ приближенiемъ, хотя и начертанныя на стѣнахъ зданiй, въ дошедшемъ до насъ видѣ отнюдь не принадлежатъ тому времени, къ которому онѣ относятся по хронологическимъ даннымъ даже тогда, когда онѣ по содержанiю подлинны: онѣ переписаны. Надписи переписывались или со стѣнъ во время перестроекъ церквей или независимо отъ перестройки впервые переносились на стѣны съ пергаментныхъ листовъ, когда все болѣе и болѣе сталъ укрѣпляться и распространяться обы-

чай писанія актовъ на стѣнахъ храмовъ и вообще зданій. Кромѣ того, и современно событіямъ высѣченныя надписи на стѣны переносились съ ктиторскихъ или жалованныхъ актовъ, по всей видимости, не всегда полностью и не всегда съ дипломатической точностью. Принятіе во вниманіе этихъ обстоятельствъ особенно важно при анализѣ древнѣйшихъ армянскихъ надписей, которыя, къ слову сказать, отъ V-го и даже VI-го вѣка вовсе отсутствуютъ, да и къ VII-му вѣку принадлежатъ далеко не всѣ, которыя датированы событіями VII-го столѣтія. Быть можетъ, реально-критическая работа надъ текстами армянскихъ надписей со временемъ установитъ, что у насъ въ распоряженіи нѣтъ и подлинно въ VII-мъ вѣкѣ начертанныхъ надписей, но во всякомъ случаѣ — фактъ, что пока не существуетъ отъ V-го или VI-го вѣка ни одной подлинной строки надписи на hайскомъ, т. е. на такъ называемомъ «древне-армянскомъ» литературномъ языкѣ, какъ не существуетъ не только рукописнаго текста на томъ же языкѣ, но и позднѣйшаго непроредактированнаго въ отношеніи языка списка рукописнаго текста V-го или VI-го вѣка. Иное сужденіе и иной выводъ возможны только при одномъ условіи, именно если будетъ доказано, что господство hайскаго языка стало ограничиваться въ Арменіи еще въ началѣ VII-го вѣка и значительно раньше ростомъ значенія армянскаго языка, тогда уже успѣвшаго, молъ, отвоевать себѣ нѣкоторое мѣсто и въ письменности, прежде всего въ надписяхъ. Во всякомъ случаѣ все болѣе и болѣе выясняется, что наличный текстъ Библіи, принимаемый до днесь большинствомъ арменистовъ и по языку за памятникъ V-го вѣка, едва-ли древнѣе VIII-го вѣка въ общемъ, не говоря уже о несомнѣнныхъ еще болѣе позднихъ исправленіяхъ, между тѣмъ съ этимъ именно переводомъ связано опредѣленіе времени другихъ памятниковъ древне-армянской литературы, въ числѣ ихъ историческихъ. Нечего говорить, какое громадное значеніе имѣетъ при такихъ условіяхъ всестороннее изученіе надписей не только для политической и культурной исторіи Арменіи, но и для исторіи древне-армянской литературы,

а равно для исторіи обоихъ языковъ Арменіи, hайскаго и армянскаго.

Какъ и въ древнихъ рукописяхъ, писанныхъ строчнымъ письмомъ, при печатаніи древнихъ текстовъ, тѣмъ болѣе надписей, въ подлинникѣ высѣченныхъ сплошь иниціальнымъ письмомъ, заглавныя буквы употребляются лишь, насколько это не ускользало отъ вниманія редакціи, въ собственныхъ именахъ, но не въ *ա̅ծ̅, ա̅ծածին, փրկիչ* и т. п., развѣ эти нарицательныя имена появляются въ качествѣ собственныхъ именъ, напр. названія церкви, и не въ этническихъ терминахъ *հայք, վիրք* и т. п., если мн. число ихъ не воспринимается въ качествѣ названія страны (*հայք армяне, վիրք грузины — Հայք Арменія, Վիրք Грузія*).

Въ знакахъ препинанія редакціи хотѣлось избѣгать излишества въ родѣ постановки запятой передъ *եթէ*, resp. *թէ*, когда этимъ союзомъ вводится косвенная или прямая рѣчь и онъ самъ замѣняетъ знакъ препинанія, то русское двоеточіе (при прямой рѣчи), то русскую запятую (при косвенной рѣчи)[1]. Запятая, къ сожалѣнію, введенная въ древніе армянскіе тексты на hайскомъ языкѣ наравнѣ съ армянскою запятою (.), допускается передъ относительными предложеніями, уступая мѣсто армянской запятой (.) передъ предложеніями цѣли и т. п. Въ заключеніи редакторъ обращаетъ вниманіе читателя на списокъ опечатокъ или недосмотровъ, помѣщенный въ концѣ книги (стр. 291—292).

---

1) Иное дѣло, когда тотъ же союзъ появляется въ значеніи *если*.

ՆԱԽԱԲԱՆ·

Ի քարեղէն տախտակս նախնի կերտուածոց Հայաստան աշխարհին յոլով դրոշմեալ են յիշատակարանք, յորջորջեալքն արձանագրութիւն, որք թէպէտ ըստ մեծի մասին հակիրճք յոյժ և սակաւաբանք, այլ ճշգրտախաւս եւ հաւատարիմ՝ պատմիչք են զանցելոց ժամանակացն, եւ բանիւ բերանոյ որոց զգործսն գործեցինն ցուցանաւղք յետնոցս զայլ եւ այլ զհանգամանս կենցաղոյ նախնեաց եւ զընտանի նոցին զբարբառ խաւսից։

Թէպէտ եւ չեն առ մեզ ճշգրիտ նմանահանութիւնք եւ ոչ կարգաւորեալ համախմբեալ ժողովածոյք յիշատակարանացդ ըստ աւրինակի, որպէս գտանեմք զայնպիսիսն ի լեզուս եւրոպացի ազգաց [ա]), *սակայն բանասէրք եւ ճարտարք ոմանք վաղ ուրեմն փոյթ կալեալ յընծայել ի սեղան դպրութեան զընդարձակ նկարագիրս զտեղեաց տեղեաց աշխարհին հայոց, հիւսեցին անդստին ի վաստակս իւրեանց եւ զարձանագրութեանցն զաւրինակս, զորս նոցա ի գիր էր առեալ ընդ ձեռն ընթերցանութեան ի հեռաստանէ։*

Այլ զի ցան եւ ցիր սփռեալ ծաւալեալ են պատճեանք յիշատակարանացդ յէջս անդ բազմահատոր մատենից, որպէս տեսա-

---

ա) *տես* **Böckhius**, A. *Corpus inscriptionum graecarum*, Berlin 1828—1877.
Corpus inscriptionum latinarum, Berlin 1863—1899.
Corpus inscriptionum semiticarum, Parisiis 1881—1911.
Hübner A., *Exempla scripturae epigraphicae latinae a Cesaris dictatoris morte ad aetatem Iustiniani*, Berlin 1885.

նիցի ի ցուցակէն որ ի վերջկոյս բանիցս (էջք ը—ժա), բացայայտ իսկ է ապաքէն եթէ չեն այնպիսիքն դիւրամատչելի որոց հարկ ի վերայ կայ խոյզ եւ խնդիր լինել հաւաստի ցուցմանց նոցին։ Վասն որոյ ի մտի եդեալ մեր ընծայել բանասիրաց դիւրութիւնս գէթ ի գիտել զկարեւորագոյն մասունս պարունակութեան զքարեղէն յիշատակարանացդ, քաղուածաբար առեալ շարահիւսեցաք զառաջիկայս գործ, կոչեցեալ Ցուցակ ժողովածոյ, յորում ըստ ժամանակագրական կարգին շարեալ զբանսն, ի բաց թողաք զայնպիսիսն յարձանագրութեանցն, որք ոչ կրէին զհաւաստի նշան թուականի գրութեանն, եւս եւ զայնոսիկ զպարբերութիւնսն, որք ըստ մերումս փանաքի վարկման չկարէին լինել պիտեւան ի պարզաբանութիւն և ի լուծումն պատմական խնդրոց։

Այսպէս յաւրինեալ կազմեցաւ ի քարեղէն յիշատակարանաց անտի տարեգիր իմն նորաւրինակ, յորում ամ ըստ ամէ անընդհատ գան ելանեն առաջի մերոց աչաց էջք տոհմային պատմութեան հայոց, սկսեալ ի 631 ամէ Կենարարին մինչեւ ցդարն ԺԹ որդ։ Ցուցանին ի նմին եւ տեղիք յիշատակարանացդ եւ մատեանքն, յորոց քաղեալ է մեր զբանսն։ Կարէ ապաքէն ուշիմ ընթերցաւղն ինքնին ընդ ձեռն մտադիւր բաղդատութեան հաւաստի լինել համաւրէն ընդարձակութեան նիւթոյն, զոր հարկ էր լիուլի ի հանդէս ածել, եթէ չէր մեր յապաւեալ զգործն առ յամփոփել զայն յանձուկ յեզերսն կարեւորագունից և անկասկածելի եւեթ նիւթոց պատմութեան, որպիսիք են մեկին եւ հաստատուն թուականք ժամանակին, անձինքն, որք զգործսն գործեցին, տեղի գործողութեանցն, եւս եւ յատուկ պարագայք գործոյն։ Եւ եթէ հայեսցուք յընդարձակութիւն նիւթոյն, զոր ընձեռեն մեզ քարեղէն տարեգրութիւնք հայոց, հարկեալ եմք ի խոստովան լինել եթէ մերս ձեռնարկութիւն դուզնաքեայ իմն է արդարեւ մասն բոլորին։ Վասն զի առեալ ի շրջան խմբագրութեան մերոյ զյիշատակարանս աշխարհաց ոմանց Հայաստան երկրին, եւ այն ըստ հրատարակութեան բանասիրացն, որք զայնս ընթերցանն, թողեալ եմք ի բաց զորս ի կերտուածս անդ Ճարտարութեան աշխարհին Կիլիկոյ գտանեմք դրոշմեալ, եւս եւ զայնոսիկ, որք ուրեք ուրեք ի սահմանս Հայոց Մեծայ եւ արտա-

քոյ արձանացեալք են ի գիր յունաց, լատինաց, արաբաց եւ այլոց ազգաց ա)։

Զայս առ ծաւալ յիշատակարանացն. իսկ որ ինչ առ հարազատութիւն ընդաւրինակութեան նոցին, հարկ է գիտել. զի բազում ինչ կախեալ է զանձնական հմտութենէ որոց վիճակեալն է ընթեռնուլ ի հեռաստանէ տեսութեամբ եւեթ աչաց առանց աւժանդակութեան դիտակի կամ առանց նմանահանելոյ զայնոսիկ արուեստական իմն եղանակաւ։ Ընթերցանութիւն այդպիսի տայ առիթս բազումս ի կասկածիլ ընդ հարազատութիւն ընդաւրինակութեանն այնպիսեաց մանաւանդ արձանագրութեանց, որք յանմատչելի բարձունս շինուածոցն են հաստատեալք կամ ամփոփին ի խորշս անդ արգելեալս ի լուսոյ արեգական։ Թէպէտ ամենեքին, որք յաւժարակամ ետուն զանձինս ի գործ արտագրութեան քարեղէն յիշատակարանացդ, մեծաց արժանի են գովութեանց վասն ջանիցն և արդեանց ջերմեռանդն վաստակոց, սակայն եւ ոչ ամենեքին Թուին մեզ հաւասարապէս կարողս և ձեռնհասս լինել յայն գործ տաժանելի։ Ի բաղդատութենէ անտի արձանագրութեանց-ոմանց, որք ոչ ի միոջէ ձեռանէ են ընդաւրինակեալք, բացայայտ լինի, եթէ կարի բազմազան են տարբերութիւնք ընթերցուածոցն բ), անշուշտ, յառաջացեալք ի տարբերութենէ անտի վերծանաւղացն, յորոց ոմանք թերուսք եւ անվարժք, այլք իբր աւտարազգիք՝ անտեղեակք նրբին հանգամանաց ոճոյ գրութեանն, և այլն ըստ կարգին։ Ո՞չ ապաքէն ի ժամանակին հռչակեցաւ կասկած բանասիրաց ոմանց եթէ Սարգիս վարդապետ Ջալալեան, որ հրամանաւ տ. տ. Ներսիսի հինգերորդի, կաթողիկոսի ամենայն հայոց, շրջէր ի հոգեւոր վիճակսն վասն առնելոյ աշխարհագիր, քահանայից եւ դպրաց գիւղականաց տայր առնուլ ի գիր զյիշատակարանսն, զորս ապա ի լոյս ածեալ է նա յիւրումն

ա) տես՝ V. Langlois, *Inscriptions grecques, romaines, byzantines et arméniennes de la Cilicie.* Paris 1854.

И. Помяловскій, *Сборникъ греческихъ и латинскихъ надписей Кавказа*, СПб. 1881.

բ) Համեմատեա ուշիմ ընթերցաւղն ի գնին առնուլ աւրինակի աղագաւ զարձանագրութիւնս Թուականացն՝ յժը, յլթ, յմբ, նլ, նծբ, նհ, նձ, չժ, ոիդ, ոիզ, ոլդ, ոլը, ոխa, ոխե, ոծ, ոծe, ոկa, ոհad, ոհգ, ոհըa, ոձ, ողa, ողբa, ողզa, չժէ, չիբc, չիթ, չհեh եւ այլն.

կրկնահատոր մատենին Ճանապարհորդութիւն ի Մեծն Հայաստան։ Սմին նման ի յայտ եկն եւ այն եթէ ստորագրութիւնն Վայոց ձորոյ ի գիրս Ջալալեանի գործ է գրասէր առն երիտասարդի յԱղէքսանդրապոլ քաղաքէ, Յովհաննու Յակովբեան Բաբայեանց, որ ի ժամանակի շրջագայութեան վարդապետին իբր քարտուղար ի սպասու կայր առաջի գաւառապետին Վայոց ձորոյ, ծանաւթ բանասէրծին Պետրոսի Մադաթեանց Սէյադ մականուանելոյ [ա]). Չեն ինչ զարմանք ապաքէն եթէ եւ սպրդեալ իցեն ի գիրս Ջալալեանի շփոթութիւնք թուականաց եւ անյարիր դարձուածք բանից, վկայք անփորձ լինելոյ աւժանդակաց նորին։

Են սակայն եւ այլ հանգամանք արժանիք մտառութեան, որք թելադիր լինին կասկածանաւք հայիլ յընթերցուածս արձանագրութեանցն. Նախ զի ի տեղիս տեղիս գտանեմք ընթերցուածս ոչ համապատասխանս նմանահանութեանց։ Ծանաւթ է ընթերցանութիւն բանիցս «Եղբայրիկ նկարող խաչիս», զոր երբեմն Ալիշան ընթերցեալ «կարող» կարծէր լինել «կազմող» [բ])։ Ճեմարանականն Բրոսսէ [գ]) յընթեռնուլ իւր զերկուս նմանահանութիւնս տապանագրոց յերկուս տեղիս գայթէ. մի՛ չգիտելով, անշուշտ, զխորհուրդ փակագրոյ, տայ մեզ փոխան «ա՜ հաւրէն» միայն «այ...», եւ երկրորդ՝ «ածայսիրին» ընթեռնու «Այսիրին» փոխան «աստուածայսիրին»։ Զգիր խաչարձանի միոյ, որոյ բովանդակն չորք բառք են, Ալիշան ընթեռնու [դ]) «Այս է հանգիստ տեառն», որ չտայ իմաստ ինչ։ Ի գրութեան անդ խաչարձանին զտեղի «տեառն» ունին նշանագիրքս տ͞ռն, որ է անձնական անուն կրճատ գրութեամբ, զուգէ Մարտիրոս, Մարիամ և այլն։

Ի նմանահանութեանց անտի, արարելոց ընդ ձեռն գերմանացւոյն Կէստներայ, քաղէ Ալիշան բանս ոչ համանմանս բնագրին [ե])։ Աւրինակի աղագաւ յիշեսցուք աստանաւր զարձանագրու-

---

ա) տես՝ Արձագանք.

բ) տես՝ Այրարատ 112 եւ Շիրակ 29 եւ ծան. 1.

գ) տես՝ *Объ армянскихъ надписяхъ въ Болгарахъ*, Изв. Имп. Русск. Археол. Общ., հատ. II (1861), էջք 181—184; Изв. Вост. Отд. Имп. Русск. Археол. Общ., հատ. I, вып. 5 (1860), էջք 145—150.

դ) տես՝ Այրարատ 62.

ե) տես՝ Շիրակ 42, 43, 71, 74 եւ 171, Այրարատ 64 եւ 139.

թիւն շինութեան կաթողիկէին Անւոյ. Կէստներ տայ ընթերցանութիւնս «կաթաղիկոսի» «Կատրանիդէ» «հիմնադրեալ», զորս առ Ալիշանի ոչ տեսանեմք. Կաթաղիկոս անուն, անսովոր ի բարբառ դպրութեան, հասարակեալ երևի առ ժողովրդեան գաւառին Այրարատայ։ Զանուն թագուհւոյն Գագկայ Ա. Շահանշահի աւանդէ մեզ ժամանակակից շինութեան կաթողիկէի, Ասողիկ պատմիչ ա), եթէ նմանահանութիւն արձանագրութեանն չմեղանչէ ճշմարտութեան, պարտ է ապաքէն զԿատրանիդէ գրութիւն Ասողկանն յեղուլ ի Կատրանիդէ։ Ի այլ իմն ուղղագրութիւն անուան թագուհւոյդ, յորջորջելոյ յարձանագրութեանն Տիկորոյ յամին 1008 Կատրանիդէ։ Մնայ արդ ընդ ձեռն լուսատպութեան հաւաստի լինել եթէ ո՞ր յերկոցունց յիշատակարանցդ իցէ հարազատ։

Ընդ այսոցիկ մանրակրկիտ շփոթութեանց զուգորդի եւ թիւրիմացութիւն հաշուոյ թուականաց տարւոյն։ Առ այս շատ լիցի նշանակել աստանաւր զհակասական վերծանութիւն երկոցունց գիտնոց։ Գաղղիացի հայագէտն Վ. Լանգլուա յամին 1852 եգիտ զտապանագիր մի ագուցեալ յորմն եկեղեցւոյն Տարսոնի ի Ներքուստ եւ, նկարեալ զպատկեր նորին, յամին 1854 զառաջինն ած զայն ի լոյս ի Փարիզ։ Ըստ նորին վերծանութեան ամն չժա (1263) է թուական տապանագրոյդ բ), թէպէտ եւ ի նշանաց անտի գրութեան չէ մարթ հաստատել զայդ։ Զնոյն տապանագիր, գոգցես ուրոյն նմանահանեալ անկախ ի գաղղիացի աւրինակէն, դնէ առաջի մեր հմուտն Ալիշան յէջս անդ Սիսուանայ գ), նշանակելով զթուականն չժթ (1270)։ Թուի թէ ոչ մի ի թուականացդ մերձ հասանէ առ ճշմարտութիւնն։ Այլ եթէ ուշի ուշով զննեսցուք զպատկեր տապանագրոյդ, յերկոսին աւրինակսն բացայայտ տեսցուք ընդ պատուանդանաւ մեծի խաչին դրոշմեալ անունս Մլեհ, զոր ոչ Լանգլուա և ոչ Ալիշան չեն ընթերցեալ։ Արդ եթէ զանունդ Մլեհ յաւդեսցուք ընդ բանից յիշատակագրութեանն, որ ի վերայ տապանին, բացայայտ լիցի արդեաւք եթէ զտապանաքարդ խաչազարդ կանգնեալ է Մլեհ, իշխան Ռուբինեանց,

ա) տես՝ Պատմութիւն Ասողկան, Ս. Պետերբ. 1885, էջ 256.

բ) տես՝ *Inscriptions grecques* etc., 27 եւ զտախտակն առանձին ի վերջ կոյս.

գ) տես՝ յէջն 271.

ի յիշատակ եղբաւր իւրոյ Ստեփանէի, հաւր մեծին Լեւոնի, առաջնոյ Թագաւորին Հայոց ի Կիլիկիա, յետ հասանելոյ իւր յաթոռ պայազատութեան հայրենի իշխանութեան։ Աւանդեն պատմիչք եթէ զառիւծն Սեաւ Լերին, զՍտեփանէ, որ ահաբեկեալ դողացուցանէր զհոռոմս խիզախ, վրիժառու վարուք իւրովք, կալան ոսոխքն և «յեռանդեան կաթսայ արկեալ» «խարշեցին ի պղինձն» յամին 1154։ Ընդ անագորոյնս այս դատաստան հոռոմոց զչարեալ Մլեհի, էառ զվրէժ արեան հարազատին իւրոյ «հազարապատիկ յաւելուածով» ա)։ Նոյն այդ Մլեհ իշխան զարդարեալ զտապան եղբաւրն հոյակապ խաչարձանաւն ետ ի պատուանդանի խաչին դրոշմել զիւրն անուն։ Են անվերծանելի մասունք ինչ ի գրութեան տապանիդ, որ ըստ վերջին վերծանութեան Ալիշանայ ունի բանս աւրինակ զայս. «Սուրբ Ստեփանոս. կանգնեցաւ արքայական եւ սուրբ նշանս ի Թվ. ՋԺԹ. ի բարեխաւսութիւն հոգոյն Ստեփանոսի, որ փոխեցաւ ի Քս ի Մեհեկանի Ա». տարբեր են վերջին բանքս յաւրինակին, զոր տուեալ է մեզ Լանգլուա, և չէ ինչ յայտ եթէ ուստի իցէ տարբերութիւնն։ Այլ որպէս եւ իցէ իրն, եթէ արդարեւ Մլեհ իշխանի է կանգնեալ վարձանդ յիշատակի, որպէս մերս է կարծիք, ապա ուրեմն զԹուական նորին մարթ է ուղղել ի ՌԺԹ (1170), որ երկրորդամ է պայազատութեանն Մլեհի։

Այսոցիկ եւ սոցին նման տարակուսանացն նշմարանք բաւեցեն ի համոզել զմիտս մեր եթէ ընդաւրինակութիւնք քարեղէն յիշատակագրութեանցդ, արարեալք ընդ ձեռն բազմաց է որ հմտից եւ է որ համբակաց, եւս եւ վերծանութիւնն նոցին ցայսաւր ժամանակի հանեալն ի հրապարակ գիտութեան, չեն ըստ ամենայնի կատարեալք առ ի տածել առ նոսին վստահութիւն անդրդուելի հաւատոյ։ Եւ այս յայն սակս յատկապէս. զի որպէս ցուցաք, զայն ամենայն ի կատար ածեալ են ըստ մեծի մասին հարցասիրաւղք գործոյն պատահականք եւ անվարժք։

Ժամ է արդ եւ ժամանակ, որպէս կարծեմքս, հնարս հայթայթել ձեռն ի գործ առնելոյ առ ի վերականգնել զԹանգագին էջս

ա) տես՝ Վահրամ 209, Սմբատ 98.

քարեղէն գրչութեանցս Հայոց ընդ ձեռն արուեստին լուսատպութեան։ Զայս իսկ գիտեմք իբր միակ անզուգական ուղի անսխալ եւ անկասկածելի փոխանցման արձանագրութեացն ի քարտէս մատենից առ ի փրկել զերծուցանել զայնոսիկ յանխուսափելի կորստենէն, զոր պատրաստեն նոցա բռնութիւնք տարերաց բնութեան եւ ապականիչ ձեռք տգիտաց և յուղկահարաց։

Ի չափել կշռել զսահման ընդարձակութեան եւ զներքին արժանեաց քարեղէն գրչութեանն, որ ի Հայս, դնի աւասիկ առաջի բանասիրաց մերս սոյն ձեռնարկ փանաքի վաստակոց, յորում ի վերջոյ յաւելեալ լինի եւ կազմեալն ի մէնջ ցանկ յատուկ անուանց անձանց եւ տեղեաց յիշատակելոց յարձանագրութիւնս դարուցն անցելոց։ Առ մէն մի անուն նշանակեալ լինի թուական տարւոյ յիշատակութեանն։ Տեսցէ ապաքէն ուշիմ ընթերցաւղն եթէ յորպիսեա՛ց տարերաց յաւրինեալ հիւսի շար յատուկ անուանցն, յորոց մեծագոյն մասն մնային յանյայտութեան, եթէ չէին արձանագրութիւնքդ։ Վասն զի յընդարձակ էջս պատմութեան Հայոց ի դարս դարս ժամանակաց, որպէս ընթեռնումք զայնս ի վաստակս նախնի տարեգրութեանցն, գրեա՛թէ չյիշատակին ամենեւին այդոքիկ անուանք, որք ընդ հայրենի երկնաւ Հայաստան աշխարհին վայելեալ են զարեւ կենաց և թողեալ են յետնոցս յիշատակս գործոց բարեաց։ Արժան իսկ էր ի վեր հանել զի՛ւրաքանչիւրոց նոցին զու՛ստն եւ զո՛րպէսն, սակայն անձուկ շրջան նախաբանիս թելադիր լինի մեզ թողուլ զայդ գործ այլում պահու։

Կ. Կ.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.

1. Բժշկեան Մ. վ. Ճանապարհորդութիւն ի Լեհաստան և յայլ կողմանս բնակեալս ի հայկազանց սերելոց ի նախնեաց Անի քաղաքին. 1830 Վենետիկ.
2. Շահխաթունեանց Յովհ. եպ. Ստորագրութիւն կաթուղիկէ Էջմիածնի և հինգ գաւառացն Արարատայ. 2 հատոր. 1842 Ս. Էջմիածին.
3. Ջալալեանց Սարգ. վ. Ճանապարհորդութիւն ի Մեծն Հայաստան. Մասն Ա. 1842. Մասն Բ. 1858 Տփխիս.
4. ա) Մխիթարեանց Աբ. վ. Ճանապարհորդութիւն յԱնի. 1865 Կ. Պօլիս.
   բ) — Պատմութիւն Մենաստանին Հառիճոյ. 1856 Տփխիս.
   գ) — Պատմութիւն Հոռոմոսին եւ տեղագրութիւն Մարմաշէն եւս այլոց ոմանց վանօրէից ի Շիրակ. 1870 Վաղարշապատ.
5. Սարգիսեան Ն. վ. Տեղագրութիւնք ի Փոքր եւ ի Մեծ Հայս. 1864 Վենետիկ.
6. Մանկունի. Այրիվանք կամ Գեղարդայ վանք. 1871 Վաղարշապատ.
7. Սեդրակեան Ար. վ. Հնութիւնք հայրենեաց ի գաւառին Երնջակու. 1872 Վաղարշապատ.
8. ա) Մխիթարեանց Ստ. վ. Ստորագրութիւն... սրբոյն Գեղարդայ. 1873 Վաղարշապատ.
   բ) — Ստորագրութիւն Ս. Գէորգայ ի Մուղնի. 1899 Դուրէժ.
9. Սրուանձտեան Գ. վ. Թորոս աղբար. 2 հատոր. 1879 Կ. Պօլիս.
10. ա) Ալիշան Ղ. վ. Շիրակ. 1881 Վենետիկ.
   բ) — Այրարատ. 1890 անդ.
   գ) — Սիսական. 1893 անդ.

դ) — Նշմարք և Նշխարք Հայաստանի, 3 պրակ. 1870 անդ.
ե) — Սիսուան. 1885 անդ.

11. Բարխուդարեան Մ. եպ. Արցախ. 1895 Բագու.
12. ա) Երզնկեան Ռ. Հնախօսական տեղագրութիւն Հաղբատայ աշխարհահռչակ վանից. 1886 Վաղարշապատ.
բ) — Նկարագրութիւն Սանահնի. տ. Մեղու Հայաստանի, 1860. №№ 1, 2 եւ 3.
13. Միրախորեան Մ. Նկարագրական ուղեւորութիւն ի հայաբնակ գաւառս արեւելեան Տաճկաստանի, 3 մասն. 1884—1885 Կ. Պօլիս.
14. ա) Քաջբերունի (Բժ. Գաբրիէլ Յովհաննիսեան). Ճանապարհորդական նկատողութիւնք. տ. Փորձ 1877, III, էջ 361—1881, IV—VI, էջ 62, Արարատ 1888, III, էջ 161—XII, էջ 788.
բ) — Ճանապարհորդական յիշատակարանք. տ. Արձագանք 1884, № 31, էջ 599, № 42, էջ 611, № 43, էջ 627; 1885, №№ 2, 3, 4.
15. Գեղամեան Յ. Ախլցխայից մինչ Անի. տ. Փորձ 1879, XII—1880, I.
16. Յովհանջանեանց Կ. Շիրակի մի քանի հնութիւնները. Խծկաւնից մենաստանները. տ. Փարոս 1881, տետր Գ, էջք 7—11 ևն.
17. ա) Լալայեան Ե. Ջաւախք. տ. Ազգագր. Հանդէս VII, 1896.
բ) — Վարանդա » » » II, 1897.
գ) — Սիսիան » » » III, 1898.
դ) — Զանգեզուր » » » IV, 1898.
ե) — Գանձակ գաւառ » » » V, VI, 1899 և 1900.
զ) — Բորչալուի գաւառ » » » VII—IX, 1901 և 1902.
18. Յարութիւնեան Ի. Սանահին. տ. Ազգագր. Հանդ. III, 1898.
19. ա) Երզնկեան Գ. ք. կայան բերդ. տ. Ազգագր. Հանդ. III, 1898.
բ) — Շնող և կայծոն բերդեր. տ. Արձագանք 1894.

դ) — *Տուտէորդու գերեզմանը.* տ. Արձագանք 1894.

20. Տեղացի. *Բարձրաքաշ Ս. Գրիգորի վանքը.* տ. Արաքս 1897 [1894—1895], II, էջք 47—49.

21. Գ[արեգին]վ. տ. Արարատ 1898.

22. Աղանեան Գ. ք. *Հնից նորից.* տ. Լումայ 1900 եւ 1904.

23. Ե. Ս. *Սանահին եւ Հաղբատ վանքերը.* տ. Արարատ 1901.

24. Բենսէ. *Բուլանըխ կամ Հարք գաւառ.* տ. Ազգագր. Հանդ. V—VI, 1899 և 1900.

25. Մուրադեան Յ. *Համշէնցի Հայեր.* տ. Ազգագր. Հանդ. IV—V, VI, 1898, 1899, 1900.

26. Էմին. «*Ծաղկաձոր և Կեչառու վանքերը*». տ. Արաքս 1892. I, էջք 17—30.

27. Մխիթար վարդապետ. *Մի քանի արձանագրութիւններ.* տ. Հանդ. Հայագիտութեան. 1903. III.

28. Պատկանեան Ք. պ. *Քիւրքճեանի աշխատասիրած Հայաստանի լուսանկարչական հաւաքածուի հնախօսական արժէքը.* (Թրգմ. ռուս.). տ. Փորձ 1880, X.

29. Քիւրքճեան Յ. «*Հայաստան. աւերակք Անւոյ. յԵրևան. Ժողովածու* 1878 (40 *պատկեր*)». (*լուսատիպ նկարք*) «Arménie. Ruines d'Ani. Erivan» etc.

30. Փափազեան Մ. *Հնութիւնք վանորէից Հայոց* 1889—1892.
   ա) Առաջին գիրք. Ղազախ.
   բ) Երկրորդ գիրք. Գեղարքունիք.
   գ) Երրորդ գիրք. Վայոց ձոր.
   դ) Չորրորդ գիրք. Գողթան գաւառ.
   ե) Հինգերորդ գիրք. Սիւնեաց աշխարհ.
   } Լուսատիպ նկարք.

31. a) Brosset, M. F., *Explications de divers inscriptions géorgiennes, arméniennes et grecques*, avec 11 pl. St. Pétersb. 1839—1840 (Mém. VI ser. T. IV).
   b) — *Note sur les inscriptions arméniennes de Bolghari.* St. Pétersb. 1838 (Bullet. scient., t. III).
   c) — *Voyage archéologique en Transcaucasie. Rapport sur un voyage archéologique dans la Géorgie et dans l'Arménie, executé en 1847—1848.* St. Pétersb. 1850.

d) — *Notice sur la plus ancienne inscription arménienne connue.* Appendice avec I pl. St. Pétersb. 1856 (Bullet. hist.-phil. T. XIV. Mél. Asiat. T. III, 1859).

e) — *De quelques inscriptions arméniennes remarquables au point de vue chronologique.* Avec I pl. St. Pétersb. 1859 (Bullet. T. I. Mél. Asiat. T. III).

f) — *Описаніе монастырей Ахпатскаго и Санагинскаго*, архимандр. Іоанна Крымскаго. Description des monastères arméniens d'Haghbat et de Sanahin, par l'archimandrite Jean de Crimée, avec notes et Appendice, par M. Brosset, Membre de l'Académie. Mémoires de l'Acad., VII sér., t. VI, № 6, СПБ. 1863.

g) — *Les ruines d'Ani, capitale sous les rois Bagratides, de l'Arménie aux X et XI s.* Histoire et description. I. II. St. Pétersb. 1860 — 1861.

h) — *Rapport sur diverses inscriptions, recueillies par MM. Jules Kästner et Ad. Berger.* St. Pétersb. 1864—1868 (Bull. de l'Acad., t. VII; Mél. As., t. V).

32. Langlois, *v. Inscriptions grecques, romaines, byzantines et arméniennes de la Cilicie.* Paris 1854.

33. a) Dubois de Montpereux, F. *Voyage autour du Caucase etc.*, avec un atlas. 6 vol. Paris 1839—1843.

b) — *Lettre à M. Köppen sur quelques inscriptions grecques, arméniennes et géorgiennes.* St. Pétersb. 1838 (St. Petersb. Zeitung, 1838, № 109).

34. a) Ерицовъ, А., *Монастырь Ахпатъ.* } см. Кавк. Старина
b) — *Монастырь Ахтала* } 1872, № 1, 2, 3.

35. Эминъ, Н., *Армянскія надписи въ Карсѣ, Ани и въ окрестностяхъ послѣдняго.* Москва 1881.

Յընթացս ի տիպ արկանելոյ զայս գործ շահաւէտս արարեալ է մեր պէսպէս փոփոխմունս աննշանս ի համառաւտութիւնս բնագրացդ յարձանագրութեանց, այլ և ի ցուցանել զմատեանսն յորոց այդոքիկ ծաղկաքաղ եղեն. ուրինակի աղագաւ՝ յերկոցն Շահխաթունեանի վկայութիւն բերիւր ի ձեռն մատենագիտիդ ըստ թուոց ընդարձակ հատուածոց (§§) ևեթ. բայց մեք կարեւոր վարկաք գոնեա յիջէ անտի 68-դէ ներմուծանել և զիջիցն ցուցմունս։ Իր փոյթ մեր և առ ի ստուգել զցուցակսն յանձն առնուլ ծգունս իմն, զորոց ընդարձակագոյն տեղեկացուսցէ զքեզ՝ ուշիմ վերծանաւղդ, յառաջաբանն խմբագրողիս ի ռուսաց լեզու։

Խմբ.

Զ. ԴԱՐ.

....Ուրանայ եւ Հոռո... (ե)պիսկոպոսի, եւ Տ... յրոնի Տեկորոյ վանաց երիցու, եւ Մանանայ հազարապետի հիմնարկեցաւ տեղիս ի ձեռն Յոհանու Հայոց կաթողիկոսի և Յոհանու Արշարունեաց յիւր բարեխաւսութիւն և բոլոր ազգիս, և ամուսնի, և որդեկաց, և սիրելեաց, և սրբոյ Սարգսի: Սահակ Կամսարական շինեաց զայս վկայարան: Սարգ. 206. Ալիշան. Շիրակ. 132.

Տեկոր.

Է. ԴԱՐ.

Քսան ամւոյն աստուածապահ Երակլի Թագաւորի Հրո- 631. ձ.
տից ամսոյն, որ աւր երեսուն էր.. ես.. հայր ...վանից երից՝ հաճոյիւք Աստուծոյ հիմն արկի սուրբ եկեղեցւոյս, և (յերեսնե-)րորդ ամի նոյն Երակլի Թագաւորի յամսեանն Նաւասարդի ...ութ եղեւ կատարումն նոյն գործոյս տեղւոյս շէն... կամաւ ամենայն իրաւք վարդապետութամբ իսրայէլի Գոռաղեցւոյ:

Ս. Յովհաննէս Բագրեւանդայ. Շհխ. 591. Ալիշան. Այր. 529.

Թվ. ՁԵ. խաչիս գծող: Ալիշան. Այր. 243. 636. ձե.

Ս. Գայիանէի վանք.

Քսան և ութն ամւոյ Հերակլի բարեպաշտ Թագաւորի a.
Ներսեհի Շիրակայ և Արշարունեաց տեառն և Թէոփիլոսի (Ա)շարունեաց եպիսկոպոս(ի) ես Գրիգոր Եղուատր և Մարիամ իմ կին շինեցաք զսուրբ եկեղեցիս վասն մեր հոգւոց:

Ալաման. Շհխ. 591. Ալիշան. Շիր. 125.

670. ճժթ. Ի ե թ ամի Կոստանտնի Մարերի ամսոյ որ աւր ժ ե ե
հիմնարկեցաւ սուրբ կաթողիկէս ի ձեռն Գրիգորի Մամիկոնենի
Հայոց իշխանի եւ Հեղինէի նորին զուգակցի ի բարեխաւսութիւն
շինաւղաց զսա Քս Ած։ Մխ. Վ. Հանդ. հյգ. II, 1.

Արուճ.

(Յամի...) որդի Հերակղի բարեյաղթող Թագաւորի (և յիշ-)
խանութեան... ամենագով պատրիկի կուրապաղատ ...իս պարկ...
Հայոց եւ Ասորւոց՝ եւ յեպիսկոպոսութեանն սրբա(սէրի)... ոկի
Թէոփիլոսի՝ եւ ի տանուտէրութեան Ներսեհի Շիրակայ եւ Ար-
շարունեաց տեառն շինեցաւ սուրբ եկեղեցիս... դուլթիւն կամսա-
րականաց եւ Մրենոյ եւ ամենայն... Ալիշ. Այր. 114.

Մրեն.

Քրիստոս Աստուած՝ յիշեա զԿոմիտաս Հայոց կաթողիկոս
շինաւղ սրբոյ Հռիփսիմէի։

Այս Կոմիտաս եկեղեցապան սրբոյ Հսիփսիմէի կոչեցայ յա-
թոռ սրբոյն Գրիգորի՝ շինեցի զտաճար սրբոց վկայիցս։

Ս. Հռիփսիմէի վանք. Արարատ 1898 հոկտ.

Ես Ներսեհ ապոհիպատ պա...ակայ եւ Աշարունեաց տէր
շինեցի զեկեղեցիս յանուն սրբ(ո)յ Աստուածածնին ի բարեխաւ-
սութիւն ինձ եւ Շուշանայ ամուսնոյ իմոյ՝ եւ Հատայ որդւոյ մե-
րոյ։ Ղ. Հն. 379. Ալիշ. Այր. 138.

Թալին.

Ը. ԴԱՐ.

783. մլբ. ՄԼԲ. Թուականութեան Հայոց ես Ուխտայտուր վանականս եւ
Տոալի եղբայրիկ իմ բերաք զաղբիւրս ՚ի Սարկապանու դաշտէն ՚ի
Թալին. Թէ յիշխանաց ոք խլեսցէ՝ իմ մեղացս պարտական եղիցի։

Թալին. Ալիշ. Այր. 139.

791. մխ. Ջտիրատուր եւ զամուսին իւր Խաթուն յիշեցէք՝ Թվին մխ։

Ամաղա. Գ. Է. 177.

Աստուածահրաման.... իւք եւ քրիստոսակոչ հրաժարմամբ ի սմա է հանգուցեալ ընդ հարս իւր երանելի տէր Արտաւազդ կամսարական, ապուհիւպատ պատրիկ եւ իշխան Հայոց, որդի Հրահատայ պատրկի Շիրակայ եւ ամուսին Արշարունեաց տեառն, Շաւշանայ Մամիկոնենի։ Ալիշ. Շիր. 179.

Նախճաւան.

Թ. ԴԱՐ.

Կամաւ ամենակալին Աստուծոյ ես տիկնաց տիկին, ամուսին 854. ՅԳ.
Արջուկին, միաբանեցայ ս. Մարիանէիս, եւ ետու զՓարասանց այգւոյն կէսն ի ՅԳ. որպէս գնեցի եւ տվի. սպասաւորք սրբոցս խոստացան ի տարին ը. պատարագ ի տաւնին Ղազարու. կատարիչք աւրհնին յԱստուծոյ։ Շհխ. 401.

Աշտարակ.

Յամս տեառն Թէոդորոսի Գնունեաց եպիսկոպոսի շինեցաւ 864. ՅԺԳ.
Աստուածածին տունս քաւել զԳրիգոր անարժանս։ Ամաց ամ տեառն ՅԺԳ. նաւակատիք ս. եկեղեցւոյս ի յիշատակ եպիսկոպոսիս։

Մաստարա. Շհխ. 378. Ս. Մխ. 28.

Գոհանամ զԱստուծոյ, որ ետ ինձ... ըղձացել... եղ բաւր Գրի- a.
գորի իշխանի... Շհխ. 378.

Մաստարա.

ՅԺԸ. Թուականիս Հայոց յիշխանութեան Աշոտոյ եւ ի տէրու- 869. ՅԺԸ.
թեան Սմբատայ Հայոց սպարապետի Բագրատունւոյ եւ ի կաթողիկոսութեան Զաքարիայի եղեւ կռիւ ընդ Արուճ եւ ընդ Կաւշ եւ ընդ Գաւառն է... ճ... ար Արուճ զԿաւշ եւ զԳաւարին, եւ կամաւ զԿաւշոյ վանականն եւ ի Քրթավաքին ընդ Անկին մին Թանի* վաճառեցին։ Ես Գրիգոր, որդի Վահրամայ, ծառայ Սմբատայ, եկի հրամանաւ Սմբատայ և ես հաւասարեցի զջուրն ընդ Կաւշ և ընդ Արուճ զինչ իւրեանց... [Ալիշ. Յժգ. * Թաժի].

Արուճ. Շհխ. 384. Ալիշ. Այր. 144.

Ես Գրիգոր Ամիր, Ազուանից իշխան, կանգնեցի ս. խաչս աւ- 881. ՅԼ.
գնական հաւատացելոց. որք երկրպագէք ս. նշանիս, յաղաւթս յիշեցէք։

Մազրայ. Ջալ. Է. 111.

890. յլթ. Ի Թվին յլթ[1] ի Թագաւորութեան Սմբատայ, որդւոյ Վասակայ, կանգնեցաւ նշանս ի ձեռն Գրիգորիկա... Ես Գրիգորի որդի, Գէորգ, աստուածային տեսչութեամբ գտի զարձանս բազում աշխատութեամբ, և մեծաւ յուսով եկի ի դուռն եկեղեցւոյս, կանգնեցի զնշան ս. խաչիս իմ զաւակաց արեւշատութեան, որ և աՀեղ[2] գալստեան Որդւոյն Աստուծոյ առեալ զայս ղամբար լուսոյ ընդ առաջ տեսանել զփառս Քրիստոսի. որք ընթեռնուք զգծագիրս ի վէմս քանդակեալ, յիշեցէք և զիս գյոգնամեղս[3]: [Ալիշ. Սիսկ. 1. նլթ. 2. որ յաւուր. 3 գյաւգնամեղս]. Գ·ու. Է. 137. Ալիշ. Սիսկ. 110.

Քեօթանլի.

895. յխդ. Յամին, յորում Թուականն Հայոց յխդ էր, և Ջատիկն ի նաւասարդի դ., ես տէր Յովհաննէս, որ երկրորդ կարգեցայ եպիսկոպոս Սիւնեաց զկնի տեառն Սաղամանի, արարի սկիզբն շինուածոյ եկեղեցւոյս: Ալիշ. Սիսկ. 227.

Տաթև.

Ես Հասան Գնթունի, որդի Խականայ, յաւեժաբար ըղձացեալ փափագմամբ յաւրինել տեղի ապաւինի ի հանդերձեալսն վասն յոգնահամբար և բազմամեղ անձին իմոյ, յաւժարութամբ սրտի իմոյ խորհեցայ շինել զեկեղեցիս զայս, նախաւրինակ վերին Երուսաղեմի ողորմութեան: Ալիշ. Շիր. 15.

Ուղուզլի.

Քրիստոս Աստուած յիշեա զԳրիգոր Գնթունեաց տէր:
Ապարան. Ալիշ. Այր. 248.

Ժ. ԴԱՐ.

901. յծ. Ինձ Սուփանայ յիշատակարան հաստատեալ հոգեւոր ի Քրիստոս ի քաղաքագեղս Կոլթայ ի կացուածի իմոց նախնեացն խորհրդակցեալ կամաւք Աստուծոյ շինեցի տուն Տեառն... անուանակոչութեամբ սրբուհւոյ Տիրամաւր Աստուածածնին վիմատաշ կոփածոյ քարամբք և ի սմա սենեակս ութ ի վերոյ և ի ներքոյ: Եւ ապա ի սմին սուրբ քաւարանիս կարգեցի քահանայս և զարդարեցի. զԱստուածածնի քահանայքն նախնեաց իմոց և այլ բազում սպասաւորս ազատ արարի յարքունական ծանրութենէ և ի բեկարէ.

և սահմանեցի հողս և ջուրս, և ետու միոյ միոյ քահանայի յիսուն դրամ ի տարւոջ, որ լինին հնգեցիկս, և սահմանեցի չորից քառասունս, և սաղմոս զներդւթեան կանոնն. և զառաւօտուն սաղմոսն. զի որչափ եմ ես ի մարմնի, յաղագս կենացս յաջողման լիցի. և յետ վախճանի կենացս, մեղուցեալ հոգւոյ իմոյ կատարեն։ Եւ յամենայն ամի իւրաքանչիւր ոք ի քահանայիցս չորից քառասունս առնիցեն վասն իմ։ Եւ արդ եթէ ոք ձեռնարկէ յայս և յափշտակել ջանայ... և կամ զքահանայ ի զատ ընկենու, այնպիսայն բարձցի անուն յերկրէ և յիշատակն... Ստ. Օրբ. Պտմ. լէ. Տ՝ հր. 542-546.

Կոթայ (կամ Շողագայ) վանք.

Կամաւն Աստուծոյ ես Սուփան, Սիւնեաց իշխան, շինեցի 901. յժ.
զՄաքենոցաց եկեղեցիս, և անխնայաբար զարդարեցի պատուական սպասուք և աստուածային կտակարանաւք, և ետու զսեփական տեղն մեր ի սա, որ ըստ անուան եկեղեցւոյս Աստուածածին ասի, ամենայն սահմանաւք՝ լերամբ և դաշտիւ, և ետու որս ձկանց, զԲողաշէն, սեղանոյն, և եւթն հարիւր դրամ ի Դեղձանագետոյ զապալէն, երկուհարիւր դրամ ի կաթկայ¹, երեքհարիւր յիսուն յԱնմեռէն, որ լինի ռմծ. դրամ, եւ ետու հինգ կուղպակ² յԱնի, և հինգ³ այգի յԵրեւան, և հինգհարիւր առու այգի ի գիւղաքաղաքն Գառնի, և երկու այգի յԵղեգիս, և զամենայն պէտս սուրբ եղբայրութեանն լցի առատապէս, և փարթամացուցի ներքոյ և արտաքոյ. ետու և ջոլիրս եզանց և ջոկս զուարակաց, և անդեայս և հաւտս ոչխարաց։ Եւ արդ մաղթեմք զամենայն աստուածացելոյս. ուխտիդ պաշտաւնեայսդ, որում Աստուած է միջնորդ, կատարել վասն մեղուցեալ հոգւոյս զերկու քառասունսն տէրունի պատարագ ինձ... Եւ տէր Յովհաննէս Հայոց կաթողիկոսն ի տանէս մի իշխեսցէ դատ կամ փայքար հանել, և մի յիմ որդեաց կամ ի ժառանգաւորաց... Շինեցի և զեկեղեցին ի գիւղաքաղաքին Կոթայ և ի նմա եւթն սենեակ... Եւ զԱստուածածնին քահանայքն ազատ արարաք յամենայն արքունի չարէ, ընդ նոսին և զայլ պաշտաւնեայս եկեղեցւոյ, որք ի քահանայական կարգէ։ [Աւ. 1. կոթկայ. 2. կուղպակնի, 3. է.] Ստ. Օրբ. Պտմ. լը. Ն. Նէշ. Մէհ. 68.

Մաքենոցաց վանք.

903. յծբ. ...Ես Շապուհ Բագրատունի, Հայոց սպարապետ, տերանց տէր, որդի Աշոտոյ Հայոց Թագաւորի, ի ժամանակս Հայոց Թագաւորի մեծին Սմբատայ, հարազատ եղբաւր իմոյ, և վերադիտողի Հայոց հայրապետի տեառն Յովհաննու [1])... վերակացու և տեսուչ առնելով զքոյր իմ Մարիամ Սիւնեաց տիկին, յիմում [2]) իշխանութեան, ի Վանեվանս, տուն Աստուծոյ կանգնեալ վիմատաշ կոփածովք, շատածախ գանձիւք և մեծաջան վաստակովք կատարեալ [3]), ...տուաք ի քեզ, Վանեվանուց վանական հայր Աբրահամ աղաւթել եւ վայելել և որ այլք յետ քո յաջորդեն... Եւ ետու հինգ գեղոց սահման՝ կոթաքարն, Աղաբոյ վանսն, Շաւառնահողն, Գետամէջն, Կթանոցն, Գետավանաց ծովն, երկուհարիւր վաթսուն դրամ ի Կոթաքարէն, հինգհարիւր երեսուն ի Բրտեննեացն, վեց հարիւր վաթսուն յԱղաբոյ վանացն ծովէ, իննհարիւր իննսուն ի Կարբին գետերէն և ի Նաւերէն... ի թուիս Հայոց 352 [Ալ. 1. Յեւանիսի, 2. յիւրում, 3. կանգնեն]

Վանեվան. Ստ. Օրբ. Պտմ. ււ. Նէշ. Սեպհ. 60.

907. յծզ. ...Ես Գրիգոր, Սիւնեաց տէր, որդի Վասակայ, շատածախ գանձիւք գնեցի ի Հագարացեաց... ընդ նմին և նորոգեցի զսա...

Արամօնս. Ղալխ. 44. Նւէշ. Նայր. 289.

910. յծթ. Նախ և առաջին իսկ լեալ էր վանքն Խոտակերաց. և վասն զի աւերեալ էր կրաւնաւորաց ուխտս եւ քաւարանս ի վաղուց հետէ, իսկ ապա տէրն իմ երանելին Աշոտ աշխատութեամբ շինեալ էր զսուրբ եկեղեցիսն, միանգամայն իսկ նորոգապէս զարդարեալ զամենայն շինուածս կրաւնաւորական դասիւք, իսկ եւ իսկ եղեւ տեառն իմ Աշոտոյ ելանել ի մարմնոյ աստի, փոխելով առ հարսն իւր, սահմանեցին որդեակքն մեր զգիւղն Արաստամուղ ի սուրբ ուխտս սահմանաւք իւրեանց. հարքն կերեալ էին (գրեա՞լ էին) վասն երանելի իշխանին Աշոտոյ եւ ինչ Շուշանայ, Սիւնեաց տիկնոջն հոգեաց արձան եւ յիշատակ մեզ, եւ արեւշատութիւն որդեկաց մերոց. եւ եղեւ զի հիմնաշարժ լինելով աւերեցան եկեղեցիքս, եւ տեառն իմոյ Աշոտոյ կենաց հաղորդ կամելով շինել (լինե՞լ), նորոգեալ զյիշատակ նորափոխելոյն առ Քրիստոս, նոր շինեցի սուրբ զեկեղեցիս կրաւնաւորաց շինուածով յանուն

սրբուհւոյ եւ միշտ կուսին Մարիամու Աստուածածնի, եւ վասն փրկութեան երանելի տեառն իմոյ Աշոտոյ, Սիւնեաց իշխանի, եւ իմոյ մեղուցեալ հոգւոյ, եւ որդւոց մերոց Սմբատայ եւ այլոցն երկարաձգած կենաց եւ յաջողման. իբրեւ զնոյն գիւղն Տրաստամուղ ամենայն սահմանաւք նորա, զոր կերեալ էին մինչեւ ցայսաւր ժամանակի, ի ձեռն վանացս առաջնորդիս հաստատեցի անխախուտ պայմանաւ ի սուրբ Աստուածածնիս ի վանս Խոտակերացն մինչեւ յաւիտեանս ժամանակաց կամակցութամբ որդեկաց իմոց: Եւ զայս պայման հաստատեցի ի սուրբ կրաւնաւորանացի աստ ի հինգ եկեղեցիսդ այդ. զոր ես շինեցի, մին եկեղեցիդ, որ է Աստուածածնիդ, տեառն իմոյ Աշոտոյ եւ յիմ անուն լիցի, ի տարին Գ. քառասունք կատարին մեղուցեալ հոգւոց մերոց, Թերեւս գտցուք զողորմութիւն յահեղ ատենին Քրիստոսի. այդ եւ (այլ և՞) Դ. եկեղեցիքդ լիցին որդեկաց մերոց յարեւշատութիւն եւ հոգւոց փրկութիւն եւ ի պէտս վանացս: Արդ մի՛ ոք իշխեսցէ այսմ անսուտ վճռին եւ պայմանին ընդդիմակաց լինիլ եւ խափանող, ապա Թէ ոչ, այնպիսին Յուդայի մատնչի մասնակից լիցի եւ մեղաց մերոց համարս տացէ յաւուր ահեղ ատենին Քրիստոսի: Եւ մեք տէր Յովհաննէս Հայոց կաթուղիկոս մերով եպիսկոպոսաւք եւ տէր Յովհաննէս Սիւնեաց եպիսկոպոս վկայեմք այսմ գրոյ եւ վճռոյ: Գրեցաւ յիշատակ կտակիս այս յծլթ. Թուականիս Հայոց ի կամս ամենակալին Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն:

Քարակոփ վանք. Ջալ. Է. 168.

Կանգնեցաւ խաչս յանուն տեառն Աշոտոյ որդւոյ Սահակայ 925. յհդ.
Սիւնեաց: Ջալ. Է. 137. Ալիշ. Սիս. 110.

Քեօթանլի (խաչքար).

ՅՁ. Թուականիս (ես Եղիշայ՝ երէց եւ նկարիչ) արարի 931. յձ.
առաջնորդութամբ Սարգսի քահանայի, որք կարդայք, Տէր ողորմէ
ասացէ՛ք: Ալիշ. Սիս. 106.

Գնդեվանք.

Ես Սոփիա տիկին, կին Սմբատայ աստուածապահ տեառն Սիւ- 936. յձե.
նեաց, եւ դուստր Գրիգոր Դերենկի, շինեցի զեկեղեցիս ի յիշատակ
հոգւոյ իմոյ եւ յարեւշատութիւն իշխանաց իշխանին Սմբատայ եւ

որդեկաց մերոց՝ եւ զարդարեցի զսա մեծածախ սպասիւք՝ եւ ետու զերկու գիւղս ի ժառանգութիւն սմա՝ զոր մի՛ ոք իշխեսցէ խախտել կամ հանել ի սուրբ եկեղեցւոյս, ապա թէ ոչ՝ անլուծանելի նզովիւք անիծեալ լիցին յԱստուծոյ և յաստուածազումար սրբոցս։ Մատանի էր անակն Վայոց Ձոր. շինեցի զսա եւ եդի ակն ի վերայ։

Ես Սոփի տիկնաց տիկին, Դերանկին դուստր, կին Սմբատայ, որդւոյ Աշոտոյ շինեցի զեկեղեցիս։ - Ալիշ. Սիս. 104.

Գնդեվանք.

951. ն. *Ի Թագաւորութեան Հայոց Դաւթի Բագրատունւոյ յառաջնորդութեան հայր Եսայեայ ես Աբեդնագով կանգնեցի զխաչս...*

Սանահին. Ջալ. Ա. 29.

956. նե. *ՆԵ. ես... նեցի զխուպանս եւ միաւորեալ շինեցի և էտու ի կաթուղիկէ...* Ալիշ. Այր. 67.

Բագարան.

966. նժե. *Յիշատակ է սուրբ խաչս Յովհաննէս Թագաւորին Հայոց եւ կողակից Շուշան տիկնոջն, եւ որդի Աշոտ Թագաւորս բազում զաւրաւք եկի ի սուրբ ուխտս, ետու Շամբա Ջաղացներըն, Երասխի Նաւն, և Աստապատու հողն...* Շահխ. 580. Ալիշ. Սիսկ. 518.

Մաղարթայ վանք.

967. նժզ. *Ջհայր Սուփան կանգնող ս. Նշանիս յաղաւթս յիշեցէք ի Քրիստոս Յիսուս. ՆԺԶ. Թուին շինեցաւ սրահս։*

Գնտեվանք. Ալիշ. Սիսկ. 106.

971. նի. *Յանուն Աստուծոյ ես Խաւսրեւանուշ Հայոց Թագուհի հաստատեալ եմ զՏեկորոյ շարյեատն յեղն կայթ մի [„յեղն կայթ մի“]. արդ մի՛ ոք իշխեսցէ լուծանել ի սուրբ երրորդութենէն...*

Տեկոր. Սարգ. 205. Ալիշ. Շիր. 133.

975. նիդ. *Սահակ երէցս յաղաւթս յիշեցէք։ Թվին ՆԻԴ.*

Արադէս. Ջալ. Բ. 158. Ալիշ. Սիսկ. 144.

981. նլ. *Յանուն Աստուծոյ ի Ն և Լ Թուականութեան Հայոց ի հայրապետութեան Անանէի եւ ի Թագաւորութեան Աշոտոյ որդ... կամ եղեւ յԱստուծոյ Խոսրոա... Հայոց Թագուհի, որ կարգեցի...*

Թալին. Շահխ. 380. Ալիշ. Այր. 141.

Նլ. Թուականին ի կաթողիկոսութեան տեառն Խաչկա եւ ի թագաւորութեանն Սմբատա եւ ի յասպարապետութեան Գրիգաւրի յիշխանութեան Աշոտո, որ երեւ Աշոտ յԱվանէ զջաղացսն եւ զէգին եւ զհողն կողվերձ[1] ի սուրբ եկեղեցիս... [Ալիշ. [1] կովեղձ]. 981. Նլ.

Ղանլ. 386. Ալիշ. Այր. 146.

Կօշ.

Ի Թագաւորութեան Սմբատայ Բագրատունւոյ Շահնշահի կանգնեցաւ.....ս այս... զոր հիմնադրեաց այրն Աստուծոյ հայր սորա. իսկ (յետ) ելից նորա հայր Սողովմոն հարազատ եւ ժառանգ սուրբ ուխտիս աւարտեց... Սարգիս Հոռոմոսի վանաց առաջնորդ... փոխի յաշխարհէ նախ քան զաւարտումն։ Շնորհիւն Աստուծոյ զկնի Է. ամի (փոխ)ման ծնաւղի իմոյ ի ցնձզ. լինելութեան աշխարհի.. ոձդ լուսաւորութեան Հայոց, Նլդ... ի ձեռն Սամէհանի ճարտարապետի աբեղայի. 985. Նլդ.

Ալիշ. Շիր. 169.

Գըղլէֆիլիսէ.

a. Ես Սարգիս ձոն շինեցի զեկեղեցիս եւ ի քրտանց իմոց ետու այլ ընծայ ի սուրբ ուխտս. եւ հայր Համազասպ սահմանեաց, որ ի Սարգսի եւ ի Բագոսի տաւնի ք. աւր պատարագին զՔրիստոս յիմ անունն։

Մխ. Վրդ. Մխբ. 79. Ալիշ. Շիր. 158.

Հառիճայ.

b. ...Ես Հայր Գրիգոր որ Հայաթաղի զակնս դրի, եւ զառուս հանի, եւ տէրունի հրամանաւ զՀայաթաղի հ... րեցի Բիւրականէ

Բիւրական.

Մխթ. Վրդ. Հանդ. Հայագ. II, 2.

Ետու ես Ջուտաս զիմ հայրենի այգին զՀոռոմդեանն, որ ի Մրեան, ի Հոռոմոսի վանս ի Հայր Սողոմոն... 986. Նլե.

Սարգ. 164.

Հոռոմոս.

Յանուն Աստուծոյ ի Թուական Նլզ ես Սմբատ Շահնշահ, որդի Աշոտոյ Շահնշահի, ազատեցի վասն իմ հաւրն հոգւոյն եւ իմ արեւշատութեան եւ մեղաց թողութեան զշալակաւոր բաժէ շնորհիւն Աստուծոյ... 987. Նլզ.

Արուճ.

Ղանլ. 384. Ալիշ. Այր. 144.

989. նլը. Յանուն Աստուծոյ ես Գրիգորիկս ետու...
Տեկոր. Ն.Լէշ. Հ.էր. 133.

991. նխ. „Սիմէաւն հայր եւ Տիրանուն երկց շինեցաք զեկեղեցիս Սմբատայ եւ Գուրգեայ փրկութեան։ „Գ.ալ. ա̃. 79.
Հաղբատ.

992. նխա. Յանուն Աստուծոյ ի Նխա Թիվականին ես Դավիթ Վարդա որդի ետու զիմ այգին զայն, որ ի գետեզերն իմ ձեռաց արկել, ի սուրբ կաթուղիկէ ի ձեռն աստուածապատիւ եւ հոգեւոր տեառն Սահակա. եւ պարտիս եմ ընդեցեալ մինչ ի միւսանգամ գալուստն զքարեկենդանին զուրբաթ աւրն պատարագն յամենայն եկեղեցիս յիմ անուն մատուցանէ, եւ որ ոք ստէ կամ յապիշտակել իմ մեղացս եւ իմ ազգի մեղաց պարտական եղիցի առաջի Աստուծոյ, և յԱստուծոյ դատապարտ եղիցի, եւ մասն եւ բաժին ընդ խաչահանս կրեցէ, իսկ կատարիչ գրոյս աւրհնեալ եղիցին յԱստուծոյ և յամենայն սրբոց։ Ն.Լէշ. Հ.էր. 138.
Մրեն.

a. Եւ ես Սոփի, դուստր մեծին Աշոտոյ Շահնշահի Հայոց եւ Վրաց Թագուհի, տվեալ իմ եւ հաստատեալ զԴավթի զայգին ի սուրբ կաթուղիկէ եւ ի տէր Սահակ եւ ի Նորին աթոռակալս, զոր ինքնս անդարձ էր արարեալ վասն Դավթի հոգւոյն եւ վասն իմ եւ վասն Գագկա Շահանշահի արեւշատութեան. եւ որ ոք յափշտակել ջանայ, յԱստուծոյ բանէն... եալ եղիցին, իսկ հրամանակատարքն աւրհնեալ եղիցին յԱստուծոյ։ Ն.Լէշ. Հ.էր. 138.
Մրեն.

992. նխա. Յանուն Աստուծոյ այս իմ հրամանք են Գագկա Շահիազնշահի. ազատեալ իմ զՄրենոյ կոռն, որ ի Նախճաւանի էր, զմարդոյ եւ զեզին, ի ձեռն խնդրոյ աստուածապատիւ տեառն Սահակայ Արշարունեաց եպիսկոպոսի, որ անմոռաց խնդրէ ի Քրիստոսէ Թողութիւն լինել մեղաց իմոց. արդ աւր ոք ընդիմանա իմ ա(յս) հրամանացս կամ յիմ որդեաց կամ այլ ոք և իցէ, պարտական լիցի մեղաց իմոց եւ իմ ամենայն ազգի եւ սպանման արեանն Քրիստոսի, իսկ կատարիչ գրոյս աւրհն եղիցի ի Քրիստոսէ. սուրբ կա-

Թողիկէ եւ սուրբ նշանս կնիք գրոյս. Եղաւ առաջնորդ բարոյս (sic) Հարպ Հայոց տանուտէր. վահան քահանայ գծող։

Մրեն. Նշխ. Դ. եր. 138.

Կամաւք Աստուծոյ ի նխգ թու. ես Շուշան տիկնաց տիկին զուգակից Գրիգորո իշխանի ետու զՄրուանա կուղպակս ի սուրբ Գրիգոր. իսկ որ հակառ գա յիմոց կամ յաւտարաց յժր. իցն նզոված է հոգւով եւ մարմնով։ Յանուն Աստուծոյ կամ եղեւ իմ Շուշանա տիկնաց տիկնոջ, որ ետու զՄրուանա կուղպակս ի սուրբ Գրիգոր. Ճ. դրամ է Սէգայի եւ Ճ. Մրուանա. ժզ. աւր ժամ ի Քր. ☩ Քրիստոս Աստուած յորժամ գաս փառաւք հաւր ի նորոգել զերկիր, ողորմեա Գրիգորո ծառայի քո։ Նշխ. Դ. եր. 52. 994. նխգ.

Անի.

Ի ժամանակս ինքնակալ արքային Դաւթի Անհողինի, Գուրգէնայ որդւոյ, Բագրատունւոյ թագաւորին ես Տիթվասան, որդի Աբասայ արքայի, եւ ամուսինն իմ Ռուսուդան գնեցի իմ հալալ ընչիւքն Ուքանի որդեացէն Անագէթն, Մամխուտն, Բադէնքն, Բերդկայ այգին, որ Ջրանցի արխի տակն է, եւ Ճորթոլանց տունն եւ Աւէտն իւրեանց հայրինիքն գանձագին արարի, եւ ետու իմ սուրբ նշանիս ընծայ եւ այլ արդիւնքս առաջնորդ հայր Սիմէոն եւ միաբանքս սահմանեցին տարին երեք քառասունք կատարեն անխափան... Շիրնկ. 23. 996. նխե.

Հաղբատ.

Սուրբ Պաւղոս. յամս աստուածապատիւ եւ հոգեւոր տեառն Յովհաննիսի Ամարասա եպիսկոպոսին. եւ պետութեան տեառն Գագիկա Աղուանից իշխանաց իշխանի ես հայր Կիրակոս՝ առաջնորդ սուրբ ուխտի, եղբաւրորդի Կոկոնա. 997. նխզ.

Սուրբ Պետրոս. կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հոգւո իմո եւ ծնողաց իմոց։ Արդ որք երկրպագէք սուրբ նշանիս, զիս յաղաւթս յիշեցէք եւ Աստուած զձեզ յիշեսցէ. Նխզ էր։

Պռըւածառ. Այրր. 91.

Ի հայրութեան Սիմէաւնի կանգնեցի զսուրբ խաչս յաւգնականութիւն։ Շիրն. 55. a.

Հաղբատ.

1000. նխթ. Ի Նխթ. Թվ. եւ ի Թագաւորութեանս տեառն Գագիկայ՝ որդոյ Մուսէի՝ ես Ոսկի՝ դուստր Մուսէի՝ շինեցի տուն Աստուծոյ ի փրկութիւն հոգո իմո եւ ծնողաց իմոց։ Նշյա. 79.

Տումի.

ԺԱ. ԴԱՐ.

1001. նծ. Ես Աշոտ իշխանաց իշխան, որդի Գէոր... առն քաջի եւ պատերազմողի՝ հաւատարիմ եղեալ տանս Հայոց՝ առի բարձ եւ պատիւ ի Աշոտոյ Շահնշահէ եւ յորդւոց իւրոց՝ տեսի զմայր քաղաքիս եւ... Նորոգեցի Ն̃Ծ ամի պարթեւիս. ի գալ մուս (sic) ամի եհան ինձ հրաւէր ի վերին արքունի... Սարգ. 174.

Ուղուզլի.

1001. նծ. ՆԾ. Թուականութեանն Հայոց ի հայրապետութեան տեառն Սարգսի Հայոց կաթողիկոսի եւ ի Թագաւորութեանն Գագկայ Շահնշահի ես Սահակ հայրապետ... Ն. Մխ. 22.

Մակարայ վանք.

1003. նծբ. Ես Հոնաւոր՝ որդի Մկան իշխանաց իշխանի՝ անժամանակ ելի ի կենաց եւ սուգ մեծ թողի ծնողաց իմոց՝ արդ որ կարդայք՝ զիս յաղաւթս յիշեսջիք։ [Լաւ ՆԾԲ]. Նշղն. 39. Լաւ Ն.ղգ. Հ. VII.

Հաղբատ.

1004. նծգ. Ի հայրութեան Սիմէաւնի ես Ատոմ վերակացու եկեղեցւոյս կանգնեցի զխաչս. ինձ աղաւթս արարէք։ Նշղն. 25.

Հաղբատ.

1005. նծդ. Ի հայրութեան Սիմէաւնի ես Աթանագինէ եւ Փիլաքսոն կանգնեցաք զսուրբ խաչս ի փրկութիւն հոգւոց մերոց եւ ամենայն երկրպագուաց իւրոց եւ յաւգնականութիւն Թագաւորին մերոյ Դաւթի։ Նշղն. 68.

Հաղբատ.

1006. նծե. Ի Թագաւորաթեան Դաւթի ինքնակալի եւ ի հայրութեան Յովսեփայ ես Մեսրոպ կանգնեցի զսուրբ նշանս յուխտիս Հաղբատայ։ Նշղն.

Հաղբատ.

Տեառն Անանեայ Արշարունեաց եպիսկոպոսին։ 1006. ՆԾԵ

Խծկօնք. Ն.Աէշ. Ն.Այր. 113.

Ի ՆԾԷ Թ. Հայոց † Յանուն Աստուծոյ կամ եղեւ ինձ Կատրա- 1008. ՆԾԷ.
նիդէ, Հայոց Թագուհի, դուստր Վասակայ եւ ամուսին Գագկայ. Թո-
ղեալ եմ զՏեկորոյ շարյատն վասն Գագկայ Շահնշահի արեւշա-
տութեան եւ իմ որդեացն։... Եւ ես Աշոտ Թագաւոր հաստատեցի
եւ Թողեալ եմ զհարկն բնովիմք յաւիտենից եւ զԹաստակն վասն իմ
արեւշատութեան եւ իմ ծնողաց եւ եղբարց եւ զաւակաց, որ աւր
Թ. կ. Հաոց Նկգ էր... ...վասն ս. Սարգսի շինութեան եւ վասն 1014. ՆԿԳ.
մեր հոգեացս ազատեցաք զազգ եւ հայր եւ մայր եւ որդիքս...

Տեկոր. Ն.Աէշ. Ղ.էր. 133.

Ի ՆԾԹ Թուականութեան եւ ի հայրապետութեան տեառն 1010. ՆԾԹ.
Սարգսի Հայոց կաթողիկոսի շնորհիւն Աստուծոյ կամ եղեւ ինձ
Գագկայ Շահինշահի, որդւոյ Աշոտոյ, Թողուլ զՄաստարայի հար-
կին զաւելորդն զռ. եւ ածի եռ. վասն կենաց անձին իմոյ եւ որ-
դւոց իմոց, որ չկարէ ոք աւելի քան զայս առնուլ յորդեաց իմոց
կամ ի Թոռանց... Ն. Մ. 28. Ն.Աէշ. Ն.Այր.

Մաստարայ.

Ի ՆԾԺ Հայոց, մԺԹ Թ. Հոռոմոց... ...ի ժամանակս հոգեւոր a.
տեառն Սարգսի Հայոց կաթողիկոսի եւ ի մեծափառ Թագաւորու-
Թեան Գագկայ Հայոց եւ Վրաց Շահնշահի ես Կատրանիդէ Հայոց
Թագուհի, դուստր Վասակայ Սիւնեաց Թագաւորի... հրամանաւ
առն իմոյ Գագկայ Շահնշահի շինեցի զսուրբ կաթուղիկէս, զոր
հիմնադրեալ մեծին Սմբատայ... զարդարեցի զարդիւք պատուակա-
նաւք նըւէրք ինձ ի Քրիստոս եւ զարմից իմ եւ որդւոց Սմբատայ,
Աբասայ եւ Աշոտոյ. հրամայեալ եմ ես տէր Սարգիս սպասաւ-
որաց եկեղեցւոյս յետ ելից բարեպաշտ Թագուհւոյս զՎարդաւ-
արին յիսնեակսն միով քառասնիւ կատարել մինչ ի գալուստն Քրիս- 1012. ՆԿԱ.
տոսի... ի ցնլգ ամացն Ադամայ ի ռ և բժ մարմնանալոյ Աստուածն
բանի, չաժ ի հաւատալոյ ի Քրիստոս Հայոց գրեցաւ յիշատակա-
րանս ի ձեռն իմ Բենէ։ Ղ.կր. 594. Ն.Աէշ. Ղ.էր. 67.

Անի.

1011. նկ. Ես Յովհաննէս կանգնեցի զխաչս։ Գ. ալ. Է. 115.

Տաշքեանդ.

1013. նկբ. Ի Թագաւորութեանն Գագկայ եւ ի հայրապետութեան տէր Սարգսի ես Գրիգոր Մագիստրոս վերստին շինեցի զեկեղեցիս յիշատակ ինձ. եւ ծնողացն իմոց. նաեւ ի տէրանցն աշխարհիս գանձագին արարի զվայրս սորա լերամբն եւ դաշտամբն եւ ամենայն կազմութեամբն որ ի սմա քառադէմբ չորս անկեամբ յաջամբ եւ ահեկամբ ի դիմաց եւ ի Թիկանց, եւ տուաք յիշատակ անջնջելի արձանագրով եւ աշխարհակալ Թագաւորի Թղթովն եւ կայսերական կնքովն, հաստատեցաք ձեռագրով եւ հայրապետական նամակաւն, եւ ի նաւակատիս տաճարիս, զոր շինեցաք, ընծայեցաք զհայրենիս մեր սուրբ եկեղեցւոյս, որ է Հայոց Թառ, հանդստարան եւ աւԹեւան անձեռագործ սուրբ պատկերին Յիսուսի Քրիստոսի, որ ի փայտին, խնդրելին Յոհաննու սուրբ Աւետարանչին հրամանաւ մաւր Տեառն մերոյ ս. Աստուածածնի. եւ նորոգեալ հաստատեցաք վերստին ս. ուխտս վերջինս քան զառաջինն. աստ եդաք զվէմն հաւատոյ հիմն ս. եկեղեցւոյ։ Գրիգոր Վահրամ Պիտանին (Ալիշ. պատանին)։

Հաւուցթառոց վանք. Ղ. ահկ. 575. տ. և 1721 Է. Մ. Աէշ. Մ. Այր. 354.

a. Ես Անանիա, առաջնորդ գոլով ս. ուխտիս... զատեցի մեծաւ ջանիւ զհարկ եւ զԹասակ, առի եւ զՔեղարագոմն իւր ամենայն գոյիւ ի ս. ուխտս վասն ապաւինի տեղի լինելոյ ի փախստեան ժամանակի եւ այլ բազում ինչ աւգտի փայտի եւ խոտի... տուող այգմ պարգեւի Գագիկ էր... եւ որդեակք իւր՝ Սմպատ եւ Աբաս եւ Աշոտ։ Սարգ. 164.

Հառամոս.

1015. նկդ. Ի նկդ Թուականութեանս Թորգոմեան ես Վահրամ իշխանաց իշխան, որդի Համզէի, Թողի զՄաստարայի շարիատն վասն Գագկայ Շահնշահի կենդ... Այս գրոյս չունի ոք իշխանուԹիւն ոչ ես ոչ Համզէ եւ ոչ ի մերոց ոք եւ ոչ յիշխանաց։

Մաստարայ. Ղ. ահկ. 378. Մ. Աէշ. Մ. Այր. 136.

a. Այս հանգիստ է Սոփիայ աղախնոյն Քրիստոսի, կնոջն Վահրամայ Պահլաւունւոյ իշխանաց իշխանի, դստերն Տիգրանայ Հա-

յոց մարզպանի տեառն Անձեւացեաց մեծին վասպուրականի, կիսաւրեայ առ Աստուած փոխեցայ եւ Թողի զաւակս իմ տրտում. աղաչեմ յիշեսջիք զիս եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ի Թ. Հայոց ՆԿԴ. Ալիշ. Շիր. 149.

Մարմաշէն.

1016. ՆԿԵ. Ես Մուկն, որդի Հոնաւորայ, շնորհիւն Աստուծոյ նոր նորոգեցի զսուրբ կաթուղիկէս, որ աւերեալ ի սաստիկ շարժմանէ. եւ ետու զԱգարակ իմ գանձով գնած, վասն փրկութեան հոգւոյ իմոյ, եւ մեղաց Թողութեան. եւ պարտին ինձ յամենայն տարի զվարդավառին պատարագել անխափան, որ պակասացնել ջանայ, նզովս առցէ յԱստուծոյ։ Գաւ. տ. 68. Նոր. 45.

Հաղբատ.

1017. ՆԿԶ. Թվ. ՆԿԶ Սմբատ, որդի Աշոտոյ, Սիւնեաց իշխանաց իշխան. յաղաւթս յիշեցէք. + Ջգրող ժամացոյցիս յիշեցէք. ես Գրիգոր գրեցի։ Ալիշ. Սիս. 214.

Ս. Յովհաննէս.

Տեառն Յովհաննիսի, Սիւնեաց եպիսկոպոսի է սուրբ նշանս, ի Թուականիս ՆԿԶ կազմեալ։ a. Ալիշ. Սիս. 231.

Տաթև.

1018. ՆԿԷ. ...Ես Թաթուլս Թողեալ եմ զՏեկորոյ հարկն վասն Յէվանէս Թագաւորի եւ իմ որդւոյ արեւշատութեան։ Սարգ. 205.

Տեկոր.

ՆԿԷ Թուականիս ես Մարիամ ետու զիմ գիրքս ի սուրբ Սարգիս։ a. Շահ. 379. Ալիշ. Այր. 141.

Թալին.

1021. ՆՀ. Ես Մատաթէս կանգնեցի (խաչ)։ [ըստ Ալիշ. ՆՀԵ. Թ.] Մարմաշէն. Ա. Մ. 8. Ալիշ. Շիր. 151.

Ես Ապլղարիբ, որդի Գրիգորոյ, ետու զԱրծուերոյնն ի Հաղբատ, զանձագին արարեալ վասն Յովանիսի արեւշատութեան եւ ինձ մեղացս Թողութեան... a. Գաւ. տ. 75 [զԾղերոյնն]. Նոր. 18.

Հաղբատ.

1022. նհա. *Այս է հանգիստ տէր Պետրոսի որ ի Տրապիզոն զգետն ձորոխ արգելեաց առաջի Վասիլ արքային։* Սարգ. 256.

Վարագ.

1023. նհբ. *Ես Մակարս անարժան... կանգնեցի խաչս յաւգնականութիւն հոգւոյ իմոյ։* Նշղն. 55.

1024. նհգ. *ՆՀԳ ես Սիմէւոնս կանգնեցի զնշանս բարեխաւսութիւն Գագկայ... իշ..անութեան եւ Հայոց Թագուոյին, ինձ, իմ ծնողաց եւ ամենայն հաւատացելոց ի Քրիստոս։* Նւէշ. Նյր. 545.

Ջանկլի գիւղ.

1029. նհը. *Այս է հանգիստ Սենեքերիմ Թագաւորին։*

Վարագ. Սարգ. 256.

a. *...Ես Վահրամ իշխանաց իշխան եւ անթիպատ պատրիկ, Գրիգորի իշխանի Հայոց մեծաց, ի ցեղէն Պահլաւունի եւ ի զարմից սրբոյն Գրիգորի, Հայոց լուսաւորչին... հիմնադրեցի զսուրբ եւ զտիեզերական ուխտս Մարմաշէն, սկսեալ նլե Թ. Հայոց յաւուրս Սմբատայ, որդւոյ Աշոտոյ, Հայոց Թագաւորի, մինչև ի ժամանակս Յովհաննիսի, որդւոյ Գագկայ, Հայոց Շահնշահի, առն իմաստնոյ, շինողի եւ խաղաղարարի, եւ ի Թ. Հայոց նհը։ Եւ կատարեցաք մեծաւ ջանիւ եւ բազում ծախիւք ես եւ մայր իմ Շուշիկ, Հայոց տիկնաց տիկին, եւ եղբարք իմ, Վասակ իշխանաց իշխան, որ նահատակեցաւ ի Թուրքաց պատերազմի, եւ Ապլ խարիպ, Հայոց մարզպան, եւ մանուկն Համզէ։ Որք էաք ամենայն տամբ եւ տոհմիւ հաւատարիմք տէրանց մերոց, եւ նահատակեալ ի վերայ տանս Հայոց աշխատութեամբ եւ արեամբ մերով եւ որդւոց մերոց. եւ գանձուց առատութեամբ եւ ամենայն հնարիւք խնդրէաք զխաղաղութիւն աշխարհիս եւ զհաստատութիւն եկեղեցեաց. շինեցաք եւ այլ բազում եկեղեցիս եւ վանորայս, բայց զտեղի հանգստեանս մերոյ առաւել պատուով մեծարեցաք, եւ լիացուցաք ամենայն գոյիւք, լերամբ եւ դաշտաւք. աւանդեցաք ի սա գեղս եւ ագարակս գանձագինս՝ զԲագարանի գեղ եւ զիւր ագարակն, զԳոդլոն եւ զՊորտանգն, զԱրագէծ եւ զԱզատայ, զԱզասմանէն եւ զԸզնկայն, եւ յԱւշականի այգիք եւ երեք ջա-*

ղաց, եւ երկու ջաղաց ի Դողս, ի յԱշտարակի այգի, ի Կարբոյ դաշտի այգի, ի Սերկեւլի այգի, ի Վժան այգի, ի Մրենի այգիք, ի յԱնի տներ եւ կղպականի, եւ զարդարեցաք զսա ամենայն կազմութամբ, եւ կարգեցաք ի ձեռն սուրբ հաւր Երեմիայի, եւ որ զկնի յաջորդեցաւ Սոսթենէս, նորին որդիացեալ....

Մարմաշէն. Ղ. Կթ. 569. Ն. Ալշ. Ղ. Եր. 148. Բժ. 74.

Շնորհիւն աստուծոյ այս հրամանք է իմ տեառն Պետրոսի եւ Սմբատայ Շահնշահի, որ հաստատեայ եպիսկոպոսարան ի Բջնի քաղաքս զս. Աստուածածինս հիմնարկեալ կատարեաց Գրիգոր իշխանաց իշխան, որդի Վասակայ, եւ տուաւ վիճակ ի ս. Աստուածածինս ի Փոշէհանից մինչեւ 'ի Նիգ և Դիւաստն[1].... զաւակս[2] եւ յԱղստեւ. տուաք գաւազան եւ ս. Նշան եւ աթոռ։ Արդ եթէ ոք խափանել ջանայ զաթոռս կամ յայլ տեղիս փոխել կամ զհողն յափշտակել կամ զաւանդ եկեղեցւոյս գողանալ, թէ յեպիսկոպոսաց կամ յիշխանաց, կամ ով որ հակառակի նզովեսցի յաստուծոյ եւ ի մենջ եւ ի յՅԺը. հայրապետաց, արմատաքի ջնջեսցի յիշատակ նորա յերկրէ եւ անլոյծ կապեսցի։ Եւ արդ այս է բնական եւ առաջին սահմանահատ վիճակ եւ աթոռ։ Հաստատեցաք արձանագրով եւ շրջաբերականով զսահմանահատ վիճակի սորա, որ է յարեւելից ի Ծարգետոյ մինչեւ ի գետն Ախուրեան, յԱնւոյ եւ ի հիւսիսային... [Ալիշ... 1 դիւատունս, 2 զաւակս]. 1031. ՆԼ.

Բջնի. Ղ. Կթ. 490. Ն. Ալշ. Ն. Այր. 273.

ՆՁ. Թու ...ես Աբողամր, որդի Վահրամա, իշխանաց իշխանի, ետու զկառնուտի արտն ի սուրբ Առաքելոցս վասն եղբաւր իմ Գրիգորոյ առողջութեան եւ կենացն յերկարութեան։ a.

Անի. Սարգ. 130. Ն. Ալշ. Ղ. Եր. 60.

Յանուն Աստուծոյ. ՆՁԲ. Թուականիս հայոց Տեառն Պետրոսի հայոց կաթողիկոսի եւ ի թագաւորութեան Սմբատայ Շահնշահի, որդւո Գագկայ Շահանշահի, ժամանակի, որ եր որդիացեալ եւ սիրեղի Ճորտ Սարգիս Գ. ից թագաւորաց Հոռոմոց առեալ Գ. ից պատիւ՝ անթիպատ պատրիկ, վեստ եւ դուկ արեւելից. արդ հրամանաւ սոցա կամ եղեւ եղբարց որդոցս Եգդու 1033. ՆՁԲ.

Այլ Հասնա եւ Խատապա տալ զմեր արկեալ եզին, որ ի Գաղկանս յեզրն Երասխա ի վանքս Տեկորս արեւշատութեան շաւի եւ դուկիս մեզ եւ մեր ծնողաց։

Խծկօնք. Սարգ. 208. Ալիշ. Շիր. 126.

1033a. ՆՁԲ. Ի ՆՁԲ. Թ. Հ(այոց) ի Թագաւորութեան Գագկայ եւ ի Հայրապետութեան տեառն Սարգսի ես Գրիգոր Մագիստրոս, որդի Հասանայ, շինեցի զեկեղեցիս ինձ ի բարեխաւսութիւն եւ իմ պատրոնիս եւ իմ որդւոցն...

Կեչառուս. Շահխ. 490. Ալիշ. Այր. 259.

b. Ես Մարիամ աւխազաց եւ Հայոց Թագուհի, դուստր մեծին Սենեքերիմայ եւ Թոռն Գագկայ Հայոց արքայի, որ ետու զՏարուս ի սուրբ եւ ի տիեզերական ուխտս Մարմաշէն առաջնորդութեամբ Հաւր Սոսթենիսի վասն Գագկայ իմ պապոյն մեղաց Թողութեան եւ կատային իմ Հանկանս...

Մարմաշէն. Շահխ. 569. Ալիշ. Շիր. 149. Ինճ. 75.

e. ՆՁԲ. Թ. Ես Հայր Երեմիա, առաջնորդ սուրբ ուխտին Մարմառաշինու, սիրեցի զվարս միայնութան, աւանդեցի զվերակացութիւն ուխտին իմոյ անդրանկին իմում Սոսթենեսի, եւ ես եկեալ բնակեցայ յանապատի աստ, եւ ի տեղւոջս ընկալայ զփոխումն։ արդ աղաչեմ յիշեսջիք ի Քրիստոս։

Յովհաննավանք. Շահխ. 570. Ալիշ. Շիր. 152.

1034. ՆՁԳ. Վահան քահանա Գծող. + ՆՁԳ. Թուականութեանս Հայոց 'ի Հայրապետութեան տեառն Պետրոսի Հայոց կաթողիկոսի 'ի Թագաւորութեանն Յովաննիսի Շահնշահի ես Հայր Մարկոս, որդի Շապհո քահանայի, գնեցի զՄարս...հողն ի Շահնշահէ եռ. դրամ յիմ հալալ ընչից եւ արկի այգի եւ շինեցի հնձան եւ գնեցի x եւ ափնի x հող ի Խորձան... իսաւր որդո ի Գառնովտի եւ հողս ի Դարբնին նոյն տեղն։ Եւ ի հող մի Գանձէփողի եւ հող մի Սուլտանին... ետի եւ Մռեղին տներն Բագրնի եւ ...ց մի Բագրնի եւ ջաղաց մի Մրենի ետու ի ս. կաթողիկէս վասն Շահնշահի հոգւոյն...

Բագարան. Սարգ. 202. Ալիշ. Այր. 66.

ի ՆԾԳ. Թուխս ես Հաջաջ, որդի Ապլ Հա(սանայ, ի) տղական հասակի ելի յաշխարհէ եւ ոչ տեսի (զվ)այելչութիւն սորա եւ սուգ մեծ (Թ)ողի ծնողաց իմոց. առ Քրիստոս յիշեցէք զիս աղ. 1034. ՆԾԳ.

Խծկօնք. Ալիշ. Այր. 130.

ի ՆԾԳ. Թ. ի Թագաւորութեան Սմբատայ Շահնշահի, որդւոյ Գագ-կայ, ես Գրիգոր... Թոռն Զուտասին... (Ստեփ)աննոս յիմ հայրենի... 1035. ՆԾԳ.

Նախճուան. Ալիշ. Այր. 136.

ի ՆԾԳ. Թ. ես Ապլղարիպ մարզպան եղի հրովարտակ ի Սմբատա Շահանշահի առ կայսրն Յունաց Միխէլ ի Կոստանդինուպօլիս եւ շատ ջանիւ եւ մեծածախ գանձիւ բերի մասն ի սրբո խաչէն, եւ եկեալ կատարեցի զտաճարս զայս, եւ զնշանն լուսո կանգնեցի ի պսակ հարսինս Քրիստոսի. եւ եդի լուծ սպասաւորաց եկեղեցյս զկիւրակէին աւրն գիշերապաշտաւն առնել մինչեւ ’ի գալուստն Քրիստոսի. եւ քահանայ, որ մեռանի ի սուրբ փրկչիս խ. մի կալցեն յեկեղեցիքդ. եւ եթէ ոք ի քահանայից եկեղեցյս եւ յիմ սպասուցս եւ ի դրենոյս յափշտակէ կամ ծախելով կամ զինչ եւ իցէ պատճառանաւ եւ կամ զագահութեան զհետ երթա եւ զեկեղեցյս մուտքն խորէ եւ ս. փրկչիս ի պէտս ոչ անցուցանէ, ի յԺԸ. հայրապետացն նզովեալ լիցի. եւ որ զԳրիգոր երիցու որդիքս յեկեղեցպանութենէ հանէ, կրկին անիծիցդ պարտական լիցի, իսկ կատարիչ գրիս աւրհնեալ լիցի։ Զ Գէորգ գրիչ յիշեսջիք ի տէր։ a.

Անի. Սարգ. 121. Ալիշ. Այր. 82.

Յամս... հոգևորն տեառն Պետրոսի հայոց կաթողիկոսի եւ ի Թագաւորութեան Սմբատա, որդւոյ Գագկա Շահնշահի, ’ի ՆԾԵ. Թ. ես Ապլղարիպ մարզպան, որդի Գրիգորո իշխանի եւ Թոռն Ապուղամրի եւ եղբայր Վահրամա եւ Վասակա, շինեցի զսուրբ Փրկիչս ի մայրաքաղաքս յԱնի... եւ գնեցի կուղպականի Ե. եւ ձիթահանք և այգի և հողեար, և ետու ի սուրբ Փրկիչս եւ զարդարեցի ոսկեով եւ արծաթեով եւ ականբք պատուականաւք, եւ ետու աւետարան եւ տաւնական... եւ կանգնեցի մի առ... սուրբ փրկչիս... 1036. ՆԾԵ.

Անի. Սարգ. 121. Ալիշ. Այր. 82.

1036a. ՆԾԵ. Ի ՆԾԵ. Թ. Թագաւորութեան... Սմբատայ՝ որդւո Գագկա՝ հայոց եւ վրացՇահնշահի՝ կամ եղեւ ինձ տեառն Պետրոսի՝ հայոց կաթողիկոսի՝ տալ զայգին Աշնկի՝ (կամ Մշնկի)՝ որ ի մեր կորդո արկած էր... մարզպանին Ապլղարիպա՝ որդւո Գրիգորո Պահլաւունո վասն առաւել սիրոյն եւ երախտեացն՝ զոր ծառաեալ էր զսուրբ Լուսաւորչի աթոռս. արդ տուաք որմով եւ ծառովք պտղաբերովք եւ անպտղովք եւ խոտադետնովք եւ գ. աւր ջուր ազատ ի խալւէ եւ ի գեղջէ յամենայն՝ հասուց... իսկ նա ընծաեաց յիւր շինեալ եկեղեցիս ի սուրբ փրկիչս բաժակի... արդ եթէ ոք զապարանող՝ զոր շինեալ է Ապլղարիպա առ սուրբ Փրկչիս... եւ կամ զոր ինչ տուեալ է ի պէտս եկեղեցոյդ եւ որոշէ ոք եւ կամ յապարանող բնակի... եւ զեկեղեցւոյդ հոգսդ՝ զորինչ պիտո լինի... ոչ հոգա՝ ի սուրբ Լուսաւորչէն եւ ի Նորին աթոռակալացն մինչեւ ցմեզ նզովեալ լիցի՝ իսկ կատարիչ գրոցս աւրհնեալ լիցի։

Անի. Սարգ. 122. Ն. Ճշ. Տ. էր. 84.

b. †ՆԶԸ. Թվ. հայոց ի (Թագաւորութեան Յիվանէսի Շահանշահի եւ հայրապետութեան տեառն Պետրոսի՝ հայոց վերադիտողի՝ եւ ի տէրութեան Սարգսի՝ արեւելից դուկիս՝ ես Հապ... շահիկս եւ եկե(ղե)ցպանս միաբան եղբայրաւքս Խծկաւնից վանսն Տեկորոյ ջրոյս եւ Ագարակաց ուղելո զինչ առջի Թագաւորու...ն լէլ է դ. աւրս եւ դ. գիշեր Տեկորոյ է եւ գ. աւր գ. գիշեր Ագրկուց հարցի... եւ գիտողս նզովլուք եւ երդնլով աւղորդն այս է... ի գարնմէն ի վեր մինչեւ յաշունն հանապազ գայր ջուրն լէ-րինն անխափան։

Տեկոր. Սարգ. 207. Ն. Ճշ. Տ. էր. 134.

1038. ՆԾԷ. Ի ռոզժ. ըլմպիադի լինելութեան արարածոց մկ. ըլպիադի աստուծոյ մարմնանալոյ եւ ՆԾԷ. Թա. հայոց ես Սմբատ Շահնշահ, որդի Գագկա Շահնշահի՝ ետու զիմ գեղս՝ զՍահառունիս՝ ի մեր հանգստարանս Թագաւորաց՝ ի տիեզերահռչակ վանս Հոռոմոսի... վկայութամբ տէր Պետրոսի՝ հայոց կաթողիկոսի՝ եւ յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս հաւր Սարգսի եւ Գէորգա... եթէ ոք ի մեծաց կամ ի փոքունց՝ ի մերոց կամ յաւտարաց՝ հա-

կառակ կա եւ յափշտակէ զգեղն կամարաւն եւ փնդկաւն, զրկեալ լիցի ի Քրիստոսէ… † Թովմայի է գ.

Հոռոմոս. Սարգ. 164. [ՆՁԵ. ուղղ. ՆՁԷ].

Յանուն Աստուծոյ ի Թուականին ՆՁԷ. (բ)արեպաշտ Թագուհիս 1038a. ՆՁԷ.
դուստր Աբասայ, Սմբատ Շահնշահի կինս, եւ Աշոտո մա(յ)րս, որ ազատեցի զԵրկրվաց Թաստակաս յորդէց յորդիս Սմբատ Շահնշահանի հզաւրի եւ արքաի արեւշատութեան. որ այս գրոյս հակա… ի կամ ի մեծաց կամ ի փոքրա. յժր. հայրապետաց նզովեալ է, բաժին ընդ Յուդա սատուածավաճառին, Սիմ… կահարդին…

Երերուք (Գըղըլգուլէ). Նշխ. Տէր. 171.

Ի ՆՁԷ. Թուականիս հայոց ետու ես Յովաննէս Շահան- b.
շահ, որդի Գագկա Շահանշահի, զիմ այգին, որ ի Կողբ, յիմ եկեղեցիս, ի սուրբ Յովաննէս, զոր շինեցի ի վանս Հոռոմոսի հանդերձ ժամատամբս եւ Ճ. բեւն աղ յամենայն ամի ազատ յամեայն չարէ ի հայրապետութեան տէր Պետրոսի եւ յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս Հայր Յովաննիսի…

Հոռոմոս. Սարգ. 146.

Ի ՆՁԹ. Թուականիս ես Ապլղարիպ, մարզպան հաոց, որդի 1040. ՆՁԹ.
Գրիգորո եւ Թոռն Ապուղամրի, հայոց իշխանաց, Թէպէտ եւ անտես էի ի հաւրէ իմէ յաղագս կրսերութան… շինեցի զայս հանգստարան հաւր իմոյ Գրիգորո, եւ եղբաւր իմոյ Համզէի, եւ քեռ իմոյ Սեդայի. եւ շինեցի սենակ բ. զսուրբ Ստեփաննոս եւ զսուրբ… պայման քահանայիցդ այս է, որ զամէն ուրբաթ ի ս(ուրբ Ստեփ)… ժամն իմ մաւրն, Շուշանա, արասցեն, եւ զշաբաթն իմ հաւրն Գրիգորո, եւ ի սուրբ Քրիստափոր զամէն ուրբաթ իմ քեռն, Սեդաի, եւ զշաբաթն իմ եղբաւրն արնէ Համզէի…

Անի. Սարգ. 135. Նշխ. Տէր. 53.

Ի Ն Ե Ձ Թ. Թ… ի հայրապետութեան տեառն Թէոսկորոսի, հայոց a.
կաթողիկոսի, կամ եղեւ իմ, Սմբատա Շահանշահի, որդո Գանկա, որ ետու ի սուրբ կաթողիկէ ի Թա ա ընծա յաւիտենից զկոստանդեանց այգին յառաջնորդութեան հաւր Ստեփաննոսի…

Թալին. Տաշ. 379.

1041. ՆՂ. + ՆՂ Թուականութեանս հայոց ի հայրապետութեան տ͞ն Պետրոսի եւ Խաչկա հաոց կաթողիկոսաց, այս իմ հրամանքն են, Գագկա Շահանշահի, որդո Աշոտո, ազատեալ եմ զՄրենոյ հարկն, զծուծ եւ մրուր, զկապիճքն...

Մրեն. Սարգ. 197.

a. Ի + Նղ. Թ. ի հայրապետութեան տեառն Պետրոսի, հայոց կաթողիկոսի, եւ թագաւորութեանն Սմբատա, որդւո Գագկայ Շահնշահի, ես Քրիստափոր ...ետու զիմ գանձագին հայրենիքս է. տուն ի սուրբ Փրկիչս ...եւ պարտին քահանայք ս. Փրկչիտ յամէն ամի ի չորս եկեղեցիքդ յեկեղեցին Է. աւր ժամ առնել... արդ՝ եթէ ոք յիմոց կամ աւտարաց ոք... զարձանագրեալդ անփոյթ առնէ եւ իմ տներոյս յափշտակէ, դատապարտեալ եղիցի ի Քրիստոսէ...

Անի. Նշխ. Շիր. 85.

b. ՆՂ. Թ ես Շահիկս եւ իմ որդիս, Վարդս, տուաք զմեր կորդո շինած տունս եւ զբակս ի սուրբ Փրկիչս եւ ի սուրբ Յոհաննէսն...

Անի. Նշխ. Շիր. 85.

1042. ՆՂԱ. Ի Նղա. Թւ ի հայրապետութեանն տեառն Պետրոսի, հայոց կաթողիկոսի, եւ ի թագաւորութեանն Գագկա Շահանշահի, որդւոյ Աշոտո, կամ եղեւ իմ, Գրիգորո Ծաղկանս եւ իմ որդեացս, որ տուի զիմ գանձագին կուղպականին, որ Վասլին փնդկին ընդդէմ է, ի Բգնայրին վանս ի սուրբ Աստուածածինն ի ձեռն առաջնորդի, հաւր Ստեփանոսի, վասն Վասլին արեւշատութեան եւ իւր որդեաց, եւ իմ Գրիգորո ...եւ հայր Ստիփաննոս եւ միաբան եղբարքս կամաւ յանձն առին, որ ամենայն ամի զՊաւղոսի եւ զՊետրոսի տաւնին աւուրն պատարագն յամէն եկեղեցիսդ իմ եղբաւրն, Մուկաթլի, արասցեն եւ յետ վախճանի իմոյ ինձ մատուսցեն...

Բագնայր. Նշխ. Շիր. 114.

a. ՆՂԱ. Թվ... ես տիկնաց տիկին, դուստր Գրգորոյ մագիստրոսին եւ ամուսին Սարգսի, արեւելից վէստիս, թողեալ եմ զՏեկորոյ զպաշդխոտս շահանշահի արեւշատութեան եւ իմ ծնողացս հոգւոյն... Ծառայիկս յաղաւթս յիշեցէք.

Տեկոր. Սարգ. 207. Նշխ. Շիր. 135.

Թվին Նղբ. ի Թագաւորութեան Սմբատայ, որդւոյ Աշոտոյ, 1043. Նղբ.
ես տէր Յովհաննէս շինեցի զսրահս տգնականութեամբ Սմբատայ,
որք աղաւթէք, յիշեցէք ի Քրիստոս։ [Գ. աւ. Սմբատայ որդւոյ
Քաղաւթելի, յիշեցէք].

Տաթև. Ալիշ. Սիւն. 235. Գաւ. Է. 302.

Ես Գրիգորի Քամձ որդի կանգնեցի զխաչս։ 1046. Նղե.

Տաշքեանդ. Գաւ. Է. 115.

ՆՂԹ. Թուականութեանս հայոց ես Կորիկէ Թագաւոր սահ- 1050. Նղթ.
մցի զհասոյթս վանուցն մեղաց թողութեան եւ արեւշատութեան
իմոյ ընդ ձեռամբ Աշոտ մարծպանին։

Ս. Սարգիս (Լոռի). Լալ. Ազգ. հնդ. VII և VIII, 354.

Ի հինգհարիւրերորդի ամի Թուականութեանս Թորգոմեան ի 1051. Չ.
Թագաւորութեան սուրբ եւ ինքնակալ Թագաւորին Կոստանտեա
Մաւնումախին բերաւ ոսկի մատանիս, զոր հզաւրին եւ առաքի-
նոյն բարեպաշտին Գրիգորո Մագիստռոսին Կիտաւնտին եւ
Տուկին Վասպուրականի եւ Տարաւնո, Արշակունոյն եւ Հայկազ-
նոյն, մեծաւ աշխատութամբ ազատեալ էր զմեծ եւ զհռչակաւոր
եկեղեցիքս իւր եւ ոչ այլ ինչ հայցէ բայց միայն աղաւթս առնել
սուրբ եւ ինքնակալ Թագաւորին Կոստանդեայ, ընդ նմին ծա-
ռային Քրիստոսի Գրիգորոյ եւ որդւոց իւրոց. եւ յիշատակ կարգեալ
յեկեղեցիքս Կեչառուաց. ուր Մագիստռոս կենդանի է, ամենայն
շաբաթ աւր զժամն Հասանայ արասցեն անխափան եւ յետ ելիցն
Մագիստռոսին արասցեն անխափան։ Արդ որ ոք այսմ վճռի հաս-
տատնո խափանել ջանա թէ յառաջնորդաց ոք իցէ կամ յիշ-
խանաց կամ 'ի քահանայից, այնպիսին յ և ժը հայրապետացն նզովեալ
եղիցի եւ բաժինն ընդ Յուդայի եղիցի եւ ընդ տիրասպան քա-
հանայիցն։ Եւ այս գիր մեր է Յովանիսի շնորհիւն Աստուծոյ Բջնո
եպիսկոպոսիս եւ սուրբ եւ մեծի հաւր Բարսղիս է. Թէ ոք այս
գրոյս խափանել ջանա, այնպիսին նզովս չարաչար ընկալցի 'ի սր-
բո Լուսաւորչէն Գրիգորո եւ յամենայն սրբոց եւ ի մէնջ։ Կա-
տարիչք գրոյս աւրհնեալ եղիցին։

Կեչառուս. Շահ. 490. Ալիշ. Այր. 260.

1051. Ես Գրիգոր կանգնեցի զխաչս զայս իմ հոգւոյս...
շ. (Ղազանչի) Շահկերտ. Սեպ. 110.

1057. Ի շրջագայութեան տումարի հայկական 'ի թվին յոբելեանց
շզ. հինգհարիւր վեց թուօք ես Գրիգոր մեղապարտ ծառայ Քրիստոսի ողորմութեամբ նորին եպիսկոպոս Սիւնեաց կանգնեցի զկամարքս եւ ի վերայ զեկեղեցիս, շինութիւնս, է եւ որ այլ աշխատութիւն իմ ի տանս եւ արդիւնք. վկայեն եկեղեցիքս. եւ յորժամ աւարտումն եկին ամենայն, կամեցան եղբարք եւ կարգաւորք տանս վարձահատոյց ինձ լինել, եւ խնդրանաւք իմով կարգեցին քառասունք մի, որ յամենայն տարւոջ կատարեն վասն փրկութեան անարժան հոգւոյ իմոյ, որչափ ս. եկեղեցիքս ի հաստատութեան են, իսկ արդ որ զկնի մեր յաջորդէք ի սուրբ աթոռդ հայրապետք եւ կարգաւորք տանս պարտական են այդ քառասնուցդ, որ անխափան կատարեն յամենայն տարւոջ..

Տաթև. Գաւ. Է. 303. Ալիշ. Սիս. 236.

1061. Թուին շժ. կամ եղեւ ինձ հայր Վարդկայ եւ ամենայն եղբայրց
շժ. գրել զյիշատակ վասն Վարդայ, Զաքարէի որդւոյ, որ մեծ յուսով երետ զԲվեայ մարգ, եւ Սիդայի այգին, եւ այլ շատ իրք. եւ մեք գրեցաք, որչափ ի հաստատութեան է եկեղեցիս, զվարդավառին շաբաթն ժե. ժամ...

Ցախացքար. Ալիշ. Սիս. 154.

a. Ի Թուականիս հայոց շժ. ի Թագաւորութեան Կիւրիկէի, որդւոյ Դաւթի արքայի, ի հայրապետութեան տն Դիոսկորոսի ես Շապուհ իշխանաց իշխան, որդի Գարբանիէլի, ի տոհմէ Պահլաւունի յազգէ Արշակունեաց... գնեցի զՌնակայ[3] տափն եւ ետու զնա յաստուածաշէն մայրաքաղաքն Սանահնոյ... [Ցար. 1 Շապուհիկ 2 զԱւրնակայ].

Սանահին. Գաւ. Ա. 28. Ցար. Ալիգ. Տնչ. III, 297.

1063. Ի շժբ. Թուին ի հայրապետութեան տէր Դիոսկորոսի, ի Թա-
շժբ. գաւորութեան Կիւրիկէի եւ Սմբատայ ես Հրանուշ Թագուհի, դուստր Դաւթի արքայի, շինեցի զնշխարատունս եւ զեկեղեցիս, եւ ետու զնորա շէնքն ի Սանահին...

Սանահին. Գաւ. Ա. 32.

Ի Յաքեգական տոհմիս տոմարիս եւ Թվ. հայոց ի շժբ. ամաց 1063a.
շժբ.
ՀՐ…

Մրեն. Ալիշ. Տեղ. 139.

Թվ. շի. կամաւ ամենակալին աստուծոյ ես …Գրիգոր… միաբան եղբարբս լա… զխաչս իշխանութեան… եւ հայրապետութեան… Օհանէսի տէր Ներսէսի ո… աղաւթեցէք։ 1071.
շի.

Դոնավարգ. Այրար. 131.

Թուին շլե. ի Թագաւորութեան Կիւրիկէի հարազատ Սարգսի Գաւթայ Գաւրգիայն նորոգեցաւ ս. Գորգս բարեխաւս հոգւոց մերոց։ 1086.
շլե.

Կորդան. Գաւ. տ. 133. Լաւ. Ազգ. հնդ. VII և VIII, 339.

Ի Թուին շլե. ես Շահանդուխտ, դուստր մեծի արքային Աղուանից Թագաւորին (sic) եւ ամուսին Գրիգոր Թագաւորին, որ է որդի Աշոտի կաւասն, ոչ գոլով մեզ ի միասին ժառանգ ըստ մարմնոյ, ես եւ քոյրս իմ Կատայ շինեցաք զՍուրբ Աստուածածինս փոխարէն զԹացնորա։ Որչափ կենդանի եմ, կատարեն զսուրբ խորհուրդն. եւ յետ այնորիկ զմեզ կցորդ արասցեն… a.

Վահանայ վանք. Ալիշ. Սիս. 296.

Ի Թուին շլե. ես տէր Սարգիս, առաջնորդ սուրբ ուխտիս Հաղբատայ, շինեցի զչըրաղացս եւ արարի ազատաղաց, արկի եւ զայգիս, տնկեցի եւ զդրախտս զանազան մրգաբերօք ի փառս սրբոյ Նշանին եւ ի վայելումն տանս Հաղբատայ. ար դեթէ ոք զսա ի Հաղբատայ հանէ կամ աւերման պատճառ լինի, ի մեծաց կամ ի փոքունց, կամ առաջնորդ, որ սմա շինութանն չջանայ, այնպիսիքն օրոշեալ լիցին յաստուծոյ եւ ընդ որդւոյն կորստեան եղցեն ի խաւարն արտաքին եւ յորդն անքուն. b.

Հաղբատ. Ծրլնկ. 70. Գ. Ծրլնկ. Ազգ. հնդ. III, 325.

Ես տէր Սարգիս, առաջնորդս Հաղբատայ, կանգնեցի զնշանս տէրունական զէն հաւատացելոց եւ պաշտպան Թագաւորաց մերոց՝ Կիւրիկէի, Սմբատայ եւ Դաւթի զարմի սոցա։ 1089.
շլը.

Հաղբատ. Ծրլնկ. 70. Գ. Ծրլնկ. Ազգ. հնդ. III, 325.

*1001 Յանուն աստուծոյ այս իմ գիր է Սոփէ... Շահանշահի հայոց եւ վրաց Թագուհւոյ, Թողելեմ զԱլաման շարյատս վասն իմ հոգոս եւ արեւոս եւ Շահնշահի հոգոն, եւ Գագկայ, եւ իւր որդեացն արեւուն. եթէ ոք հետ մեր յանդգնի եւ առնու, յժր. ից նզովեալ եղիցի, եւ բաժինն ընդ Յուդայի մատնչի եւ ընդ Սիմոնի կախարդի եւ ընդ Գեհեզի բորոտի. եւ սուրբ Անանէ նմա ոսոխ։

Ալամն. Փար. Հայ. 1881 նոյ. տետ. 4. Լ․ւէշ. Տ. էր. 125.

a. Ով հոչակաւոր դու եւ մեծանունդ ի վկայս, սուրբ Գէորգիոս, աւգնեա բարեխաւսութամբ Գագկա Շահայնշահի, շինաւղի զվկայարանս զայս քոյով անուանակոչութամբ ի քոյդ յուսակնեալ բարեխաւսութիւն, զի ընկալցի զողորմութիւն ի Քրիստոսէ աստուծոյ յանվախճան արքայութեանն ընդ ամենայն արդարացեալսն, ապաշաւանաւք հասանել լուսոյ փառաց որդւոյն աստուծոյ ի վերջնում գիշերի ի ծագել մեծի եւ աներեկ առաւաւտին այցելութիւն գտանել առաջի բեմին և անաչառ դատաւորին, աղաչեմք։

Հոռոմոս. ս. Գէորգայ մատուռն. Սարգ. 165. Լ․ւէշ. Տ. էր. 30.

*1006-1013. Աստուած է ի սմա։ Շնորհիւն աստուծոյ ես տէր Անանիա, շնորհիւն աստուծոյ Արշարունեաց եւ Ճակատոց եւ Արայրարտեան (sic) գաւառի եպիսկոպոս, Թէ մեծ շահ է յաստուածային խորհուրդսն յիշել զգնացեալսն, կարգեցի ամ ըստ ամէ անխափան զզատկի մեռելոց աւուրս ժամն յամենայն եկեղեցիսս յանուն առաջնորդաց հարցն սրբոց եկեղեցւոյս կատարել, եւ զայլ աւուրսն մինչեւ ցնոր կիւրակէն ամենայն հանգուցելոց, որ են ի սուրբ ուխտիս, յանուն նոցա, զի մեր միշտ զյիշատակս նոցա ի մտի ունելով եւ կատարելով առաջի զենլոյն Քրիստոսի, նոքա ի մեզ հայեսցին... Արդ ես շնորհելովն աստուծոյ ի ժամանակս իմոյ առաջնորդութեանս կարգեցի. դուք որ զկնի մեր յաջորդէք զպաշտաւնս...

Հոռոմոս. Սարգ. 166. Լ․ւէշ. Տ. էր. 31.

*1031-1033. ...Ես Վահրամ իշխանաց իշխան ետու զիմ որդւոյն, զԱպուխամրի ոգեբաժին եւ գնեցի ր̅. կուղպակ զԼորագոյնին եւ զՈրսաւտին ի Ոշականց ետու ի սուրբ Գրիգորի եւ քան եկեղեցիքս (sic), որ ունին ի տարին ղ̅. քառասունք...

Անի. Սարգ. 135. Լ․ւէշ. Տ. էր. 53.

...Ես Առաւնս մագիստրոս, մեծարեալ ի մեծափառ Թագաւորութեանց ի գեղ զարդու եւ ի տիս մանգութեան իմո, եկի յաբեւելս, ի գեղեցկաշէն բերդս, յԱնի, բարձրացուցի բաւանդակ զպարիսպ սորին կառկառակոյտ արձանաւք եւ հաստահեղոյս ամրութեամբ, եւ ի յիմոց մեծածախ գանձուց ածի ջանիւ ջուր յորդաբուխ ի մէջ ամրոցիս յուրախութիւն եւ ի զովացումն ծարաւեաց: Բերի ոսկի մատանեաւ գիր ազատութեան զինքնակալ ծիրանեծին Թագուհոյն[1] վասն պախտից տանց քաղաքիս եւ Թաստակին, զոր տային ամ յամէ չափ ութից լտերց. այլ եւ ի խնդրո իշխանաւորացս խափանեցի եւ զգիւտ երկուց լտերց, զոր տայր մութսիքն այս ամէն: [Ալիշ. 1 Զոյէ կայսրուհի, ի միջոցս 1045—1054 Թ.] *1045-1054.

Անի. Սարգ. 119. Ալիշ. Շիր. 70.

+Անուամբ Տեառն ամենակալի եւ ողորմութեամբ սուրբ եւ ինքնակալ Թագաւորին Կոստանդեա Դուկի կամ եղեւ իմ Բագրատա մագիստռոսի եւ արեւելից կատապանիս Վխկացոյս, առնել ողորմութիւն մայրաքաղաքին Անւո, յորժամ առին զտանուտրութիւնս Մխիթար իպատոսն, կրտին որդին, եւ Գրիգոր, Լապաստակի որդին, սպաթար կանկլիտատն, եւ Սարգիս Արտաւազայ որդին, սպաթար կանկլիտատն, եւ ազատեցին զվեցկէ կոռ, եւ զսայլի, եւ զկամին, եւ զանգարիոն եւ կատապան ով և լինի, տա սերմ ճ̅. մող եւ ծախք զընծելոցն. զայլն տանուտէրքն առնեն իւրեանց տամբ, որ չհանէ ի յԱնի ոչ ինչ յժ: Եւ գինեւոր Անեցի, եթէ սայլով, ելծէ գրաստով ազատ է: Եւ Անեցի, որ իւրենն մորթելիք գնէ, բաժն ազատ է: Եւ շալակաւոր Անեցի յամէն ցեղ բաժին կէսն ազատ է: Եւ ի կապծին տաին դահեկանին ժ̅. դրամ. այժմ տան ի̅, ի̅ ազատ է: Եւ մսագործի, եթէ պախրէի լինի գլուխ, ելծէ ոչխարի, կէսն տա, կէսն ազատ է: Եւ ի նստոին կարլէն ճ̅. դրամն ազատ է: *1057-1063.

Անի. Սարգ. 120. Ալիշ. Շիր. 70.

Ես Սեդա, տիկնաց տիկին, դուստր մեծին Վասակա, զուգակից Վահրամա իշխանաց իշխանի, որդոյ Աշոտոյ, իշխանաց իշխանի, տասանորդեցի զվաստակս գեղջն իմոյ, Գաղտաի, ընծայե- *1021— ?

լով ի նք ուխտս Բագնայրիս վասն յիշատակի զաւրականին Քրիստոսի՝ հաւրն իմոյ՝ Վասակայ փոխեցելոյ յաշխարհէս...

Բագնայր. Սարգ. 188. Նշխ. Շիր. 113.

*1061. *Ես Հայր Վարդիկ՝ առաջնորդ ս. ուխտիս Ցախացքարիս՝ շինեցի զսուրբ կաթողիկէս եւ կանգնեցի զնշան ս. երրորդութեան վասն իմ հոգւոյս փրկութեան՝ թերեւս ողորմութիւն գտից ի յապագային ի տիեզերական հրապարակի ուր բանքն սպառին եւ գործքն թագաւորեն. արդ ով սրբազարդ քահանայք՝ որք զսուրբ պատարագն համարձակ մատուցանէք՝ զիս յաղաւթս յիշեցէք...*

Ցախացքար. Նշխ. Սիս. 154.

*1086. *Վասակ որդի Սմպաթայ. շինեցաւ հրամանաւ թագաւորին Սմպաթայ ի ձեռն Շահանդուխտ թագուհոյ բարեպաշտի [որ տաճկերէն Ամիրփիրի կասուի]:*

Վաղատին. Փոք. Նշխ. Սիս. 521.

ԺԲ. ԴԱՐ.

1101. շծ. *Շ: Ծ թվականիս ես հայր Յոհանէս բազում աշխատութամբ (սաս)տիկ երդուեալ կոշա տանուտիրաւքս դատաւորն աւագերէցն... նկեւագն թափեցին զԲնաջուր առուն: մ. դահեկանի գրի որ աւագին տան եւ որ...*

Կոշ. Մխ. Վ. Հնտ. Հյգ. II, 3.

1102. շծա. ՇԾԱ *ես Խաչատուրս գրեցի:*

Խօշուն. Նշխ. Շիր. 18.

1121. շհ. *Ի ժամանակս ինքնակալ արքային Դաւթի բարեպաշտի եւ յաղթողի՝ որդւոյ Գէորգեայ՝ որդւոյ Բագրատայ... որ տիրեաց գաւառի եւ ազինս... եղեւ խնամօղ Հաղբատայ եւ Սանահնի... զՀաղբատս ի մթնութենէ աւերութեան ազատեաց՝ գրով եւ վճռով ընծայեաց ի սուրբ եկեղեցիս զայգիս... զգիւղն... եւ ամենայն հողով եւ վիճակովն... գեղեալ կալուածսն ամենայն վերահաստատեաց... Գրեցաւ գիրս յարքեպիսկոպոսութեան... առաջնորդի Հաղբատայ՝ որ է եղբայր Գրիգորի:*

Հաղբատ. Այրր. 32.

Պետրոս քահանայ... կանգնեաց զխաչս... շհբ. զՅեսու գծողս։ 1123. շհբ.
Առաքելոց վ. Սարգ. 232.

Տէր Ղազարա եւ տէր Ստեփանոսի ի Թհ. շհդ. կանգնեցաւ 1112. շհդ.
խաչս եւ նորոգեցաւ ս. Առաքեալքս...
Առաքելոց վ. Սարգ. 232.

Ի Թհ. շձգ. ես տէր Թորոս եւ Գրիգոր եւ Ղուկաս գծ. 1134. շձգ.
Առաքելոց վ. Սարգ. 232.

Ի Թհ. շղգ. կանգնեցաւ խաչս ի բարեխաւսութն Ստեփ. Ճոն- 1144. շղգ.
կանն ննջեցելոյ ի Քրիստոս. յիշեսջիք աղաչեմ զմեղաւոր զԳորգ Ճոնակ։
Առաքելոց վ. Սարգ. 232.

Ի Թհ. շղգ. կանգնեցաւ խաչս ի բարեխաւսութն տն Դաւթի a.
Անյաղթ փիլիսոփայի... յիշ... զԳէորգ Ճոնակս։
Առաքելոց վանք. Սարգ. 232.

Ի շղգ. Թվ. ես Աղիզս՝ մեղուցեալ աղախին Քրիստոսի՝ 1145. շղգ.
աւ(ր)հնեցի զեկեղեցիս՝ զսուրբ Գրիգոր՝ ի յիշատակ որդւո իմո՝ Գրիգորո ի ձեռն հաւր...
Բագնայր. Սարգ. 188.

Ջնասրադին շղգ. a.
Հաղբատ. Նուրն. 38.

Կանգնեցաւ ս. Նշանս ի բարեխաւսութիւն ո. ամի։ 1151. ո.
Սրվեղու վ. Այրար. 340.

Ես տ. Յովհաննէս տնկեցի զայս տնյարկս (sic) մեծաւ աշխատաւթեամբ։ [տ. ոձբ 1233 Թ.] a.
Հաղբատ. Գ.ալ. ա. 80.

Ի հայրապետութեան տ. Ներսիսի կաթողիկոսին ես Ներսէս b.
եպիսկոպոս շինեցի զեկեղեցիս յիշատակ ինձ եւ տ. Սարգսի՝ ծնողաց իմոց։
Դիւթական. Գ.ալ. է. 349.

1151c. *Արձանս այն սեմական է Սոփեստոսի սարկաւագին Ռ. [Երզն. Թուակ. չունի].*

Հաղբատ. Լում. 1900, Ա. 250. Արղն. 52.

1152. *Թիւ ոա. ես Արտաւազ եւ Սարգիս շինեցաք զեկեղեցիս ձե-*
ոա.
ռամբ Յովհաննիսի...

Սրվեղու վանք. Այր. 340.

[Շնորհիւն աստուծոյ եւ կամակցութեամբ եղբարցս եւ միջնորդութեամբ տէր Գրիգորիսի գրեցաւ յիշատակ եղբաւրս մերոյ Պետրոն Արտաւազայ (պատրոն). միաբան սուրբ ուխտիս սահմանեցաք ի տաւնի Դաւթի եւ Յակոբայ մատուցանել պատարագ ամենայն եկեղեցիքս զկէսն Արդաւազայ, եւ զկէսն ամուսնոյն իւրոյ Աւթային, որ խափանէ դատի ի տեառնէ]։

Գօշ Մխիթարայ վանք. Այր. 351.

1153. *Քրիստոս աստուած յիշեա զՄարիամ եւ զԽուսուդան ի*
ոբ.
գալստեան քում։ ՌԲ. ես Մարիամ դուստր Կիւրիկէի Թագաւորի, յազգէ Բագրատունի, շինեցի զսուրբ կաթուղիկէս աւգնութեամբ քիեր [քւեր] իմո Խուսուդանա եւ... եղբաւր մերո Աբասա, որք երկրպագէք Քրիստոսի ի սուրբ քաւարանիս յիշեսջիք ի Քրիստոս. զի վասն Նեղութեան տեղ.ոյս շատ աշխատե(ցաք)

Քոբայր. Լում. 1900, Բ. 226. Լալ. Ազգ. Հնդ. VII և VIII, 420.

1153. *Շնորհիւն աստուծոյ ի ոբ. Թու. եղեւ Նորոգումն վերստին ի*
ոբ.
ձեռն Պաւղոսի, ուստի եւ հաստատեցաք, որ Թէ ոք յեղբարցս փոխի ի Քրիստոս, եւ հայր, որ լինի պարտի երեք քառասուն ժամ եւ ամենայն եղբայր մէկ աւր պատարագ առնէ. եւ որ չառնէ պատարագ, տասն կանոն աղաւթս արասցէ. աբեղային երկու քառասուն. հայրն լաւ մատաղ առնէ...

Խծկօնք. Աւձ. Տէր. 127.

1154. *Շինեցաւ Հնձանեաց մատուռս ի Թվին ոՁ եւ Գ.*
ոգ.
Շողակաթի վանք. Տաշ. 333.

1155. *Թվ. ոդ... ես Մարգարիտ, դուստր Ուխտիկայ, կանգնեցի*
ոդ.
զսուրբ Նշանս ի փրկութիւն հոգւոյն Ջարդմբերին եւ Ջարտա-

գունին՝ Մխիթարայ եւ կանանին. որք յաղաւթս յիշէք եւ զԱտոմ, որ գործող էր խաչիս։

Բանանց (Հարց հանգիստ). Լու. Ա. Հչգ. հնդ. V, 309.

Ի Թուին ոդ. ի Թագաւորութեան ափխազաց Գաւրգեայ՝ ի հայ- 1155a. ոդ.
րապետութեան հայոց տէր Գրիգորիսի ես Խաչատուր վարդապետս եւ Սուքիաս Նորոգեցաք զսուրբ Գրիգորս հրամանաւ Թագաւորին եւ իւր մեծ իշխանի Սարգսի ամիր սպասալարին զհին եւ նոր կազմութիւնս գրով ետ ի սուրբ Գրիգորս զայգին միջնաշինին Ջրին, զՏեառնխաչ Կոպավանից՝ ի միջին զՔուրդգեղանն, զԱբասաձորն, զՏանձուտն...

Հաղարծին. Գաւ. տ. 135. Ալշ. 367.

Ի ոթ. Թւ. ի Թագաւորութեան Փատլնոյ ի հայրապետու- 1160. ոթ.
թեան տէր Բարսղի ես Աբրահամ շինեցի զբուրջս ի հալալ արդեանց իմոց... եւ զԱռաքեալ վարդապետս յաղաւթս յիշեսջիք։

Անի. Սարգ. 111.

ՈԹ։Ը Ս Մարկոս ծառայս եւ ամուսինն իմ Շուշիկ միաբանեցաք a.
վանաց եւ մեր հոգւոյ բաժին տվաք յեկեղեցիս։

Դսեղ. Գաւ. տ. 109.

Ի ոժ. Թուին ի Թագաւորութեան վրաց Գէորգեայ կանգնեցաւ 1161. ոժ.
սբ. Ամենափրկիչս ի բարեխաւսութիւն հաւատացելոց։

Սանահին. Լու. Ա. Հչգ. հնդ. VII և VIII, 389.

Թւին ոժբ. էր յիշխանութեան Հասանա, որդո Վախտանգա 1163. ոժբ.
եւ ամուսնո նորա, Մամքանա, ես տ. Յոհան, քվերորդի տ. Գրիգորո, եւ Գեորգ, եղբաւրորդի, եւ այլ միաբանք շինեցաք զեկեղեցիքս...

Հաւապտուկ. Ալշ. 182.

Ի Լժհ. ոժա. Թումա վարդապետ հանգուցեալ ի Քրիստոս։ 1162. ոժա.

Առաքելոց վանք. Սարգ. 233.

Յամն... հոգեւոր տեառն Բարսղի, հայոց կաթողիկոսի, եւ յա- 1173. ոիբ.
միրապետութեան բարիանուն սուլդանի որդի ամիր Մահմուտի Թոռն Մանուչէի, յամի ոիբ. Թու. արդ ես Տրդատ քահանա, որդի

Սոսթինիս քահանայի, Թոռն Գէորգայ, աւագ երէցս Արճոյ եւ զուգակից իմ Խուշուշ... շինեցաք վերստին զմեր գանձագին հայրենիքս զսուրբ փրկիչս... եւ նորոգեցաք յառաջին պայծառութիւն, ոչ ունելով զոք աւգնական... ընծայաբեր եղաք ...զզարդս սպասուց ի քառեսին խորանսն... շինեցաք սմա ժամատունս ամարանո եւ ձմերանո եւ ի կեանս մեր պաշտեցաք ի սմա զեկաւորս Ճավաղս հաց. արդ ես Տրդատ երէց եւ լծակից իմ Խուշուշս ի մեր հայրենի ժառանգութեանց ի սպաս պիտոյից հացի եւ գինւոյ տուաք չորս այգի յԱրուճ զՍաղար եւ զՇլէկն եւ զԿովրածն եւ Բլարխաչկայն, եւ երկու տուն եկեղեցւոյն դիմաց, մեծ արտք [1]Ըլխենցն հարիւր կապճով, մին ի Միքէսն ի Ջրփողին, այս է պղպղի... (1. Թերեւս Բեխենցն ըստ Ալիշ.)

Անի. Սարգ. 123. Ալիշ. Շիր. 85.

1174. ոիգ. Ի ոիգ. Թուիս հայոց. ի հայրապետութեան Նահանգիս մերում տն Բարսղի ես Նուաստս Պետրոս երէց եւ իմ եղբաւրդիքս Ջաղատ, Յուսիկս եւ Սիմեոն տուաք զմեր հայրենի այգին. որ ի Փարբի, որ կոչի Խանիկշտէ[2] ի սուրբ եկեղեցիս Հոռոմոսի յառաջնորդութեան Խաչատրոյ... (Ա. Մխ. 1. Ղազար. 2. Խանիկշտին).

Հոռոմոս Սարգ. 148.

1176. ոիե. Ի Թվ. հայոց ոիե. Նորոգեաց դուռն սուրբ եկեղեցւոյս հրամանաւ իշխանաց իշխանին Քրդին եւ ձեռամբ Յոհաննիսի հիւսան...

Սեւան. Շահխ. 521.

1177. ոիզ. Ի Թվ. ոիզ. ես Ստեփանոս Կաւկեա[1] ...ետու զիմ հայրենի հողն զՔարայ Փաւգոց[2]... ի սուրբ ուխտս յառաջնորդութեան հաւր Գրիգորոյ. դ. աւր ժամ ի տարւոջն Ստեփանոսի, որ եւ խառնեցաւ ի Մարեստրոյն[3] մեծաւ աշխատութեամբ. բ. աւր ժամ Սարեմորոյ[4]. գ. աւրն հաւրն ու գ. աւր մաւրն. եւ բ. աւր Սիրիբախտին[5]. (Ս. Մխ. 1. Կուտկեանց. 2. զքարափաւղոց. 3. ի Մարեմոոյն. 4. Մարեմորոյ. 5. Սիրախտին. Ալիշ. 1. Կուրկեա. 3. Մարեմորոյն).

Այրիվանք. Մանկ. 31. Ս. Մխ. 49. Ալիշ. Այր. 343.

Թուին ուը... ես Արամս, որդի Համազասպայ, յիշեցի զբազում յանցանս իմ եւ եդի զյոյս իմ ի սուրբ Նշանս, եւ եկի կրօնաւորեցայ աստ, եւ ետու զիմ հայրենիք այգին՝ որ առաջի Իկղաձորոյ, ի գրատունս Հաղբատայ յիշատակ հոգւոյ իմոյ. եւ ետուն ինձ երկու ժամարար ի տաւնի սրբոյն Անտոնի... Եւ ես Կոստս իմ հոգւոյս պաշար զիմ այգին յայս գրատունս ետու։ 1179. ուը.

Ես Սիրամարս զիմ այգին ետու։

Եւ ես Սարգիս, որդի Չխին, զիմ այգին ետու. ով հակառակի, զվերոյգրեալ Նզովս առցէ։

Հաղբատ. Նշխ. 49.

Յամս... Թագաւորին մերոյ Գէորգեայ, որդւոյ Դաւթի ես տէր Բարսեղ առաջնորդ տանս Հաղբատայ հանդերձ վարդապետաւքս ...ի նմանէ եւ ի մեծամեծացս նորա ցուցաք... ընկալաք, եւ զվիճակաց շրջաբերականսն. աստուած ի նոցա կամս զմեր խնդրելին կատարեաց։ Ետուն զգիւղն ...զիւրեանց պապանցն զհրամանսն եւ զհրովարտակսն հաստատեցին ...ըստ որում ոմանք յանօպայ անձանց... նկուն առնելով զնոսա դարձոյց յեկեղեցիս ...զվիճակս գործաւք ...հաստատեսցէ զԹագաւորութիւնն Գէորգեայ... Ի Թուիս ուիթ։ 1180. ուիթ.

Հաղբատ. Նշխ. 33.

Ի Թագաւորութեան Գաւրգեայ եւ առաջնորդութեան վարդապետին Խաչատրոյ ես Գէ[օ]րգ զԱրակին զհողն եւ զարտ տուի սուրբ Գրիգորիս. եւ սոքա ետուն... 1181. ուլ.

Հաղարծին. Գուգ. ա. 133.

Յամի Կ. երորդի Է. երորդի նորո շրջակայիս ես տէր Գրիգոր շինեցի խորանիկս աստուածաբնակ հրամանաւ Սադորնո մեծի իշխանի վասն յիշատակի ննջեցելոց իւրոց և յաւիտենականութիւն անձին իւրոյ. որք սպասաւորէք ի սմա, զիս զտէր Գրիգոր եւ զծնողս իմ յաղաւթս յիշեսջիք, ընդ նմին և այլ զազգատոհմն: a.

Շխմուրատայ վանք. Այր. 335.

Ի Թուին հայոց ուլ ի ժամանակս յաղթաւղ Թագաւորին Գէորգեայ եւ յամիրի սպասալարութեան Սարգսի եւ որդւոց իւրոց, b.

Ջաքարէի եւ իւանէի, եւ յամիրութեան Վրդին ես Յովհաննէս, առաջնորդ ս. ուխտին շինեցի զերբեմն լեալ զեկեղեցիքս, աւգնութեամբ ամիր Վրդին եւս վարդապետի մեծի Գրիգորի Քրիստոս աստուծոյ (Վ̃ս ա̃յ) եւ զգաւիթս ի հիմանց մեծաւ յուսով. զաշխատակից զեղբայրս եւ զհայր Յոհաննէս, զարժանին յամենայն աւրհնութեան, զի՛ յաւուրս սոցա կրկին ազատեցան եկեղեցիք մեր յամենայն հարկէ, յիշեցէք ի Քրիստոս։

Սանահին. Ցուց. Ձեռ. հնդ. III, 286.

1181 c. ոլ. *ՈԼ. Թուին և իշխանութեան Սմպատա ես Բարսեղ երէց ու Սարգիս եւ այլ եղբայրքս եւ Սանասի երիցո որդիք մեր ժողովրդովս շինեցաք զեկեղեցիս և բերսք զջուրս...*

Պառաւանոր. Ղալիշ. 611. Սիս. 180.

d. *Ի Թվ. ոլ. ես տէր Ստեփաննոս ազուանից կաթողիկոս եղէ միաբան սուրբ ուխտիս Այրիվանաց յառաջնորդութեան հաւրն Գրիգորի եւ ետու զԱնդրէի առաքելոյ նշխարն եւ սուրբ նշան եւ ծննդոց Յովհան...*

Այրիվանք. Մանկ. 32. Ս. Մխ. 49. Ալիշ. Այր. 344.

1182. ոլա. *...Ես Հասան, որդի Վախտանկայ, տէր Հաթերքու եւ Հանդաբերդու, Խաչենաբերդու եւ Հաւքախաղացին, կացի յաւագութեան ամս խ̃. շատ պատերազմաւ յաղթեցի Թշնամեաց իմոց... եւ եղեն ինձ վեց որդիք, զբերդերս եւ զգաւառս ետու նոցա, եւ ես եկի ի վանս մաւտ իմ եղբայր պարոն տէր Գրիգորէս եւ եղէ կրաւնաւոր եւ բերի զխաչաւքարս ի յԱզուայ [1] շատ աշխատութեամբ եւ բազում հնարիւք... որք ընթեռնոյք զիս յաղաւթս յիշեցէք ոլա Թուիս.[Արց. 1. ի յԱղուայ].*

Խութայ վանք Դաթէի առաքելոյն. Ղալիշ. 597. Սիս. 203.

a. *...Ես Մամա Թագուհի, ամուսին Հասանայ, դուստր Կուրիկայ Թագաւորին, կացաք յաւագութեան ամս է [1]. ես եւ այր իմ. եւ Թողեալ զհայրենիքս որդւոց մերոց, եկաք ի վանքս, մաւտ տէր Գրիգորիս եւ որդին մե՛ր համանուն Նորին, եւ ըզգեցաք զձեւ միանձանց. եւ կանգնեցի զխաչս յիշատակ... յաղաւթս յիշեցէք ոլա. Թուիս [Արց. 1. խ̃.].*

Խութայ վանք. Ղ. հե. 597. Սիս. 204.

Ես Վախտանկ, որդի Սմբատայ.. եւ ամուսին իմ Նանայ... միա- 1182b.
բանեցաք Դատի վանացս, եւ տուաք... զՁիշայ Ձորին բերդէն մինչ ՈԼԱ.
յայգին խողենակս, զմանանայն... եւ մեծածախ մասամբ խաչ մի,
եւ տէր Գրիգորի...

Խութայ վանք. Ղ҆ Կխ. 597.

Ի Թագաւորութեան վրաց Գէորգէի ես Օրբելեան Իւանէ 1183.
սպասալարս, Թոռն մեծին Իւանէ սպասալարին եւ որդի Սմբատայ ՈԼԲ.
սպասալարին... եկի ուխտ ի Սանահին սուրբ Աստուածածնիս...
առաջնորդ էր Տուտէորդի Գրիգոր եպիսկոպոսն. տեսի... որ մեր
ամենայն գաւառքն թէ քաղաք թէ գիւղք ազատօք եւ շինականօք
յերանելի Թագաւորաց եւ ի նախնեաց մերոց վախմ էր տուած
սուրբ Աստուածածնիս... մեք եւս, նախնեաց մերոց հետեւելով,
մեր ամենայն գաւառքն քաղաքաւք, գիւղիւք, ազատաւք եւ շինա-
կանաւք վերստին վախմ տուաք ս. Աստուածածնիս...

Սանահին. Գ҆ալ. ա. 30.

ՈԼԲ. Թուականութեան հայոց ի հայրապետութեան տեառն a.
Գրիգորոյ ես Հասան, որդի Վասակայ, շինեցի զեկեղեցիս ի
բարեխաւսութիւն։

Վաղահաս. Գ҆ալ. է. 232. Մըց. 192.

Ի ՈԼԳ. Թուիս շինեցաւ բուրջն։ 1184.
ՈԼԳ.

Կարս. Սարգ. 104. Մխէշ. Մայր. 85.

Յամի յորում եղեւ կատարումն արքային վրաց Գուրգէնի, a.
ես Գրիգոր վարդապետ, որդի Տուտայ, Խաչենեցի, որ բնակեալ
ընդ հովանեաւ սրբոյ Աստուածածնիս կանգնեցի զխաչս ի վերայ
հանգստարանի իմոյ, ակն ունելով ելից կենցաղոյս... կանգնեցաւ ի
հայրապետութեան Յովհաննէսի. յորում ամին նորոգեցաւ կաթո-
ղիկէն սուրբ ՚ի Թուին ՈԼԳ։ զՄխիթար կազմիչս յիշեցէք ՚ի Քրիս-
տոս [Հայ. ՈԼԴ.=1185]։

Սանահին. Գ҆ալ. ա. 27. Լալ. Մըգ. Հնդ. VII և VIII, 391.

Ի Թուին հայոց ՈԼԴ. ի յանցեալ ժամանակաց եւ ի կարճել յաւ- 1185.
ուրցս ես Արեւշահ հանդերձ ամուսնաւ իմով կանգնեցաք զնշանս ՈԼԴ.
Քրիստոսի... եւ ետվի զիմ դրամայգին այգին...

Քոբայր. Գ҆ալ. ա. 102. Լոռ. 1900, Ի. 328.

1185 a. ոլդ. Այս է հանգիստ երջանիկ ծերունի սուրբ հաւր Գրիգորի՝ առաջնորդի երկրորդ շինութեան սուրբ ուխտիս՝ որ է ուսուցիչ եւ աւրինակ բարի ամենեցուն. աղաչեմք որք երկրպագէք սրբոյ խաչիս ասացէք. աստուած յիշեսցէ զհայր Գրիգոր յողորմութեան իւրում եւ զգրիչս. եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ՝ ամէն. ի թուին հայոց ոլդ։

Հառիճայ. Ա. Մխբ. 40. Ալշ. Տեր. 163.

b. Ի թուին հայոց ոլդ. ես Մարիամ դուստր Կիւրիկէի արքայի մեծ յուսով շինեցի զտունս աղաւթից ի վերայ հանգստարանի մեր հաւր՝ քուեր իմոյ Ռուսուդանայ՝ եւ մաւր իմոյ Թամարայ՝ եւ ինձ Մարիամու յառաջնորդութեան տեառն Բարսղի արհիեպիսկոպոսի. որ և աւարտեցաւ ի ձեռն սորին։ Արդ որք մտանէք ընդ դրունս սորա եւ երկրպագէք սուրբ Նշանիս՝ յիշեցէք յաղաւթս ձեր զմեզ եւ զնախնի թագաւորքս մեր՝ որք հանգուցեալ են առ դրուն սրբոյ կաթուղիկէիս ի Յիսուս Քրիստոս։

Հաղբատ. Նշն. 21.

1186. ոլե. ՈԼԵ... ես Աշոտ գնեցի զտէրունական այգին յամիրսպասալար Սարգսէ եւ ետու ս. Նշանիս...

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 99.

a. Թ. ոլե. ես Խաչգոգս մամքնանոցս (sic) կագնեցի զըրմիսա գիսե բեմբո ի սուրբ կաթողիկէս վասն իմ հոգոյս առաջնորդ ողչին ի սուրբ եկեղեցոյս պարտի ինձ տարին ը. աւր ժամ...

Քոբայր. Լռմ., 1905, Բ. 326.

1187. ոլզ. Ի ոլզ. կատարեցաւ ...մեծն Սարգիս՝ որդի Զաքարէի՝ թոռն աւագ Սարգսի. որդիքս Զաքարէ եւ Իւանէ կանգնեցաք զխաչս... Նշանդ աստուծոյ, բարեխաւս լեր ամիրսպասալար հայոց եւ վրաց Սարգսի։

Սանահին. Գաւ. տ. 28. Լաւ Ալշ. Հնգ. VII և VIII, 391.

a. Ի թուին ոլզ. ես ամիր սպասալար Զաքարէ եւ Իւանէ շինեցաք զեկեղեցիս եւ տուաք զԾէնուիկն սուրբ Նշանիս... երիու աւր զատկին ամիր սպասալար Սարգիսին...

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 98.

...Ես անպիտանս Սարգիս կանգնեցի ի հիմանց զտաճար սրբոյ Աստուածածնիս... ոլէ թուին։ 1188. ոլէ.

Հաղբատ. Նշխ. 67.

Ի թուին ոլը. յառաջնորդութեան տեառն Բարսղի հաւրեղբաւր ես Դաւիթ, որդի Արանին[1]*, շինեցի զխորանս եւ զեկեղեցիս ի վերայ հանգստարանի հաւր իմոյ եւ քուեր Փուրթուխանին*[2]*։ Արդ՝ աղաչեմ սուրբ եղբայրութիւնդ՝ զաղուհացից շաբաթ աւրն եւ զկիւրակէն իմ մաւրն Վանէի, դստեր Կիւրիկէի թագաւորին եւ իմ քուերն Փուրթուխանայ երկու քառասունք եւ իմ հաւրն Արանին եւ յետ ինձ եւ իմ քուերն եւ մաւրն. ով խափանէ, մեր խղճիս պարտական է առաջի աստուծոյ։ (Գաւ. 1. Վասակայ 2. Փուրթուքնայ).* 1189. ոլը.

Հաղբատ. Գաւ. ա. 74. Նշխ. 25.

Զաքարէ եւ իւանէ, որդիք մեծ Սարգսի, շինեցաք զհանգստարանս... ի թվին հայոց ոլը։ a.

Սանահին. Գաւ. ա. 28. Մնգ. հնդ. VII և VIII, 392.

ՈԽ ...Ես տէր Բարսեղ, որ գնեցի զվանքս յանաւրինաց եւ ետու զցիցքն վանիցս եւ զջուրն, որ իւրեան էր ի հնոց ելեալ, յիշատակ ինձ... 1191. ոխ.

Լմբատ. Գաւ. ա. 221.

Ի թագաւորութեան վրաց Գորգի յամիրսպասալարութեան Զաքարէի եւ իւանէի, եղբաւրն իւրոյ ՚ի Թ. ոխ. ես Քուրդս Հասան, Համազասպ, Սարգիս, որդիքս Սմբատայ, որդւոյ Համազասպայ մարզպանայ տուաք զՄթնաշէնոյ[1] *կէսն... ՚ի Սանահին... ընկալաք հայր Յովհաննէս եւ եղբարքս... [Յար. 1. զԹշա կէսն].* a.

Սանահին. Գաւ. ա. 18. Յար. Մնգ. հնդ. III, 283.

Այս արձանագիր է Արտաշրի որդի Վարշրա որդւոյ Ապլ վարդայ ի Թվ. ոխ. ես Արտաշիր... ետու զիմ գանձագին այգին ի սուրբ տաճարս զՄատնիկ... b.

Եղուարդ. Տաշ. 414. Մնէշ. Մայ. 199.

Ի ոխ. թուին զկնի չորս ամաց առնլոյ զԵրուսաղէմ Սալահադնին սկսեալ եկեղեցիս սուրբ ի Նորս Գետիկ եւ կատարի ամս c.

եաւԹն ի խանգար զատկին Յունաց ձեռամբ վարդապետին Մխի-Թարայ ի Հայրութեան Վարդանայ ձեռնտուութեամբ բարեպաշտ իշխանին Վախտանկայ եւ նորին զուգակցին Արզուխաթունին եւ նորին եղբարցն՝ Սմբատայ Վասակայ եւ խորԹն Գրիգորոյ եւ նոցին զաւակացն։ Լիցի նոցա պատարագ յեկեղեցիս ի տաւնի Աստուածածնին գ. աւուրն, բայց զա͠. Հասանայ, հաւրն Վախտանկայ, ա͠. մաւր նոցին, Մամին, և ա͠. հաւրն Արզուխաթունին Քրտին պարեպաշտի անխափան։

Գօշ ՄխիԹ. վանք. Ղ. Հն. 603. Ն. Շր. 350.

1192. ռխա. *Մեք Հառիճեցիքս հայր Պետրոս եւ այլ եղբարքս սահմանեցաք ի տաւնի տապանակին իմ մատուռն պատարագել զՔրիստոս յանուն Գրիգորոյ փոխանակ արդեանց իւրոց... Թիւ ռխա.*

Հառիճայ. Ղ. Հն. 568. Ն. Մխ. 81. Ն. Ջշ. Ղ. Եր. 159.

1194. ռխգ. *ՌԽԳ. իշխանութեան իւանէի եւ առաջնորդութեան Խաչատուր վարդապետի ես Խալթ, որդի Հարբայ, շինեցի զեկեղեցիս...*

Հաղարծին. Գ. Ալ. Ա. 134.

1195. ռխդ. *Ի ռխդ ...ես Սելամայ նուաստ աղախին Քրիստոսի շինեցի զսուրբ Աստուածածինս, որ խախտեալ էր ի հիմանց վասն մեր հայրենի գերեզմանացս. եւ ինձ ետուն երկու պատարագ զԱւետեաց Աստուածածնին եւ Մինասայ աւրն ի կենդանութեան իմում Դաւթի եւ յետ իմ մահուան ինձ...*

Հաղբատ. Ն. Այր. 67.

a. *Ի Թւ. ռխդ. յառաջին ամի կաԹողիկոսութեան տ͞ն Բարսղի եւ ի տէրութեան վանացս Գրիգորոյ եւ Սմպատա եւ եղբ... ես հայր Պետրոս սուրբ ուխտիւս հաստատեցաք, եԹէ ոք ի միաբանացս փոխի ի Քրիստոս, պատարագ մատուսցուք հաւրն չորս քառասուն (դ. խ.), եւ ամենայն եղբայր մի աւր պատարագ... աշխարհական հաբեղայի երկու քառասուն...*

Հոռոմոս. Ս. Ագ. 150. Ն. Ջշ. Ղ. Եր. 22.

1196. ռխե. *Ի ռխե. Թուականիս ես Գրիգոր վարդապետս, որդի Տուտայ, ետու զսուրբ նշանս լուսոյ կրկին պահարանով երիս մասն... ի սուրբ*

Աստուածածինս Հառիճայու… տուաւ ի ձեռն հաւր Պետրոսի… (Ալիշ. ոխ=1191).

Հառիճայ. Ն. Մխէ. 82. Ղ. Կր. 568. Ն. Եէշ. Ղ. էր. 158.

ի Թուին ոխե. և յառաջնորդութեան հաւր Պետրոսի… ես 1196a. ոխե.
Աստուածատուր ետու զիմ հայրենի այգիս[1], որ յԱրուճ, ի վերին
Թաղն Խաչկանց այգին եւ զընծանն ետու ի սուրբ ուխտս Հառի-
ճայի ի սուրբ Գրիգորս ի սուրբ Աստուածածինս. եւ առաջնորդք
սուրբ ուխտիս խոստացան ինձ ի տարւոյն բ. ժամ զմէկ աւրն
իմ հաւրն Շիկին[2] եւ ա. իմ մաւրն Նվարթին… ի տաւնի սրբոյն
Սարգսի… (Շհխ. 1. զիմ հայրենագին. 2. Նշիկին).

Հառիճայ. Ն. Մխէ. 82. Ղ. Կր. 568. Ն. Եէշ. Ղ. էր. 159.

ՈԽԶ. ԵսԳրիգոր վարդապետս, որդի Տուտայ, ետու յԱստուա- 1197. ոխզ.
ծածինս ութն գիրք, երկու վերացման խաչ մասամբ, երկու վառ
ատլաս, ոսկեգիր հարցնատետր… պարտին… զսուրբ Գրիգորայ
տօնին… երկու շուրջառ այլ տուի։

Սանահին. Գ. աւ. ա. 16.

ի ոխէ. Թւիս ես հայր Մխիթար սատարութեամբ Սարգսի 1198. ոխէ.
կրաւնաւորի …զԱկանց ջուրն, զոր մեր հին Թագաւորացն կարի
յոյժ ջանացեալ եւ ոչ ժամանեցին բերել… մեծ ծախիւք… ածաք
ի Հոռոմոսի վանս… եղեւ այս ի հայրապետութեան տ՟ն Բարսղի
եւ ի տէրութեան վանացս քրիստոսասէր պատրոնացս Գրիգոր
Հեճպին եւ Սմպատա եւ եղբարց իւրեանց եւ ի տէրութեան քա-
ղաքիս եւ բոլոր երկրիս մեծ Հայոց… Զաքարէի եւ Իւանէի…

Հոռոմոս. Սարգ. 143. Ն. Եէշ. Ղ. էր. 21.

ՈԽԷ. Ես …Յովհաննէս ամէն միաբան եղբարցս կամակցու- a.
թեամբ եւ ձեռնտուութեամբ յիմ ծնողաց եւ յիմ եղբարցն… շի-
նեցի զեկեղեցիս յանուն Վասակայ եւ Յուշկանն, Հասանայ եւ
Վաչէի…

Մակարայ վանք. Գ. աւ. ա. 154.

1198b. ոխէ. …Եւ ի ոխէ. Թուին ես Գրիգոր վարդապետ, քուեր որդի պատրոնացն, նոր շինեցի զայգիս եւ կանգնեցի զխաչս յառաջնորդութեան հայր Յովհաննէսի…

Սաղումոր (Սևորդեաց). Գ. Հաւ. տ̃. 80.

1199. ոխը. Ի Թուին ոխը. ես Մխիթար կանգնեցի զխաչս մեծ յուսով ի փրկութիւն հոգւոյ իմոյ…

Հաղբատ. Նշղն. 70.

1200. ոխԹ. Ի Թ. հա. ոխԹ. ես Ապաս, որդի Արտաշրի, մինչդեռ տասն եւ հինգամեայ եւ սրախոխող… սրովն ի սմա վրացւոց[1], յորժամ հասաւ հարուածն Աւշականայ, ետու զՍեւս հողն ի սուրբ Սիոն յեկեղեցիս եւ վանական ամենից ի ձեռն հայր Վարդանայ… (1. Ալիշ. իմայելացւոց).

Օշական. Շահխ. 400. Ալիշ. Այր. 194.

a. Ի Թու. ոխ̃Թ. քրիստոսասէր իշխանաց իշխանքն, Զաքարէ եւ Իւանէ, վերստին դարձոյց (sic) զջուրն Ամառնամատակի եշ. եւ ուրբաԹ ի սուրբ ուխտս. զա̃. աւրն, որ է ուրբաԹու… եւ բնակիչք սորա խոստացան զաւագ խորանն զԱստուածածնին բովանդակ տարին պատարագել ի Քրիստոս յանուն նոցա…

Այրիվանք. Մանկ. 31. Ալիշ. Այր. 343.

*1185. Ես Գրիգոր, առաջնորդ սուրբ ուխտին Հառիճայի, շինեցի զտեղի սննդեան իմոյ ի հարիւրամեայ կործանմանէն եւ կարգեցի արս ընտրեալս եւ խրատեալս աւրինաւքն աստուծոյ եւ հաստատեցի կամակցութեամբ եղբարց. եԹէ ոք յառաջնորդաց ի յընծայից եկեղեցւոյս խորէ եւ զվաստակս բազմաց եւ տուրս հոգւոց իւրն համարի, որչափ աստուած աւրհնած է, այնչափ նզոված է. որ կաշառովք հայի, կրկին նզոված է։

Հառիճայ. Ա. Մխթ. 80. Ալիշ. Շիր. 159.

a. Ես Մարիամ Բագրատունի, դուստր արքային Կիւրիկէի… կանգնեցի զսիւնս զայս և ետու զիմ հայրենի սուրբ նշանն մեծածախ պահարանով ս. Աստուածածնիս, սկին աւրծաԹի և տաւնացոյց…

b. Ես Բօրինայ, նոյն արքայի դուստր, քոյր Մարիամայ, կանգնեցի զսիւնս զայս…

Ես Ռուսուդնայ՝ հօրաքոյր Թամարայ՝ մայր Թագուհեաց՝ *1185c.
զսխնս կանգնեցաք (sic)...

Ես Ռուսուդնայ՝ Նմին արքայի դուստր՝ քոյր Մարիամայ՝ d.
կանգնեցի զսխնս...

Սանահին. Գ.ու. ա. 17, 18.

...Ես Մարիամ դուստր Կիւրիկէի արքային՝ հանդերձ Ռու- e.
սուդնայիւ շինեցի զգաւիթս եւ ծածկեցի իմ արդեամբս. տուի
այգի. հատի զձորտութիւն... ծառզարդարին մեզ պատարագ լինի։

Հաղբատ. Գ.ու. ա. 75. Նշխ. 26.

Ի Թուականութեանս հայոց ոլզ. ին ի Թագաւորութեան վրաց *1187. ոլզ.
Թամարին՝ յամիրսպասալարութեան Զաքարէի եւ իւանէի...
որդւոց մեծին Սարգսի ես տէր Յովհաննէս՝ գաւառաւ Խաչի-
նեցի՝ եկեալ բնակեցայ ընդ հովանեաւ ս. Աստուածածնիս եւ
շինեցի զհիւրատունս... եւ ետու ի հիւրատունս զկուշանորի
այգին՝ Ուզունադոմուց կէսն, կանգնեցի զխաչս..[Գ.ու. ոզ=1157].

Սանահին. Գ.ու. ա. 29.

Սուրբ մեղսաքաւիչ պատարագ՝ որ ի սմա կատարի՝ Սահակա- a.
դխտոյ է՝ ծնողի Զաքարիայի եւ Յիւանէ՝ Թագաւորաց հայոց։

Անի. Ալշ. Շիր. 58.

Այս է հանգիստ Ապուղամրի մագիստրոսի։ b.
Այս է հանգիստ Ղա(րիփ)իս որդւոյ Ապուղամրի։ c.

Մարմաշէն. Ալշ. Շիր. 149.

...Ես Նանաէ, յազգէ Բագրատունեաց, դուստր մեծին Սարգ- d.
սի, քոյր Զաքարի եւ իւանէի կին Աբասայ Թագաւորին, որ
վախճանեցաւ ի Կեսարեայ ...կանգնեցի զխաչս, շինեցի զկա-
մուրջս...

Սանահին. Գ.ու. ա. 38.

Զաստուածաբնակ զայս խորանս և զխաչս տէրունական ես e.
Նանայն, դուստր մեծ հազարապետին Սարգսի, որդւոյ Զա-
քարէի, որդւոյ Աւագ Սարգսի, կանգնեցի ի վերայ Նորակերտ

վարդապետիս Մարգարէի, որ սկիզբն յաշակերտութեան իւր որդիացաւ ինձ եւ առաւել եղեւ քան զծնունդ յորովայնի իմում. եւ իմ տեսեալ զյօժարութիւն սրտի նորա, անկայ ի շինութիւն պարսպին նորա առաջնորդութեամբ. եւ մինչ նա յայս բարւոյ գործոյս վերակացութեան էր, մերձեցաւ կատարած նորա եւ ի հող էջ մանկահասակ. եւ մեզ սուգ անմխիթար եղեւ փոխումն նորա։ Եւ ես Նանայս աղէխարշեալ ի գթոյ նորա, զայս գտի հնար սփոփանաց անձին իմոյ...

Յոհաննավանք. Ղ. Ալ. 404.

*1175. *Ես Պետրոս վարդապետ կա(նգնեց)ի զն(շանս) ...աւիկն ...էն, զոր յառաջ տեսա հոգո·ակամբ ոիդ. Թուին եւ բանաւք...ց̇ եւ իջանել ամբ լուսեղէն յարեւելից սուրբ նշանն աստուծոյ եւ զկնի Տեառն (տ՞ըն)... հար ...զխաչէն ...մի ...հրաշ ...ին խաւարեցաւ արե(գակն)... ես եմ... ի Զաքարէ եւ... մեծին... որ զնոյն ձեւ եւ զկերպ ունեին. որ ...խաչին Քրիստոսի եւ... աւ երկիր... ծա... Հաստատանեաց, եւ ...շատութիւն Շա...ին ...եւ պար...ն... երկրպագուաց սուրբ ...ատեան Քրիստոսի...*

Կոշ. Մխ. Վ. Հնխ. Հյգ. II. 4.

*1181 — *1183 *Ի հայրապետութեան տ. Գրիգորիսի եւ ի Թագաւորութեան վրաց Գեորգէ եւ մերոյ իշխանին, ես հայր Պետրոս եւ եղբայր իմ, Յովսէփ, եւ Սարգիս կրաւնաւոր եւ միաբան ուխտիս հաստատեցաք Ստեփանոսի, Աղուանից կաթողիկոսի, ի տարին զՔրիստոս (պատարագել՝) ի տաւնի Առաքելոցն, Դաւթի, Պետրոսի, Յոհաննու ամէն եկեղեցիքս...*

Կեչառուս. Ղ. Ալ. 490.

*1198. *Եղեւ այս ի հայրապետութեան տ. Բարսղի և տէրութեան վանացս քրիստոսասէր պատրոնացն, Գրիգոր հէճպին եւ Սմբատայ եւ եղբարց իւրեանց եւ ի տէրութեան քաղաքիս եւ բոլոր գրկրիս մեծ հայոց Քրիստոսի մեծ զաւրականացս, Զաքարէի եւ Իւանէի, որոց հովանի լիցի սուրբ Երրորդութիւնն։*

Տայլար. Նմշ. Ղ. Ալ. 17.

a. *Ես հեճուպ Գրիգոր եւ Սմբատ եւ Իշխանս հաստատեցաք ի մեր սեփական ուխտս, որ ոչ պատրոն եւ ոչ ճորտ ի վանքն*

աղունձ աղան. եթէ ոք զգիրս զայս, պատրոն կամ հայր, լուծանէ, նզովի յաստուծոյ եւ յամենայն սրբոց։

Հոռոմոս. Սարգ. 146. Ն. մէշ. Տ. էր. 20.

Ես Գրիգոր, հեջուբ ամիր սպասալար Աւագին, որդի Սմբա- *1198b.
տայ որդւոյ մեծին Վախտանգայ, կողմնապետաց աշխարհին Արցախոյ, առեալ աթաբեգէ իւանէիս եւ իւրեան ազգի առաջնորդ կացոյց, զի ոչ ունէին զաւակ... խնդրեցի զայս եկեղեցի ինձ շիրիմ հանգստեան. Աւագն ինձ երետ և միաբանքս սահմանեցին ...պատարագել... Ով որ կարդայք, Աւագին երկար կեանք խնդրեցէք եւ Գրիգորոյ մեղաց թողութիւն...

Գօշայ վանք. Ղ. Ալ. տ. 139.

ԺԳ. ԴԱՐ.

...Ես Զաքարէ, մանդատորթա խուցէս ամիր սպասալար հա- 1201. ոծ.
յոց եւ վրաց, որդի մեծի Սարգսի, գանձագին արարի զհռչակաւոր սուրբ ուխտս Հառիճայի յիւր բնական հայրէնատիրացն յաղագս կենդանութեան տեառն իմոյ, բարեպաշտ Թամար թագուհւոյ, եւ փրկութեան ինձ եւ հարազատ եղբաւր իմոյ, Յիվանէի, եւ զաւակաց մերոց, Շահնշահի եւ Աւագին, եւ ծնողաց մերոց. շինեցի ի սմա ամրոց եւ զկաթողիկէս բազում ծախիւք եւ զարդարեցի ամենայն սպասիւք եւ սրբութեամբ. եւ զիմ գեղն, որ էր մերձ ի սուրբ ուխտս, զՄողորիոն[1], ընծայեցի սուրբ Աստուածածնիս բոլոր իւր ամէն հաղահատովն՝[2] սարովն եւ ջրովն, զոր բնական լեալ է. եւ ետու ջաղաց մի ի Գետիկ, որ Դիւաղաց կոչի, ջաղաց մի յԱնի Գլիձորին եւ պարտէզ մի ի Ծաղկաձորին[3], այգի մի յԵրեւան եւ այգի մի ի Թալին. եւ զառաջին սահմանքն, որ բուն լեալ էր, հաստատեցի ի Սահմանախաչէ ի Հառիճա գետն[4] կոռ Մարգով, Գբերովն, Յամաք Ջորով, Ճինարին Հարով, Գոմցեց ձորովն, Արենաղբերով, հին Հառիճաով... նաև գրեցաւ կտակս հաստատ. թիւ ՈԾ. [այլ ընթերց. 1. Մոկորիսն. 2. հողահոտովն. 3. Ծաղկոցաձոր. 4. դէտն]։

Հառիճայ. Ն. Մէ. 62. Ն. մէշ. Տ. էր. 161. Տ. Կէ. 568.

1201a. ոծ. ՈԾ· ես Մխիթար, որդի Դըւալին, ետու ի սբ̃ ուխտս Բագնայր զիմ աշխատո... ի սուրբ Առաքելոց զուկակին...

Բագնայր. Սարգ. 180. Նշխ. Դիւ. 120.

b. Յորժամ Թուականն էր ոծ (1201) ...Պատրոնիկն Վասակ, Թոռն Կիւրիկեայ Թագաւորին, որդի Հասանայ, որդւոյ Սակռայ, տեառն Հաթերքոյ, Հանդաբերդոյ, Հաւքախաղացին, եղբայր Վախտանկայ, Նորին աթոռակալի, երբեր զխաչս եւ ոչ կարաց կանգնել... քան զի երթեալ եղեւ ի Գոլաշտեան եւ առ զնա յանաւրինաց... եւ բնակեցոյց անդ զորդին իւր, եւ ինքն Նահատակեցաւ ի վերայ Քրիստոնէից, եւ իջեալ լոյս ի վերայ, ի տեսութիւն բազմաց, եւ յետոյ ո̃ծ. Թուին կանգնեցին որդիք նորա, Խոյտան եւ Խաւ-չախն...

Խաթրայ վանք. Դաւթ. 598. Նշր. 196.

c. ՈԾ· կամաւն ա̃յ ես Խաչեղբայրս եւ իմ որդիս Աւետիսս... տուաք զմեր հայրենիքն զՄարանց մարգիկն[1] ի վանքս...

d. Ի ոծ. Թւիս շնորհիւն ա̃յ ես Գրիգոր, որդի Հասանայ, որդւոյ Իշխանին, ետու զիմ գանձագին գիւղն, զՇրգս[2], ի մեր սեպհական ուխտս... վասն արեւշատութեան որդւոյ իմոյ, ամիր Հասանա, եւ յիշատակի հոգւոյ իմոյ, և ամուսնոյ իմոյ խաթունին, յառաջնոր-դութեան Մխիթարայ...

e. Ի ոծ. Թւիս ի տէրութեան երկրիս Զաքարիայի ես Տիգրանս... հաւատարիմ իմ պարոնին Զաքարիաի... ետու զիմ ջաղացն, որ ի կորդո[3] շինեալ է ի Գլիձորին, հմնակից է Ներքի դեհն Գունի-ծանց[4]... (Ա· Մխ· 1. Մարգիկանգս. 2. Ջերդս. 3. Կողս. 4. Գոնի-ծանց).

Հոռոմոս. Սարգ. 151. Նշխ. Դիւ. 22-23.

f. ՈԾ· հայոց... ամիրութեան Լաշայի ի տէրութեան... խանին ես Հայրապետ, առաջնորդ սբ̃ ուխտիս, որ կոչի Պետրոսի վանս, շի-նեցի զսուրբ Աստուածածին եւ յուսով կարգեցի զծրագալոյցն բ̃. խորանն ինձ պատարագ առնել եւ ա̃. իմ եղբաւրն Շմաւոնին եւ... զամեն եկեղեցիս իմ ծնողացն ..

Ջոխտակ վանք. Նշր. 362.

Յիշեա՛ Քրիստոս աստուած զՍարգսի հոգին եւ ողորմեա. Թվ. ոծ. 1201g. ոծ.

Նորագուս. **Նմէշ. Սեւ.** 196.

Քրիստոս ողորմի Վաչէի յիւրում գալստեան. Թ. ոծ։ h.

Հաղբատ. **Նշղն.** 39. **Լու. Նշգ. հնտ.** VII և VIII, 404.

ՈՒ։ կանգնեցաւ տէրունականս... i.

Ես Առաքեալ, որդի Գրիգորի, ...ետու ի հայրենի գանձագին այգուն որ ի Գունդնանց զիմ բաժինն ի սուրբ Նշանն, շինեցի զԳաւիթս, կանգնեցի զխաչս տէրունական ի ժամանակի ծերութեան իմոյ... զմատնարկն շինեցի եւ զտակառպետոցն եւ լցի զմատնարկն ի գրատանս յետ անցման իմոյ. ես Սամուէլ, առաջնորդ սուրբ ուխտիս, ամենայն միաբանաւքս գրեցաք... զչորս եկեղեցիս, երկու աւր Խաչոշին, երկու աւր Առաքելին, ա. Գրիգորայ առնեն...

Հոռոմայր. **Գաւ. տ.** 93.

ՈՒ. ես Սարգիս եւ Զաքարէ, որդիք Յակոբայ, եւ Խալին, մայր մեր, շինեցաք զեկեղեցիս... ի հայրութեան Սամուէլի... j.

Հոռոմայր. **Գաւ. տ.** 99.

Ի Թուին ոծ. ես Թոմայ անարժան քահանայ կանգնեցի զխաչս բարեխաւս ...ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ եղբարց. որք երկրպագէք՝ յիշեցէք ի Քրիստոս։ k.

Հաղբատ. **Նշղն.** 69.

ՈՒ. Թուին ես Անանիաս, որդի սուրբ ուխտիս բարեխաւսութեամբ աւրն աղաւթ... երկրպագէք։ l.

Արվեղու վանք. **Նշյ.** 340.

Թվ. ոծա. կանգնեցաւ խաչս ի բարեխաւսութիւն Պատրոն Ճարին։ Յիշեա Քրիստոս աստուած եւ ողորմեա. 1202. ոծա.

Երնջակ. **Նմէշ. Սեւ.** 370.

1204. ոձգ. Թւ. ոձգ. շնորհիւն Քրիստոսի ես Զմրուխտ խաթունս... ետու սուրբ ուխտիս ի վանս Հոռոմոսի ի սուրբ Յովհաննէս ակն մի ջաղաց բոլոր ի կամրջի ձորին, որ Աբէլեանց կոչի, այրն իմ աստուածասէրն Սմբատ յետ կենդանութեան ինձ հայրենիք էր տուեալ. ես իմ կենդանութեանս սուրբ ուխտիս հայրենիք հաստատեցի յառաջնորդութեան տէր Բարսղի Ամիր երկաթոյ. եւ սպասաւորք սուրբ ուխտիս փոխարէն հատուցին մեզ յամենայն ամի պատարագել զՔրիստոս ԽԵ. աւր. ԺԵ. ինձ Խաթունիս, ԺԵ. առն իմոյ, Սմբատայ, Ժ. մաւրն իմոյ Խորիշահի եւ Ե. իւր հաւրն Քրդին... [Սարգս. Թ. ոձգ=1234].

Հոռոմոս. **Ա. Մխ. 38. Սարգ. 153. Ալիշ. Շիր. 24.**

a. Ի Թվիս ոձգ. ես Հայրապետս, որդի Վարդանայ, կանգնեցի զկէնսունակ, զկենսակիր, զկենդանատու նշանս, զայս կառուցեալ աջոյ անեղին աստուծոյ եւ բարձրացեալ բանիւ Որդւոյ միածնի եւ հաստատեալ շնորհաւք հոգւոյն սրբոյ ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ կենակցի իմոյ, Եղնկան, եւ Անդրոս...

Մանազկերտ. **Թոր. Ալշ. Է. 279.**

b. Ի Թուին ոձգ. շինեցաւ սուրբ Յարութիւն եւ կանգնեցաւ մատուռս բարեխաւսութեամբ վարդապետին Յովանիսի եւ եղբաւրն նորին Սարգսի յիշխանութեան մեծի Մարծպանայ եւ զաւակաց նորին, Ասլան բէգին եւ Գրիգորայ, եւ առաջնորդութեամբ Տիրացու վարդապետին...

Դսեղ. **Ջալ. Ա. 117.**

c. Ի ոձգ. կամաւ բարերարին աստուծոյ ես Վարդըմբէլ[1], որ նորոգեցի ի յԵրեւան զՄեղիտոնոյ էգոյնչարէքն եւ ետու ի սուրբ Գրիգորս. [Ալիշ. 1. ըմբէլ].

Կեչառուս. **Շահխ. 490. Ալիշ. Այր. 267.**

d. ՈՃԳ. Թվին ես տէր Յովհաննէս շինեցի զեկեղեցիս եւ ժողովեցի զխաչս եւ զգիրս, որ ի սմա, եւ արկի զՋոթացն այգին եւ զՄատաղիսն[1] բազում աշխատութեամբ, եւ ետու զվանքս իւր ամէն սահմանաւն իմ եղբաւրս[2] Հասանայ եւ որդեանցն[3] Հաթերքու

տեառն միջնորդութեամբ... (Ջալ. 1. արկի զայգին եւ զմատնարքս. 2. իմ աղբերաւ 3. իւր որդւոյն).

Խաթրայ վանք. Գաւ. Է. 230. Նշյ. 194.

Այս իմ գիր է Հասանայ, որ երբ իմ աղբերս զեկեղեցիս շի- 1204e. ռձգ.
նեաց ու զվանքս ինձ երետ, ես զԽնձորայ բակս իւր սահմանով ի յեկեղեցիս տուի...

Խաթրայ վանք. Նշյ. 194.

Ի Թուին ռձե. յաշխարհակալ տէրութեան Զաքարէին եւ 1206. ռձե.
Իւանէի, յառաջնորդութեան Ստեփանոսի ես Խալաթ, որդի Սմբատայ, իմ գեաւղն, Քանաքեռ, Սկանդարանց հողն գնեցի եւ ի Հաղարծինս ետու վասն իմ հոգւոյն եւ երկարութեան կենաց Շահնշահի եւ Աւագի...

Հաղարծին. Ղեւ. 604. Նշյ. 366.

ՈԾԵ. կամաւ բարերարին այ ես Գիշուկս, որդի Գրիգորո, մի- a.
աբանեցա սուրբ ուխտիս եւ ընծաեցի երկու արտ... եւ սոքա, հայր Սիմեւոն ...հատուցին երեք աւր պատարագ... ա. արտ ի Տափիս, ա. ի Մաննեխուտին։

Բագնայր. Սարգ. 181. Նկշ. Ղեւ. 120.

Ի ռձե. Թւիս ես Զաքարիայ Շահանշահ, որդի Սարգսի, զաւ- b.
րապետ հայոց եւ վրաց, քակեցի զջաղացն, որ յԱկանս հակառակ ջրիս շինած էր, եւ վերստին հաստատեցի զջուրս ի վանքս Հոռոմոսի վասն արեւշատութեան ինձ եւ եղբաւր իմոյ Իւանէի ..

Հոռոմոս. Սարգ. 149.

Ի Թու. ռձե և ի Թագաւորութեան Լաշային, յամիր սպասա- e.
լարութեանն Զաքարէի եւ որդւոյ իւրոյ Շանշահի եւ եղբաւր իւրոյ Յովանեսի հայր Սամուէլ եւ այլ միաբանքս շինեցաք զեկեղեցիս վասն յերկար կենդանութեան պատրոնացս...

Մարմէտ. Նկշ. Նշր. 62.

Ի Թուին ռձզ. կանգնեցաւ նշանս տէրունական ի վերայ 1207. ռձզ.
հանգստարանի պատուական քահանային Գրիգորոյ. որք երկրպագէք, յիշեցէք ի Քրիստոս։

Հաղբատ. Գաւ. Ժ. 77. Նշըն. 62.

1207 a. ոծզ. Այս մեր գիր է Դաւթայ եւ այլ միաբանացս, որ եւ գրեցաք ամիր Սարգսի, որդւոյն Հասանայ, ի տարումն երկու ժամ ետուն ի Բարսղի հայրապետին...

b. Ես Վաչէ Անբերդցի, իշխանաց իշխան, ետու (յ)եկեղեցիս դահեկան ի շինութեան գաւթիս նորոգման (ի) Գրիգոր վարդապետն (յ)առաջնորդութեան հաւր Դաւթի...

c. Ի Թուին ո՞ծզ. ես Գրիգոր վարդապետ, որդի Աբաս իշխանի... միաբանեցայ յԱստուածածնիս եւ ետու պատուական գրեանք եւ խաչ մասամբ յառաջնորդութեամբ (sic) հաւր Դաւթի...

Մակարայ վանք. Գաւ. ա. 149.

d. Ես քահանայապետս եւ դասապետս միաբանեցաք սուրբ ուխտիս... աշտարա..· այուն դրաւք զընծանս շինեցաք եւ այլ ինչս տուաք. . ի Թուիս ոծզ։

(Տէլիլէր) Ջորուտ. Ղ. ակ. 483.

e. Թվ. ոծզ... ութեամբ ա՞յ ես Պարսամաւ... որդի Հասանայ... միաբանեցա սուրբ ուխտիս եւ ետու զիմ հայրենի ա... կոչի վասն յիշատակի եղբաւրն իմո խուրտ...

Արջոյառիճ (Ալաճա). Սուքի. 190. Ն. Լիշ. Ղ. Եր. 124.

f. Ի ոծզ Թվիս Նորոգեցաւ սուրբ Աստուածածինս, եւ հաստատեցաք առաջնորդ սուրբ ուխտիս տէր Գրիգոր. Եղիազար, Վարդա, Յոհան, Հար, Ծերթա, Աստուածատ, Ըռստակ, Սարգիս, Փա. եւ այլ միաբանացս, որ հաստատեցաք զուխտ միաբանութեան հոգւոց մերոց...

Աստուածընկալ. Ղ. ակ. 464. Ն. Լիշ. Ն. Այ, 255.

g. Ոծզ. ողորմութեամբն աստուծոյ ես Աւագ տիկին, դուստր Գորգկան, միաբանեցա սուրբ ուխտիս, եւ զիմ հայրենի կէս ակն ձիթահանքն, որ ի յիմ ծնողացն ի պսակի ներքեւ ինձ բաժինք էր հասել, ետու ի սուր Աստուածածինս. եւ հայր Սիմէաւն միաբանաւքն փոխարէն հատուցին մեզ յամենայն ամի հինգ աւր պատարագ, զգ. աւրն Աւագ տիկնա. եւ զմինն Գորգկանն, եւ զմէնկ, Թաճերոյն. եթէ ոք զյիշատակս մեր խափանէ, մեր մեղացն համար տացեն առաջի Քրիստոսի։ Մանասէ գրիչ։

Արջոյառիճ (Ալաճա). Ն. Լիշ. Ղ. Եր. 122.

Ի Թվ. ոծզ. ես Մայրացեալս շինեցի զխորանս ի հալալ արդե- 1207ի. ոծզ.
անց իմոց եւ առաջնորդք սորա ի տուն ի տարումն... ժամ տեառն-
ընդառաջին. խափանողքն դատին ի տեառնէ:

Ջոխտակ վանք. Այր. 362.

Ի ոծէ թւ. շնորհիւն Քի ...ես մանդատորթա խուցէս ամիր- 1208. ոծէ.
սպասալար Շահնշահ Զաքարիա շինեցի զարձանս եւ զպարիսպս
վասն յիշատակի մեզ եւ ծնողաց մերոց:

Անի. Սարգ. 112. Ալիշ. Շիր. 43.

Ի Թուիս ոծէ ...ես Մխիթար... միաբանեցա եկեղեցւոյս (ս. a.
Աստուածածին), եւ զիմ հոգեպահուստ ետու սոցա. եւ սպասաւ-
որք խոստացան...

Տամճլու. Շ. կր. 471.

Ի թւ ոծէ. շնորհիւն այ ի տէրութեան մանդատորթա խուցէս... b.
սպասալար Շահնշահի Զաքարի ես Սարգիս...

Անի. Սարգ. 111. Ալիշ. Շիր. 41.

Թուական ոծէ. ես Գ...ոս աշակերտ Մարգարէի քահանա... c.
միայնաւորի կանգնեցի զխաչս պահապան գերեզմանի սորա եւ
եղբաւր իմում Առաքելին. աղաչեմ յիշել... զվարպետս զՊ ղ և
զԱնդրէաս եւ զծնողսն իմ և զտէր Առաքելն, որ նահատակեցաւ
ի Կեչրոր քաղաքի զանազան տանջանաւք:

Խծկօնք. Սարգ. 212. Ալիշ. Շիր. 129.

ՈԾԸ. ի յամս աստուածապատիւ տն Սարգսի, որդոյ Ապի- 1209. ոծը.
րատին, ես Խաչերեսս, որդի Աբրահամու, լաւեցի, ետու զիմ
գանձագին եւթն կուղպակն ի Շարիվեցի վերեւն եւ մին ի ներքն...
զՔթին ընդդէմ, եւ երեք տուն ի ներքսեւն, ի սուրբ Աստու-
ածածինս ի ձեռս հաւր Սիմեւոնի եւ սուրբ եղբայրութեանս,
եւ զայգին, որ Մարմետ. եւ սոքա փոխարէն հատուցին ինձ ի.
աւր ժամ ը. ինձ, ե. Աբրահամու. գ. Դինարկանն, բ. Հրանու-
շին, բ. արքայութեան ու հաս:

Ես Մամխաթունս, դուստր Խաչերեսին, ետու զիմ կուղպակն,
որ ի փողոցկտերն է ի բաղընոց...

Բագնայր. Սարգ. 179. Ալիշ. Շիր. 117.

1209a. ոծր. Թվ. ոՃր. յաշխահակալութեան… մեծ շահանշահաց Զաքարէի եւ իւանէի, որդւոց Սարգսի, յեպիսկոպոսութեան Վրթանեսի ես մեղուցեալ… Վահանս… շինեցի իշխանավանից մեծ եկեղեցին յանուն սուրբ Աստուածածնին եւ զայս Աստուածածինս նորոգեցի սալով, ով որ ի բնէ չէր սալած…

Բջնի. Հ. ակ. 484.

b. Յառաջնորդութեան տէր Յովանիսի եւ ի տէրութեան Զաքարէի եւ իւանէի ես Յովսէփ… կանգնեցաք զխաչս որք երկրպագէք, յիշեցէք ի Քրիստոս, եւս առաւել զՅովհաննէս. ի Թուիս ոծր։

Հաղբատ. Նշխ. 70.

1210. ոծթ. ՈԾԹ. ի յամս ածարեալ և մեծարգո… տն Սարգսի վերադիտողի ի մայրաքաղաքին Անո եւ ի պետական իշխանութեան Շահնշահ Զաքարիաի ես Պարսիմո որդի Հասանայ, ուխս մեծանուն գեաղջն Աւշականո… ետու զիմ հայրենի զայգին, զՎարդենցնորքն, ի սուրբ Աստուածածինս… ե. պատարագ Պարսիմոի, ե. Խուրթին, դ. Սեդաին…

a. Ես Մրուան միաբանեցա սրբոցս հետ իմ պարոնին…

b. Ես Սերոբս, որդի Ռատին, երեւանեցի. ետու զիմ այգին, որ Ջորդուանն է…

Բագնայր. Ս. Ք. 180. Ն. Ժ. Հ. Եր. 117.

c. …Յամս աւծելոյ աստուծոյ Թագաւորաց Թագաւորին Գէորգէ որդւոյ մեծ Թագաւորին Թամարին, յոյոյ ժամանակս ետ աստուած ի ձեռս երկու հարազատացս Զաքարէի եւ իւանէի զսեփական դղեակն մեր զԲերդ, զշինեալն ի նախնեաց մերոց եւ զայլ բազում ամրոցս… ես մանդատորթա խուցէս ամիր սպասալար Շահնշահ Զաքարիա, որդի… Սարգսի, ետու ի սուրբ ուխտս Հաղբատայ զիմ հայրենի, որ Աշոցք, զՀալալաշէն եւ զվ… եւ զի այս գեղերս հեռի էին ի Հաղբատայ, փոխեցի եւ ետու հայրենիք Դաւթի, որդւոյ Շոթորկայ եւ առի երկու գեղին փոխան զՀաղբատ հայրենիք եւ ընծայ սուրբ Նշանին Հաղբատայ ամենայն սահմանաւք, ոնց բնական եղեալ է հողով եւ ջրով, խոտամարգերով, մայրիւք եւ ջաղացովք, գոմամարգերով, լերամբ եւ դաշտով վասն… կենդանութեան Թագաւորին եւ արեւշատու-

Թեան որդւոյ իմոյ Շահնշահի եւ եղբաւր իմոյ իւանէի եւ որդւոյ իւրոյ Աւագին եւ յիշատակ մեզ եւ ծնողաց մերոց։ Եւ է այս գեղ ազատ յամենայն հարկէ ի պարոնաց, ի ձեռնաւորաց, ի գիւղականաց ...զաւագ խորանի պատարագն անխափան յիմ Զաքարիայի անուն մատուցանեն յայսմհետէ. որ Թիւ հայոց է ոծթ. ...Եթէ ...որ զմեր յիշատակն խափանել ջանայ, յիմոց կամ յաւտարաց, մեծ կամ փոքր, վրաց կամ հայոց, ի Լաւռէտէրանց յեպիսկոպոսաց, ի քահանայից կամ յաշխարհականաց արանց, կամ զՀաղբատս յետ առնու... Նզովի...

Հաղբատ. Նշխ. 28.

ՈԾԹ. Թվիս կանգնեցաւ խաչս ի բարեխաւսութիւն տիկնոջն Հռիփսիմեայ։ 1210 ա. ոծթ.

Մանազկերտ. Թոր. Մայ. է 279.

Ի Թուին ոկ. Նորոգեցաւ եկեղեցիս ձեռամբ տէր Յովհաննիսի եւ միաբան եղբարցս... 1211. ոկ.

Հաղբատ. Նշխ. 34. Գաւ. ա. 63.

Ի Թուին հ. ոկ. ...ես Նաշմադինս[1], որդի Սմբատայ, Թոռն Ուքանայ, եւ որդիք իմ, Սմբատ եւ Վահրամ, յուսացաք ի սուրբ Նշանն Հաղբատայ և եդաք ի տեղւոջ աստ զգերեզմանս մեր եւ զոր Թագաւորաց Թագաւորն Գէորգի եւ դուստրն նորա Թամար վասն շատ ծառայութեան զՄոփի[2] սիգելով մեզ էին տուեալ եւ որ անդ զԱրեւունքն շինական եւ զկեչեւնուտի[3] այգին վասն Զաքարիայի Շահնշահին եւ իվանէի արեւշատութեան եւ մեր մեղաց Թողութեան։ Եւ տէր Յովհաննէս եւ միաբանքս ետուն մեզ զՀոգւոյ գալստեան պատարագն, եւ զայն աւրն, որ մեզ տուած է, ի մեր արդեանց սեղան դնեն... (Ջալ. 1. Նաջմադինս. 2. զծոփ ի սիգել. 3. զՀեչեւին ուտեն). a.

Հաղբատ. Նշխ. 57. Գաւ. ա. 66.

Թվին ոկ. Նորոգեցաւ եկեղեցիս առաջնորդութեամբ Յովասափի եւ Անարայիսի. մեծ սպարապետ Բուբայ, տէր երկրիս, ետ առու ինչք զայգին Ոսկեբակայ, Առուքանակ, որ է առու Քանաքեռու, ե. ակն ջաղացին Աչիկ. տէր Վանական իւր Խալթի ձագն իւր բերդաժողովուրդն վանիցս կարգեցաք զՅայտնութեան Ծրա- b.

գալոյցն, Ջատկի ժամն կատային տան. մեք տվաք վախմ. ով վախմ հանէ, դատի ի Տեառնէ։

Հայր Օհաննավանք. Գուղ. Է. 180. Նշէշ. Սէոհ. 40.

1211c. ոկ. Ոկ. Թվիս և յիշխանութեան Սէվդնին ես Մարտիրոս, որդի վարդանայ, կանգնեցի վէմ եւ արձան պատուական ընտրեալ նշան յաղթութեան նկարեալ արեամբն Յիսուսի Քրիստոսի ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ կենակցի իմ և անդրանկին իմոյ...

Մանազկերտ. Թոր. Նշէ. Է. 279.

d. Ոկ. Թվ. ես Սարգիս անպիտան քահանայ կանկնեցի զսուրբ նշան Քրիստոսի ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ շնորհազարդ աշակերտի իմոյ Աշոտոյ...

Հայոցթառ. Մանկ. Նշրէւ. 50.

e. Մարծպանայ որդոյ Սարգսի Համազասպեանց, որ տուեալ է իւրեանց սարն յԱստուածածնիս ի Թւին ոկ։

f. Ոկ. ես Վաչէ, ծառայ Զաքարէի, շինեցի զխորանս եւ ետու զիմ ոսկետուփ աւետարանն եւ զսուրբ նշանն եւ զգործ մեծածախիւք ի սուրբ Աստուածածինս. առաջնորդ սուրբ ուխտիս հայր վարդան, վարդապետ Գրիգոր միաբանաւք սահմանեցաք... պատարագել... մինն վաչէի եւ մինն ամուսնոյն Մամախաթունին...

Սանահին. Գուղ. Ա. 24.

g. Ի ոկ. Թվ. ի ժամանակս բարեպաշտ իշխանաց մերոց, Զաքարէի եւ Իւանէի, ես Մխիթար Փէճարենց, որդի Դաւթի... հրամանաւ մեծին Իւանէի եղէ առաջնորդ մեծահռչակ գեաւղին Նորատուաց. կամ եղեւ կանգնել զխաչս...

Նորադուս. Տաճկ. 533. Նշէշ. Սէոհ. 47.

h. Ոկ. ի յամս... տէր Սարգսի, որդոյ Ապիրատին, եւ յառաջնորդութեան... ես Արտաշիր, Աւշականայ ռայիս, ետու զիմ գանձագին այգին, որ Աշոտոնց կոչի, ի սուրբ Աստուածածինս... ը. աւր պատարագ՝ գ. Արտաշրին, բ. Աբասա, բ. Սսին, ա. Գնտուտին։

Բագնայր. Սարգ. 181.

i. Կամաւն այ ի ոկ. Թուաբերութեանս հաոց ես Զաքարէ, ամիր սպասալար հաոց եւ վրաց, որդի Սարգսի ազատեցի զսուրբ ուխտս

զայս խմով արեամբս ի յայլազգեաց եւ ետու ի սուրբ Սարգիս զՎասկափող, Մշկաղբին, Վրվին եւ այգի մի ի Բագրան եւ շինական մի ի գիւղս յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ յարեւշատութիւն հարազատ որդոյ իմոյ, Շահնշահի, եւ եղբաւր իմոյ, Իւանէի. հայր Յովհաննէս եւ այլ միաբանքս հաստատեցին զսուրբ Սարգսի զաւագ բեմն անխափան պատարագ առնել ինձ միջնորդութեամբ Դաթի, որդւոյ Շոթըռկայ...

Խծկօնք. Սարգ. 209. Ն. Ժղ. Հ. եր. 127.

Ես Մամախաթուն ամուսին Վաչէի, դուստ... 1211j. ռկ.

Բաբաքիշի. Հ. ախ. 478.

Ռ։ Կ։ ի Թիան (sic) *հայոց գրեցաւ. ես հայր Առաքեալս, որ էկի* k.
իմ ազգայկանաւք ի տապանայտունս վերըստին նորոգեցաք զհնացեալ սբ. ուխտս ողորմութեամբ ամիր սպասալար Զաքարէի, որ էառ զԲագարան։ Ես Դաւիթ, որդի Շոթոկայ, ետու զԱպպէ Խարփին սաղին հողու զկարմնջխելին Ներքի Ջաղացն ի տապընտան սբ. Կաթողիկէ վասն ամիր սպասալար Զաքարէի հոգոյն հաւր Շահնշահի։ Հայրս Վարդան եւ Տրդատ փակկալ եւ այլ միայբանքս հաստատեցաք զաւագ խորանն որ պատարագ կատարին անխափան։ Հաստատեցաւ գիրս ի պարոնութեանս Գրիգորոյ, ով որ...

Բագարան. Սարգ. 203. Ն. Ժղ. Ն. շր. 67.

Թուիս ռկ. ես Զաքարիա ամիր սպասալար հայոց եւ վրաց աւգ- l.
նութեամբն Քրիստոսի առի զաշխար[հ]ս ի տաճկաց եւ ազատ արարի... պու... (աւ) անիս յամէն... (հար) կէ. որ խափանէ... Նզովեալ եղիցի...

Փարպի. Մխ. Վ. Հանդ. հյգ. II. 5.

Ի Թվին հայոց ռկ. ի Թագաւորութեան Աղին ի պարոնութեան m.
Իւանէին ես Քաջաջաւրս շինեցի զկամուրջս, կանգնեցի զխաչս։

Նորադուս. Գ. ալ. Է. 128. Ն. Ժղ. Սե. 47.

Ի ռկա Թուին ես Խորիշահ, ամուսին Վախթանկայ, տէր Խա- 1212. ռկա.
չենոյ, դուստր մեծին Սարգսի, քոյր Զաքարեայ եւ Իւանոյ, վերստին շինեցի զեկեղեցիս Մեծարանից...

Մեծարանից կամ Յակոբայվանք. Հ. կե. 608. Ն. շյ. 171.

1212a. ոկա. Ի ոկա. զաւրութեամբն Քի ես մանդատորթա խուցէս ամիր սպասալար Շահնշահի Զաքարիա շինեցի զարձանս...

Անի. Սարգ. 111.

1213. ոկբ. Ի ոկբ. Թու. կամաւն աստուծոյ ես Վաչէ, որդի Սարգսի, որդւո Վաչուտի, եւ ամուսին իմ, Մամախաթուն, եւ որդիք իմ, Քորդս եւ Վաչուտ, միաբանեցաք ի սուրբ ուխտս, Կեչառուս, եւ տուաք ի գանձագին գեղն մեր, Շէնդաւիթ այգի... սպասք եկեղեցոյ, եւ տէր Գրիգոր...

Կեչառուս. Հանկ. 490.

a. Ի Թուիս ոկբ. կամաւքն այ ես Տիգրան... շինեցի հալալ ընչիւք իմով զաշտիճաններս մեծափառ սրբոյ կաթուղիկէիս, զոր ի բազում ամաց հետէ խարխալեալ էր, եւ ետու նուէրք ի սուրբ կաթուղիկէս զիմ գանձագին կուղպակն, որ ի կատանոցին է. ետու երկու տաւնական եւ սուրբ Գրիգոր մին եւ երկու սկի արծաթիք աւագ խորանին...

Անի. Սարգ. 118.

b. Ի Թուիս ոկբ. շնորհիւն քի ես Տիգրան, հաւատարիմ ծառայ մանդատորթա խուցէս ամիր սպասալար Շահնշահ Զաքարիայի... տեսի զպանդխտութիւն սուրբ ուխտիս Խծկաւնից եւ Թափուր յամենայն ընչից եւ վերստին նորոգեցի ամենայն պիտոյիւք... ետու զիմ գանձագին ակն մի ձիթահանին, որ յԱնի է, եւ այգի մի ի Մարմէտ է, որ Միջնայգի կոչի, յառաջնորդութեան հայր Յովհաննիսի...

Խծկօնք. Սարգ. 212.

c. Ի Թվ. ոկբ. շնորհիւ աստուծոյ ես Յովհաննէս քահանայ, որդի Հոռմեանց Կոստանդին քահանայի, ...միաբանեցա սուրբ ուխտիս եւ գանձագին արարի եւ ընծայեցի յԱրջու Առճի ի սուրբ Աստուածածինս ի ձեռն տէր Գրիգորի, որդոյ Ապուղամրի, եւ փոխարէն ինձ տուեցին յամէն ամի խ. աւր ժամ անխափան, ի. ինձ, ե. Սիսվարդին, դ. Խաչերեսին... բ. Միխայլին, ա. Կատային...

Արջոյ Առիճ. Նուէր. Հ. եր. 122.

…Ես Յոհան գրասէր եւ Վախտանգս կանգնեցաք զխաչս ի 1213d. ոկբ.
տապանի որդւոյ իմոյ Գրիգորի… Թւին ոկբ. էր։ (տ. և 1218b)։

Վաղահաս. Ա̃ըց. 192.

Ի Թուիս ոկբ. ողորմութեամբն… ես Արդլմսեհ կրաւնականս e.
Կոնդերս դարբին տուաք զսա երկու դուռն տներն ի սբ̃ ուխտս
Խծկաւնից, եւ սոքա հաստատեցին զմեծ շաբաթն պատարագ՝
զմինն Իգնատիոսի, մին Յոհանիսի, մին Հաւրտիկն եւ մին Կոն-
դերոյն…

Խծկօնք. Ա̃լիշ. Ա̃յր. 113.

Ի Թուին ոկբ. ես… Քահանայ եւ եղբարք իմ կանգնեցաք f.
զսուրբ նշանս բարեխաւս յահեղ աւուրն մեր ծնողի…

Մաստարայ. Ա̃լիշ. Ա̃յր. 186.

ՈԿԲ. …ես Խնծորիկս միաբանեցա սուրբ ուխտին Տեղերու եւ g.
ետու յԱռահ զիմ այգին ի Թամիր եւ յետ իմ մահուան այլ զինչ
լինի եւ սոքա ետուն ի տարին Բ̃. աւր պատարագ ի Խնծորկնի
սուրբ… անէ։

Տեղեր. Մխ. Վ. Հոնդ. Հյգ. II. 6.

…Թվ. ոկբ. շնորհիւն… մեք նուաստ աշակերտք Սեթայ և h.
Սիմէոնի, Սոսթանէս եւ Մաթէոս եւ Գրիգորէս, շինեցաք զսուրբ
Կարապետս ի վերայ շիրմաց սոցա. եւ առաջնորդութեամբ սուրբ
ուխտիս սահմանեցին ի ճրագալոյցն վասն հոգւոց նոցա եւ այլ ննջե-
եցելոց, որ յայսմ հանգստարանի։

Հայոցթառ. Մանկ. Այրէւ 52. Ալիշ. Այր. 356.

ՈԿԳ. …ես Վասակ, որդի Սմբատայ, ետու յԱստուածածինս իմ 1214. ոկգ.
ամուսնոյն հոգւոյն փայտին ի Բերդիկ զՏիկնաքարայ այգին եւ զփոքր
այգին, զԳաբռանանք շինականացս, Պստի Ջաբէսլանանց հողն…
ընկալաք մեք առաջնորդ սուրբ ուխտիս Փիլիպպոս հայր եւ Գրի-
գոր վարդապետ…

Սանահին. Գաւ. տ. 21.

Թուին ոկգ. ես Աբրահամ վարդապետ, աշակերտ Աստուա- a.
ծածնիս, ետու… զիմ զԹագաւորական եւ զտէրունական սուրբ

նշանս մեծածախ պաճարանով եւ գին մառանաւքն, որ բազում աշխատութեամբ շինեցի, ի գրատունս. ընկալայ ես Գրիգոր վարդապետ, առաջնորդ Սանահնի, եւ միաբանքս հաստատեցաք...

Սանահին. Գ. ու. ա. 33.

1214b. ոկգ. *Ի տէրութեան... Թագաւորին վրաց Լաշային, եւ Շահանշահի եւ որդւոյ նորա, Զաքարիայի, ես Պռաւշ, որդի Վասակա, յազգէն Խաղբակա, գանձագին արարի ի տէրանց աշխարհիս զմեծահռչակն Այրիվանս լերամբ եւ դաշտաւ եւ ամենայն կազմութեամբ, որ կայր ի սմա. փորեցի՝ ի վիմէ տուն աստուծոյ յիշատակ ինձ եւ որդեաց իմոց եւ ամուսնին իմո Խութլուխաթունին (այլ գրով) իմովքն զամէն տուն ի դուռն սուրբ Գեղարդին վախմ։*

Այրիվանք. Տ. կւ. 573.

c. *...Ես Արզու խաթուն... դուստր մեծի իշխանաց իշխանին, Քրդին, եւ ամուսին վախտանկա Թագաւորազնոյ տեառն Հաթերքոյ եւ ամենայն վերին Խաչենոյ... շինեցի զկաթուղիկէս ի տեղւոջ հանգստարանի առն իմոյ եւ զաւակաց իմոց, Հասանայ, անդրանկին իմոյ, եւ Գրիգորի, որ ի տէր կէսաւրեայ վաղճանեցաւ. զի վասն մեղաց իմոց խրատեաց զիս աստուած... անդրանիկն իմ, Հասան, սպանաւ ի Թուրքաց պատերազմին վասն քրիստոնէական հաւատոյս, եւ զկնի երից ամաց զկրտսեր որդին իմ, զԳրիգորն ի տէր կոչեցաւ... Այլ զի ի կենդանութեան իւրեանց յոյս ի մտի եդեալ շինել եկեղեցի յայսմ տեղւոջ, եւ ոչ ժամանեցին... եւ ինձ աւանդեցին անդարձիւ կատարել... կատարեցաւ ի Թուականութեանս հայոց ոկգ...*

Խութայ վանք. Տ. կւ. 597. Ն. ւյ. 204.

d. *Ի Թիւ ոկգ. կամաւն աստուծոյ մեք Հառիճեցիքս, հայր Պետրոս եւ այլ միաբան եղբարք հաստատեցաք... եթէ հայր ոք փոխի առ Քրիստոս, գիշերապաշտաւն եւ երեք քառասունք, եւ թէ երէց կամ կուսակրաւն, երեք քառասունք, ապաշխարողի՝ երկու, ի մարդն մէկ աւր ժամ հաւր և ամէն եղբարց...*

Հառիճայ. Տ. կւ. 568.

e. *Յանուն աստուծոյ ոկգ. Թուականիս. ես Դաւիթ, որդի Գրիգորոյ, զաւրավար ամիր սպասալարին Զաքարիայի, տեսի զպայ-*

Ծառութիւն սուրբ ուխտիս Խծկաւնից ես եւ որդիք իմ հարազատք Գրիգոր եւ Գույլ Շէրպարիք, եւ ետու զիմ սեփական զգիւղն, զՎահանաձիշո զկէսն, ի սուրբ Սարգիս յիշատակ ինձ եւ ծնաւղաց իմոց, վասն որոյ հայրս Յովհաննէս եւ վարդապետս եւ այլ միաբանքս հաստատեցին...

Խծկօնից վանք. Ալիշ. Այր. 112.

Ի թուին ոկդ. ես Կոստանդ, որդի Գրիգորայ, թոռն Համազասպեանց եկի ի վանս Սանահնի և մեծ յուսով ետու Աստուածածինս... հայրենական ջրաղացն... 1215. ոկդ.

Սանահին. Գուլ. ա̄. 20.

ՈԿԴ. ի յամս ա̄ծապատիւ հոգևոր տ̄ն Գրիգորոյ, որդոյ Ապուղամրի, ես Յոհաննէս քահանայ, որդի Կոստանդնի Հոռմեանց, գնեցի... ի կէսն ի տէր Գրիգորոյ, որդւոյ Ապուղամրի եւ ետու ի սուրբ Աստուածածինս ...խ̄. աւր պատարագ՝ ի̄. ինձ Յոհանիսի.-ի̄. Սիսվարդին, ը̄. Կոստանդի ...(Խո) ցադեղին, ը̄. Միխէլայ, գ̄, Խաչերեսին, ը̄. Կատաին, ա̄. Տալիթիա տիկնոջն... a.

Բագնայր. Սարգ. 183. Ալիշ. Շիր. 121.

ՈԿԴ. կամաւ հոգոյն սրբոյ ես տէր Գրիգոր... ի մեր սեփական ուխտս սուրբ եղբայրութեամբս հանդերձ. եթէ ոք ի միաբանացս փոխի ի Քրիստոս. մատուցեն պատարագ, հաւրն՝ դ̄. խ̄ երիցոյն՝..., աբեղին՝ գ̄. խ̄. աշխարհական աբեղին՝ ը̄. խ̄. եւ ամենայն եղբայր աւր մի պատարագ, եւ որ չկարէ, Ժ. կանոն աղաւթք արասցէ... տէր աստուած, ողորմեա Մարգարէին ամէն. b.

Բագնայր. Սարգ. 183. Ալիշ. Շիր. 118.

ԶՍարգիս յիշեցէք։ c.

Սուրբ Սարգիս, աւգնէ Սարգսի Գէորգա. ամէն։

Անի. Սարգ. 110.

Ի թուիս ոկդ... ի պետութեանս մանդատորթա խուցէս ամիր սպասալար Շահնշահ Զաքարիաի որդ... Շահնշահ Սարգսի ես Սարգիս, որդի Սամուէլի... ի հալալ վաստակոց իմոց շինեցի զարձանս ի յիշատակ ինձ եւ ծնողաց եւ զաւակաց մերոց. որք կարդայք, յիշեցէք զմեզ ի Քրիստոս։ d.

Անի. Սարգ. 111.

1215ա. ոկդ. *Թվ. ոկդ ի ճշմարիտ սիրոյն Քրիստոսի յորդորեալք. ես Վաչէ, իշխանաց իշխան, որդի Սարգսի, և ամուսին իմ, Մամախաթուն... շինեցի զեկեղեցիս Սուրբ Սիաւն ի փրկութիւն հոգւոց մերոց եւ յիշատակ ամիր սպասալար Զաքարէի եւ ի պահպանութիւն կենաց որդո նորին, Շահնշահի, որ է լոյս աչաց եւ ապաւէն կենաց մերոց. եւ ողորմութեամբ պատրոնին տվաք զգեղն Աղկունծ ի Սուրբ Սիաւն Սաղմոսավանացս... ետ զՏանծագաւիթ այգին յիւր եկեղեցիս ի Նորագեղ քարափաւն եւ Գետաւն, եւ ի Նորաշենիկ զԱղբյուրատնիսն դռնաբացէք եկեղեցւոյն։*

Սաղմոսավանք. Շիր. 410. Մեծ. Մայր. 162.

բ. *ՈԿԴ։ կանգնեցաւ խաչս յիշատակ Սարգսի, որդւոյ Սմբատայ, Թոռն Համազասպեանց, որ մեռաւ ի պատերազմի եւ Թաղեցաւ ի դուռն սուրբ Աստուածածնիս, եւ որդի նորա, Սմբատ, եւ ամուսինն, Ազուտ, ետուն ի Մղարթն կԱբլասաթանց հայրենիքն ամենայն շահուզենով յԱստուածածինս, եւ քառասուն աւրավար հող... եւ հայր վարդապետ Գրիգոր և Վարդան և ամենայն միաբանքս տուաք... զերկու եկեղեցիքն Սմբատայ և զայլն Սարգսի...*

Սանահին. Գաւ. ա. 25. Լաւ. Մշկ. հնդ. VII և VIII, 383.

գ. *+ Թվ. ոկդ. շնորհիւն և ողորմութեամբն այ յորժամ տիրեց քաղաքիս Անոյ... ամիրսպասալար եւ մանդատուրթա խուցէս Զաքարիա եւ որդին նորա Շահնշահ, ես Տիգրան... որդի Սմբատաւրենց Սուլեմա յազգէ Հոնենց... շինեցի զվանքս սուրբ Գրիգորոյ, որ ի հինն Մատռան Աստուածածին կոչիւր, որ էր քաղաքին եւ մացաւ տեղի աէտ* (sic), *զոր իմ հալալ գանձով գնեցի ի հերէնէտիրաց... եւ պարսպեցի... եւ զարդարեցի բազում զարդիւք... եւ պատկերագործ խատերով զարդարեալ ոսկով եւ արծաթով եւ ակամբք եւ մարգրտաւ եւ կանթեղաւք ոսկի եւ արծաթի... եւ բազում զարդաւք, շինեցի զամենայն ցեղ զբնակարան վանականաց եւ իշխանաց, եւ կարգեցի ի սմայ քահանայք եւ ետու հայրենիք... Գաւառխոնեց գեղին կէսն, Քարհտին ե. դանկն, Մշակունեց կէսն, Կապղուցն կէսն, Յամաքծուլն բոլոր, Խուզած Մահմունդի ի Կարուց յերկիրն, Ուցնդոյ (ու Ցընդոյ) ա. դանկն, Խաչորկանն, եւ*

փնդուկն ի քաղաքիս, հայրենիք բաղնիսն ու մին ի մողանիս, խանապարն կուղպակնովն ու կամարակապ փնդուկն ու մարագն հետ բաղնեցն, տէր Սարգսի ախոռն ու մարագն, զոր գնեցի կալն. և երկու ակն ձիթահանքն եւ ախոռնի եւ մարագնի վանիցս ի դռանս վանիցս առջեւ պահեզն ու լանջն ինչուրվլ Գլիձորի դուռն, ինչվլ գետն ու Գետեզերն պահեզն, զոր գնել էի եւ շինել ի Դվնադռանն, կէս ակն ջաղաց, Թարփ մի բոլոր, ու մին այլ Թարփին շա̃բ. ը̃ աւր, Գլիձորին ջաղաց, ա̃ Թարփն շա̃բ. ը̃ աւր ի Բէշքէնակապէն ինչուրվլ կարմունջն գետին կէսն իմ գնած է. Պապենց խանաբարն չորս դանգն ու դռան կուղպակն, բոլոր տներ Հատեցոնց զուկակի, քաղաքիս դըռանս բազում հողեր գնած, այգի ա̃ յԵրեւան, այգի ա̃ յՈշական, այգի ա̃ Կոշ, էգի ա̃ յԱրուճ, որ Սազոտն կոչի, այգի ա̃ ի Մրեն, այգի ա̃ ի Ծմակին, որ Կաթո̃ղի հող կոչի, — զայս որ գնած է, եւ այլ բազում գրաւկնած էր, զոր ոչ արձանագրեցի, վանացս էի տվել, ու Թէ տէրքն Թափեն, ոսկին վանացս, զոր ուրիշ իմ անդարձագրին եմ գրել. եւ զվանքն Բեխենց կոչեցեալ, զոր ես շինեցի եւ նորոգեցի, ընձայաւք փարթամեցուցի... Ի̃Ղ Գ̃Ջ։

Անի. Սարգ. 126. Նշխ. Դեր. 75.

Ի ժամանակս Թագաւորազնոյն Զաքարի եւ իւանէի նորին 1215l. ոկդ.
հարազատի, եւ որդւոց նոցին, Շահանշահի եւ Աւագին, եւ յառաջնորդութեան Բարսղի միայնաւորին, եւ աշխատութեամբ եղբարցս շինեցաւ կաթուղիկէս մեծափառ ոկդ. (Շահխ. 573—ոկգ. 1214 Թ.)

Այրիվանք. Մանկ. 22. Նշխ. Նյր. 337.

Ես Հասան եւ մայր իմ Շուշիկ՝ շինեցաք զսուրբ կամար, j.
Պետրոս Հաւր իմոյ... Թվ. ոկդ.

Խաթրայ վանք. Նոյ. 194.

ՈԿԵ. ես Աբրահամ կանաչհողեցի եւ ամուսին իմ միաբա- 1216. ոկե.
նեցաք Խորանաշատու Աստուածածին. ետու զծախս խորանիս, եւ վարդապետն հաստատեաց ինձ ը̃. ժամ ի տաւնի սուրբ Գրիգորի անխափան ։

Խորանաշատ. Նոյ. 323.

1216a. ՈԿԵ. ես Վասակ... ետու զիմ հոգւոյ պարէնն եկեղեցիս,
ոկե. առաջնորդ Տիրացու վարդապետ...

Դսեղ. Գաւ. ա̃. 109.

b. ՈԿԵ. շինեցաւ ս. Առաքեալ մատուռս վասն փրկութեան հոգւոց հաւատացելոց։

Ի Թագաւորութեան Լաշայի յամիր սպասալարութեան Զաքարէի եւ որդւոյ իւրոյ Շահնշահի եւ եղբաւր իւրոյ Իվանէի ես հայր Սամուէլ և այլ միաբանքս շինեցաք զեկեղեցիս վասն երկար կենդանութեան պատրոնաց մերոց...

Ես Դաւիթ զիմ հոգւոյ պաշարն ի սուրբ Նշանս. Սամուէլ և այլ միաբանքս...

Հոռամայր. Գաւ. ա̃. 101.

c. Ի ոկե. Թու. շնորհիւն Քի ի տէրութեանս մանդատուրթա խուցէս ամիրսպասալար Շահ...

Անի. Սարգ. 112. Նւէշ. Տէր. 41.

d. Ոկե. Թուին շնորհօք բարերարին այ ես Վահրամ, որդի Եղբայրական, եւ զուգակից իմ Թայիկ ի սկիզբն շինութեան եկեղեցւոյս զամենայն ստացուածս մեր ի ծախ սորա եւ զԴպրավանաց այգին...

Յոհանավանք. Տաղ. 405. Նւէշ. Նշր. 168.

1217. ՈԿԶ. ես Գաւրգի, որդի Աշոտո, ետու իմ որդովքս զիմ հայրենիքս
ոկզ. զլորիսն իւր ամէն շահւզենովն ու հողով յԱստուածածինս եւ ի սարի խոտահարի տեղ...

Սանահին. Գաւ. ա̃. 23.

a. ՈԿԶ. ես Գրիգոր վարդապետ, որդի Սմբատայ, առաջնորդութեամբ սուրբ ուխտիս ետու յԱստուածածին խաչ մի մեծ եւ յիսուն եւ չորս գիրք ...ետու եւ այլ արդիւնս...

Սանահին. Գաւ. ա̃. 20.

b. ՈԿԶ... ի հիմնարկել եւ ի լուսաւորել եկեղեցեացս գաւառիս Այրարատու ի ձեռն երկուց եղբարց հարազատաց, Զաքարէի եւ Իւանէի, եւ արդարածնունդ զաւակաց սոցա, Շահանշահի եւ Աւագի

ես Վաչէ իշխանաց իշխան, որդի Սարգսի Վաչուտանց, սիրեցեալ ի տոցանէ մեծաւ պատուով վասն հաւատարիմ ծառայութեան իմոյ կոչեցայ ի վերակացութիւն գաւառիս, միաբանեցայ հանդերձ զուգակցաւ իմով Մամախաթունաւ սբ ուխտիս վանաց Յոհաննու, բազում տրաւք եւ ընծայիւք աւգնական եղաք...

Յոհաննավանք. Ղ. Հխ. 405. Ն. Ալշ. Ն. Այր. 168.

Թւ. ոկզ. ես Խովանդ ամիրսուլթանս... ետու վանացս մարգ 1217c. ոկզ.
յԱստեղանի յայնկոյս գետոյն.

Ես Սուրհաւս... ետու զճարպկանց մարգն յԱրվաշ եւ ես Թաղեցա ի տեղս...

Ես Սմբատ ետու զՄարանց մարգի զկէսն, եւ ես Թաղեցա ի վանքս...

Ես Յովհաննէս, Թադէոսի որդի, ետու զՋաղացն ի Գլիձորին զմիջի ակն եւ ես Թաղեցա...

Հոռոմոս. Սարգ. 152. Ն. Ալշ. Ղ. Շր. 23.

...ի միւսում ամի, որ էր Թուականս ոկզ. ...ես տէր Գրիգոր, d.
որդի Ապուղամրի, արհիեպիսկոպոս... եցաք առնուլ զեղեալ հարկ ի մեր գաւառէս Շիրակա եւ... աքիս եկեղեցեացս յԱնւոյ, զի սահման էր ի սկզբանէ յամենայն գեղէ երկու գրիւ հաց յաթոռս տալ, եւ ի քաղաքիս յամենայն եկեղեցիս մորթի մին զատկին տաւին, արդ ես... Թողի...

Անի. Սարգ. 105. Ն. Ալշ. Ղ. Շր. 68.

...Ես Վարդածիծ վարդեանց[1]... ետու զիմ... կուղպակն եւ ի 1218. ոկէ.
ներքեւն տակառք ի[2] յԱնի ի վերի փողոցին, քանեկից[3] է Տիգրանա յառաջնորդութեան հայր Գրիգորիսի... ի ոկէ։

զԵղբայրոսս յիշեցէք ի Քրիստոս։ (Ա. Մխ. 1. Վարդս ճիծվարդեանց. 2. պասքոնի. 3. տանեկից)։

Հոռոմոս։ Սարգ. 152. Ն. Մխ. Հոռ. 22. 31. Ն. Ալշ. Ղ. Շր. 23.

Ի Թվլիս. ոկէ... Ես Շանուշս կենակից Խաչերեսին անդարձով a.
Խաչերեսին շինեցի զբուրջնս յիշատակ մեզ։

Անի. Սարգ. 112. Ն. Ալշ. Ղ. Շր. 43.

1218b. ոկէ. …ես Յօհան, դրան երեցս Վաղարշապատ, կանգնեցի զխաչս ի տապանի որդւոյ իմոյ Գրիգորոյ, որ վախճանեալ է ի Քրիստոս …թվին ոկէ։ (տ. և 1213 d.)։

Վաղարշապատ. Գուգ. Է. 233.

c. Անդրէաս ոկէ.

Խորանաշատ. Այր. 323.

d. Թվ. ոկէ. շնորհիւն… այս մեր գիր յիշատակի է վասն երկ… ութեան մեծ պարոնին մերոյ, Շահնշահի։ Ես Սարգիս, որդի Գրիգոր աւագերէց քահանայի շինեցի զիմ հայրենի զօր Աստուածածին եկեղեցիս… ի հիմանէ մինչեւ ի կատարումն եհաս յիմոց արտեանց եւ որդո իմո Գորգկանն, եւ որդոյ նորա, Սարգսի…

Մարմէտ. Ալիշ. Այր. 61.

1219. ոկը. Ի ոկը. Թւ. շնորհիւն Քրիստոսի ես Մամխաթունս, դուստր Խաչերեսին Լաւռեցո, …անյիշատակ էի, շինեցի զքուրքնս (sic) յիշատակ ինձ…

Անի. Ալիշ. Շիր. 43.

a. ՈԿԸ. ես Իւանէ աթաբակ հայոց եւ վրաց զկուչա (sic) Աւանա, որ ի հնուց սոցա էր, եւ կրկին գնեցին ի Ջաջռո բազում գանձ ի հայրենիք։ Արդ որք յիմոց կամ աւտարաց լինի տէր երկրիս հողն ջուր աւելցանել պարտ է Աւանա վասն միամտութեան սոցա, եւ ով խլէ ակաւս մի կամ մի բահով վարէ շարէ տայ ռ. ու յժը. սուրբ հարցն նզովեսցի, ընդ Յուդայի դատապարտի ամէն։

Աւան. Մխ. Վ. Հանդ. Հյգ. II. 12.

1220. ոկթ. …Ի Թիւս հ. ոկթ. այս է մեր գիր Հաղբատայ եպիսկոպոսիս Յովհաննիսի եւ ամենայն միաբանացս մեծի եւ փոքու, որ տուաք Վաչէի, որդւոյ Սարգսին, Թոռին Վաչուտին, եւ իւր կենակցին Մամախաթունին միաբանութիւն. յայս տասն ամս, որ եկին ի սուրբ Նշանս եւ յամենայն ընչից իւրեանց արդիւնաւորեցին մեզ եւ մեք ընկալաք սիրով եւ կարգեցաք զԽաչգիւտին պշաբաթն եւ զկիւրակէն նոցա առնեն ժամ յամենայն եկեղեցիքս… որչափ կենդանի են՝ Վաչէի ծնողացն առնեն Սարգսին եւ Կատային եւ

յետ նոցա մէկ աւրն Վաչէի եւ մէկ աւրն Մամախաթունին... Ես Մամախաթուն տվի զծիթահանքն որ ի Վահրամայ որդեացն գնեցի զմին ակն, որ երբ ժամն մերն լինի, զսեղանն ի մեր անուն դնեն...

Հաղբատ. Նշխնկ. 26.

1220a. ոկթ. *ՈԿԹ. ես Աւելղատ Սրաժեցի միաբանեցայ Խորանաշատ սուրբ Աստուածածնին եւ ետու զծախս այսմ խորանիս յիշատակ ծնողաց* (sic) *եւ եղբաւրց իմոց Շաւուրին եւ Ապիրատին. եւ վարդապետն հաստատեաց ը. ժամ յայսմ խորանիս ա. ի տաւնի վարդավառին եւ ա. Վարագայ խաչին անխափան, հաստատ է կամաւն Աստուծոյ։*

Խորանաշատ. Այր. 323.

b. *Ի Թուին հ. ոկթ. յառաջնորդութեան տէր Յովհաննէսի... ուխտին Հաղբատայ ես Քուրդն, որդի Սմբատայ, եղբայր տ. Բարսղի, շինեցի զեկեղեցիս եւ զպարիսպս ի վերայ հանգստարանի իմոյ... եւ ոչ ժամանեցի կատարել, զի կոչեաց զիս Տէր. եւ մեք, Սմբատ եւ Ուքան, որդիք նորա, կանգնեցաք զխաչս եւ աւրհնեցաք զեկեղեցի...*

Հաղբատ. Գ.ու. ա. 66. Նշխն. 58.

c. *Ի Թվ. ոկթ. ի կամս աստուծոյ ես Յոհաննէս, որ ետու կանկնել ս. Նշանս Աստուածատրոյ քահանայիս...*

Աստուծընկալ. Տ.հ. 464. Ա.Սէլ. Այր. 255.

d. *Թիւ ոկթ. շինեցաւ ս. Յարութիւնս ի յիշատակ համաւրէն ննջեցելոց ի Քրիստոս եւ ծնողաց իւրոց* (sic) *Հասանայ, Ռուզուքանայ*[1] *եւ զաւակաց... [Արաքս 1. Ռուզաքանայ].*

Կեչառուս. Տ.աճ. 490. Արար. IV, 1, 29.

1221. ոհ. *Թ. ոհ. յայսմ ամի տէրութեան Շահանշահի... ես Խաչատս Շեխեանց եւ ամուսին իմ, Աւագ տիկին, միաբանեցաք ս. ուխտիս Խծկաւնից եւ տուաք զմեր հայրենի անդրն, որ ընդդէմ Գոգոնց ս. Սարգսի է, և զկուղպակն որ ի վերա Ծռազուկակին է եւ հայր Յովհաննէս եւ Պաւղոս վարդապետս... հաստատեցին... Տներն ի մայրաքաղաքին է ի յԱնի մաւտ ի Տիգրանանց Դուռնն։*

Խծկօնք. Սարգ. 210. Տ.էր. 128.

1221a. *Ի ՈՀ. ես Վաչէ, որդի Սարգսի եւ ամուսին իմ Մամախաթուն*
ՈՀ. *տուաք երկու այգի... ի Փարպի եւ ի Տաճարագեղ ...յառաջնոր-դութեան Գրիգոր վարդապետի հաստատեցին... ընկալաք զծառ-զարգարք Վաչէի եւ Ղազարու տաւնն Մամախաթունի...*

Հառիճ. Ղ. Նկ. 568.

b. *Ի Թվ. ՈՀ. ես... շահ... հայրենի այգին յԾրեւ... առաջնորդու-թեամբ հայր Մարգարէի...*

Օշական. Ղ. Նկ. 400. Նուէշ. Նար. 194.

c. *ՈՀ: Ես Հասան եւ Վախախ ամուսինն իմ տուաք ի Սանահնիս ի ծաթիրայն Շատարեւ քսան աւրավար հող ես տէր Յօհաննէս եւ միաբանքս տվաք...*

Սանահին. Ջալ. Ճ. 31.

d. *ՈՀ: Ի Թագաւորութեան Գէորգայ, որդւոյ Թամարին, իշխա-նութեան Աթաբէգ Իւանէի եւ զաւակաց նորա, Աւագին եւ Շահն-շահին, ես Մարծպան, որդի Սարգսի, Թոռն Համազասպեանց, յազգէ Մամիկոնեանց, շինեցի զվանքս եւ զամէն եկեղեցիքս... եւ արարի ինձ տուն եւ գերեզմանատեղի, եւ զաւակաց իմոց եւ ազ-գականաց եւ ծնողաց, որ էր իմ հայրենիքն, գանձագին արարի. եւ Սերեկագոմն աւերակ էր, շինեցի. եւ աւանդեցի եկեղեցւոյս. եւ Ողծաբերթի այգին մեծ եւ զարդարեցի մեծագին եւ պատուական տպասուք, խաչիւք եւ մասամբ, գրենեաւք... Մամքան ամուսնոյ իմոյ...*

Դսեղ. Ջալ. Ճ. 113.

e. *Յամս աստուածասէր Թագաւորաց, Թամարայ եւ որդւոյ իւրոյ, Գէորգի, եւ երկու հարազատաց, Զաքարէի եւ Իւանէի, հրամանաւ սոցա կոչեցայ յեպիսկոպոսութիւն սուրբ աթոռոյս, Հաղբատայ, ես Յովհաննէս ի Խաչենոյ ներողութեամբ աստուծոյ կացեալ իմ ամս բազում յառաջնորդութեանս եւ ըստ իմում կա-րողութեանս սպասաւորեցի սրբոցս ի շինութիւն եւ յառաջադի-մութիւն տանս աստուծոյ նախ ի ձեռն շինուածոց ի սուրբ Նշա-նիս ի մատեանս, ի սպաս զարդուց, զկաթուղիկէս սալել եւ զդուռս*

կազմել, զսուրբ Գրիգորն նորոգել, զգաւիթս շինել, զգաւթի սուրբ սեղանոյն եւ զերեք նշանս։ Եւ իմ խնդիր է միաբանիցս զսուրբ Յակոբայ տաւնի կիւրակէն իմ սուրբ նշանացս տաւն կատարեն եւ զսուրբ պատարագ յաւուրն ինձ մատուցանեն ամէն եկեղեցիքս, եւ մի ոք իշխեսցէ պլուամ տալ յայսմ աւուր զժամն. եւ որք կատարեն զաղաչանս մեր, աւրհնեսցին ի տեառնէ աստուծոյ. ամէն։

Հաղբատ. Նշւնկ. 24.

Ի Թիւ ոՀ... ես Աղբայրիկ վարդապետ շինեցի զեկեղեցիս եւ 1221e. ոՀ.
զգաւիթս եւ միաբանեցա արդեամբք եւ սպասաւորքնս հաստատեցին բ. տւր յամին... սուրբ խաչին որ խափան... դատի... հո...

Տեղեր. Մխ. Վ. Հնդ. Հյգ. II, 7.

Ես Դաւիթ իշխան, որդի Շոթոռկայ, գնեցի զՈռնակ Գոմոց 1222. ոՀա.
կէսն եւ շինականի ի Հալալաշին... մբ նշանն երկու շուրջառ ընծայեցի յԱստուածածնիս. առաջնորդ մբ ուխտիս տր Յովհաննէս եւ միաբանքս... ետուն (պատարագ)... ինձ Դաւթի եւ Վարձկայ եւ Սարգսի եւ Շէրբարքին...

Սանահին. Գղւ. Ա. 19.

Թվին ոՀա. նորոգեցաւ մբ Աստուածածինս ի ձեռն Գրիգորայ, a.
եւ միաբանքս գրեցին իւր տաւնին ա. ժամ...

Ղօշավանք. Գղւ. Է. 162.

Որ նահատակեցաւ ի Կեչրոր քաղաքի... Թվ հաոց ոՀա։ b.

Խծկօնք. Նւէշ. Հէր. 130. (տ. և ոծէ.).

Յովսէփ քահանայ ոՀա։ c.

Խորանաշատ. Նւյ. 323.

Ի ոՀա. Թուականութեանս[1] հայոց. կամաւն աստուծոյ ես d.
Վխտարիտ, որդի Ելիկումին[2], Թոռն մեծի (Վխտարիտին[3]) Աւրբելեանց, որ եւ հայրն իմ[4] վասն մեծի քինոյն[5] ել ի հայրենի աշխարհէն իւրմէ[6] եւ Թագաւորէն ափխազաց, եւ գնաց ի տունն պար-

սից առ աթաբէկն Ըլտկուզ[7]. եւ նա մեծաւ փառաւք եւ զորովագութ սիրով ընկալաւ զնա եւ պարգեւեաց նմա զմեծ քաղաքն Համիան[8]. եւ յետ ժամանակաց եթող զիս որբ, եւ մեք անգիտութեամբ խաբեալ ի նոցանէ, ծանեայ ապա զհաւատն իմ հայրենի եւ ի մանկական հասակիս դարձայ վերստին ի լուսաւոր հաւատ սրբոյն Գրիգորի եւ եկի առ մեծ աթաբէկն Իւանէ. եւ նորա բազում սիրով ընկալեալ զմեզ ետ փոխան հայրենեաց իմոց զՀրաշկաբերդ իւր կերովն եւ այլ բազում գիւղս ի Վայոց Ձոր, ի Գեղաքունին, ի Կոտայսն եւ ի Կայէն եւ ես մեծ յուսով շինեցի զվանքս որ կոչի Նորավանս. յառաջնորդութեան տեառն Սարգսի Սիւնեաց վերադիտողի, եւ կանգնեցի զսուրբ եկեղեցիս մեծածախ գանձիւք եւ դարձուցի զԱւագ սուրբ նշանս բազում ծախիւք ի տանէ աթաբէկ Իւանէի եւ բնակեցուցի ի սմա, թափեցի եւ զԱգարակի ձոր[9] իւր սահմանովն ետու եւ զՏխարբ գիւղն իւր ամէն սահմանաւքն, եւ թաղք մի ի Համսարի գիւղ. Տէր Սարգիս եւ միաբանքս հաստատեցին ինձ զաւագ խորանն դ. աւր ժամ կիրակէն, շաբաթն եւ զհինգշաբաթն ի յամէն շաբաթում եւ կենակցին իմոյ Ասփային սահմանեցին Տեառնընդառաջաւրն զամէն եկեղեցիքս... Արդ որք ընթեռնուք զգիրս խնդրեցէք ի Քրիստոսէ իմ որդւոցն Էլիկումին, Սմբատայ, Իվանէի, Փախրադաւլային, Տարսայիճին արեւշատութիւն... [Ջալ. 1. ոհ. 2. Էլիկումին, 3. չիք. 4. իմ Ալումին, 5. քինացաւ 6. ել... իւրմէ չիք. 7. Տկուզանձ. 8. Համինայ. 9. զագարակի Ձորուտխարբ]:

Նորավանք. Ալիշ. Սիս. 187. Գաւ. Է. 174.

1222e.
ոհա. Ի թ. ոհա կանգնեցաւ խաչս. ով եղբարք զյոգնամեղս Առաքեալ յիշեցէք զախմար գրիչս Շապուհ յիշէ ի Քրիստոս եւ աստուած զմեզ յիշեսցէ:

Վայոց ձոր. Ալիշ. Սիս. 129.

1223.
ոհբ. Ես Մամախաթուն ամուսին Վաչէի ետու զիմ... գանձագին ձիթահանքն յԱստուածածինս... Ես Գրիգոր վարդապետ եւ միաբանքս հաստատեցաք... թուին ոհբ:

Սանահին. Գաւ. Ա. 25.

1223a. ոհբ. *Ես Գրիգոր սնուցեալ... Նրջսի Թագուհւոյն եւ Մամքանայ կանգնեցի սˆբ Երրորդութիւնս ողորմութեամբ Պատրոնիկոյ եւ յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ եղբարց եւ ծնողաց իմոց եւ քվերն իմոյ Բարեշահի կրաւնաւորի...*

Իգահատ. Գաւ. ա. 103.

b. *Յիշեսջիք յաղաւթս զաստուածասէր պատրոն զՎաչէ, որ նորոգեաց վերստին զեկեղեցիս. Թիւն ոՀբ էր։*

Կեչառիս. Ջալ. 490. (Բ. 195) Ալիշ. Այր. 262.

c. *Թիւ ոՀբ. ես տէր Սարգիս կանգնեցի զխաչս ի տապանի եղբաւր իմո տէր Յակովբոսի արհիեպիսկոպոսի եւ Մեծարանաց հայրապետին. յաղաւթս յիշեցէք։*

Յակովբայ վանք. Այր. 170.

d. *Ի ժամանակի Թագաւորութեանն որդւոյ Թամարին Լաշային, յամիր սպասալարութեան հայոց եւ վրաց Շահանշահի եւ յաթաբէկութեան Իվանէի հաւրեղբաւր նորին ես մեղուցեալ ծառայ Քրիստոսի, Բուպակ իշխանաց իշխան, եկի ի Նաւակատիս սուրբ եկեղեցւոյս Նորավանից առ երջանիկ հայրապետս մեր տէր Սարգիս եւ ընծայեցի ի հալալ հայրենեաց իմոց, զոր իմ բազկաւս առեալ էի յայլազգեաց եւ իմ արեամբս Թափեալ, եւ իմ պարոնայքն մեծ սիգելով այլ ինձ էին որոշեալ զԱղբերիս գիւղ իւր ամէն սահմանաւն. ի սուրբ եկեղեցիս Նորավանից՝ ի սուրբ Կարապետս եւ ի սուրբ Նախավկայս տուի ազատ յամէն հարկաց. եւ չունի ոք հրաման յայսմհետէ մինչեւ յաւիտեան հակառակիլ այսմ ոչ յաւագաց, ոչ յիմոց, ոչ յաւտարաց. Եւ տէր Սարգիս եւ այլ միաբանք հաստատեցին ի տարումն տասն պատարագ ի Վարդավառին տաւնին իմ մաւրն հոգւոյն... ի Թուիս հայոց ոՀբ։*

Նորավանք. Ալիշ. Սիս. 186.

1224. ոհգ. *Թուականն ոհգ. էր. ես Ջաջուռ, որդի Խաղբակայ, կանգնեցի զխաչս ի տապանի որդւոյ իմոյ Սմբատա. ոյք երկրպագէք...*

Հաւապտուկ. Այր. 182.

1224a. ոհգ. ...Ես Գրիգոր որդի Հասանայ, որ մեծաւ յուսով տուի ի Դադի գերեզմանս չորս տուն շինական հոգւոյ իմոյ յառաջնորդութեան տեառն Գրիգորիսի։ Արդ ով խափանէ ի յառաջնորդաց զիմ ժամն կամ յազգաց իմոց կամ յաւտարաց, զշինական յետ առնելով, իմ մեղացն պարտական է և մասն նորա ընդ Յուդայի է... Թվին ոհգ։

Դադի վանք. Գաւ. Է. 227.

b. ...Ես Մխիթար գնեցի յԵրեւան զԵւագրի որդւոյն այգին յարդեանց իմոց եւ ետու Հառիճայու ուխտիս եւ տ՟ր Յովհաննես եւ միաբանքս սահմանեցին... ...Խաչգիւտի շաբաթ աւրն առնեն զժամն. ի Թվ. ոհգ։

Հառիճայ. Ղանկ. 568. (Է. 265) Ն. Մէ. 74.

c. ...Ես Յովհաննէս... ետու զիմ հոգւոյ արդիւնս... ի սուրբ Աստուածածինս ի Տափակ Մայրոյ... տ՟. մատուռն Յովհաննիսի է իԹ ոհգ։

Սաւլակ. Ղանկ. 486. (Է. 188).

d. ՈՀԳ. ես Վարդս Բագարանոյ բռայիսս, որ էտու զիմ գանձագին զՋնդիրային այգին ի սուրբ կաթողիկէս որ կատարեն տարին երկու աւր ինձ և մի աւր կենակցին իմոյ Թանգին։ Ես Խաչիկոր գանձագին արարի զՊուշիճին... եւ էտու ի սուրբ Կաթուղիկէս... [Անիշ. ոձգ]։

Բագարան. Սարգ. 203. Նկչ. Նշր. 67.

e. Ես Սարգիս եւ Ստէփանոս որ գնեցաք Շուքէրեսին Ջաղացբագն եւ շինեցաք եւ տվաք ի սուրբ Կաթուղիկէս... Հայր Վարդան ի Տրտատա... հաստատեցաք...

Բագարան. Սարգ. 204. Նլէշ. Նշր. 67.

f. Ես Ա՟ծատուր Բագրանոյ երէցս ետու զիմ Աուըճաց էգին, որ ի դէմս Իզէրին է, հայր Մխիթարա ձեռաւք սուրբ Կաթողիկէիս...

Բագարան. Սարգ. 204. Նլէշ. Նշր. 67.

Արձանս այս վսեմական է սոփեստոսի տէր Ստեփաննոսի կազմեալ ի տէր Յովհաննիսէ քուերորդւոյ իւրոյ ի Թիւս ոհգ. յաղաւթս յիշեցէք վասն տեառն։ 1224. ոհգ.

Հաղբատ. Նշխ. 65.

...Գրեցաւ պատարագ սուրբ Յակաւբայ տաւնին... Սարգիս քահանային... h.

Մակարայ վանք. Գ. ու. ա. 152.

Թիւ ոհդ. ես տէր Սարգիս, եղբաւրորդի տեառն Գրիգորա, եղբայր տէր Յակովբոսի, առաջնորդ տանս Մեծարեանց, կանգնեցի զխաչս բարեխաւս մեզ առ աստուած։ 1225. ոհդ.

Յակովբայ վանք. Արց. 170.

Առաջնորդի Դաւթի գրեցաւ երկու պատարագ ի տարին երևման խաչին... Ըւագրի քահանայ... a.

...Ես Դաւիթ առաջնորդ սբ ուխտիս կամակցութեամբ եղբարցս գրեցաք... որ Վահրամայ լինի պատարագ որչափ ի շինութեան է սուրբ ուխտս...

...Այս մեր գիր է Դաւթի եւ այլ միաբանացս, որ տուաք Լիպարտի եւ ամուսնոյ իւրոյ, որ եկին... եւ ետուն ի գին եկեղեցւոյս ոսկի...

...Այս մեր գիր է Դաւթի եւ այլ միաբանաց, որ գրեցաք վասն Յովսեփայ որ ետ ոսկի ի գին եկեղեցւոյս...

Մակարայ վանք. Գ. ու. ա. 148.

Ի Թուին ոհդ. ես Դաւփս, դուստր Սարգսի, քոյր Զաքարէի եւ Իւանի, շինեցի զգաւիթս եւ մատուռս եւ տուի աւետարան եւ զՅանկաբակուց երկիրն եւ Հակուռինայ զիմ մատաղիս իմ հոգւոյս... b.

Խաթրայ վանք. Ղակ. 598. (Է. 363).

...Ես Դաւիթ, որդի Տարիէլի, և Լիտան մեծ եւ հզաւր իշխանին աթաբէկ Սադունին, ետու ընծայ եկեղեցւոյս... առաջնորդ Յաւհաննէս եւ միաբանքս սահմանեցաք... գ. պատարագ մատուցանել մինն Ռուսուդայ, մինն Խաթութէ եւ մինն Ասպային... c.

Մակարայ վանք. Գ. ու. ա. 152.

1225d. ոհդ. Ի ժամանակս բարեպաշտից և ա՟ծասիրաց պատրոնաց մերոց աթաբակ Իւանէի եւ մանտատորթա խուցէս Շահնշահի հրամանաւ սոցին վերստին նորոգումն եղեւ ...ս՟բյ. կաթուղիկէի Մարմաշինոյ[1] ի ձեռն որդւոց Ապուղամրի Մագիստրոսի տէր Գրիգորոյ եպիսկոպոսի[2] եւ հարազատի[3] իմոյ Խարփին[4], Թոռանց Վահրամա[5], իշխանաց իշխանին, և զարմից եւ շառաւեղի սրբոյն Գրիգորի, (շի)նողի ի հիմանց մեծաւ տենչմամբ... վասն բազմագումար քահանայից, եւ պարգեւեալ արդիւնս յոլովս՝ գեղաւրայս, այգեստանս, կուղպականի[6], Ջաղացանի, որ եւ ցուցանէ իւր արձանագիրն մի ըստ միոջէ։ Եւ փարթամացուցի ամենայն գոյիւք առ ի լնուլ եւ առաւելուլ զպէտս կարեւորս զիւրեանց եւ զեկաց։ Եւ ունէր ժամանակս իբրև ոչ սակաւս, զի աւերեալ էր յանաւրինաց եւ զվանքս գեղ արարեալ եւ զկաթողիկէս բերդանման ամրացուցեալ էր, եւ կայր ի խաւարի սգաւորութեան զրկեալ յամենայն գոյից մինչեւ յաւուրսս յայսոսիկ. ✝իսկ ի ոհդ. Թուականիս հայւոց քաջ եւ արի զաւրականն Քրիստոսի սիրելի եղբայրն իմ Խարփին իմով կամակցութեամբ... հանեալ արտաքս գշինականսն, եւ եղեւ բնակարան սրբոց քահանայից եւ կրաւնաւորաց... զարդարեցաք զսա սպասիւք պայծառազգեստիւք եւ սրբութեամբք ոսկեղէն եւ արծաթեղէն եւ հին եւ նոր կտակարանաւք եկեղեցականաւք եւ ընծայեցաք ի սմա նուէր զմեր հայրենի գեղն զԱզատա, ✝եւ որ ի վանիցս հողիս վերայ շինեցաք եւ անուանի Տիրաշէն, եւ ի յայնկոյս գետոյն Ջաղացանի, որ կան ի կարմնջէն ի վայր եւ վեր, զխոտ, զհող եւ զոր ինչ ի սկզբանէ ունէին. եւ ի քաղաքիս զմեր պապենի հայրենիք եկեղեցին զսուրբ Ստեփաննոս բոլոր ամենայն ժողովրդեամբն եւ երկու այգի ի Մարմետի, որ ի նախնեաց մերոց ի մեզ էր հասեալ։ Եւ միաւորեցաք զվերի վանքն մեծ վանիցս իւր ամենայն ստացուածաւք, եւ լիցի հրամանաւ միոյ առաջնորդի։ Մինչ այս առ այսչափ կատարեցաւ առժամայն գեղեցկագեղ եղբայրն իմ Խարփի[8] Մագիստրոսն գովեալն յամենայն լեզուաց մարտիրոսացաւ ի պատերազմի անաւրինաց եւ միայն մնացի ես Գրիգոր եղկելի եւ զրկեալ ի նմանէ. զմարմին նորա բերեալ թաղեցաք առ դրան ս՟բյ. կաթողիկէիս մերձ առ[9] Նշխարս հաւուն մերոյ

Վարհամա իշխանի։ Եւ փոխարէն հատուցեն սպասաւորք սորա... ւաւագ խորանին պատարագն յանուն Նահատակին Քրիստոսի Խա-րփին կատարել յամենայն աւր ի սկզբանէ տարոյն մինչեւ ցկատա-րումն տարւոյն յայսմհետէ մինչ ի ծագումն Որդոյն աստուծոյ։ Որ ոք խափանէ կամ շորթել ջանայ յընչից եկեղեցոյս, որոշեսցի ի փառացն աստուծոյ... [Ծհխ. 1. մարմարոնեայ շինուածովք. 2. արհիեպիսկոպոսի (Նոյն և Ա. Մխ.). 3. հազարապետի. 4. Մու-խարփի. 5. Վահրամայ (Նոյն և Ա. Մխ.). 6. ի քաղաքն Անի և Ջաղացս ՟Գ. 7. և յայնկոյս գետոյն Անի. 8. ղարիպն, 9. առն]։

Մարմաշէն. Նժշ. Դէր. 150. Դահլ. 569. (Է. 273) Ն. Մխ. 13-16.

Յիսուս Քրիստոս. հայոց Թվ. ոհէ. ես Ալի, որդի Ջենովբին, 1228. ոհէ.
եկի ի պարսից, շինեցի զսուրբ եկեղեցիս աստուծոյ փրկութիւն հոգոյ իմոյ. որք երկրպագէք, զիս յաղաւթս յիշեսջիք. եւ աս-տուած զձեզ յիշեսցէ։

Ջոխտ Պռըւածառ. Նրջ. 91.

Ոհէ. շնորհիւն Քրիստոսի ես Տալիթա ձեռն ետու մատ-ռանս. ըսպասաւորք... a.

Կարմիր վանք. Նժշ. Դէր. 15.

Ի Թ. ոհէ շնորհիւն ՟Այ ես աթաբակ Իւանէ եւ Խոշակս վրաց b.
եւ հայւոց Թագոհի վասն յերկար կենդանութեան հարազատաց մերոց մանդատորթա խուցէս Շահնշահի եւ ամիր սպասալար Աւագին Թողաք զգեղըս Շիրակա ղապուռիշի եւ զջրսահին բաժն յորդեցէ յորդիք ազատ ի բաժէն ...Այս բանիս պատճառ Գաւ-դէն[1] եղեւ Ցխատին որդին, ձեռնաւորն. Խոցադեղ գրիչ։ [Ալիշ. 1. Գաւրդէն]։

Շիրակաւան. Սարգ. 170. Նժշ. Դէր. 10.

Ի Թւ. ոհէ ✝կամաւ ամենակալին ՟Այ այս մեր գիր յիշատակի c.
է Հեճուպ[1] Գրիգորոյ, որդո Հասանա եւ եղբայր որդեաց իմոց, եւ Իշխանիս, որդո Քրդին, եւ եղբայրորդեաց իմոց, տերանց ս՟Բ ուխտիս վանացս Հոռոմոսի, որ հաստատեցաք արձանագրով՝ պատ-րոն ով լինի այս տեղոյս ի յարանց կամ ի կանանց ով կաշառաւք[2] հայր դնէ, այնպիսին նզովս առցէ... եւ հայր եւ այլ գործաւորք

որ կաշառ.ք տան յայտնի կամ ի ծածուկ, յերկնաւոր հաւրէն ...անիծեալ եղիցի ...եւ հայր, որ ի վանիցս հաց ծախէ կամ ի վանից ի բացս խորէ, նզովեալ եղիցի... եթէ մեծ եւ եթէ փոքր կարծիս առնու թէ հայր կամ այլ գործաւոր կաշառք է տվել եւ վրէժխնդիր չլինի վերագրելոցս, նզովիցս տէր է ամէն։ զԽոցադեղ գրիչ յիշեա ի տէր։ [Ա. Մխ. 1. հիճուկ. 2. կաշառով]։

Հոռոմոս. Սարգ. 152. Ն. Մխ. 36.

1228d. ոհէ. Թիւն ոհէ. ես Սարգիս կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հոգւոյ իմոյ...

Պառաւաձոր. Նշյ. 180.

1229. ոհը. ՈՀԸ. շնորհիւն Քի ես Վասակ, որդի Դաւթի, թոռն Կիւրիկէի արքայի, տէր Նորբերդի... ետու ի սուրբ Յովանէս ընծայ զիմ գանձագին ժիթահանքն, որ ի վանացս գնեցի վճռամբ եւ ամենայն ամրութեամբ յառաջնորդութեան տն Բարսղի, որդւոյ Ամիր Երկաթայ, եւ փոխարէն ինձ հատուցին զտաւն սրբոց Վարդանանց... զպատարագն որչափ ես կենդանի եմ, Վարհամայ եւ Թամարին առնեն և յետ վախճանի իմոյ՝ ինձ։

Հոռոմոս. Սարգ. 153. Ն. Մխ. 35.

a. ՈՀԸ. + շնորհիւն Քի ես Վաչէ, որդի Սարգսի, եւ ամուսին իմ Մամա խաթուն, դուստր Ապուսերհին[1], շինեցաք զնշխարատունս ի վանքս Հոռոմոսի յառաջնորդութեան տն Բարսղի որդո Ամիր Երկաթայ, եւ տվաք ընձա գրատանս զմեր գանձագին այգին ի յԱւշական ժամո համար եւ նշխարի եւ այս ...եւ երկու քշոց արծաթի, եւ փոխարէն հատուցին ...զայգին փակական[2] հոգա եւ գինոյն իշխանութիւն ունի, որ ի մեր պատարագի յաւրն հասարակաց սէր առնէ... [Ա. Մխ. 1. Ապրապուսեհրի, 2. փակակալն]։

Հոռոմոս. Սարգ. 162. Ն. Մխ. 47.

b. Ի Թու ոհը. կանգնեցաւ խաչս ի յիշատակ տէր Թորոսու Դերջանա եպիսկոպոսի։

Խաչկայ վանք. Սարգ. 81.

…Ես Հասան, որդի Վախթանկայ եւ Խորիշահի, տէր Խա- 1229c. ոՀԸ.
չենոյ, շինեցի զսուրբ եկեղեցիս. յորժամ յայտնեցաւ մասունք մը
Ստեփաննոսի ի սոյն տեղւոջս ի Թուին ոՀԸ…

Վանատու եկեղեցի. Ղ․աւհ. 607. (Է̄. 377).

ՈՀԸ. (կամ ոՀք) …ուԹ..ու..աԹունա բարեպաշտ իշխանին d.
Խաւառժին հայրենիքն ի Մոգուաց, որ է ի հնցէ… զատեալ եւ
բաժանեալ սահմանաւքն եւ այլ… հրշտակաբնակ սուրբ ուխտս
ի Բագնայրս յաղագս յիշատակաց մերոց եւ անդրանկին մերո
Սասնաին… Հայր Սիմեւոն եւ այլ սռ̄ եղբարքս յանձն առին յա-
մէն ամի խ̄. աւր պատարագել զՔ̄ս. ի̄ աւր Խաթունին, Ժ. Խաւ-
ռասին, Ժ. Սասնաին…

Բագնայր. Սարգ. 179.

Ի Թուին հայոց ոՀԹ ես Հայրապետս, Պետրոս եւ Վարդան 1230. ոՀԹ.
կանգնեցաք զխաչս մաւր մերոյ բարեպաշտի եւ աղքատասիրի.
յաղաւԹս յիշեցէք։

Խանձք. Գաւ. Է̄. 343.

…Ես Համլիկ, որդի Սմբատայ, յազգէ Համազասպեանց, տուի… a.
յԱստուածածինս զկկուաշէն իւր եռանդեամբ, մին արտ եւ մին
հող ի Կարմիրքարին… ես Գրիգոր վարդապետ Սանահնի և միա-
բանք ընկալաք զՀամլկան յոյսն և հաստատեցաք …պատարագել
ք̄ աւր Յովհաննու տաւնին Համլկան և իւր ամուսին Մլքանայ…
Սանահին. Գաւ. ա̄. 23.

Ես Պետրոս եւ եղբարքս …տւի մին արծաԹի խաչ, ա̄. աւրա-
վար հող. և ետուն զիս ժամ… b.

Հոռոմայր. Գաւ. ա̄. 99.

Թվ. ոՀԹ. շնորհիւն այ ես Քափիկ, որդի Ճուճային, զաւ- c.
րավար ամիր սպասալար Շահնշահի, տեառն իմոյ, գնեցի ի հալալ
արդեանց իմոց զայգին, որ ի Բագրան, զոր Ջնազին կոչի, եւ
ետու ի սուրբ ուխտս Խծկաւնս ի սուրբ Սարգիս յիշատակ

մաւր իմոյ Շուշկանն եւ եղբաւր իմոյ Վարհամայ... Խաչատուր գրիչ։
Խծկօնք. Սարգ. 210.

1230d. ոհթ. Թվին ոհթ. զՍամունայ յիշեցէք ի Քրիստոս։
Յախաց քար. Ալիշ. Սիս. 155.

1231. ոձ. Ի Թւ. ոձ. կամաւն այ ես Աթաբակ Իւանէ եւ Խոշակս վերաիշխող տանս վրաց և հայոց և նովին Թագոհի ...վասն խնդրելոյ ի Քէ այ մերո զքագում կենդանութիւն հարազատաց մերոց մանդատորթա խուցէս Շահնշահի եւ ամիրսպասալար Աւագ... զխարաճ Ջաղջաց վերի Շիրակ... էին գեղացիքս եւ զհարկ բերդին... զատեցաք... Մկրտիչ գրիչ։
Շիրակաւան. Սարգ. 170.

a. Թվ. ոձ. այս է հանգիստ անեցի Գրիգորո և աւթեւան. որք կարդէք յաղաւթս յիշեցէք...
Խծկօնք. Սարգ. 213. Ալիշ. Շիր. 130.

b. ՈՁ. շնորհիւն Քի ես Ասլանս, որդի Շերանկանն, եւ զուգակից իմ Ասուշիս (Ասուշահ) տուաք զմեր գանձագին հայրենիքն զԳոդեցն զկէս դանգն իւր հողովն եւ ջրովն ի սուրբ Յովաննէս յառաջնորդութեանս տր Բարսղի արհիեպիսկոպոսի, որդւո Ամիր Երկաթա...
Հոռոմոս. Սարգ. 147.

c. Ի սոյն ամի ես Խոսրով, որդի Վարհմա լաւռեցո, եւ զուգակից իմ Շուշիկ տուաք զմեր գանձագին հայրենիք զՔարհատին դանկն իւր հողովն եւ ջրովն ի սուրբ Յովաննէս...
Հոռոմոս. Սարգ. 147.

d. Ի սոյն ամի ես Կազերս, որդի Սուկատին, եւ մայր իմ Մամիկս տուաք զմեր երկու տունն ի սբ Յովաննէս...
Հոռոմոս. Սարգ. 147.

e. Ես Շուշիկս, զուգակից Խոսրովու ետու զիմ տներն...
Հոռոմոս. Սարգ. 147.

1231 f. ոձ. Ի Թվ. ոձ. ընդ այլ աշխարհս յոլովս հարաւ գաւազան եւ ցասումն աստուծոյ զաւառն Խլաթա ի ձեռն Խորազմին եւ Թամթարին[1] ընդ որս եւ մեծահռչակ սուրբ ուխտս Վարագային շենեցեալ վասն մեղաց մերոց յայսմ ամի. ես Ղուկաս հայր Վարագայ առեալ զտիեզերահամբաւ սբ Նշանն զշնորհեալն յաստուծոյ ի փառս մարդկանի ձեռն Պատրոնիկեայ եւ սուրբ Հռիփսիմեանց եւ Թոդկաւս[2] վեց ամ շրջեցայ Թափառեալ ի տեղւոյ ի տեղ. ապա ի կամսն աստուծոյ ամենատես խնամոց տեառն հասի ի Նոր բերդն առ քրիստոսասէր իշխանն Վասակ յաստուածաբնակ Անապատ կոչեցեալ վանքս եւ ազդումն հնչեալ առ իս հաճոյանալ սուրբ Նշանիս ի տեղւոջս, Նկարեցի[3] եւ զգեղաղէշ[4] եկեղեցիս արժանի հանգստեան սորա եւ մեծարեալ ի քրիստոնէից առի զվանքս եւ ետու զխաչս եկեղեցիս այս միջնորդութեամբ եւ վկայութեամբ տեառն Յովհաննու շինողի եկեղեցւոյս առաջի հրեշտակաց եւ մարդկան. եւ հաստատեցաւ ինձ ի տաւնի սրբոց առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի Յակոբայ եւ Յովհաննու յամենայն եկեղեցիս պատարագ .. Որչափ այս եկեղեցիս շէն է, մի ոք իշխեսցէ զխաչս հանել եւ զիմ յիշատակս խափանել... [Ծանխ. 1. Թագաւորին. 2. Թաւթկայ. 3. Նկատեցի. 4. զգեղեցկաշէն]։

Վարագայ վանք. Շահխ. 603. (Է. 368) Ալիշ. 336.

Ի Թիւս ոձ. կանգնեցաւ խաչս ի վերայ հանգստարանի սուրբ g.
քահանայի Յովհաննիսի եւ նորին հարազատի Գրիգորոյ եւ Սողոմոնի եւ այլ ընտանեաց նորին եւ եղբաւրորդեաց Ատոմայ եւ Աբրահամու. որք երկրպագէք, յաղաւթս յիշեցէք։

Հաղբատ. Նուռն. 63.

Յուսովն աստուծոյ բ. եղբարքս Մարտիրոս եւ Գրիգոր եւ h.
ամուսին Թամար միաբանեալ Եփրեմաւ շինեցաք զեկեղեցիս, վասն որոյ տնկեցաք եւ զայգիսն. տէր Յովհաննէս եւ միաբանքս ետուն նոցա պատարագ զեկեղեցիս բ. տաւնն սրբոյն Գրիգորի զէ խորանս Մարտիրոսի, Գրիգորի, Փիրաժի, Թամարին, Նազխաթունին եւ Մաթէոսի. անխափան. կատարիչքն աւրհնին յաստուծոյ. ոձ։

Գօշ Մխիթ. վանք. Ալիշ. 352.

1232. ոձա. *ՈՁԱ. Շնորհաւքն ա՜յ ես Մամախաթուն շինեցի զեկեղեցիքս զմեծ եւ զփոքր եւ զժամատունս յիշատակ ինձ եւ առն իմոյ Վաչէի... Մխիթար գրիչ։*

Տեղեր. Ղ.աւն. 889. (Է. 68) Ն.ժէ. Ն.ճէ. 147.

1233. ոձբ. *+ Յայսմ ամի որ էր թիւս հայոց ի ոձբ. եղեւ ուխտադրութիւն ո՞ք կաթողիկէիս ձեռամբ հաւր Մխիթարա եւ Դաւթի... որ ի Քրիստոս փոխի ի մ՞ք ուխտէս. պարտական է, որ ով հայր լինի, իրիցոյն ԺԲ. քառասունք ժամ կատարէ մատաղով եւ աբեղային մին քառասուն...*

Բագարան. Սուրգ. 204. Ն.ժէ. Ն.ճէ. 68.

a. *Ի թուիս ոձբ. շնորհիւն Ք՛ի ի տէրութեան տեղոյս Գրիգորի Մագիստրոսի, որդոյ Ապուղամրի, եւ յառաջնորդութեանս հաւր Սիմէոնի ես Սարգիս Ծմակին սուագերէց, որդի Գրիգոր քահանայի, ետու զիմ գանձագին հայրենիք այգին զՇնջանկի զներքի դէհն իւր ծաղկոցովն իւր չորեսին ափներովն... եւ զՔարգզեմա տներն...*

Բագնայր. Սուրգ. 185. Ն.ժէ. Ղ.էր. 119.

b. *Ի ոձբ. թուիս շնորհիւն Ք՛ի ես Աբրահամ երէց, որդի Սարկաւագ քահանայի, թոռն Սամուէլ երիցոյ, Անեցի, ետու զիմ գանձագին Բ. տուն Նորաշէն եւ ի վերէն Բ. կուղպակ ի սուրբ ուխտս ի Խծկաւնս յառաջնորդութեան տ՞ր Աբասա. եւ վարդապետ Պաւղոս.. հաստուցեն... Դ. աւր պատարագ՝ Գ. Աբրահամու եւ Բ. տ՞ր Պապ երիցու եւ Ա. հարկեացն... Յիմ ժամէս ետու ի մ՞ք Սարքսի կողման Ննջեցեալսն՝ Գ. Խոցադեղին, Բ. Յոհաննէս երիցու, Գ. Տիրանցին, Բ. Շահմամին. այլ ոչ ում աղման չկա հետ գուզին. հայր ոք թէ յանդգնի ծախել կամ գրաւկանել, մի գտցէ ողորմութիւն ի տեառնէ։ Յիշեա Քրիստոս զԳրիգոր աշխատող եւ զԲիմանոս։*

Խծկօնք. Սուրգ. 211. Ն.ժէ. Ղ.էր. 128.

c. *Թուին ոձբ. էր յիշխանութեան Հասանայ, որդւոյ Վախտանկայ, եւ ամուսնոյն նորա Մամքանա ես Յովհաննէս քահանայ, քուեր-*

որդի* տէր Գրիգորի եւ Գէորգի եղբաւրորդի, եւ այլ միաբանքս շինեցաք մի եկեղեցիս ի փրկութիւն հոգւոց մերոց....

Հաւաքակոյ եկեղ. Ղանձ. 610 (Է. 378).

ՈՁԲ. կամաւք մարդասիրին ա՛յ ես Վարհամ, որդի Մխի- 1233d. ոձբ.
թարա. թոռն Աւետեացն Չէչկանց, եւ զուգակից իմ Փառան-
ցանս... ետու զիմ գանձագին կուղպակն ի փողոցկտերն, որ ի Թո-
րոսոնց կուղպակին վերա է, եւ զայն տունն, որ Սեքթենց հմնա-
կից է, եւ ի վերայն կուղպակն իմ. եւ սոքա հայր Սիմէոն ...հա-
տուցին... պատարագ զութն Վահրամա, երեքն Փառանցին, զմինն
Մամքանին...

Բագնայր. Սարկ. 184. Նւէշ. Ղէր. 121.

Կամաւքն Քի այս մեր գիր է սք ուխտիս հաւր Սիմէոնի եւ e.
միաբան սպասաւորաց սրբոցս. զերդ որ Խաչէրեան, Վարդին որ-
դին, ի Քս փոխեցաւ եւ զիւր գանձով շինած տներն ի գաղտ
դռանն խեչ երետ ի սուրբ մայրս լուսոյ, ապա դառն ժամանակի
հանդիպեցաք սովո եւ սրո եւ գերութեան ծախեցաք... եւ փո-
խարէնս հատուցաք յամենայն ամի երեք աւր պատարագ՝ զեր-
կուսն Խաչերէսին և զմէկն ամուսնո իւրոյ Մլքերոյն...

Բագնայր. Սարգ. 184. Նւէշ. Ղէր. 118.

ՈՁԲ. կամաւն աստուծոյ ես տէր Յաւհաննէս առաջնորդ Հաղ- f.
բատայ, քուերորդի մեծի պարոնաց Զաքարէի եւ իւանէի, ի
ժամանակի, որ եհաս սասանումն աշխարհիս մերոյ յանաւրէն
Խորազմեանց, ոչ գոյր տեղի ապաստանի մի նշանիս եւ եղբարցս.
հրամանաւ քեռւոյն իմոյ իւանէի եւ որդւոյն իւրոյ Աւագին եւ
Շահնշահի, որդւոյ Զաքարէի, շինեցի զամրոցս եւ զեկեղեցիս
Հաղբատայ մի նշանիս բազում աշխատութեամբ։ Արդ եթէ ոք
զսա ի Հաղբատայ հանէ ...նզովեալ եղիցի... եւ առաջնորդ սորա,
որ կամաւոր նախանձու կամ ծուլութեամբ կամ կաշառաւք զսա
ի Հաղբատայ հանէ, զվերոգրեալ նզովքն առցէ... Ըւ պարտին ինձ
տէր Յաւհաննէսիս զԱստուծածնի տաւնի Ձ. աւրն ի սմա պատա-
րագն ինձ մատուցանել։

Հաղբատ (Կայանբերդ). Գղաւ. ա. 81. Նրբն. 72.

1234. ոձգ. ՈՁԳ. Տէր աստուած զաւր(ացո)... զԹագաւորն մեր... լէր պլազգեց. կատարեցաւ բրջներս ձեռամբ Ընձկանն, Գազնին, Ուտին։

Կարս. Սուրգ. 104. Նշխ. Նար. 85.

a. Թվիս ոձգ. ի Թագաւորութեանս Ռուսուդանա յաԹապէ-կուԹենն իւանէի մեք Կարուց քրիստոնէքս շինեցաք զբրջներս ի հալալ արդեանց մերոց։

Կարս. Սուրգ. 104. Նշխ. Նար. 85.

b. Ես Գրիգոր, սնուցած մեծին Սարգսի դստերն Նրջխսին, տուի աւետարան զուգաւք ի մ՛ք եկեղեցիս... եւ հաստատեցին տա-րին գ. աւր պատարագ՝ բ. աւրն ինձ եւ ա. աւրն Բանուհաշին. ի Թուիս ոձգ։

Հառիճայ. Նշխ. Դէր. 162.

c. ՈՁԳ. շնորհիւն այ ես Շարափշահ, որդի Ապիրատին, ետու ի մեր սեփական եկեղեցիս ի սուրբ Աստուածածինս գ. ակն ջաղաց ի Շիրակուանին եւ զԽաչին Մարգն, եւ սպասաւորքս հայր Սի-մեոն եւ այլ միաբանքս փոխարէն հատուցին ինձ ժը. աւր ժամ, Ժ. աւր ինձ, գ. ԿուԹէլին, բ. Կիւրիկէի, ա. Հասանա, բ. ԱխաԹու-նին։

Բագնայր. Սուրգ. 185. Նշխ. Դէր. 118.

d. Ես Թագուհի, զուգակից Շարափշահին, ետու խաչ մեծածախ եւ աւետարան Սաղըճփողցին կողպակի վեր ի Շիրակուանին զմարգն, որ ճլուտ կոչի. փոխարէն հատուց[ին] ինձ զ. աւր պա-տարագ, ե. ինձ, ա. աւրն Մամուզին։

Բագնայր. Սուրգ. 185. Նշխ. Դէր. 118.

e. Ես Թաիկ Թագուհի, դուստր Շարափշահի, ետու երկու կուղպակ յիմ կուղպականոյն, որ ի Նալպնդնոցին. եւ Առաքել եւ հայր Սիմեոն եւ այլ միաբանքս փոխարէն հատուցին ինձ ը. աւր պատարագ...

Բագնայր. Սուրգ. 186. Նշխ. Դէր. 119.

Ի Թուին ոձգ. իշխանութեան Սեւատին ես սուտանուն երէց Յովասափս, որդի արժանաւոր քահանային Խորտինոյ, կանգնեցի զխաչս. յաղաւթս յիշեցէք։ 1234f. ոձգ.

Վալի աղի գիւղ. Գուղ. Է. 123. Ալիշ. Սիսն. 52.

Ի ոձդ. կամաւն այ ես Դուհարշահըս կողբացի, զուգակից Դսղ-կանն, ետու զմեր գանձագին էգին, որ Կունեխանց հող էլ եւ, հայր Մխիթարա ձեռաւք ի սուրբ կաթողիկէս. որ ի տարին բ. աւր ժամ կատարեն իմ դստերն Տիկիմամին... 1235. ոձդ.

Բագարան. Սարկ. 204. Ալիշ. Այր. 68.

Ի Թվիս ոձդ. շնորհիւն այ ես Աւտարս կողբացի, որդի Յովա-նիսի, եւ ամուսին իմ Սեդայ կանգնեցաք զսուրբ նշանս ձե-ռամբ հայր Մխիթարա եւ տվաք զմեր աղտուցն կէսն մբ կա-թողիկէիս ...ակն այն է, որ Ջուկենց կոչի... a.

Բագարան. Սարգ. 204. Ալիշ. Այր. 68.

Ի Թուիս ի ոձդ... ...ես Ջուհալս Կարըցի, որդի Գորգկանն, միաբանեցա մեծափառ մբ կաթողիկէիս եւ ետու աւետարան, Խսայի, շրջառ եւ վառ. եւ սպասաւորք սրբոցս հաստատեցին... պատարագ ի տաւնի մբ ածածնին որչափ ես կենդանի եմ իմ եղբաւրն Վա-հըրմայ. և յետ մահուան իմոյ ինձ առնեն և կենակցին իմոյ տիկ-նոջն կատարողն աւրհնեսցի։ b.

Անի. Սարգ. 118. Ալիշ. Շիր. 72.

Ի Թվ. ոձդ. ես Քուրդս եւ ամուսին իմ Խորիշահ շինեցաք զգըրատունս եւ հաստատեցաք զմատուռս յանուն դստեր մերո Մամախաթունին, որ տարաժամ փոխեցաւ ի Քրիստոս. եւ մեք զարդիւնք նորա արարաք խաչ ոսկի եւ աւետարան ոսկետուփ եւ նափորտ եւ վառ եւ զարդք եկեղեցոյ. եւ սահմանեցաք... c.

Սաղմոսավանք. Շահխ. 410 (Է. 123). Ալիշ. Այր. 163.

...Ըս Սանասարս եւ Բաղդասարս, որդիք Խուպասարին, ի յառաջնորդութեան հայր Համազասպայ ընծայեցաք ի սուրբ ուխտս զմեր հայրենի դրամագին այգին, որ ի Նորաշինիկ, սրտով. ով հակառակ կայ կամ ի խըսմի՛ մերոյ կամ յաւտարաց, նզովս d.

...եւ Հայրս եւ միաբանքս հաստատեցին. որ յետ Աստուածածնի Ժ. աւր. պատարագ՝ Բ. աւր Խուպասարին, Բ. աւր Կիմայթին, Բ. Յովհաննէսին եւ Դ. Սանասարին... հաստատեցաւ կոտակն ի կամս ձ֊այ ի Թուիս ոձղ։

Հառիճայ. Ա. Մխ. 75. Ալշ. Հյկ. 163.

1237. ոձզ. *Ի Թվին ոձզ. ես Վասակ, որդի Դաւթի, որդւոյ Վասակայ, ի տանէ Բագրատունի ի տոհմէ Դաւթայ մարգարէին ...կառուցի[1] զեկեղեցիս, զոր շինեցի ի ձեռն Յովհաննու, եւ ընծայեցի զԾաղ-կագուզի[2] իւր կոպարովն[3] ի վանս ի Քրիստոս. եւ հաւանու-թեամբ եղբարցս հաստատեցաւ ինձ պատարագ յԱյտնութիւն և Զատիկն յիմ շինեալ մեծ եկեղեցիս, որպէս իմ հաւրն յիւր շի-նեալ փոքր եկեղեցին. գրեցաւ եւ կնքեցաւ անուամբ աստուծոյ յաւուր, յորում Վարագայ հայրն Ղուկաս զսուրբ Նշանն եդ[4] յե-կեղեցիս... [Ծհխ. 1. կատարեցի. 2. ծաղկափղի. 3. կապարովն. 4. ետ]։*

Վարագայ վանք. Հ. ակ. 603 (Ե. 369). Այր. 337.

a. *Ի ոձզ. ես Գրիգոր որդի Ս... միաբանքս ետուն զաւագ խո-րան եկեղեցւոյս ինձ պատարագ...*

Գօշ Մխիթ. վանք. Այր. 352.

b. *Յառաջնորդութեան Տիրացու վարդապետին ես Աշոտ, որդի Գաւրգէի, միաբանեցայ վանիս եւ ետու աստուածածնիս երկու մեծ կոռավար եւ հաստատեցի արձանագրով... կամակցութեամբ եղ-բաւրս իմոյ Անանայ եւ սպասաւորք մ՛ք ուխտիս ետուն ինձ... եւ երկու աւր Ասլանայ...*

Դսեղ. Գ. ալ. ա. 113.

c. *[...Ես Աշոտ, որդի Գորգէի, Թոռն Աշոտի եւ Գրիգորի Մարծ-պանաց, շինեցաք զփայտաշէն զկէսն մեր եւ զկէսն Նմա. ես զիմ բաժինն ետու Բարձրաքաշայ վասն հոգւոյ ամուսնոյ իմոյ Խորի-շահի, դստեր Աւագայ. իւր կոպար է ազատ յամենայն չարէ...]*

Դսեղ. Գ. ալ. ա. 114.

Ի Թ. ՈՁԷ. Քրիստոստրին է խաչս. 1238. ՈՁԷ.

Կարին. Սարգ. 79.

ՈՁԸ: Ես Համլիկ, որդի Սմբատայ, Թոռն Համազասպեանց, 1239. ՈՁԸ.
յազգէ Մամիկոնեանց եւ ամուսինն իմ Մամքան կրկին միաբանեցայ իմ գերեզմանատանն եւ ետու յԱստուածածնիս տաւնականն եւ զկարմիր քարն իւր ամէն եռանդովն. եւ հաստատեցի ինձ յիշատակ մատուռ մի, զոր յիմ յանուն շինեաց եւ ետ ինձ հաւրեղբայր իմ Մարծպան... եւ Տիրացու վարդապետս ամենայն եղբայրութեամբս ընկալաք...

Դսեղ. Ջալ. Ա. 110.

...Այս գիր արձանի է, զոր ես... Ջալալ Դաւլա Հասան, որդի 1240. ՈՁԹ.
Վախտանգայ, Թոռն մեծին Հասանայ, բնակաւոր ինքնակալ բարձր եւ մեծ Արցախական աշխարհի, Թագաւոր եւ ի յոգնասահման նահանգի. զի հայրն իմ ի վախճան կենաց ելից իւր ատեացս անդարձ կտակի հաստատեաց ինձ եւ մաւր իմոյ Խորիշահի, որ էր դուստր մեծ իշխանաց իշխանին Սարգսի. զի շինեսցուք զեկեղեցիս ի գերեզմանատուն հարց մերոց ի Գանձասար, զոր սկսեալ մեր ի ոկե. Թուին հայոց... եւ ի խփել լուսամուտին արեւելից մայրն իմ կրաւնաւորեալ չոգաւ յԵրուսաղէմ երկրորդ[1] անգամ, անդէն ի դրան Յարութեան խարազնազգեաց ճգնութեամբ բազմամեայ ժուժկալութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս լուսոյ վկայութեամբ եւ անդէն պահեցաւ: իսկ մեր զբազմածուփ կենցաղոյս ի մտի եդեալ, փոյթ գործոյ արարեալ և աւարտումն եղեւ... ՈՁԷ. Թուին, զաւտևորեալ ամենազան ձեւաւք, պատկերազան յաւրինակերտ զմբէթազարդ յաւրինուածովք յաւժարութեամբ կամաց մերոց... հոգացաք զպէտս միաբանիցս գիւղաւրայս Մաչեղ, Հարչանտուս բոլորքովն մէկ լուծ Խաչենաձոր, Նորաշէնկան գետն, Այգեստան, Սեղնկնի, զոր իմ հայրն էր տուեալ Սահակայն, Փուրկատոստիցն[2], Արծաթենիսն, որ ես տուի խաչաւք, գրաւք, մասամբք, նշխարաւք, պատուական ձուլածոյ ամենայն սպասուք ի հանդերձ երեւելի զարդուք.... եւ աստուծով ի մեր իշխանութեան եկեղեցիքս ազատ են. կամաւ տէր Վարդանայ, առաջնորդի սուրբ ուխտիս եւ միա-

բանից գրեցաք ժամ զաւագ խորանն բոլոր տարին մեզ, եւ այլ ամեն եկեղեցիքս Զատիկն իւր ճրագալուցովն իմ հաւրն է Վախտանգայ, Աստուածածնին դ. աւրն իմ մաւրն Խորիշահին եւ Յայտնութիւնն իւր ճրագալու ցովն իմ եղբաւր Զաքարէի, զաւագ սեղանն, որ իմ է, զԱստուածածնէն մինչ ի Խաչն իմ պապուն Հասանայ, զխնակամուտն մինչ ի Յայտնութիւն Մամքանայ, իմ կենակցին, ութաւրէքից ելիցն մինչ ի առաջաւորն հասարակաց անյիշատակաց, բարեկենդանին ա. շաբաթն իմ եղբաւր Դաւլին, բ շաբաթն իմ քուերն Մարինայ, աղուհացից շաբաթ կիւրակէքն իմ եղբաւրն իւանէին, Զատկէն մինչ ի Աստուածածին եւ ի Խաչէն մինչ ի Յխնակամուտն ինձ, Հասանայ: Աւրհնեցաւ եկեղեցիս ի ոձթ. թուին, ի հայրապետութեան տեառն Ներսիսի աղուանից կաթուղիկոսի: Հաստատ է գիրս կամաւն աստուծոյ... (Շահխ. 1. երրորդ. 2. փուրկատոտայն):

Գանձասար. Ղանկ. 605 (է. 371). Նշյ. 173.

a. ...ես Տուտայ, մայր Վահրամայ եւ Քրդին, միաբանեցայ յԱստուածածինս. առաջնորդ սբ ուխտիս Աւետիս վարդապետ եւ միաբանքս... ի Թուին ոձթ:

Սանահին. Գուլ. ա. 23.

b. Թուիս ոձթ... Ես Բռնաւորս, ծառայ Քի, եւ ամուսին իմ Տղատիկին ողորմութեամբ պարոնի իմո Գրիգորո միաբանեցաք սբ ուխտիս Խծկաւնից և ընծայեցաք զմեր գանձագին այգին, որ ի Մրեն է, զոր Աղտոտն կոչէն, եւ Աւետման մեծ ագին ի ձեռն եպիսկոպոսիս տր Աբաս եւ այլ սուրբ եղբարցս. եւ սոքա փոխարէն հատուցին մեզ զՂազարու տաւնին պատարագն... զկէսն ինձ առնեն Բռնաւորիս եւ զկէսն... Տղա տիկնա...

Խծկոնք. Այրդ. 211. Նշխ. Ղեւ. 128.

1241. ՈՂ. Թւս. ես Թամելս[1] [կամ Թարէլս] մեծ յուսով միաբանեցայ Աստուածածնիս եւ ետու (զարդիւնս) յուսովն այս: (Ջալ.
ոչ. 1. Տարէլս) [տ. 1253b]:

Մակարայ վանք. Գուլ. ա. 152. Նշյ. 374. փաւ. ա.

...ես Հայր Յովհաննէս առաջնորդ սբ ուխտիս Սանահնայ ի 1241a. ող.
Թուին ող. գնեցի զայգիս Սագունենց Խալաչիցն...

Սանահին. „Գ. տ. ա. 80.

ՈՂ: Ես Գրիգոր, որդի Մարծպանայ, յետ մահուան հաւր իմոյ b.
շինեցի զԳրիգորաշէն եւ ետու յիմ վանքս եւ Սիրեկայ գոմոց
տափն եւ մեծ կոռավարն Ագատակի Փայտաշէնու կէսն, զաւագ սբ
նշանն, աւետարան, պատուական գրեան եւ զարդ եկեղեցւոյն
եւ այլ արդիւնք ի վանս. Տիրացու վարդապետն եւ միաբանքն
սահմանեցին... պատարագել... Եւ Գրիգորս ետու զԱւանին կէսն
եւ զայգին Մամքանայ ամուսնոյ իմոյ...

Դսեղ. „Գ. տ. ա. 114.

ՈՂ: Ես Գրիգոր, որդի Սմբատայ, տանս Մեծարանից առաջ- c.
նորդութեամբ տէր Սարգսի եւ տէր Վարդանայ տվի տուրբ նշան,
աւետարան եւ Ակեսաւիր իւր հողովն իշխանութեամբ Ջալալին
եւ միաբանաց...

Մեծարանից վանք. „Գ. տ. ա. 194.

...ես Տուտիկս եւ մայրն իմ Թամար եւ ամուսինն իմ Դիդկայ d.
կանգնեցաք զԵրրորդութիւնն վասն Սասնայի եւ Քամիթարայ
եւ Նորադինին, որք անհետ կորեան ի ձեռս անաւրինաց եւ սուգ
մեծ եւ անմխիթար թողին մեզ. որք երկրպագէք, յիշեցէք զմեզ
և զծնողս մեր. Թուին ող ին:

Կողէս. „Գ. տ. ա. 127.

...ես Սեւադայ իշխան, որդի Սմբատայ, եւ ամուսինն իմ e.
Թաձերն տուաք ի հայրենեաց մերոց ի Դադի վանս զկամուրջա-
տափն մէկ այգի Խոզենոյ ի նշխարատունն մեծ յուսով. տէր
Գրիգորիս եւ միաբանքս ետուն մեզ երկու ժամ զամէն եկեղեցիքս,
զտաւն ի Տեառնընդառաջին ինձ, զաւագ հինգշաբաթ աւրն Թա-
ձերին. ով զայն այգին այս վանիցս հանէ, ի փառաց որդւոյն աս-
տուծոյ որոշեալ եղիցի ...Թվին ող:

Դադի վանք. „Գ. տ. է. 225.

1241 ե. ոՂ. ...ես Մամա, դուստր Վախտանկայ, տեառն Յաթերքոյ, ետու զիմ հայրենի Պաչոկամակ. եւ սպասաւորք եկեղեցւոյս... ծառայողէ սուրբ կաթուղիկիս յառաջնորդութեան տեառն Գրիգորի. եւ մեք եղբարքս սահմանեցին ի տաւնի սուրբ Յակոբայ եւ զկիրակին զամէն եկեղեցիքս անխափան ի Թուին ող։

Դադի վանք. Գղու. է̄. 227.

գ. Յանուն հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սբյ ես Սարգիս եւ Վրդանէս[1] եպիսկոպոսք հիմնարկեցաք զեկեղեցիս ի ող. Թվիս. շատ աշխատութեամբ աւագ խորանն խփեցաւ եւ եղբայրս իմ տէր Սարգիս ի Քրիստոս փոխեցաւ։ Ես տէր Վրդանէս[1] կատարեցի բազում աշխատութեամբ եւ հալալ արդեամբք իմովք ողէ. Թվիս ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, որ ազգն նետողաց զբազում գաւառս աւերեաց, եւ մնաց ալլասեռից աթոռ եւ վիճակ սրբոյն Գրիգորիսի. որ է հաստատեալ աջով եւ սուրբ նշանաւն եւ գաւազանաւն սրբով. վիճակեցաւ եւ սահմանով ի յԱղուանոյ[2] գետոյ մինչ ի Երասխն, մինչ Աւազն Գատուհատի, Վակունիս Վաղազնագետով, ի Քարատնիս եւ Խոզանագետովն, Ջառխտ[3] իւր գետովն, Հաքարի Հագարագետովն, Քրտագետ իւր գետովն, իւր սահմանովն՝ Դիզակ, Բէլուկան իւր գետովն եւ հայրենիքն (sic) եկեղեցւոյս տունք Փարախն եւ Գոտանոցն, Եկեղեցաձորն իւր սահմանովն, ա̄. լուծ հող ի Տայխս, ա̄. լուծ ի Դող ի Գաղս[4], ա̄. ի Մոխրենիս. ով որ այս սահմանէս յետ առնէ[5] կաթուղիկոս կամ իշխան կամ հայրապետ... [Ծանօթ. 1. Վարդան. 2. ի յԱղուանոյ. 3. զԱրխտ. 4. ի Գագս. 5. ունէ].

Գտչաց վանք (Քաթիշայ վ.). Ճաշե. 602 (է̄. 366). Նշր. 80.

1242. ողա. ՈՂԱ։ կամաւ անեղին այ. ես Մանգտվաղ (Մանգտաւագ), որդի Խամարտաւլին, Մշեցի միաբանեցա մեք Աստուածածնիս եւ ետու ընձայ ճ̄. դահեկան. հայր Սիմէւ ...վարդապետքս և այլ միաբանքս փոխարէն հատուցին ի տարին ի տաւնի մեք Սարգսի ը̄. աւր պատարագել յանուն իմ զքս։

Բագնայր. Նշէշ. Ճէր. 122.

...ես Սասնոյ, որդի Ասլանափին, եւ ամուսինն իմ Ռուսու- 1242a. ոՂա.
դան յառաջնորդութեան տէր Համազասպայ Բերդկայ Տիկնա-
քարայ մեծ այգին իւր հնձանովն գանձագին արարեալ ետու Հաղ-
բատայ ս՟բ Նշանիս վախմն. որչափ մեք կենդանի եմք, մեր ծնողացն
առնեն եւ յետ մեր հոգւոյն երկու քառասունք մեզ առնեն...
Թիւն ողա։

Հաղբատ. Նշխ. 24.

Ի Թուականիս հայոց ողբ. ես Գրիգոր անարժան կրաւնաւոր 1243. ողբ.
ի հայրապետութեան Յովանիսի մեծահամբաւ լուսաւորչի եկի ի
տեղիս յայս եւ բնակեցայ ի տան մեծապատիւ քահանայի Գագիկ
երիցոյ աթոռակալ եկեղեցւոյ եւ իշխան ժողովրդեան եւ եղէ ես
ընդ ժառանգորդս նորա. կացի ի միասին. եւ էր պակասեալ քա-
հանայ ի տանէ նորա ի բազում ժամանակաց. Սարկաւագն տղայ
հասակաւ էառ զպատիւ քահանայութեան եւ կիսաւրեա ժամա-
նակաւք փոխեցաւ առ Քրիստոս եւ էած խաւար յետամնացաց
իւրոց եւ... որ խաւարեալ ի յաչաց տեսութենէ եւ նա էր լոյս
կենաց նորա շիջաւ... մեք զեկեղեցիս ի բարեխաւսութիւն հոգւոյ
իմոյ եւ յաւգնութիւն աշխատաւորաց, ի հաստատութիւն ման-
կանս իմոյ Գրիգորի և յառաջումն Սարգսի վերակացի ժողովոյս
եւ տանուտիրա...

Հերհեր. Ն. Ժղ. Սեւ. 112.

Ի Թուին ողբ շնորհիւն այ. ես Դաւիթ, ծառայ առաջի ս՟բ a.
Նշանիս, ու զինչ իմ պապ Քուրդն Ուքանանց Թոռն ու իմ
հայրս Ուքանն ս՟բ Նշանիս միաբանութիւն տուել էին, հաստա-
տեցի զսուրբ Սարգսի մուտքն զկաթանցն այգին իւր մազրովն
եւ ք. շինական, ձիթատունս եւ աւետարան եւ այլ սպասք եկե-
ղեցւոյ. եւ տէր Համազասպ եւ միաբանքս զսուրբ Սարգսի կիրա-
կին եւ զերկուշաբաթի ժամն յամէն եկեղեցիքս անխափան
ետուն մեզ...

Հաղբատ. Նշխ. 45.

ՈՂԲ։ Այս մեր գիր յիշատակի սահմանեալ լինի երիտասար- b.
դին (sic). որ ի բազում որոգայթից նենգեալ դիմեցաւ յԱստուածա-

ծինս եւ ի նոյն աւր յանկարծակի հասեալ հրաման արարչէն ան-կեալ երիվարէն ել ի կենցաղոյս եւ եթող կսկիծ ծնողաց եւ ամուսնոյն. եւ նոքա ետուն զէնս նորա յԱստուածածինս. Դաւիթ եւ միաբանքս ետուն նորա ժամ...

Մակարայ վանք. Գ. ու. ա. 149.

1243c. *Շնորհաւք բարերարին ամ տէր Կոստանդին կաթուղիկոս*
ողբ. *հայոց ի թուին ողբ. յիշխանութեան Շահանշահի, որդւոյ Զաքարիայի, եւ մերում նահանգիս Քրդին, որդւոյ Վաչէի, միաբանեցայ ուխտիս Յաւհաննու... եւ ետու Անբերդու երկիրս սեպհական վիճակ մ՚ք կարապետիս ի յԱպարանուց, ընդ որ բաժանի դետն Քասաղ, մինչեւ յԱշնակ. եւ սպասաւորք սորա Մկրտիչ եպիսկոպոս և եղբարքս խոստացան...*

Անբերդ (Յովհաննավան). Ջալ. 405 (Է. 100). Ալիշ. Այր. 169.

d. *Ի ողբ. թուին ողորմութեամբն աստուծոյ եւ տէրանց Խաչենոյ Ջալալին եւ որդւոյ իւրոյ Աթաբակին[1] ես տէր Վարդան վարդապետ Հուռասարեցի[2]. պարոնայքն հողն ինձ տուին. ես գնեցի զԲոռին հանդն, զՇեղջատափն, երկրի տնատեղն տուի վասն հոգւոյ իմոյ վախմ ի սուրբ ուխտս ի Գանձասարայ. սոքա տուին... Է. ժամ ի տաւնի Վարդանանց։ Ով զհայրենիքս հանէ ի սուրբ ուխտէս, յժը. հայրապետաց նզոված լիցի և իմ մեղաց պարտական* (Արց. 1. Ջալալին և այլ չէ. 2. Հոռասարեցի)։

Քօլատակ. Ջալ. 606 (Է. 377). Այր. 168.

e. *Տէր Յիսուս Քրիստոս ողորմեա Իւան Շահին եւ ամուսնոյն ողբ։*

Մակարայ վանք. Ալիշ. Այր. 375.

f. *Ի թուին հայոց ողբ նորոգեցաւ դուռն սուրբ եկեղեցւոյս հրամանաւ իշխանաց իշխան Քրդին եւ ձեռամբ Յովհաննիսի հիւսանն. որք ընթեռնոյք, յիշեսջիք։*

Սևան. Ալիշ. Սիս. 84.

Ի Թուին ողգ կամաւ բարերարին այ և ողորմութեամբ աթա- 1244. ողգ.
բէգ եւ ամիրսպասալար Խութլուբուղին եւ Գրիգոր, Թոռն Խա-
չէնեանց, միաբանեցայ ս֊բ Առաքելոյս իմ հալալ արդեամբ...

Առաքելոց վանք. Ջալ. ա. 156.

Ի Թու. ողգ կամաւն այ ես Քուրդս, որդի Կախայբերին, զմտաւ a.
ածի ի սէրն այ, եկի ի սուրբ ուխտս ի Կէչառուս եւ կրաւնաւորե-
ցայ ի դրան սբ Լուսաւորչիս եւ անուանեցայ Յովհաննէս եւ
արարի պահարան սբ Յովհաննիսի... անիս, որք ընթեռնոյք, յիշե-
ցէք յաղաւթս։

Կեչառուաց վանք. Ղահկ. 490 (է. 192).

Շնորհաւք և ողորմութեամբն այ ես Քուրդ իշխանաց իշխան, b.
որդի մեծին Վաչէի, եւ կենակից իմ Խորիշահ, դուստր Մարզ-
պանա, շինեցաք զսուրբ կաթուղիկէս յիշատակ հոգւոց մերոց,
ամենայն զարդու զարդարեցաք, տուաք ընծայ զմեր գնած
այգին ի Փարպի, ա խուպան յԱւշական, ա այգի ի Կարբի, ա
շինական, է ողջատուն ...ողգ Թուին։

Աստուածընկալ. Ղահկ. 464 (է. 170). Ալշ. Այր. 255.

Թուին ողգ ես Սերոբ սարկաւագս սբ ուխտիս շինեցի զսուրբ c.
Առաքելի վերայ առաջին հիմանն։

Եղիշէ առաքելոյ վանք. Ղահկ. 612 (է. 379).

ՈՂԳ։ Յանուն աստուծոյ ես Պռոշ, որդի իշխանին Վասակա (sic), d.
յուսով միաբանեցայ Կոշիկ անապատոյ տվի խաչ, աւետարան,
(տաւ)նապատճառ. միաբանքս տվին սուրբ խաչին դ. աւր ժամ,
որչափ կենդանի եմ, իմ մաւրն, յետ ելից իմոց ինձ...

Կոշիկ անապատ. Այր. 169.

Ի Թվիս ողգ ես Սարգիս քահանայ կանգնեցի զխաչս ի յի- e.
շատակ ինձ եւ որդոց իմոց Եպիփանայ, Եփրեմի եւ եղբարց

Ունծ Ալէքսիոսի, իգնատիոսի եւ հաւրեղբաւր իմոյ Ոհանին... զԱբէլ եւ տէր Աւագ կազմող խաչիս յիշեցէք ի տէր։

Նոր Կողբ. Մ.ւյ. 385.

1245. ողդ. Ի Թուին հայոց ողդ. շնորհիւն աստուծոյ ու Դաւթի եւ Կիւրիկէի ես հայր Յովհաննէս ետ(ու) զՋոջկանն սուրբ Նշանիս վասն արեւշատութեան Թագաւորաց սոցա եւ մեղացս Թողութեան. գրեցին ժամ զՄաղկազարդին, որչափ մեք կենդանի եմք, մեր ծնողացն առնեն եւ յետ վախճանի իմ ինձ։ Հայր Յովհաննէս եւ եղբարքս գրեցաք Վահրամայ (sic) ժամ անխափան մինչ ի գալուստն ﬕյ...

Հաղբատ. Նչղն. 18.

a. Ի տէրութեան սբ̃ ուխտիս Շահնշահի Թուին հայոց ողդ. շինեցաւ գեղեցկազարդ տաճարս աստուծոյ զարԹուցանող փառաբանչաց տեառն՝ եւԹն խորանաւ ի տէր Համազասպայ, որում ողորմեսցի Քրիստոս եւ տացէ ի լուսեղէն յարկաց իւրոց հոգւոյ նորա եւ Յովհաննիսի, քուեր որդւոյ իւրոյ, եւ այլ աշխատողացն. զի բազում ջանիւ շինեաց զսա ի դառն ժամանակս ԹաԹարաց։

Հաղբատ. Նչղն. 51.

b. Ես Խէտէնեկս, որդի Ալուզի, եւ ամուսին իմ Մարջան տուաք ի սուրբ ուխտս զԹէզանո շամբն, որ գետն ի մէջն կու անցանէ, որ իշխանն մեզ էր տուել. տ̃ր Բարսեղ և այլ եղբարքս սահմանեցին զտաւն սբ̃ Կարապետին բոլոր յեկեղեցիքս պատարագել զՔն̃, որչափ մեք կենդանի ենք, իշխանին և Խորիշահի կատարեն և յետ ելից մերոց ի մեր յանուն կատարեն ի տաւնի Նաւասարդի. էԹէ ոք զմեր նուէրքս ի սբ̃ ուխտէս հանէ և կամ զժամն խափանէ. դատի յﬕյ. կատարիչք գրիս աւրհնին ի Քէ. ամեն. ողդ։

Հոռոմոս. Սոյգ. 150.

c. ՈՂԴ։ ՅառաջնորդուԹեան Տիրացու վարդապետին ես Ասլանբէգս, որդի Մարծպանայ, շինեցի զերկու մատուռս. զմէկն յանուն Մլքանայ, ամուսնոյ իմոյ, եւ զմինն յանուն իմ եւ ետու Ճ դահե-

կան տարէնն եւ մեծածախ աւետարան ոսկով եւ մարգարտով եւ ակամբք պատուականաւ զարդարած...

Դսեղ. Գուլ. ա̃. 108.

Ի Թվիս ոՂԴ. կանգնեցաւ սբ̃ տէրունականս յարեւշատու- 1245d. ոՂԴ.
թեան Աւագին եւ ծինամծղաւրութեան Պետրէի և հայրապետութեան Համզասպա. ես Յակոբ երէց կանգնեցի զխաչս ի հանգստարանի մերոյ. զիս եւ զամուսին իմ յաղաւթս յիշեցէք։

Ախտալա. Լւ. Ընդ. հնդ. VII և VIII. 431.

Աստուծոյ շնորհիւն ես Կոստանդին կաթուղիկոս ամենայն 1246. ոՂԵ.
հայոց միաբանեցայ եպիսկոպոսարանիս ի ձեռն հոգևոր որդւոյ իմոյ տէր Մարգարէին յիշխանութեան մեծի Ջալալ Դաւլին եւ առաջնորդութեան սորա տեառն Ներսիսի աղուանից կաթուղիկոսի. եւ այլ սպասաւորք սուրբ ուխտիս հաստատեցին գ̃. պատարագ ի տաւնի տեառնընդառաջին, բ̃. ինձ, ա̃. տէր Մարգարէին. կատարիչքն աւրհնին յաստուծոյ. ով հանէ զաւետարանս յեպիսկոպոսարանէս, ինքն եղիցի որոշեալ եւ հանեալ ի փառացն աստուծոյ. ի Թվիս ոՂԵ. էր։

Ամենափրկիչ վանք. Գուլ. Է. 232. Սրբ. 192.

ՈՂԵ։ Յառաջնորդութեան Տիրացու վարդապետին ես a.
Քուրդ, որդի Գաւկային, յիմ տապանատանէն ի դուրս եկի ի Սանահնէն եւ միաբանեցայ Բարձրաքաշիս կամակցութեամբ Գրիգորայ եւ Ասլանբէգայ, որդւոյ Մարծպանաց, եւ ըստ կարի աւգնեցի շինութեան տանս եւ արարի ինձ գերեզմանատուն. եւ այլ զինչ ունիմ, յետ իմ անցման այս եկեղեցւոյս լինի վկայութեամբ աստուծոյ եւ մարդկան Ասլանբէգայ եւ Գրիգորայ, Համլկայ եւ Աշոտոյ...

Դսեղ. Գուլ. ա̃. 114.

Ի Թուին ոՂԵ յառաջնորդութեան տեառն Համազասպայ շի- b.
նեցաւ...

Հաղբատ. Նշխ. 59.

1246 c. ՈՂԵ։ Կամաւ բարերարին այ ի թագաւորութեան հայոց եւ
ողե. վրաց Դաւթի եւ ի սպասալարութեան Շահնշահի, որդո մեծին
Զաքարի(այի), եւ յառաջնորդութեան տն Բարսղի արքեպիսկո-
պոսի, որդո Ամիր Երկաթա, ես Աշոտ Դսեղեցի, որդի Գեւորգէ,
թոռն Աշոտո, միաբանեցա սբ Յովանիսի ի նեղ եւ ի չար ժա-
մանակիս յետ կործանման Տաթարին[1], մինչ էր վանքս ի նեղու-
թեան, ետու զամենագով աւետարան եւ դ եզն, գ կով, դ էշ, բ
ձի և այլ զինչ ած պատրաստէ. ես տր Բարսեղ եւ Սարգիս վար-
դապետս եւ այլ եղբարքս ընդալաք զնա իբրեւ զմի ի պատրոնաց
մերոց. և փոխարէն հաստեցաք յամէն ամի զկնի Նոր կիրակէին ի
աւր պատարագել զՔս յանուն Աշոտո, որչափ կենդանի է, իւր
ծնողացն. յետ ելից յաշխարհէս Աշոտո կատարենք... ես Կիրա
հետ իմ պարոնին Աշոտո միաբանեցա սբ ուխտիս. յանուն իմ
պատարագի Քս ի տարին աւր մի։ (Աբ. Մխ. [1]Տաթինարին).
Հոռոմոս. Նչ. Մխ. 32. Մուգ. 154.

d. Ի թուին ողե ես տր Վրդանէս շինեցի զեկեղեցիս եւ
զցրուեալ վիճակս, հաստատեցի եւ զհայրենիքս եւ արձանի գրեցի
հանապազ ուրբաթն անյիշատակաց ժամն եւ տարուոջն ժ. ժամ
ինձ եւ ժ. ժամ Սարգսի յինանցն ա. ժամ Ախստանէս եղբաւրն,
ա. ժամ Մովսիսին, իմ քուեր որդւոյ... Ես Գիրքս որդի միաբա-
նեցաք սբ ուխտիս, տր Վրդանէս իւր կամաւ զաւագ տունն ինձ
երէտ. եւ ես իմ հալալ արդիւնն ընծայաբերեցի ի սբ եկեղեցիս.
ժամն տարուն առնեն ա. աւր ինձ Գերքոսա, ապա Գուլաքայ.
որչափ որ այս եկեղեցիս հաստատ է, մի ոք խափանեսցէ յաղգ
ազգ։
Տող. Գուլ. Է. 258.

1247. Տէր աստուած ողորմեա յԱզատին եւ իւր ծնողացն ամեն.
ողզ. ողզ։
Աճածնայ վանք. Նոր. 386.

a. Ես Մարգարէս, որդի Գագիկ երիցոյ, աթոռակալի Կեցոյ[1],
կանգնեցի զխաչս. թուիս ողզ [Քաջբերունի 1. եկեղեցւոյ].
Հերհեր. Նշխ. Մխ. 112.

ՈՂՋ։ Կամաւն այ ես Ջունդիկս միաբանեցայ սբ Նշանիս․ 1247b.
ետուն ինձ միաբանք մին պատարագ սբ Գէորգայ տաւնին... ողջ.

Հոռոմայր. Գղւ. ա. 99.

ՈՂՋ։ Ես Սմբատ, որդի Սալարին, միաբանեցայ սբ ուխտիս եւ ըստ կարի աւգնեցի տանս. եւ սպասաւորք սորա Տիրացու վարդապետն և միաբանքս սահմանեցին Ի․ պատարագ ինձ ի տարւոջն առնեն զիմ ժամն և աւրհնին յայ և ի սբց նորա։ c.

Դսեղ. Գղւ. ա. 116.

ՈՂՋ։ Եւ յիշխանութեան տիեզերակալ իշխանաց իշխանի Աւագ եւ աթաբէգի իվանէի ես Պռաւշ, որդի Վասակայ եւ Թոռն Խաղբակայ, միաբանեցայ սբ ուխտիս Բարձրաքաշիս եւ ետու ի շինութեան տանս ԽԵ. դահեկան... d.

Դսեղ. Գղւ. ա. 112.

Ի Թվ. ողզ անուամբն աստուծոյ եւ Շահընշահի ողորմութեամբն ես... Անագովլէս, որդի Սմբատա, ետու ի Դրասպարի զԳիշկոյն տունն իւր հողովն, ոնց Գիշուկն ունեցեալ է, Հոռոմի վանիցս սուրբ Յովանիսի հայրենիք վասն իմ հաւր հոգւոյն Սմբատա. զոր յառաջ միաբան էին լեալ ազատ ի կ...թահ եւ յամէն չարէ. ոչ իմ եղբաւր, ոչ իմ որդոյն ոչ ինչ հաշիւ չկայ. իշխանութիւն սուրբ Յովանիսի սպասաւորքս ունին. յառաջնորդութեան տէր Բարսղի, որդո Ամիր Երկաթա. փոխարէն հատուցին միաբանքս զսուրբ Գրիգորի շաբաթն աւրն յամենայն եկեղեցիս պատարագ առնել իմ հաւրն Սմբատա... e.

Հոռոմոս. Սարգ. 146.

Ի Թուիս ողզ կանգնեցաւ խաչս ի վերայ հանգստարանի անպիտան աբեղայիցս Անդրէասի, Պաւղոսի եւ Յովսէփայ. որք երկրպագէք, յաղաւթս յիշեսջիք։ f.

Հաղբատ. Նշռն. 63.

1247g. ողզ. Կամաւն այ(ես) տէր Յորդանան շինեցի զեկեղեցիս ի Թվին ողզ. իշխանութեան Աւագին ողորմութեամբ եւ տրաւք Պղնձահանացն Աստուածածնի եւ առաջնորդութեամբ Պետրէի եւ Համազասպայ. որք երկրպագէք, յիշեցէք ի Քրիստոս զծնողք մեր զՇնոք եւ զՄարթա իւր (sic) եւ զՄխիթար, զՄենաւոս, զոր(դին) Նաթանաէլն Յորդանանա Հոռիմսիմի... Աստուած ողորմի Խաչատուրին. տ̅ր ա̅ծ ողորմի Աղբադին եւ Անդաւին:

Ես Պետրէ եւ Համազասպ հաւմարեցաք զԾովքն, եղաք սահման ժողովուրդ Աստուածածնիս...

Ջուխտակ վանք. Ս՝րց. 363.

1248. ողէ. Ի Թվ. ողէ. յառաջնորդութեան Յովհաննէսի վարդապետի շինեալ...

Հաղարծին. Ս՝րց. 369.

a. Ի Թվ. ողէ (ե՞). փոխեցաւ Մոնկուկ...

Հայոցթառ. Մ՝անկ. 51.

b. ՈՂԷ: Ես Առիւծ, որդի Գաւեղկեանց Ծաղկլանն, եւ ամուսինն իմ Մարիամ միաբանեցաք և տուաք յա̅ծածնիս զմեր հոգւոյ բաժինն յառաջնորդութեամբ Տիրացու վարդապետին...

Դսեղ. Գ՝ղաւ. ա̅. 109.

c. ՈՂԷ: Յառաջնորդութեան Յաւհաննէս վարդապետի եւ շինութեան աստուածաշէն տան եւ ես Կուտայ... ետու ի Տարապիղտս. միաբանքս խոստացան ի տաւնի Բարսղի ինձ պատարագել:

Հաղարծին. Գ՝ղաւ. ա̅. 136.

d. ...Հասան, որդի Վախթանգայ, որդւոյ մեծին Հասանայ, տէր Խոյախան բերդոյ Խաչենոյ, եւ ամուսին իմ Մամքան, դուստր Բաղաց Թագաւորին, միաբանեցաք մեծ եւ հռչակաւոր ս̅բ ուխտիս Կեչառուաց եւ ...յաւերման նետողաց բազում զանձիւք ...նորոգեցաք... Թվին ողէ. յառաջնորդութեան Մխիթար վրդ. ԳԷ.

վարդապետերս եւ այլ միաբանքս ընկալան և սահմանեցին մեզ Ե՟. աւր պատարագ ամէն եկեղեցիքս, զաւագ Զատիկն ինձ եւ Գ շաբաթ աւրն Մամաքանայ..

Կեչառուսյ վանք. Ղահ. 490 (Է. 194). Նշէշ. Նյր. 262.

ՈՂԸ։ Կամաւն ա՟յ ես Գրիգոր, եղբայր տ՟ն Համազասպայ, առաջնորդ մ՟ը ուխտիս Հաղբատայ, մեծ յուսով ապաւինեցայ ի մ՟ը Նշանս և զիմ հոգւոյ բաժին գիւղն, որ գանձով գնեալ էի ի Թաղիադինին որդեացն ի Սարգսէ, զԱկռաւաձորն, որ կոչի Մամխուտ, ետու ի մ՟ը Նշանս... եւ սահմանեցին... պատարագել... երկու պատարագ Մամքանայ, իմ կենակցին, եւ այլն ինձ եւ զսեղանն յիմ անուն դնեն որպէս զՆշանայն... 1249. ՈՂԸ.

Հաղբատ. Գաւ. տ. 75.

ՈՂԹ... ես Վասակ միաբանեցայ մ՟ը Աստուածածնիս, ետու արդիւնս ինչ եւ բնակիչք մ՟ը ուխտիս հաստատեցին ինձ գրով Ե՟. պատարագ ի տաւնի Կիւրղի... 1250. ՈՂԹ.

Սանահին. Գաւ. տ. 26.

ՈՂԹ։ Առաջնորդութեամբ Տիրացու վարդապետին ես Խափլան եւ կենակիցն իմ Թամար միաբանեցաք մ՟ը ուխտիս եւ ըստ կարի մերում աւգնեցաք տանս. և տուաք զմեր հոգւոյ բաժինն ի գաւիթս... ի տաւնի Խաչգիւտին... a.

Դսեղ. Գաւ. տ. 116.

Ի Թ. ՈՂԹ կամաւն ա՟յ ես Աւետիս վարդապետ, առաջնորդ մ՟ը ուխտին Սանահնին, ազգաւ ի մայրաքաղաքէս Անո, միաբանեցայ մ՟ը ուխտիս Հոռոմոսի վանաց մ՟ը Յովանիսի եւ ետու ընձա յառաջնորդութեան տ՟ր Բարսղի արհեպիսկոպոսի, որդոյ Ամիր Երկաթա. փոխարէն հատուցին ինձ տ՟ր Բարսեղ և այլ միաբանքս կատարեն ի տաւնի մ՟ը խաչին երեք աւր ժամ, երկու աւրն Աւետիս վարդապետին, ա՟. Ոտնամուրին... b.

Հոռոմոս. Սարգ. 154.

1250c. ողԹ. Յամի ողԹ ի տէրութեան Շահնշահի, որդւոյ մեծին Զաքարիայի, ես Քուրդ, որդի Վաչէի, եւ ամուսին իմ Խորիշահ, դուստր Մարծպանա եւ Մամքանայ, խնամաւքն այ հաճոյ եղեալ պլպղջի զաւրացն Նեստողաց, զանձն իմ եդի ի վերայ եկեղեցեացն հայոց. և վասն առ այծ սիրոյն կրկին հաստատեցաք զմիաբանութիւն մեր առ ս̃բ Կարապետս եւ եղաք սկիզբն մեծափառ տանս եւ բազում արդեամբք հասուցաք ի կատար…

Յովհաննավանք. Շահխ. 405 (Բ. 101). Ալիշ. Այր. 168.

1251. Ղ. Զ։ Տէր աստուած, ողորմեա Խաչատուր վարդապետին եւ Բարսղին շինողաց եկեղեցւոյս եւ ամենայն աշխատողացն ի սմա։ [Ջալ. ՆԴ=1255 Թ.].

Գօշ Մխիթարայ վանք. Ջալ. Ա̃. 145. Ալիշ. Այր. 354.

a. Այս խաչս Քրիստոսի արեամբ ներկած է. Թվ. Ղ։

Գայլեձոր. Ալիշ. Սիսկ. 129.

b. Ի Թուին Ղ. այս գիր ճշմարիտ յուսոյ յիշատակ հոգւոյ առաջին տեղի Տարսայիճի իշխանաց իշխանին, որդի մեծին Լիպարիտի, եղբայր Սմբատայ արքայի, կողմնակալի այսմ նահանգի, որ իշխեցաւղ է ի Բարկուշատայ մինչ ցԳառնի սահմանք մեր Երասխայ… տուաք ի սուրբ ուխտս զՅախաքարի հողն ի հայրենեաց մերոց, ի Գեղարքունի զգեղն Գառնի, եւ ի Մճռակաձոր զմեր ձեռատունկ այգին Ա…ութից. սպասաւորք տէր Գրիգոր եւ այլ միաբանք սահմանեցին Ջատկի սուրբ տաւնին, առաքելոց Պետրոսի եւ Պաւղոսի եկեղեցիս ամենայն պատարագն այ. աւուր ինձ առնեն Տարսայիճիս, այ. աւուրն ամուսնոյ իմոյ Մինայխաթունին…

Ցախաց քար (Ղօշայ վանք). Ջալ. Բ̃. 161. Ալիշ. Սիսկ. 154.

c. Թվ. Ղ. յանուն այ ես Լիանոս շինեցի զսուրբ խորանս… եւ տվի զիմ ամէն հայրենի հողերս եւ ջրաղացս եւ…

Լիանոսի վանք. Ալիշ. Սիսկ. 485.

Չ. ...ես Գրիգոր իշխան միաբանեցայ ս՟բ ուխտիս Սանահնի, հայր Աւետիս վարդապետ... 1251d. է.

Սանահին. Գ՟ու. ա. 27.

Թվիս չ. կամաւն ա՟յ ես Առիւծս Հոգեւորեանց եւ ամուսին իմ Սեդա միաբանեցաք ս՟բ Յովանիսի, յառաջնորդութեան տ՟ր Բարսղի բերի զջուրս, զոր Տաթարովս խուպանեալ էր, եւ տուի ընձա զհայրենի զիմ կուղպակն, որ ի կաւշկակարոցին, քանկից է վերի դեհն Տիգրանայ, ներքին Ալբերցն, եւ զպահեզն ի քեղուտի Նորիցխ (sic) կանգնեցի...եւ... հատուցին մեզ... ժբ. աւր ժամ, դ. աւրն ինձ, բ. Սեդաի, բ. իմ հաւրն Սարգսին, բ. իմ մաւրն Հռիփսիմի, ա. Նուրսթէ, ա. Գրիգորոյ... e.

Հոռոմոս. Արք. 156.

Չ: կամաւն այ... ես Յովանէս մականուն Ցխէկ միաբանեցայ ս՟բ ուխտիս. յետ աւերման Տաթարիս վանացս ջաղանիս աւեր եւ գրաւական էր. խ. դահեկան ետու եւ զջաղացն թափեցի եւ այլ ետու զիմ մարտիրոսք, որ իմ հալալ արդեամբք գրեալ էի, եւ... հատուցին... ի տարին ե. աւր ժամ Ղազարու տաւնին, գ. ինձ, ա. իմ եղբաւրն Խաչատրո... f.

Հոռոմոս. Արք. 156.

Թուակ. չ. յամս ա՟ծասլատիւ տ՟ն Կոստանդեայ հայոց կաթողիկոսի հրամանաւ մեծին Շահանշահի եւ յառաջնորդութեան տ՟ր Գրիգորո, եթէ ոք յեպիսկոպոսաց կաշառաւք ե... առնէ, կամ անմուրու կամ առանց ընտրութեան, մասն զՅուդային առցէ... և զՍիմոնի կախարդի. ով զգիրս ջնջէ... ջնջի ի կենաց գրոյն: g.

Մրեն. Արք. 198. Նշխ. Տէր. 139.

Թուիս հայոց չ ազգմամբ եւ հրամանաւ հոգոյն սրբոյ եւ Կոստանդեայ կաթուղիկոսի հաստատեցաք զխախտեալ կանոնքս... տէր Վանական եւ տէր Գրիգոր... Բջնոյ եւ... յիշխանութեան h.

մեծին Շահնշահի ...զի յայսմհետէ մինչև ի կատարած չունի կաշառաւք ձեռնադր...

Բջնի. Ղափ. 484 (Է. 183).

1251i. Ես Մամքան Թմգուհի, ամուսին Ջալալ Դաւլին եւ Թոռն Բաղուց Թագաւորին. այսինքն Սիւնեաց, շինեցի զեկեղեցիքս եւ տուի ընծայ Աւնձայ հողն... Թվին չ։

Վաճարու եկեղ. Ղափ. 607 (Է. 377).

j. Կամաւ կենարարին եւ կուսածին անմահ Թագաւորին աշխարհակալ Արղունին, իշխանութեան Խաւշաքին, ողորմութեան Պապաքին Հասանայ, Իւաչոյ բէկ, Թոռն Խասայ շահին, որդի Մխիթարայ, տվի զմեր ձեռատունկ այգին, զԳայլայից հողն տվի սբ Ստեփանոսիս. միաբանք սահմանեցին ի տաւնի սբ Սարգսի Ճ. պատարագ Հասանայ եւ Սարգսիս իմ աղբերանցն հոգւոյն. ի Թուիս եաւթն հարիւր...

Թանահատ. Գաւ. Է. 208.

k. ...Ես Ուքան որդի Վհար Շահուռնեցի, տէր եւ միաբան սբ Ստեփանոսի, եւ տվի հալալ (sic) հայրենեացն, որ ինձ բաժին էր հանել, զԽալին, Ըղանին հողերներ Դ. հատովն եւ Թմբերովն. վարդապետ եւ միաբանքն սահմանեցին Ծ. ժամ, սբ Նշանին տաւնին կատարի. Թվին չ։

Թանահատ. Գաւ. Է. 29.

l. Ես Յովհաննէս երէց Կոտարուց իմ հալալ արդեանցս միաբանեցայ սբ ուխտիս եւ սահմանեցին ինձ Յայտնութեան ճրագալուցին մէկ պատարագ... Թվին չ։

Դադի վանք. Գաւ. Է. 226.

m. Չ։ Շահէն վարդապետ եկեղեցոյս յիշեցէք ի տէր.

Բոլի եղցէ. Լօրյ. 125.

1252. չա. ՉԱ։ Թագաւոր Ջալալ Դաւլի հրամանաւ ես Սմբատ, որդի Հեջուբին, տվի էգատեղ Գրիգորին...

Մեծարանից վանք. Գաւ. Ա. 195.

Ի Թուին չա. ի բարեպաշտ իշխանութեան Արսէնի կանգնե- 1252a. չա.
ցաւ խաչս. ես Սահակ, որդի Սիմոնայ, մեծ յուսով կանգնեցի
զխաչս ի փրկութիւն հոգւոյ իմոյ։

Վայոց ձոր. Նկէշ. Սեւ. 110.

Թուին չա. ի հայրապետութեան տ. Կոստանդեայ, արհիեպիս- b.
կոպոսութեան Համազասպայ եւ յաշխարհակալութեան եւ զաւ-
րապետութեան ...ի Թագաւորութեան Դաւթի ես Ստեփաննոս,
որդի Յովհաննայ, գնեցի զԽորակերտ եւ զիւր գեղն, զայգին որ
ի Շղեր վանիցս յաւիտեան ի կա սպիտակ սուլտանի (sic) *եւ շի-*
նեցի զսա ի հիմանէ սկսեալ յուսովն անմահին աստուծոյ. լինի
ինձ եւ եղբարց իմոց եւ որդւոց արձան կենդանի եւ տեղի գերեզ-
մանի...

Խորակերտ. Լաւ. Նշգ. հնդ. VII և VIII. 425.

Թվ չբ... ես Յոհաննէս արքաուն, որդի Ապրկան, եւ 1253. չբ.
ամուսին իմ Մուլուքան միաբանեցաք Հոռոմոսի վանաց սուրբ
Յովանիսի եւ տվաք ա̃. տուն իմ գանձագին, որ Ակուրնաց կոչի,
եւ այլ տվի յամեն տարի, որչափ կենդանի եմ, ե̃. դահեկան ձիթա-
գին եւ առաջի տարին տվի խ̃. կապիճ ցորեն սերմա. եւ առաջ-
նորդ վանացս տր Բարսեղ եւ էլ միաբանքս փոխարէն հատու-
ցին ինձ յամէն ամի Ժ. աւր պատարագ զտաւն Խաչգոյտին, գ̃. աւր
իմ հաւրն Ապրկան, գ̃. իմ մաւրն, Սթերհէն, ա̃. Յովանիսի, ա̃.
Ամրատա եւ յետ ելանելոյ յաշխարհէս ե̃. աւր ինձ, Իհանիսի,
եւ ե̃. ամուսնոյ իմոյ Մուլուքին. որ զյիշատակս մեր հաստատ
պահեն, աւրհնին յաստուծոյ, եւ որ խափանեն կամ զտներն ծա-
խեն, մեր մեղացն պարտական է. ամէն։

Հոռոմոս. Սարգ. 157. Նկէշ Շէր. 26.

Թիւ չբ. իշխանութիւնն Հասանայ ես Սնպատ եւ եղբարք a.
իմ կանգնեցաք զխաչս բարեխաւս առ Քրիստոս ինձ եւ ամուսին
իմոյ Կատային, զոր ետ Պարոն մեզ հայրենիք եւ գերեզմանատեղ.
Քրիստոս աւգնէ իւր որդեացն. ամէն։

Քարագլուխ գիւղ. Նշյ. 166.

1253b. ...ես Սերոբ եւ Թոմա քահանայք եւ եղբարք զմեր հոգոյ
ՉԲ. արդիւնս տուաք ի սբ Աստուածածինս. հայր Յովաննէս եւ միաբանքս ետուն մեզ Բ. պատարագ ի տաւնի Անտոնի. որ խափանէ, մեր մեղացն պարտական է եւ դատի յաստուծոյ. Թվ. ՉԲ. [տ. և 1241՝ փաւ. ա.՝ Ող. Թիւս. ես Թամըլս [կամ Թարէլս] մեծ յուսով միաբանեցայ Աստուածածնիս եւ ետու յուսովն աստուծոյ ես Սերոբ եւ Թոմա և այլն]։

Մակարայ վ. „Գ. Հաւ. Ա. 152. Այրր. 374. Փաւ. Ա.

c. Ի Թուին ՉԲ... ես Շնորհաւոր Տփխ՟իս՟եցի, որդի Եղիազարայ, ամուսնաւ իմով Ռուսուդանաւ եւ որդովք իմովք Դաւթիւ եւ Սարգսիւ... մեծ յուսով միաբանեցաք Հաղբատայ ս՟բ Նշանիս և տուաք հարիւր դահեկան ի շինութեան ժամատանն. տէր Համազասպ եւ այլ միաբանքս ընկալան եւ հաստատեցին մեզ պատարագ ի յինանցն Յոհաննու տաւնին երկու Շնորհաւորին, երկու Ռուսուդանայ, երկու Թագուհւոյն, երկու Վարդուտին, մէկ Սարգսին եւ մէկ Դաւթին...

Հաղբատ. „Գ. Հաւ. Ա. 61. Լոռն. 29.

d. Թուին ՉԲ... ես Մարգարէս կանգնեցի զխաչս ի բարեխաւսութիւն հոգւոյ իմոյ եւ ամուսնոյ իմոյ եւ զաւակաց իմոց։

Ցախաց քար. „Գ. Հաւ. Ե. 153.

e. ...ես տէր Ներսէս եպիսկոպոս Ջարաբերդոյ միաբանեցայ Դադիվանից, մին այգի հիւրատանն. տ. Գրիգորիս եւ միաբանքս սահմանեցին ինձ ի տաւնի տ. Բարսղի երկու պատարագ... Թվին ՉԲ։

Դատի վանք. „Գ. Հաւ. Ե. 226.

1255. Յառաջնորդութեան տեառն Համազասպայ եպիսկոպոսի Հաղ-
ՉԴ. բատայ... ես... կանգնեցի զխաչս. զիս եւ զծնաւղսն իմ եւ զԳրիգոր յիշեցէք ի Քրիստոս. ի Թուին ՉԴ. կանգնեցաւ սուրբ Սարգիս։

Հաղբատ (տ. Նաև 1275). Լոռն. 69.

…ես Յակոբ եւ Մարգարէս յառաջնորդութեան տեառն Համազասպայ կանգնեցաք զսուրբ Սարգիս բարեխաւս մեզ եւ Մխիթար վարդապետին Քորայրեցւոյ եւ հաւր Բարսղի եւ ննջեցելոց մերոց… ի թիւս չ։ 1255a. չդ.

Հաղբատ. Սիսկն. 62. Լաւ Ալիշ. Հնխ. VII և VIII. 412.

…ողորմութեամբ պարոն Աղբուղային եւ Սիթխաթունին ես Անաւորս եւ Ղուտալչաքս միաբանեցաք ՚ոք Աստուածածնիս եւ շինեցաք զպարիսպս դշրջայ… եւ զդուռն յիշատակ մեզ եւ զաւակի մեր Ջաքարի եւ տվի տարենն ժ… յայգոյն. ով որ զայգին ուտի, բաժակ տայ …թվին չդ։ b.

Աշտարակ. Տաճկ. 401 (Է. 88).

Թիւն չդ… ես Քրիստոսատուր Կողբեցի եւ եղբայր իմ Խաչատուր եւ մայր իմ Մարիամ միաբանեցաք ՚ոք ուխտին Սանահնի և նորոգեցաք զտաճականն. մեր հալալ արդեանցն սպիտակ տվաք եւ հաստատեցին առաջնորդ ուխտի Կիրակոս… c.

Սանահին. Գաւ. Ա. 35.

Ես Դանիէլ քահանայ, որդի Ոստակէսի, շինեցի զեկեղեցիս ի հալալ արդեանց իշխանութեամբ մեծ եւ բարեպաշտ իշխանին Գրիգորոյ ի Թուին չդին։ d.

Մարձ. Գաւ. Ա. 108.

Թուին չե. Երեմիա սուրբ Ծերունի։ 1256. չե.

Դսեղ. Գաւ. Ա. 117.

Ի Թուիս չե. Նորոգեցաւ ՚ոք Աստուածածինս։ a.

Այրիվանք (Գեղարդ). Տաճկ. 573 (Է. 287).

ՉԵ։ Աստուած ողորմի հայրապետաց եւ պյր (sic) ծնողաց, որ շինեաց զեկեղեցիս առաջնորդութեամբ տէր Սիմէոնին։ b.

Եղիշէ առաքելոյ վանք. Գաւ. Ա. 177.

1256c. Ես իւանէս եւ ամուսինն Խաթուն եւ զիմ քոյրս միաբանեցաք ընդ Նշանիս և տուաք մեր հոգւոյն պաշարն. հայր Խաչատուր եւ միաբանքս հաստատեցին Նիկողայոսի տաւնին ժամ զամէն եկեղեցիքս... Թուին չե։
չե.

Հոռոմայր. Գղւ. ա. 96.

d. Ի Թուիս չե... ես Տէր Համազասպ, առաջնորդ ընդ ուխտիս Հաղբատայ, աւրհնեցի զեկեղեցիս եւ տուի զդեղ ժողովուրդ կամակցութեամբ Հաղբատայ միաբանացն առաջնորդութեամբ Գէորգ վարդապետի...

Քառասնից վանք. Գղւ. է. 118.

e. ...ես Շատլոյս եկի ի Նորավանս եւ եկեղեցւոյս միաբանեցայ ու զիմ ձեռատունկ այգին ի ներ Նախավկայս տվի. տէր Ստեփաննոս եւ միաբանք հաստատեցին Աստուածածնի տաւնին ա. պատարագ ինձ Շատլոյսի... ի Թվին չե, հաստատ է։

Նորավանք. Գղւ. է. 178. Նշխ. Սիւն. 199.

1257. Ի Թուականիս հայոց. ի տէրութեան մեծին Շահնշահի Զաքարիայի շինեցաւ մեծափառ տունս աստուծոյ ի տէր Համազասպայ, որում ողորմեսցի Քրիստոս բարի հոգւոյ նորա. ամէն։
չզ.

Հաղբատ. Լուսն. 38.

a. Ի Թիւն չզ... ես Ստեփանոս Խլեցի միաբանեցայ ընդ ուխտիս Սանահնի եւ ետու արդիւնս ինչ. հայր Կիրակոս...

Սանահին. Գղւ. ա. 37.

b. Ի Թուիս չզ։ Ես Զաքարեան Ելի[1] սուրբ Աստուածածնիս, նորոգեցի զԱստուածածինս ի հալալ արդեանց իմոց եւ գնեցի զԴէմարիին[2] հողն ի. դահեկանի եւ զԽոզահայրերն[3] Արթզոյի[4] Հասանայ խ. դահեկանի եւ ետու ընծայք սուրբ Աստուածածնիս եւ սպասաւորքս խոստացան բ. աւր ժամ... ա. ինձ, Մամքանայ[5]... [Ստ. Մխ. 1. Զաքարէ սնեալ ի ս... 2. զդատաւորի հողն. 3. զԽոզայ խոյտերն. 4. Արթզոյ ի Հասանայ. 5. ա. ինձ, ա. Մամքանայ].

Այրիվանք. Մանկ. 30. Ս. Մխ. 51.

Ի Թուին չէ։ Հաստատուած կամարակապս ի հայր Յովհաննիսէ ի հալալ ընչից իւրոց. որում ողորմեսցի Քրիստոս տալով հոգւոյ նորա ի լուսեղէն յարկաց եւ յանմահական ջրոյն։ 1258. չէ.

Հաղբատ. Սրղն. 60.

a. *Ի Թուին չէ։ Ես Գոհաթբէկս, Թոռն Համազասպեանց, միաբանեցայ ս̃բ Աստուածածնիս, ետու արդիւնս. ես հայր Կիրակոս առաջնորդ...*

Սանահին. Գ. ալ. ա̃. 19.

b. *Ի Թուին չէ... այս իմ հրաման եւ արձան սահմանի Շահանշահի մանդատորթախուցէսի, որդւոյ Զաքարէի ամիրսպասալարի հայոց մեծաց եւ վրաց... տուի զգեղն Շալուաշէն ի ս̃բ Կարապետս յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ Խոշաքին և յարևշատութիւն որդւոց մերոց եւ կրկին հաստատեցի զիմ հաւր հրամանքն գիրն, որ գրած են, ես ի ժամատունս, որ տուեալ էր զգեղն Որդկան եւ զՏաձկամարգն եւ ազատ էր արարեալ զամենայն հայրենիք սոցա որ ի գաւառիս, եւ հաստատեցի, որ աբեղայ որ այրող լինի եւ աղմուկ հանէ, գիշերաւթ չտան առնել, ստացուածն տէրունի լիցի...*

Յոհանավանք. Ղ. ակ. 405 (Է̃. 101). Ն. Լէւ. Ն. յր. 170.

c. *Թիւն չէ... Ես Պետրոս, աշակերտ ս̃բ Աստուածածնիս, ետու գիրք Հարանց վարք եւ այլ արդիւնս յեկեղեցիս. ես հայր Կիրակոս առաջնորդ...*

Սանահին. Գ. ալ. ա̃. 36.

d. *Ի Թուին չէ. ես Մկրտիչ աբեղա, որդի Ոհատին, եւ իմ հոգևոր եղբայրս Գրիգոր քահանայն շինեցաք վերստին զընծանաինն*[1] *յԱրուճի և ի Փարպին... հատուցին ի տարին չորս պատարագ, բ̃. Ոհատին, բ̃. Խոցադեղին*[2]... [Ա. Մխ. 1. զընծայինն. 2. Խոցատին]*.*

Հոռոմոս. Սարգ. 157. Ն. Մխ. 30.

e. *Թիւ չէ. ես Եղահ անշահ կանգնեցի զսուրբ Սարգիսս ինձ եւ եղբաւր իմոյ Վարդանայ։*

Մրցունիս. Ն. րց. 267.

1259. ՉԸ. Ի Թուն ՉԸ: Ես Մխիթարս միաբանեցայ յուսով սբ Աստուածածնիս եւ ետու զիմ գրամագին այգին, որ ի Բերթիկ, ի գրատունս... ես Վարդան վարդապետ առաջնորդ...

Սանահին. Դիւ. Ա. 37.

a. Թվ. ՉԸ: Քրիստոս աստուած յիշեա զՏիկին:

Ապարաներ. Ալիշ. Սիս. 369.

b. Թվ. ՉԸ: Ես Ստեփաննոս Սիւնեաց արհիեպիսկոպոս զմեր հայրենի գիւղն Վակօշ (զԱկօշ) ի վանս սուրբ ուխտ(իս) տուաք հայրենիք իւրով ժողովրդով ի յիշատակ հոգւոյ իմոյ...

Մբ Սիոն. Ալիշ. Սիս. 113.

1260. ՉԹ. Տէր Ստեփանոս Սիւնեաց եպիսկոպոս. Թվիս ՉԹ:

Ամաղա (տապան). Դիւ. Է. 180.

a. Թվին ՉԹ. ես Խաչատուր մնակեաց, աշակերտ Ստեփաննոսի, միաբանեցայ սբ Աստուածածնիս եւ ետու պահարանս մասամբ եւ այլ արդիւնս. հայր Յովհաննէս եւ միաբանքս...

Սանահին. Դիւ. Ա. 35.

b. Թիւ ՉԹ էր... ես Խուռում շինեցի զեկեղեցիս, եղբայր իմ Վահրամ Շահ ի յիշատակ մեզ և ծնողաց մերոց ի յիշխանութեան Ուքանին եւ յամիրութեան Փախրայդինին եւ ի յառաջնորդութեան տէր Սուքիասին...

Մայրաքաղաք. Ալշ. Այր. 222.

c. Տէր Ստեփանոս Սիւնեաց եպիսկոպոս. Թվ. ՉԹ:

Վայոց ձոր. Ալիշ. Սիս. 194.

1261. ՉԺ. Թվին ՉԺ. կամ եղեւ ինձ հայր Վարդկայ եւ սորա եղբարց գրել զյիշատակ վասն Վարդայ, Ջաքարէի որդւոյ, որ մեծ յուսով էրետ զԲվեայ մարգ եւ զՍիդայի այգին եւ այլ շատ իրք. եւ մեք գրեցաք, որչափ ի հաստատութեան է եկեղեցիս, զվարդավառին շաբաթն ԺԵ. ժամ...

Դօշավանք. Դիւ. Է. 160.

Ի Թուին չժ. ..Ես նուաստ ծառայ Քրիստոսի Սարկաւագ 1261a. չժ.
վաճառական, որդի Վրդանիսի Գառնեցւոյ, ապաւինեցայ ի սուրբ
Նշանս Հաղբատայ եւ կազմեցի խաչ մի արծաթի ոսկեզօծ եւ
երկու նափորտ նասիճ եւ ատլաս վասն փրկութեան հոգւոյ
իմոյ եւ եսու ի ս̃բ ուխտս. եպիսկոպոս տէր Յովհաննէս հանդերձ
վարդապետաւքս եւ միաբանաւքս ընկալան եւ սահմանեցին ինձ
յամենայն ամի ա̃. պատարագ յետ Ծ̃. աւուր տաւնին բ̃. կիւ-
րակէի. որչափ ես կենդանի եմ, իմ ծնողացն առնեն Սարգսին...

Հաղբատ. Նշխ. 30.

Ի Թվիս չժ. ...Ես Բուրթէլ, որդի Էլիկումին, որդւոյ մեծ b.
Լիպարիտին, կանգնեցի զխաչ աստուածընկալ նշանս[1] մաւր իմոյ
Թամկայ[2]... [Ծնթ. 1. ս̃բ նշանս. 2. Թամթայ].

Ամաղա. Գուց. Է. 180. Նախշ. Սիւն. 201.

...Ես Սասանայ ձեռնափոխ միաբանեցայ ս̃բ ուխտիս յառաջ- c.
նորդութեան տեառն Աթանասի, տուի Զորապանոյ հողն չորս
տեղն եւ այլ արդիւնք ի ս̃բ կաթուղիկէս. եւ սոքա սահմանեցին
ինձ բ̃. աւր զամէն եկեղեցիքս տաւն սահմանեն կիրակին. ով
պհողն խլէ կամ զիմ ժամն խափանէ, իմ մեղացն պարտական է.
Թվին չժ։

Դատի վանք. Գուց. Է. 227.

Չժ... ես Ապուղամր, որդի Մաքիստրոսի, որ գնեցի զկէս Կաղ- d.
ղուցն ի Տիգրանանց եւ եսու ի ս̃բ Աստուածածինս...

Բագնայր. Սարգ. 186.

Ի Թվիս չժ. այս գիր յիշատակի եւ արձան անջնջելի իմ Սմ- e.
բատայ իշխանաց իշխանի, որդւոյ մեծին Լիպարիտի... շինեցի
զեկեղեցիքս, վերստին նորոգեցի... պահարանաւք եւ եսու իմ-
հայրենեացն բ̃. գիւղ ի սուրբ Նախավկայս, զԱւէշ ու Անապատ
եւ յԱկոռի զնորատունկ մեծ այգին իւր կիւրակաջրովն. տէր
Սարգիս եւ միաբանքս հաստատեցին զաւագ խորանն, որ հանա-
պազ պատարագ պարոնացն առնեն զշաբաթն ու զկիրակի Լիպա-

րիտի, հինգշաբաթ Ասփային, զերկուշաբաթ ու զերեքշաբաթն Ելիկումին, չորեքշաբաթն իվանէին, ուրբաթն Փախրաթուլային...

Նորավանք. Ն.Ժղ. Սեւ. 189.

1262. ՉԺԱ... ես Ապուղամր, որդի Մաքիստրոսի, Թոռն Վարհամ
չժա. իշխանին... ետու զիմ գանձագին հայրենիքն զկաղղուց կէսն իւր հողովն եւ ջրովն ի ս̃բ Աստուածամայրս...

Բագնայր. Սարգ. 188.

a. ՉԺԱ... ես Խաւռազ, մեծ Խաւռազիս Թոռն, Ասանիս որդիս, իմ անդրանիկ որդին Սասնայն, որ կէս տարեկան ի Քրիստոս փոխեցաւ, յիմ գանձագին հէրէնեցն յԱշնկու որ իմ պապն գնել էր ու սիկելով յիս տվել, ինչ իմ պապն մեռաւ, ես Խաւռազ իմ կնոջն զբաժինքն, ակն ու մարգարիտ, իմ պարոնին տվի, Շահնշահի, ու կրկին զԱշնակ գնեցի ու զիմ որդւոյն բաժինն զՍասնին ի Բգներս (sic) տվի, յԱստուածածինս, զվերի էգին իւր ընձանովն, ճ̄. շինական, զՄեհրեւան ու զԽաչատուր, Դուլուսին փեսայն, իւրենց հողովն ու ջրովն, ի Տգնիս զջաղացն, յիմ խոտահարն Ճ. բարդ խոտի տեղ, որ վանքս ընձէ... սկի արծաթի: Ես Խաւռազ զայս ընձա տվի ս̃բ Աստուածածնիս. ով այս գրելոցս հակառակի, աստուածամայրս լինի իւրն դատախազ: Ես տէր Սարգիս եւ հայր Աբրահամ, Յուսէփ փակակալ եւ այլ միաբանքս հաստատեցին ի տարին Ժ. աւր պատարագ, ե̃. Սասնին, ե̃. Խաւռազա. ով ոք զայս գիր խափանէն... Զ Սիմէոն պտուղ յիշեցէք. աղաչեմ:

· Բագնայր. Սարգ. 188.

b. ՉԺԱ: Ի վերատեսչութեան մայրաքաղաքիս Անու տէր Սարգսի, տեառն տեղւոյս, շնորհիւն աստուծոյ ես Գարեգոյն երէց, որդի Մանգիկ իրիցու, եւ ամուսին իմ Մարեամ միաբանեցաք ի սուրբ Աստուածածինս եւ ետու զիմ գանձագին գեղն զՆորաղբյրիկ իւր ամենայն անդաստանաւք, որ բնական լեալ է, մի տաւնական մակաղաթ, մի աւետարան ոսկետուփ իմ գանձով գնած վասն յերկար կենդանութեան պատրոնաց իմոց եւ յիշատակ ծնո-

ղաց Մանկանն եւ Թաձերոյն. եւ հայր Աբրահամ եւ Յուսէփ փակակալ եւ այլ սուրբ եղբայրքս փոխարէն հատուցին ի տաւնի քառասնիցն գ̄. աւր պատարագ յամենայն ամի, բ̄. Գարեգոյնին. բ̄. Մարեմա, ա̄. Մանկկանն, ա̄. Թաձերուն։ Արդ էթէ ոք զմեր պատարագն խափանէ կամ զմեր աւետարանն կամ զտաւնականն ի սուրբ Աստուածածնէս[1], ի մեր գերեզմանէս, հանէ... ԶՄխիթոն գրիչ յիշեցէք. աղաչեմ։

Բագնայր. Մուրգ. 187.

ՉԺԱ ...Ես Թաիկս, դուստր Շարապշահին, ետու զիմ գանձագին հայրէնիքն զՆորսն ի մեր ուխտս, ի Բգնայրս, ի ս̃բ Աստուածածինս. եւ հայր Աբրահամ եւ այլ միաբանեալ սուրբ եղբայրքս փոխարէն հատուցին յամենայն ամի Ժ. աւր պատարագ, ը̄. աւրն ինձ առնեն, Թաիկանս, եւ բ̄. աւրն Գրիգորու. արդ որք կատարեն... հաստատ է Սենսցն անդաստանաւքն, հողովն եւ ջրովն... 1262c. չժա.

Բագնայր. Մուրգ. 187.

...Ես Սաւվածս միաբանեցայ սուրբ ուխտիս Սանահնի և ետու արդիւնս. հ. Կիրակոս եւ միաբանքս ետուն... ի Թիւս չժա։ d.

Սանահին. Ղաւ. ա̃. 36.

Ի Թվ. հ. չժբ. ի բարեպաշտ իշխանութեան Պռոշոյ, Մխիթար, Արեւիկ, որդի Խոյդանայ, կանգնեցաք խաչս եւ մատուռն. ի գիւղն եկեղեցիս իսկ չկար շինած, զեկեղեցիս այս մեք շինեցաք մեր հալալ արդեամբք բազում աշխատութեամբ մեզ և ամուսնոց մերոց... 1263. չժբ.

Հողոցիմ. Նշխ. Սիւն. 174.

Ի Թվ. հ. չժբ. ի բարեպաշտ իշխանութեան Պռոշայ ես Մխիթար ու Արեւիկ, որդի Խոյդանայ, հիմնարկեցաք զեկեղեցիս եւ զժամատունս, շինեցաք զեկեղեցիս և կանգնեցաք խաչս բազում աշխատութեամբ մեզ և ամուսնաց։—Մխիթար. Շնորհոր աղբար քարգործ յիշեցէք։ a.

1263b. չժբ. Ի Թուին Հ. չժբ. ի բարեպաշտ իշխանութեան Պռոշյ (ի Ձեռն) Մխիթարայ, որդւոյ[1] Խոյդանայ, կանգնեցաւ խաչս եւ մատուռս. ի գիւղս եկեղեցի չկար շինած, զեկեղեցին այլ մեք շինեցաք հալալ արդեամբք բազում աշխատութեամբ (ի բարեխաւսութիւն) մեզ և ամուսնոյն մերոյ. որք կարդայք. յաղաւթս յիշեցէք զորդին Խոյդանայ[2] Մխիթար. Շնորհաւոր ախպար քարգործ [Ձաւ. 1. Կորդի. 2. Մխիթարայ]։

c. Թվին Հ. չժբ. ի բարեպաշտ իշխանութեան Պռոշյ ես Մխիթարս ու Արեւ, որդի Խոյդանայ[1], հիմնեցաք զեկեղեցիս եւ զժամատունս, շինեցաք եւ կանգնեցաք... [Ձաւ. 1. Ես Մխիթարսաւար և Կորդի Խոյտանայ].

Հողոցիմ. Գաւ. Է. 204 և 255. Ալիշ. Այրր. 174 և 175.

d. ՉԺԲ. Իլղանին. շնորհիւն աստուծոյ մեք տաղմաճիքս վասն յերկար կենդանութեան եւ վասն պատրոնաց մերոց Սահիպ դիւանին եւ Սահմադին և Քարիմադինին բարձաք ի յԱնո իրիցանուս զբաժն, զոր ի սկզբանէ ազատ էր, մեք վերստին այլ հաստատեցաք. չունի ոք իշխանութիւն բաժ ուզելու ոչ ինչ ազգ ով իցէ որ կապէլ որ լինի. ով այլ խաւսք առէ կամ աղմանանէք աժի ուզելու, յԺբ հայրապետացն նզոված է. հաստատուն պահողքն աւրհնին յաստուծոյ։ Իսրայէլ գրիչ [ՈԷԼ Գ]։

Անի. Սարգ. 133.

e. Թիւն չժբ... ես Ստեփաննոս քահանայ փակակալ սուրբ ուխտիս Գանձասարայ միաբանեցայ սուրբ Աստուածածնիս առաջնորդութեան հայր Կիրակոսի...

Սանահին. Գաւ. Ա. 35.

f. Թվ. չժբ. Նշանս Թանկին է. աստուած ողորմի նմա. ամէն։

Արատես. Ալիշ. Այրր. 144.

1264. չժգ. Թուին չժգ. ...ես Խաչատուր շինեցի զժամատունս առաջնորդութեամբ տէր Սիմէոնի, աղաչեմ զձեզ յիշեցէք զիս ի Քրիստոս։

Եղիշէ առաք. վանք.

Ղանլ. 612 (Է. 379). Գաւ. Ա. 176. Ալըց. 285.

1264a. ...Ես Աղբուղայ, որդի Իւանէի, որդւոյն մեծին Շահանշահի, չժգ.
ես Աղբուղայ Թողի զՓարպոյ այգեաց շարիաճն... չժգ։

Փարպի. Ղ. Ահ. 397 (է. 76). Ղ. Ալիշ. Այր. 159.

b. ...յաշխարհակալութեանն Այլզանացն ի տէրութեան տեղւոյս Աւագ Սարգսի շինեցաւ հատած մեծ տաճարս աստուծոյ ի կանգնումն խախտեալ եկեղեցւոյս, զոր էր շարժեալ ի հիմանց, ի տէր Յովհաննիսէ ի հալալ ընչից իւրոց... եւ տէր Համազասպ... ի Թուիս չժգ։

Ուշի. Ղ. Ահ. 408 (է. 119). Ղ. Ալիշ. Այր. 181.

c. Թվին չժգ. տէր աստուած ողորմէ Այսախուխին. ամէն։

Արատես. Ղ. Ալիշ. Սիսակ. 144.

1265. ...Ես Սմպատ իշխանս, որդի մեծին Լիպարտին, միաբանեցայ չժդ.
սուրբ ուխտիս Դատաւանացս առաջնորդութեամբ տ. Աթանասի եւ գնեցի զԽռանտաշանց այգին եւ յԸղեգիս իմ գնած Նիթահանքն եւ այլ արդիւնք ըստ կարի եւ զկանանչաւոր գեղն եւ այլ, որ հաստատեցի ամեն խարձույն անչար... Թուին չժդ։

Դատի վանք. Ղ. Ահ. 597 (է. 361). Ղ. Շիր. 205.

a. Ի Թւին չժդ... ես Աբրահամ, Փուչկին որդին, ամուսին իմ Մարզայն եւ Մերուդին Մամքան... տվաք արդիւնս յեկեղեցիս. Սիմէաւն, Շոթուկայ որդին, եւ միաբանքս ետուն...

Սանահին. Ջալ. ա. 37.

b. Թվլ. չժդ. ես Գաւազանս Դվնացի կանգնեցի ս̃բ Նշանս բարեխաւս զատեր իմոյ Նաւռուզին, որ փոխեցաւ ի Քրիստոս։

Օշական. Ղ. Ահ. 398 (է. 81). Ղ. Ալիշ. Այր. 191.

c. ...Ես Պետերին[1] եւ կենակից իմ Աւագտիկին կանգնեցաք զխաչս բարեխաւս մեզ եւ յիշատակ հոգոց մերոց... եւ հայրենիք այգիս զաւակաց մերոց Ցաւղաալանին[2] և այլ տղոցն եւ սահմանեցաք զտեղիս հանգստարան մեզ եւ խաչս գերեզմանաց մերոց պա-

հապան. գրողս զՄխիթարիչս յիշէք. ի Թւ. ՉԺԴ։ [Ալիշ. 1. Պետեւին. 2. Տղա Ասլանին]։

Քանաքեռ. Ղափ. 433 (Է. 159). Ալիշ. Այր. 297.

1265d. ՉԺԴ. ...հրամանաւ տ՟ն Յոհաննէսի... ես Շահանս միաբանեցայ ս՟բ ուխտիս Խադի, տվի զԾառատակաց այգետեղն եւ այլ ընծայ ի սոյն. միաբանաց ողորմութեամբ առաջնորդ տէր Ռուբէնի եւ ամենայն միաբանիքս... Թւ. ՉԺԴ։

Խաթրայ վանք. Գաւ. Է. 231.

e. ...Հասանայ եւ Մամախաթունին Թոռն Գ. հետ ի ղանն գնացի յամի... իմ ազգէն Թափեցի դ... ատաստանաւ զհարկանին մեր... Խերխան, Մարծպան, Մամիկոն կամեցաք նորոգել զմեր գերեզմանատունս. եւ Իրիվան... եցի զս՟բ Ստեփաննոս եւ նորոգեցի զայլ եկեղեցիքս եւ զարդարեցի Մխիթար եղբաւր իմոյ... Թ. ես Մարտիրոս. ես Սեադա տվի զԳրիգորանանց, զՄոընդանանց, զԳելմալդանց ի ս՟բ եկեղեցիս... ա̄. Հասանա զատկին, ա̄. Մամախաթունին վարդավառին, ա̄. Ռուզու... բ̄. Խերոխանին յայտնութեան.. որ հակառակի կամ զրկել ջանա զայս տեղիս ի ս՟բ Գէորգայ, ոստին նորա աստուած եղիցի ...գրեցաւ ի Թվ. հայոց ՉԺԴ։

Կոշիկանապատ. Այր. 168.

f. Ի Թվիս ՉԺԴ. ես Գրիգորիկ բազում աշխատութեամբ ետի զառ ց սա տնկեցի զԲուխթելռաց կեսս իգիս վայելուչ այ իշխանութեան ածասէր պարոնացն Սմպատայ եւ հարազատին իւրոյ Տարսայիճին։ Ես Տարսայիճս գիր տվի հայրենեացս... Թէ ոք ի հայոց... ի տաճկաց խլեսցէ...

Հալիձոր. Լու. Ալիշ. Հնխ. IV, 41.

1266. ՉԺԵ. Թուին ՉԺԵ. ...ես Ջալալ Դաւլաս, որդի Վախտանգայ կողմանցն Արցախայ, եւ ամուսին իմ Մամքան, Թոռն Բաղուց Թագաւորին եւ հարազատ որդին իմ Աթաբակն, յետ կատարման եկեղեցոյս հիմնարկեցաք ժամատունս եւ բազում աշխատութեամբ աւարտեցաւ. զոր եւ հայցեմ անմոռաց յիշել յաղաւթս ձեր.

փոքր ընծայ տուի զՄառգեղն իւր չարեքտարովն, զձռանց իւր սահմանովն։ Դարձեալ ես Աթաբակս ընծայեցի յաւժարութեամբ ոսկետուփ աւետարան եւ պատուական սուրբ Նշան զՔրիստափորն եւ զմեր հայրենի հարաւակուռն, զԲլրին իւր սահմանովն եւ սահմանեցին զԽաչի ուխտարիքս… [Շահխ. չծե].

Գանձասար. Ղ. ահ. 605 (Է. 372). Լ. րց. 174.

…*Ես Պարա…գի իմ ճաշնա եւ մայր իմ եւ քվերք իմ Մաթութս, Նասխաթունս ծախեցաք մեր սրտայաւժարութեամբ զմեր հայրենիք այգիս Պետեւանին[1] Գռ. բճ. սպ. անպակաս առաք. աստուած շնորհաւոր առնէ հալալ հայրենիք յորդեցէ յորդիք. ոչ ումդաւի չկա՝ ոչ մերոց, ոչ աւտարաց. ով դաւի անէ, յՅըից նզոված տուգանք տայ ծ. դեկ. Թվիս չժե[2]. վկա աստուած եւ Աղուչափն[3], կուլալն[4], Տիրերն, Վահրամ, ՄանԹն[5], Դաւիթ, Առաքելն, Կարապետն, Ստեփաննոս, Մխիթար վդ., Խոցադեղ դեղ[6], Յակոբ, Աշրափն[7], Խաչենեցի Վահրամ, գըդ, Սնպատ, Բարսեղ երէց, Ամիրդատն[8] ԲՃՆեցի և Մխիթարիչ երէց, որ զգիրս գրեցի դահիակն Ֆի. Ֆ. ի պարտն եւ ծ. պ. Շահնաին եւ Մեղունաին։ [Ալիշ. 1. Պետեւաին. 2. չծե. 3. Աղուչամին. 4. Կուլան. 5. ԱնԹն. 6. չիք. 7. Աշրաֆն. 8. Ամիրդարն]։* 1266a. չժե.

Քանաքեռ. Ղ. ահ. 433 (Է. 159). Լ. Ժէշ. Լ. յր. 298.

ՉԺԵ. …*ես Մամուկսթի, դուստր Վարհմա, ետու ի սուրբ Յովաննէս ի մեր տապանատունս զէղանց մարգ ի Բովաչորու կարմնջէն ի Վաղավերու ճամբահն յԱնու հողէն ի Վաղաւիրուն ք. աւերկովն. որ ի տարին դ. աւր պատարագել զՔրիստոս, ա. ինձ, ա. կուրապաղտին, ա. Ասիրոցին, ա. Արտամշին, ա. Վարհամծին, ա. Գոհարխաթունին. կատարիչք գրիս աւրհնին ի Քրիստոսէ. Սիմէոն գրիչ։* b.

Հոռոմոս. Սարգ. 157.

ՉԺԵ. …*ես Ալէքս, որդի Ղազարա, եւ ամուսին իմ Մլըքսթի միաբանեցաք սուրբ Յովանէսի. եւ գնեցի կուղպակ ի ծռագուկակին եւ ետու ընծա ի սուրբ ուխտս. եւ սպասաւորքս փոխարէն հատու-* c.

ցին յամէն ամի ժն. աւր պատարագ, ն. աւր ինձ Ալէքսիս, ն. աւր իմ կենակցին Մլըքսթէն, դ. Աւետիս իրիցս, ա. Ղազարա, իմ հաւր, ա. Վարդէտիկնա. հետ այսօ... յիշատակ իմ որդին... պա-րանն, յոյս ունիմ ի Քրիստոս, որ... գըրեալ... կատարիչք գրոյս աւրհնին ի Քրիստոսէ։

Հոռոմոս. Սարգ. 157.

1266d. չժե. ՉԺԵ... ես Խաւռաս, որդի Սասնային, ետու ի մեր սեփա-կան սուրբ ուխտն Բգներ ի ս̃բ Ա̃ծածին զմեր գանձագին զՋրձորիկ վանքն իւր սահմանաւքն Ջաղացովն եւ պահիզա[ւ]ն... եւ զաղէ աղբերն զպահէզն, որ իմ պապն գնեալ էր եւ ինձ տուեալ... եւ հայր Աբրահամ... հատուցին... Խորայէլ դրէ։

Բագնայր. Սարգ. 189.

e. Ես Սարգիս երէց, որդի Պետրոսի, Փարպեցի, ետու զիմ գանձագին այգին ի վանս Հոռոմոսին յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց. սպասաւորք սրբոցս կատարեն յամենայն ամի զտաւն ս̃բ Սարգսին... բ. ժամ, ա. ինձ եւ ա. կենակցին իմոյ Քեամէին. ի Թուիս չԺե... ես Ալէքսանս, որդի Ղազարի, միաբանեցայ։

Հոռոմոս. Ն. Մն. 37.

f. Ս̃բ Նշանս Հասան(այ) է... Թվին չժե։

Արատես. Նշխ. Սիւն. 145.

1267. չժզ. Թուին չժզ. ...ես Մխիթարս, աշակերտ ս̃բ Աստուածածնիս, ետու կազմել զպահարանս բ ս̃բ Նշանաց. հայր Կիրակոս...

Սանահին. Գաւ. ա. 34.

a. ...ես Մամքան, ամուսին արիականին Հասանայ, եւ որդիս մեր տէր Գրիգոր... տուաք ի ս̃բ ուխտս զԾովատեղն, զճաճռուանց, զՋօլպէկանց։ Ես Գրիգոր տուի զԾագունանց հողերն զմեր բաժին իւր չորեցամն որդին իմ ի տէր Սարգիս. ...չժզ։

Խութայ վանք. Ղ. աշխ. 597 (է. 360).

b. Թվին չժզ... այս իմ գիր է պարոն Աղպուղայիս, Թոռն մեծին Շահանշահի, որդի Իւանէի, որ կամ եղեւ ինձ յաստուծոյ եւ Թողի

զիմ հայրենիք զեղխս զԹալնայ զինոյ խալէն վասն արեւշատութեան ամիր սպասալար Շահանշահի եղբաւր իմոյ եւ ինձ Աղպուղայիս եւ Սիթի խաթունիս եւ զաւակաց մերոց եւ վասն մեր պատրոն նախնեացն յիշատակութեան...

Թալին. Ղուկ. 380 (Է. 58). Մ. Մէջ. Մ. Մտ. 141.

Ի Թուին չժզ. ...ես Վարդան տփխիսեցի եւ ամուսինն իմ Սինա... տուաք ընծայ մի Նշանիս ըստ մերում կարեաց. եւ տէր Յովհաննէս կամակցութեամբ եղբարցս սահմանեցին մեզ պատարագ ի տաւնի Պետրոսի եւ Աբիսողոմայ զամենայն եկեղեցիքս... 1267c. չժզ.

Հաղբատ. Լ. պղն. 29.

Ի Թուին չժզ. ...ես Մխիթար քահանայ, որդի Աւշնին, սնուցած տէր Յովանի. ետու զարդիւնս ի շինութիւն սրահայարկ դրան կաթուղիկէիս. եւ մեք տէր Յովանէս կամակցութեամբ եղբարցս սահմանեցաք Բ. պատարագ Բախտուրին ի տաւնի Պարապետւի... d.

Հաղբատ. Լ. պղն. 41.

ԶԳրիգորէս եւ զմայր եւ զամուսին իւր յաղաւթս յիշեցէք. Թիւ չժէ։ 1268. չժէ.

Վաղահաս գիւղ. Մ. րջ. 192.

Ի Թվ. չժէ... ես տէր Թումաս կանգնեցի զսուրբ Նշանս վասն յերկար կենաց պարոն Սադունին եւ զաւակաց իւրոց։ a.

Աշտարակ. Ղուկ. 401 (Է. 89).

Թուին չժէ... ես Մամախաթուն և պատրոնն իմ Ճար միաբանեցաք մի ուխտիս Գանձասարայ եւ տուքա տուին... պատարագ պատրոն Ումիկին... b.

Գանձասար. Գ. աւ. տ. 191.

ՉԺԸ Թուին. ես Դեղ կանգնեցի զխաչս յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ բարեխաւսութիւն ապագայիս իւր։ 1269. չժը.

Նորավանք. Գ. աւ. Է. 178. Մ. Մէջ. Սիւն. 200.

1269a. ՉԺԸ. *ՉԺԸ ...ես Թաիկ Թագոհի, դուստր Շարապշահին, ետու ի Հոռոմոսի վանքս զԱբէլի ակն, որ ի Դվնա դռանն, զոր իմ որդին Հազրպէկն ի Գարեգոյնէն գրաւկնեց : Է : Ճ : սպիտակ : Ը : Ճ : սպ : ի վերա խարճ արար որ եղաւ : Ո : Հ : սպ : եւ սպասաւորք ս̃բ ուխտիս հայր Յուսէփ Սիմէոն փակակալ եւ այլ միաբանքս փոխարէն հատուցին : Բ : աւր պատարագ զՀոգւոյն գալուստն, : Ա : Թաիկանն, : Ա : Հազրպէկին. կատարիչք գրիս աւրհնին ի Քրիստոսէ. եւ որ խափանեն, դատին ի Քրիստոսէ :*

Հոռոմոս. Սարգ. 158.

b. *...Ես Մայինանա տուի զմեր հայրենիքն պարոնացն ողորմութեամբ՝ Էաչոյ Մարիամ խաթունին ս̃բ Ստեփաննոսի եւ ս̃բ Նշանիս Մխիթարայ հոգոյն. միաբանքս սահմենեցին Գ. ժամ Տեառնընդառաջին, Բ. Մխիթարայ. մէկն ինձ. ի թվիս ՉԺԸ։*

Թանահատի վանք. Գաւ. Է. 208.

1270. ՉԺԹ. *Ի թվին ՉԺԹ. ի տէրութեան փառաւոր իշխանին Սմբատայ եւ հարազատի իւրոյ Տարսայիճին ես Նուաստ աբեղայ Հայրապետ անուն, սպասաւոր բանի, կրկին շինեցի զվանս եւ նորոգեցի զեկեղեցիս, շինեցի զգաւիթս եւ զայլ ինչ որ... զկոջոց այգին յԱստին եւ զԹեղուտն... Մծռականորում... գնեցի եւ տվի ՚ի ս̃բ Սիոնս... հաստատեցաք զսուրբ Գրիգորի շաբաթն եւ կիւրակէն ինձ յիշատակ կրկին...*

Արատեսի վանք. Ալիշ. Սիս. 142.

a. *Թվ. ՉԺԹ... ի կաթուղիկոսութեան տէր Ըստեփաննոսի եւ յեպիսկոպոսութեան հայր տէր Ներսէսի աստուծով մեր եղբարցս... ուց այդ եղայ Վարդս... այար կաթ... րամիկս... յորդեացս... ...ծնողաց մերոց... ազգականաց ...բար...*

Բուի Էղցէ. Ալիշ. 126.

1271. ՉԻ. *Ի թվին ՉԻ ...ես Ուքան Քարիմատինս եւ եղբայր իմ Պապքան Վախրատինս, որդիք Սարգսի, Թոռն... շինեցաք ի կորդոյ եւ զարդարեցաք սպասիւք եւ գրենաւք եւ ընծայեցաք եկեղեցւոյս զմեր գանձագին հայրենիքն զԽանապին դանկն, որ մի-*

Ջաւրէն էր Շահապին, զվերեւն եւ զներքեւն եւ զհարաւ կողմանն կուղպականովն եւ այգի մի ի Բագրան, զԱյգեհարն եւ զԱքսուին (°) կապն եւ զԽաչիխուտյ դ. դանկն եւ զՋաղացսն։ Հայր Սարգիս եւ այլ եղբարքս փոխարէն հատուցին յամենայն շաբաթն աւր դ. խորանն մեր հաւրն Սարգսի... եւ դ. աւր Սարգիս որքաւունին... Մխիթար գրիչ։

Կարմիր վանք. Ալիշ. Այր. 170.

...Ես Կուկորս տամ այս զկուարտին հողն տուաք ի մը ուխտս 1271a.
վարդապետք եւ միաբանք զսուրբ Սարգսին բ. պատարագ սահ- չի.
մանեցին ա. Խերխանին, ա. զԹեջի... Թվին չի։

Հիրհեր. Ջալ. Է. 140.

...ես Սասնայս Հանդաբերդցի եկի... ի մը ուխտս Գանձա- b.
սարայ իշխանութեամբ Աթաբակին զիմ հոգոյ արդիւնքն ի կաթուղիկէս տուի. միաբանքս տուին զՄառազարդն... ինձ պատարագ, բ. ժամ իմ կենակցին Մահանայ [1]... չի Թիւ (Արց. 1. կողակից Մարհանին)։

Գանձասար. Ջալ. ա. 189. Ալշ. 178.

...ես Յովհաննէս... առաջնորդ մը ուխտիս Հաղբատայ, ...միա- c.
բանեցայ յԱստուածածինս եւ ետու կազմել զպահարան աւագ մը Նշանիս... հաստատեցին... պատարագել... իմ հաւր Վաչէի եւ մաւրն Սասնայի ...ի Թուին չի։

Սանահին. Ջալ. ա. 20.

Թուին էճի ...ես Յովհաննէս, որդի Իւանէի, առաջնորդ մը d.
ուխտիս Գանձասարայ, հրամանաւ տեառն Խաչենու Աթաբէկին և իմ հալալ արդեանց գնեցի զՎարդանաթաղս՝ մին չորից եզն (sic) եւ այլ ընծէք տուի ի մը կաթուղիկէս... [Արց. զՎարդանայ Թաղս մին չորից եւ զնա եւ այլ ընծէք].

Գանձասար. Շահ. 605 (Է. 376). Ալշ. 177.

...ես Հայրապետ միաբանեցայ մը ուխտիս եւ ետու հարիւր... e.
զինն. սոքա շնորհեցին Ի աւր. ա ժամ ինձ Գորգ ...Թվ. չի։

Արզաքան [մը Աստուածածին Նեղուսի] Շահ. 481 (Է. 177).

1271 f. ՉԻ. Թվին չի... ես Հայրապետ... ւա... եղբայր Փա կանգնեցաք զխաչս յիշատակ հաւր մերոյ Խորենայ, մաւր մերոյ Շաղակկոյ ու եղբաւր մերոյ Խայոմթենշայ...

Փառխոսի վանք. Այր. 307.

g. ...ես Սարկաւագ երէց, որդի Մկրտչին, եկի ի Նորավանս ...Նշանխս առաջի իմ սրտի յաւժարութեամբ զիմ գնած հայրենիքն... զխաչ... րդենց իգին եւ զիմ հովատունս իւր ամենայն... եւ Խոտափատուն (՞) ...յԸղեգնաձոր իմ գնած եկեղեցոյս տվի. ու ի տարին Է. ժամ տան... Թվ. չի։

Նորավանք. Ալիշ. Սիս. 190.

h. ...ես Աշոտ, որդի Ամիր Հասանայ... ած իշխանէն Պռաւշա եւ մայրն իմ Աճիբնի միաբանեցաք ո՞ք ուխտիս եւ տվաք... հողն ի Խաչենագետի զլ... ո՞ք կաթուղիկէս տէր Աթանաս... Թվ. չի։

Դադիվանք. Այր. 205.

i. Որոտ, ծառայ աստուծոյ, Գրիգոր եւ Լորիկ կանգնեցաք զխաչս հաւր իմ Հայրապետի, մաւր իմ Մարթայի... ի Թվ. չի։

Լոր. Լու. Աւգ. հնգ. III, 162.

1272. ՉԻԱ. Թուիս մերոյ չիա ...ես Վիրապշահ միաբանեցայ ո՞քոյ Նշանիս յառաջնորդութեան տեառն Աթանասի եւ տվի իմ հալալ արդեանց իմոց. եւ ետուն ինձ Դ. աւր ժամ ի տաւնի Ատոմեանց...

Կեչառուաց վանք. Շահխ. 490 (Է. 193).

a. ...ես Տարսայիճս իշխանաց իշխան, որդի մեծի Լիպարտին, եւ ամուսին իմ Մինայ խաթուն, դուստր մեծին Ջալալ Դաւլին, կողմնակալ յայսմ նահանգի, զոր ետ մեզ աստուած ի Բարկուշատայ մինչ ի դաշտն Դվնայ, շինեցաք Աստուածածինս ի հալալ արդեանց մերոց... տուաք ի պէտս սպասաւորաց Սունակայ տափին հողն, Նահատակի հողն եւ Ներքի Ծաղկոցն ի Շնհեր ի Տաթեւայ լուսադին... Թուին չիա։

Ըղերձու Կարմիր Աստուածածին. Շահխ. 599 (Է. 364).

Սուրբ Նշան աստուած բանին 1272b.
Եւ ծրարող քաւից գանձին չեա.
Յաւհեղ աւուրն աներեկին
լեր բարեխաւս Մենկանս եւ Գեշիս եւ Մամուզիս.
ի Թու. չիա. ամէն. յիշեցէք ի Քրիստոս։

Զվախճանեալս ի տիս տղաութեան Մենիկ աղախին Քրիստոսի եւ ա...եսին քահանայի յիշեցէք ի Քրիստոս։
Շիրակաւան. Ալիշ. Շիր. 10.

…յիշխանութեան պարոն Սադունին եւ ի տէրութեան տէր Յովհաննիսի ես Յովհաննէս քահանայ եւ եղբարք իմ Յունան, Դաւիթ եւ Մխիթար կանգնեցաք զսուրբ խաչս եւ զկամուրջս ի հիմանց… ի Թուին հայոց չիբ։ 1273. չիբ.
Հաղբատ. Սիսն. 102.

Շնորհաւք մբ Երրորդութեան եւ ողորմութեամբ մբ Նշանիս ես տէր Յովհաննէս նուաստ ծառայս ծառայից աստուծոյ շինեցի զգաւիթս, զգրատունս եւ զսրահս նորին. ածի զպաղատն, զլիճն եւ ետու կազմել զմեծածախ պահարանն Բրդաձորոյ մբ Նշանին. գնեցի զգիւղն Բաւլայ եւ ընծայեցի մբ Նշանիս. կանգնեցի զխաչս վասն արեւշատութեան աթաբէգ ամիր սպասալար պարոն Սաթունին եւ զաւակաց իւրոց եւ յիշատակ անանց ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ եղբարց եւ հոգեւոր որդւոյ իմոյ Սարգիս վարդապետին եւ ամենայն արդիւնաւորաց։ Եւ սահմանեցի Ծառազարդարին երիցարարացն երկու սպիտակ յերէցն տալ. եւ միաբանքն ետուն մեզ Զատկի ճրագալոյցն զամէն եկեղեցիս պատարագել Դաւթի եւ զկնի ելից մերոց մեզ եւ Դաւթի. Թ. չիբ։ a.
Հաղբատ. Գալ. ա. 70. Սիսն. 44.

Ի Թուին չիբ. յիշխանաթեան եւ ի տէրութեան մբ ուխտիս աթաբէգ ամիր սպասալար պարոն Սաթունին ես տէր Յովհաննէս կանգնեցի զխաչս Ամենափրկիչ աւգնական պարոն Սաթունին եւ յիշատակ հոգւոյ իմոյ։ b.

Հաղբատ. Գալ. ա. 71. Սիսն. 43.

1273 c. Սմբատ արքային է տապանս. յիշեցէք. Թ. ՇԻԲ[1] (Ջալ. 1. Թ.
ՇԻԹ).
Նորավանք. Գշու. Է. 178. Աղաւնի 1860. 83. Ալիշ. Սիս. 192.

d. Թուակ. ՇԻԲ... ես պարոն Սահմադինս ազատեցի զսուրբ ուխ-
տին Արջվա[ռ]ոյ այգիքն Մրենո եւ Աւշակնո ի խալալ եւ
յերրորդ հարկէ, որ բնական ազատ էր...
Մրեն. Սարգ. 198. Ալիշ. Շիր. 139.

e. Թվ. ՇԻԲ. ...ես Բլ Հասան հեքիմ, որդի Զաքարիայի հեք-
մին, ապաւինեցա 'ի ս̃բ Յովաննէս, եւ ընծա յԱպրնուց ձորին
Սաղնդելէր իմ հայրենի՞ս, շինեցի դ. դանկն ջաղաց, եւ ս̃բ
յուխտս, փոխարէն հատուցին ե. աւր պատարագ ի տաւնի Զաքա-
րիայի, բ. Զաքարի, ա. Շուշկան, ա. Ջալալին, ա. իմ պապին Բլ
Հասնա. յետ ելից ինձ առնեն։
Հոռոմոս. Սարգ. 150.

1274. ՇԻԳ. Սուրբ Սարգիս. Քրիստոս, որդի Դաւթի, աւգնէ վանս (sic)
Հասանայ անարժան ծառայիս յաւուրն ատենի. ամէն. Թվ. ՇԻԳ։
Սուրբ Սարգիս. Ալիշ. Այր. 405.

a. Թվ. ՇԻԳ. ես Արեւիկ կանգնեցի զսուրբ խաչս վասն հոգւոյ
Խնկիկին։
Նորս. Ալիշ. Սիս. 485.

b. Աստուած շնորհաւոր առնէ (զ)դարբաս պարոն Տարսայիճի
եւ ամուսնոյն իւրոյ Մինայ խաթունին ի Թվին հայոց ՇԻԳ [Ջալ.
ՇԽԳ]։
Եղեգիք. Գշու. Է. 154. Ալիշ. Սիս. 151.

c. Այս գիր յիշատակի և արձան անջնջելի է իմ Տարսայիճիս,
իշխանաց իշխանի, որդւոյ մեծին Լիպարտի, եղբաւր Սմբատայ,
մեծ իշխանի, կողմնակալին յայսմ Նահանգի, որ իշխեցող էի այսմ
գաւառաց ի դրանէն Բարկուշատայ մինչեւ ցսահմանն Բջնւոյ.
միաբանեցայ Տաթեւու ս̃բ Առաքելոցս եւ տուի... գիւղս վեց[1].
զոր լուեալ էաք ի հին ժամանակաց ժառանգութիւն լեալ սմին,

զՇնհէր իւր սահմանովն լերամբ եւ դաշտիւ, զԽոտն աւան սահմանաւք. իւրովք, լերամբ և դաշտիւ, եւ ի Խոտագետ և ի Խոտ զմեր ձեռնատունկ այգին եւ զՑուր իւր սահմանովն... եւ զՀարժիս իւր սահմանովն... եւ ի Բորտի զՔէթիվանս իւրովք սահմանովք... եւ եպիսկոպոսք տեղւոյս տէր Հայրապետ եւ տէր Սողոմոն հաստատեցին... ի Թուիս չիգ յամսեանն նոյեմբերի ժգ. եւ են վկայք այսմ վճռիս տէր Սարգիս արքեպիսկոպոսն Նորավանից եւ Սարգիս եպիսկոպոսն փակակալ ս̃բ եկեղեցւոյս եւ յիմ ազատաց Հասան, կարապետայ[2] որդի, Որոտ, Շահլորայ Թոռն, Միրա Նուէրայ որդին[3]... [Շահխ. 1. չորս, Օրպ. և Ալիշ. 2. կարապետի, Ալիշ. 3. Որոտշահ, Լորայ Թոռն, Միրան, Նուէրեայ որդի]։

Տաթև. Ստ. Օրբ. 305. Շահխ. 595 (Է. 354). Ալիշ. Սիւն. 232.

...ես Սոսթանէս եւ ամուսինն իմ Խաթուն տվաք զմեր դրա- 1274d.
մագին այգին, որ Ջեռնատանին ի գրատունս. հայր Կիրակոս եւ չիգ.
միաբանքս... Թիւն չիգ։

Սանահին. Գաւ. ա̃. 34.

ՉիԳ. ...ես Ուքան Քարիմատին... եւ Պապքան Վարխատինս, e.
որդի Սարգսի, Թոռն... յն եւ ամուսին իմ Դապտախաթունս Սարգ... ին գնեցաք Հոռոմի վանացս կէսն ի սահման ովլէ... նեն ի մեր հալալ ընչից եւ տվաք նվերք ի սուրբ Յովանէս... այգին ի Թալին բոլոր ազատ յամենայն հարկէ եւ շինական մի... աղ... բ̃. սկի արծաթի եւ ի Խանապարին ներքի դեհն։ բ̃։ հուճրա եւ սպաս... ...տուցին մեզ զՀոգւոյն գալստեան ժամն յամենայն եկեղեց...

Հոռոմոս. Սարգ. 162.

Ի Թո. չիգ. ես Շիրազարս եւ ամուսին իմ Աղչայս եւ Սթա- f.
յիկս որդաւք մերաւք միաբանեցաք սրբոցս եւ տվաք զմեր հոգո բաժին մռ. սպ. է̃ ոչխ. ա̃. կանթեղ[illegible]ա̃. Նափորտ եւ մեզ խոստացան ի յամին ե̃. ս̃բ պատարագ...

Տեղեր. Մխ. Վ. Հնւթ. Հյք. II. 9.

1275. չիդ. …իշխանութեամբն Ամիր Հասանին ես Մատթէոս վարդապետս կանգնեցի զնշանս ինձ եւ Պետրոսի եւ ծնողաց իմոց… Թվին չիդ։

Մարտիրոս գ. Գաւ. Է. 201. Նալէշ. Սեւ. 176.

a. …ես Տարսայիճ իշխանաց իշխան շինեցի զգամբարանս յաղագս եղբաւր իմոյ Սմբատայ արքային. վասն որոյ աղաչեմ յիշել. Թուին չիդ։ [Ջալ. չխդ]։

Տէր աստուած Յիսուս Քրիստոս աւգնէ Տարսայիճին։
Նորավանք. Գաւ. Է. 171. Նալէշ. Սեւ. 190.

b. …ես Վարդան քահանայս գնեցի զԱտոմի այգին մինչ ի գրատունն յՀՃե. սպիտակի… եւ տվի հիւրատանն յառաջնորդութեան հ. Կիրակոսի. . Թիւն չիդ։

Սանահին. Գաւ. Ա. 34.

1276. չիե. Ի Թվին հայոց չիե։ Ի Թագաւորութեան Աբաղայ խանին ի կաթուղիկոսութեան տեառն Ստեփաննոսի եւ ի պարոնութեան Հասանայ աւգնութեամբ ամուսնոյն Մամքանայ ես անարժան Առաքելս շինեցի զեկեղեցիս ամուսնոյն իմոյ եւ զաւակաց մերոց եւ ծնողաց մերոց։

Սոթ. Գաւ. Է. 112.

a. …ես Վահրամ միաբանեցայ ՙք Քառասնիցս եւ գանձագին արարաք զսուրբ աւետարանն եւ տվաք ի Քառասունքս… Թուին չիե։

Քառասնից լանք. Գաւ. Ա. 118.

b. …հրամանաւ Աթաբակին, տեառն Խաչենու, ես Բարսեղ, որդի Աբաջուր իրիցու, ամուսին իմ Մամաք, միաբանեցայ ՙք ուխտիս եւ իմ հալալ արդեանց գնեցի զՏնկին երկիրն, տուի ի կաթուղիկէս. միաբանքս ետուն դ. ՙք ժամ Աւետեաց Աստուածածնին… Թուին չիե։

Գանձասար. Ղակ. 605 (Է. 376). Նոր. 179.

Թու. չիե. ի փաթշահութեան Ապաղէին յամի տէրութեան 1276 c. չիե.
իւանէի, ի հայրապետութեան տէր Ստեփաննոսի եւ տէր Սու-
քիասեանց ցեղէն տէր Ներսէս հիմնադրի տկար ոգով շինեցի
զեկեղեցիս յիշատակ մեզ եւ մերոց...

Դաստակերտ. Նշյ. 233.

Ի Թվ. չիե. ես Հասան, որդի Վասակայ, կանգնեցի զխաչս d.
եղբաւր իմոյ Ջուրճին Ուքանայ ի փրկութիւն հոգւոյ...

Դահրաւ գ. Նշյ. 156.

Թ. չիզ. ի հայրապետութեան եւ թագաւորութեան հաոց տ̃ն 1277. չիզ.
Յակոբայ եւ Լեւոնի եւ ի պարոնութեան Սահմատինին վերա-
կառուցեալս զայս խորան... զիս Մխ[ի]թար[1] վարդապետս և ույք
աւգնեցին յիշեցէք։

Մրեն. Սարգ. 200.

Թվ. չիզ... ես Առիւծս հոգև... Սարգսի որդիս, եւ կենակից a.
իմ Սէդա շինեցաք... զնշխարատունս... վարպետ Փրերս (sic)
կարնոյ քաղաքացի...

Հոռոմոս. Սարգ. 163.

Թուին չիզ. ...ես Սնղուրս եւ որդիք իմ Թաթէն եւ ամու- b.
սինն իմ Մանքու միաբանեցաք ս̃բ Աստուածածնիս...

Գօշայ վանք. Գալ. ա. 142.

Ես Մանուէլ քահանայս կանգնեցի զխաչս բարեխաւս հարա- c.
զատ եղբաւր իմոյ Խաչատրոյ... Թվ. չիզ։

Վայոց ձոր (Թանատի վանք). Նահ. Սեւ. 124.

Այս է հանգիստ գեղեցիկ ծին, ծաղկածին, ծաղկափթիթ Աննա d.
խաթունին. փոխեցաւ 'ի Քրիստոս չիզ ամի. Մասիկ։

Լոր. Լաւ. Նշգ. հնդ. III, 162.

Ես Փլեցի Սադունս միաբանեցայ եւ ետու արդիւն եկեղե- 1278. չիէ.
ցւոյս... Թիւն չիէ։

Սանահին. Գալ. ա. 33.

1278a. *Թուին չիէ… ես Յաւհաննէս եւ ամուսինն իմ Տիկին միաբանեցաք յԱստուածածինս եւ տուաք զմեր հոգոյ արդիւնս եկեղեցւոյս. Յաւհաննէս եւ միաբանքս…*
չիե.

Մակարայ վանք. Գ. ու. [illegible] 151.

b. *Ես Ամիրշահս տվի զծախս մատրանս յիմ հալալ արդեանց… Թվ. չիէ*

Թանատի վանք. Նշխ. Սիւն. 120.

e. *…ես Տիթվասան ծառայ մբ. Նշանիս, եղբաւրորդի տէր Յովհաննիսի, կացեալ ընդ հովանեաւ մբ Նշանիս զիմ հոգւոյ արդիւնս ի հալալ վաստակոց ընծայեցի ի մբ Նշանս եւ ի միաբանքս Ճ. եզն. ՃԾ. սպիտակ յառաջնորդութեան տէր Յովհաննէսի. եպիսկոպոս եւ միաբանքս սահմանեցին մեզ պատարագ զՅայտնութեան տնաւրինաց աւրն զամենայն եկեղեցիքս մեզ պատարագել. մինչ մեք կենդանի եմք՝ մեր հաւր Գարբանիէլին եւ մաւր Նոցա (sic) Ասային, յետ մեր ելից Բ. պատարագ իմ եղբաւրն Վաչէի եւ Քաւթառայ, Բ. Աղպէր Ադէլին եւ զայլն առնեն Տիթվասանիս եւ ծնողացս… ի Թուիս չիէ։*

Հաղբատ. Նշրն. 31.

1279. *…յիշխանութեան Պռօշոյ եւ որդւոյ նորա Հասանայ կանգնեցաւ Նշանս յիշատակ Քաւթարին… Թվին չիը։*
չիը.

Մարտիրոս գ. Գ. ու. Է. 202. Նշխ. Սիւն. 176.

a. *Ի քահանայապետութեան տէր Ստեփաննոսի գշինող եկեղեցւոյս զտէր Յովհաննէս յիշեցէք ի Քրիստոս. նաեւ զծնողսն եւ զեղբարսն իւր. Թիւ չիը։*

Հոռեկայ վանք (Ուրեկ). Ղահկ. 609 (Է. 378). Նկր. 229.

b. *Թիւն չիը. ես Մխիթար ու Տիրածէր շինեցաք զեկեղեցիս ի հայրապետութեան տէր Ըստեփաննոսի աղուանից կաթուղիկոսի։*

Ապաղայ Ըլչխանին ու Խարայնախին Աւառս լեռով շինեցի զեկեղեցիս։

Սուլուկ գ. Նկր. 270.

Թվ. չիը. ի հայրապետութեան տէր Աթանասի ի պարոնութեան Դուփին, որդոյն Ուհան երէցու, Ուհանէս շինեցաք զսուրբ Սարգիս կենաց բարեխաւս... 1279c. չիը.

Սբ Սարգիս (ի Ծառ). Ալիշ. Այր. 406.

Ի Թուին չիը. ...ի տէրութեանն Հասանայ մեք Վարդան վարդապետ եւ Մխիթարիչ ծառայք Քրիստոսի արարաք արդիւնս բազումս... տուաք եկեղեցւոյս զկոնթեղուտն, որ էր հայրենիք մեր Կարապետիս, շինեցաք հնձանս մեծածախս, արարաք քշոցս արծաթիս պատեալ ոսկւով։ Եւ սպասաւորք սրբոցս տէր Համազասպ եւ այլ եղբարք խոստացան 'ի տարին ժբ. ժամ ի տաւնի Անդրէի առաքելոյն, վեց ինձ վարդապետիս, զ. աւր Մխիթարչին։ Արդ եթէ... d.

Յովհաննավանք. Ղ. Ալիշ. 405 (Է. 102).

...յառաջնորդութեան տէր Յովանիսի ի Թուին հայոց չիը ես Բարսեղ քահանայ կանգնեցի զսուրբ Ջաւրավարքս և շինեցի զխորանս լուսոյ յանուն սրբոց մեծաւ ջանիւ եւ քրտնամուխ անձամբ իմով ի փրկութիւն հոգւոյ իմոյ և յիշատակ մեզ և ծնողաց մերոց եւ սնուցողացն... e.

Հաղբատ. Լուղն. 66.

Թ. հայոց չիը ի բարեպաշտ իշխանութեան Տարսայիճին Շիրինշահի որդի Գրիգոր կանգնեցի խաչս ի... ամուսնոյ իմոյ (եւ) զաւակաց իմոց. աստուած ողորմի Տիկո... f.

Եղեգիք. Ալիշ. Սիւն. 149.

Այս է հանգիստ Մանուչարին. Թվին չիը։ g.
Վայոց ձոր. Ալիշ. Սիւն. 109.

Ի Թուին չիթ. յիշխանութեան տեղւոյս պարոն Սադունին ես Պածած, որդի Լիպարտի, եւ ամուսինն իմ Դուդայ, յազգէ Մամիկոնեանց միաբանեցաք մեր Նշանիս Հաղբատայ և զսբ Գրիգոր Լուսաւորչի, որ վկայաւք ստոյգ նորա ճգոյթն առ մեզ էր նախնեաւք, զայն ի խնդրոյ եպիսկոպոսիս եւ միաբանացս ընծա- 1280. չիթ.

յեցաք ի սուրբ կաթուղիկէս եւ այլ արդիւնս։ Տէր Յովանէս եւ միաբանքս սահմանեցին ի տաւն սուրբ Գրիգորի ծակամտի (մուտն ի Վիրապն) շաբաթ աւրն եւ զշաբաթն եւ զկիւրակէն զամէն եկեղեցեացս պատարագն մեզ առնեն. եւ ետուն մեզ տուն եւ այգի եւ զինչ էլ միաբանից. կատարիչքն աւրհնին յաստուծոյ։

Հաղբատ. Նշխնկ. 40. Չ.աւ. ա. 71.

1280a. չիթ. Չիթ... եսՄասքաս, դուստր Ասղաւին[1] եւ Թոռն Տիգրանայ, ետու զիմ հայրենի բաժինք գեղն զձոխքագոն[2] ի ձ՟ռ Յովհաննէս ի յիշատակ ինձ եւ որդւոյ իմոյ Սարգսի... [Աբ. Մխ. 1. Արասլուին. 2. Բաժինք ի գեղն ձոխքագոմ].

Հոռոմոս. Սարգ. 158. Մ. Մխ. 33.

b. ...ես Նուաստ աղախին Ք՟սի Մամախաթուն, դուստր ինքնակալ իշխանաց իշխանին Ջալալ Դաւլայ Հասանին, տեառն Խաչենու, եւ բարեպաշտ մաւր իմոյ Մամքանին եւ ամուսին մեծ պարոնին Ումեկին, եկի... ի ձ՟ռ ուխտս Գանձասարայ ես եւ որդին իմ Վախտանկ... Թուին չիթ։

Գանձասար. Ղակ. 605 (Է. 373).

c. Խաչս յիշատակ է Սիպղաքոս սարկաւագին եւ ծնողաց իւրոց Պապաին եւ... ետու զՊորխոռն վասն հանգուցելոյն. Թվ. էճիթ ասքանազեան։

Մողնի. Մ.Աէշ. Մ.Այր. 184.

1281. չլ. Ես Հոգեմեղս (Մ.Աէշ. Հոգէդէղս) կանգնեցի զխաչս հաւրն իմոյ Ատէսայ. Թվ. հայոց չլ։

Շնհեր. Չ.աւ. Է. 307. Մ.Աէշ. Սեւն. 259.

a. Յառաջնորդութեան Գրի(գոր) վարդապետին ի շինութեան ձ՟ռ եկեղեցւոյս ես Թագուհի, դուստր Սահակ երեցո, ետու զիմ հայրենի տունն եւ զՔարահանացն այգին ի ձ՟ռ Մարիանէս... ի Թվ. չլ...։

Աշտարակ. Ղակ. 401 (Է. 85).

b. Ի Թվիս չլ ես Սարգիս կրաւնաւոր կանգնեցի զխաչս ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ Դաւթին։

Քարկոփ. Մ.Աէշ. Սեւն. 172.

Ի Թվ. չլ. ...ես Խաչիկ կրաւնաւոր կանգնեցի զխաչս ի բա- 1281 c. չլ.
րեխաւսութիւն ծնողաց իմոց...

Քարկոփ. Ն. Ժէշ. Սեղ. 172.

Ի Թվ. չլ.... ես Տէրունս, որդի Խալըլին, իմ աղբէրացովս d.
կանգնեցի զխէչս յանուն Գրիգորոյ, որ ջուր եւ դառն մահուամբ
ի Քրիստոս փոխեցաւ, որ է պարծանաց եւ զմարդոյ (sic) *եղբայր*
մեր. որք երկրպագէք յաղաւթս յիշեցէք:
Վահրամ յիշեցէք:
Դսեղ. Լ.ու. Ն.ւգ. հնդ. VII և VIII, 349.

Ես Դրիգոր, որդի Վարհամայ, ոչ հնացի (Ն. Ժէշ. Վահրամայ 1282. չլա.
հայրին որ հնացի) պատերազմի, հասայ (Քաջբերունի Հասմ) կան-
գնեցի խաչս. յիշեցէք. Թվին չլա:
Հերհեր. Գ.ու. Է. 139. Ն. Ժէշ. Սեղ. 112.

Այս յարկ տապանի Յովսէփու աստուածախաւս վարդա- a.
պետի. Թվ. չլա. [Քաջբ. ջե].
Արատէս. Գ.ու. Է. 159. Ն.ւէշ. Սեղ. 144.

...ես տէր Ներսէս, Ամրասայ եպիսկոպոս, եկի մեծաւ յուսով b.
ի մբ ուխտս իշխանութեամբ Աթաբակին միաբանեցայ... չլա.
Գանձասար. Ն.էյ. 178.

Կամաւն հզաւրին աստուծոյ այս գիր յիշատակի եւ արձան 1283. չլբ.
անջնջելի մեծաշուք պարոնին Վարհամայ, որդւոյ Վասակայ, Թոռն
մեծին Մագիստրոսի եւ բարեպաշտուհւոյ Սանդղտոյ, ամուսնոյ
իւրոյ, եւ գեղեցիկ պտղոյ նոցա Ուքանայ եւ քաջազաւրին եւ մեծ
սպարապետին Վարհամայ եւ քրիստոսասէր մաւրն իւրոյ Մամքա-
նայ եւ բարետոհմիկ աւրիորդ ամուսնոյն իւրոյ Գոնցային, որ
մեծաջան աշխատութեամբ շինեցին զեկեղեցիս եւ բազում սպա-
սիւք զարդարեցին յաղագս արքայութեան (sic) *իմոց եւ երկա-*
րութեան կենաց ամուսնոյ եւ զարմիցն իւրեանց Ուքանայ, Հա-
սանայ, նուէր ի սբ ուխտս զՔարաթաղին[1] այգին վերին հատովն...
կոռ արտով... եզըն մեծ առյն (sic) *է գնալա ի վերոյ... ընկոյզին*
յԾրիցակալերէն գ. հողոյ շրբարբ (sic) *կողմիքն մինչեւ վանքն,*

եւ մեծապատիւ հատուցաք պարոնացն դ. մաս ...դ. պատարագ Ուքանայ... զատկին, դ. Մամքանայ վարդ(ավառին) կատարեն։ Ով խափանէ դատի յաստուծոյ... մարմնով. Թվ. ՉԼԲ գրեցաւ։ [1. Ջալ. զՔամաթաղին]։

Սբ Սիոն. Գլու. Է. 141. Նշխ. Մեսկ. 114.

1283a. Ի բարեպաշտ իշխանութեան Տարսայիճի ես Աւետիս Մխի-
ՉԼԲ. թարայ որդի Խոցադեղոյ... Թվին ՉԼԲ։

Եղեգիք. Նշխ. Մեսկ. 152.

b. Թուին ՉԼԲ... ես Հասան իշխան, որդի Քրդին, իշխանաց իշխանի, եւ մաւր Խորիշահի յազգէ Մամիկոնեանց, թոռն մեծին Վաչէի, եւ բարեպաշտ ամուսին իմ Արուս խաթուն յազգէ Ուքանանց տարաժամ եւ կէս աւուրց ելաք յաշխարհէ, աւանդեցաք զհոգիս մեր եւ զամէն հայրենիսն եւ զզաւակսն մեր Դաւթի, եղբաւր մեր հարազատի եւ աստուածասիրի... ...տուաք ի սուրբ Կարապետս ես եւ եղբայր իմ Դաւիթ զմեր գանձագին գեղն զՎահրամազեղ եւ զՂամազանցն իւրեանց ամէն հողու ջրով եւ բնորդի մարտկաւք, Կարբի զմեր գնած եւ զմեր ձեռաստունկս այգին եւ զՔարկենց փոսն եւ զՈրդկան (Ջորդկան), որ սեպհական հայրենիք էր եկեղեցւոյս եւ ի չար եւ ի դառն բերմանց ժամանակիս ելեալ էր ի վանացս բազում աշխատութեամբ եւ յոլով ծախիւք դարձուցաք ի սուրբ ուխտս. ընծայեցաք եւ պահարան զարդարեալ ոսկւով եւ արծաթով։ Եւ առաջնորդ սբ ուխտիս տէր Համազասպ եւ եղբարքս սահմանեցին կատարել զյիշատակս մեր մին քառասուն պատարագել զՔրիստոս յանուն մեր ի. Հասանայ, ի. Արուս խաթունին։ Արդ եթէ ոք...

Յոհաննավանք. Ղահ. 405 (Է. 102).

c. ...ես Ճարս, որդի պարոն Ումէկին, թոռն Ճարին աշխարհաւ Մանծկերտացի, աշխարհակալութեան Ղարանուին եւ Թագաւորութեանս վրաց Դեմետրի Բագրատունւոյ իմ հայրն Ումիկ գնեալ էր զԳետիկ ի քառասուն հազար կարմիր տուգանի. ես Ճարս գնեցի զՅովս իւր ամէն սահմանաւքն ի դառն ժամանակի, որ հայրենիքն արժան էր ու ոսկին թանկ, ի դռ. կարմիր տուկատ

տուի Գետկա Աստուածածնին իմ հոգւոյ սանս յիշատակ անջն-ջելի իմ ծնողացն Ումիկին եւ Թագուհւոյն, ինձ և իմ որդեացն, Արղութին և իւր եղբարցն առաջնորդութեամբ Ղասապ վարդապետին եւ միաբանքս սահմանեցին... ՉԼԲ։

Գօշայ վանք. Ղ. Ալշ. 603 (Է. 367).

Ես Մխիթար, որդի Դեղկայ, հրամանաւ իշխանաց իշխանին 1283 d. ՉԼԲ.
Պռոշոյ եւ որդւոյ իւրոյ Հասանայ, շինեցի զգիւղս Մարտիրոս եւ կանգնեցի զխաչս ի դուռն սբ վկայարանիս ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ ամուսնոյն իմոյ Մամիրին եւ որդւոյ իմոյ Խարիբշահին եւ դստերն իմոյ Ռուզուքանին[1]. կազմեցաւ ձեռամբ Շնորհաւորին ի Թվին ՉԼԲ։ (1. Դուզաքանին)։

Մարտիրոս գիւղ. Գ. Ալ. Է. 200.

...ես Պռոշ իշխան, որդի Վասակայ յազգէն Խաղբակայ, գան- e.
ձագին արարի ի տերանց աշխարհիս սբ ուխտս Այրիվանից լերամբն եւ դաշտաւք եւ ամենայն կազմութեամբ, որ կայր ի սմա... Ոսկի եւ արծաթ խաչ եւ պահարանս, սըկիհք եւ բուրվառք եւ քշոցաւք շինեցի զեկեղեցիս և կանգնեցի սբ նշանքս եւ յարմարեցի գերեզմանատուն ինձ եւ ազգի իմոյ յաւիտեան եւ տուի ի սպասաւորութիւն սրբոցս այս հալալ գանձագին գեղն զՈղջաբերդ, զԲերդաղն եւ ժ. ռ. սպ. ԱՅԼ ԵԹէ... ՉԼԲ։

Այրիվանք. Ս. Մխ. 5.

Յաշխարհակալ տէրութեան Ապաղախանին եւ ի հայրապե- 1284 ՉԼԳ.
տութեան տէր Ստեփանոսին եւ ի պարոնութեան Նորադինին եւ Սրաադինին եւ Գուրզադինին[1] ես տէր Յովհաննէս շինեցի զգաւիթս յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց. ՉԼԳ։ [1. Ջալ. Գարպաջինի]։

Հոռեկայ վանք (Ուրեկ). Սիս. 229. Գ. Ալ. Ա. 175.

Ի Թվ. ՉԼԳ. ի հապ. տէր Գրի մեք եւ եղբայր Աբրահամ քահա- a.
նայ անարժան Հայրաձայն եւ այլքս կանկնեցինք զխաչ հաւրեղբաւր մերոյ Հայրապետին կուսակրաւն քահանայի բազմաչարչար

սնուցողի եւ ծնողաց մերոց Հայրուտին եւ Խաթունին եւ քվեր... յաղաւթս յիշ [ի հայրապետութեան տ. Գրիգորի]։
Սուրբ Պօղոս եկ. (Գեօլ գ).

Ղանկ. 550 (Է. 248). Նուէշ. Սեան. 54.

1284b. Յիշխանութեան բարեպաշտ իշխանին Ամիր Հասանայ ես
ՀԼԳ. Արիստակէս, Աթանէս եւ Յովհաննէս կանգնեցաք զխաչս հաւր մերոյ Մխիթարայ... Թվին. ՀԼԳ։
Մարտիրոս գ.

Գրու. Է. 202. Նուէշ. Սեան. 177.

c. ...ես Կուգոր, որդի Ախթամարին, կանգնեցի զխաչս յաղագս մաւր իմոյ Ասփային... ի Թվիս. ՀԼԳ։
Նորավանք.

Նուէշ. Սեան. 201.

d. Ի Թուին. ՀԼԳ. կանգնեցաւ խաչս սուրբ բարեխաւս Վահրամայ, ամուսնոյն իւր Ասփէի եւ զաւակաց իւրոց. ամէն։
Կորդան.

Գրու. Ա. 124. Լուս. Նուգ. հնդ. VII և VIII, 338.

e. Թուակ. ՀԼԳ. այս մեր արձանագիր է պարոն Սէնոպ Սահմատինա Աւետեց որդւոյս եւ կենակից իմ Ուրտուրիտայ որ յառաջ գնեցի զՄրեն յիմ հալալ արդեանց և հաստատեցաք արձանագրով և Թողաք զՄրենոյ տասնակն հացին, որ ի շարիատն... Կիկլիչանայ ամիրութեամբս գրեցաւ։
Մրեն.

Սարգ. 198.

1285. ...ես Կուկոր, որդի մեծ Ախթամարին, կանգնեցի զխաչս
ՀԼԴ. եղբաւր իմոյ Փալկայ, որ կիսաւրեայ փոխեցաւ... Թվ. ՀԼԴ։
Նորավանք.

Նուէշ. Սեան. 201.

a. Ի Թուիս Հ. ՀԼԴ. ի փարշահութեան Արղուն խանին ի Թագաւորութեան Դեմետրէի, պարոնութեան սպասալար Խարկրծեալին, եղբաւրն Իւանէի, որդւոյն մեծին Շահնշահի, ես Մակլի Խուսան աղայիս որդիս եկի Արուճ իմ հաւրս գանձագին գեղս եւ Թողի զհացին շարիատն հաստից...
Արուճ.

Ղանկ. 384 (Է. 61).

Թուին ՉԼԴ. կանկնեցաւ խաչս ի նեղ եւ ի դառն ժամանակս 1285 b. ՀԼԴ.
Թաթարաց ի Թագաւորութեան Դիմետրի, որդւոյ Դաւթի ի հայրապետութեան տ. Յաւհաննէսի, Թոռն Դաւբեանց, եւ Թաւմայ քահանայ եւ եղբայրն իմ Տիրացու կանգնեցաք զխաչս Ամենափրկիչ յիշատակ հաւր մերոյ Գրիգորի քահանային եւ մաւր մերոյ Թիւքանուշային եւ քուերց մերոց տերանց Տիրամաքին եւ Տիրոցին եւ փեսայից մերոց անպատճառ քահանայից Խաչատուրին եւ Մարգարին...

Մարձ. Ջալ. ա. 108. Լալ. Ալշ. հնգ. VII և VIII, 350.

Ի Թուխս ՉԼԴ. յաշխարհակալութեան արքայից արքային Արղութեան (sic) *ի Թագաւորութեան վրաց եւ հայոց Դիմէտրէի եւ Դաւիթ, որդի Դեմէտրէ Թագաւորին, Թողի զԱւանայ զայգեաց շարէտն վասն միամտութեան սոցա... Արդ որք ի մերոց կամ յաւտարաց տէր լինի Աւանայ և զհաստատեալ գիրս մեր խափանել ջանայ և զշարէտ առնու կամ...* c.

Աւան. Շահխ. 435 (Է. 160). Ալշ. Այր. 293.

Թվ. ՉԼԴ... հրամանաւ սբ հայրապետին Ըստեփանոսի եպիսկոպոսութեան տ. Գրիգորի Սոմաճին ես Յովակիմս... ի բարեխաւսութիւն հոգւոյ իմոյ։ d.

Մրցունիս. Ալշ. Սսկ. 267.

Այս է հանգիստ Վաչական Թագաւորին. աստուած ողորմի Հայրապետայ եւ ոյր ծնողացն, որ շինեց զեկեղեցիս առաջնորդութիւն տ. Սիմիոնի. Թիւ. ՉԼԵ։ 1286. ՀԼԵ.

Ջրվշտիկ վանք. Ալշ. Սսկ. 236.

...ղանութիւն Արղունին Թագաւորութիւն Դեմետրի ես Մկրտիչս շինեցի զեկեղեցիս... Թիվ. ՉԼԵ։ a.

Սբ Կիրակի. Ալշ. Սսկ. 347.

...ի հայրապետութեանն Յակոբայ եւ ի քահանայպետութեան գաւառիս տ. Սարգսի եւ ի տէրութեան իշխանաց իշխանին Պռոշոյ եւ որդւոց նորին Պապաքայ եւ Հասանայ ...եւ որդւոյ պարոն b.

Ճաչոյ եւ մաւր Նորին պարոն... ես Մատթէոս վարդապետ կանգնեցի... եւ կատարեցի զեկեղեցիս ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ Պետրոսի եւ ծնողաց մերոց եւ պարոնաց մեր եւ ամենայն հաւատացելոց... Թվին չլե։

Մարտիրոս գ. Գղւ. Է. 201. Ն.Լեհ. Սեպ. 176.

1286 c. ...իշխանութեամբ Ամիր Հասանայ մեք եղբարքս, Աւետիս եւ
ՉԼԵ. Մխիթար, կանգնեցաք զխաչ հաւր մերոյ, Մխիթարայ, եւ ամուսնոյն Վահրամոյ... տիկնոջն... Թվին չլե։

Մարտիրոս գ. Գղւ. Է. 202.

d. Այս յարկ տապանի[1] եւ դիր դամբարան մեծահաւատ կնոջ Արուս խաթունի, դստեր Սադունի[2] եւ ամուսնոյ Տարսայիճ իշխանին, Թվին. չլե։ (Ջալ. 1. տապան, 2. Սասունի).

Տաթև. Գղւ. Է. 301. Ն.Լեհ. Սեպ. 235.

e. ՉԼԵ։ ...ես Մարիամս միաբանեցայ սբ Նշանիս. սբ Գրիգորայ պահարանն զուգեցի. հայր Պանտալէ եւ միաբանքս հաստատեցաք Գրիգորի Ակռականդեցւոյ տաւնին առնեն ժամ զամէն եկեղեցիքս...

...ես Մարկ Լուսիկս... ետու զիմ հոգւոյ պաշարն եւ հայրս Սամուէլ և միաբանքս տուան սբ Կուրղի հինգ շաբաթ աւրն զամէն եկեղեցիքս պատարագել...

...ես պարոն Շահի կին (Շահեկին)... ետու զիմ հոգւոյ պաշարն եւ հայր Պանդալ և միաբանքս հաստատեցաք ի տաւնի Թէոդոսի Թագաւորին զամէն եկեղեցիքս պատարագել զՔս անուն պարուն Շահեկին...

...ես Ասկիս միաբանեցայ Հոռոմայրի սբ Նշանիս և ...տուի հարիւր սպիտակ... ես հայր Սամուէլ եւ այլ միաբանքս հաստատեցաք զեաւթանասնից երկու աւուրք...

...Վահրամ եւ ամուսին իւր Ասփի և ետուն զիւրեանց հոգւոյ պաշարն եւ մեք հայր Սամուէլ և միաբանքս հաստատեցաք զսբ խաչի շաբաթի երկու աւրն ամենայն եկեղեցիք ժամ Վահրամայ կէսն Ասփայ առնեն...

...Ումար եւ ամուսին իմ Հրանոյշ եւ որդիք մեր... տուաք... եւ մեք հայր Սամուէլ և միաբանքս սիրով ընկալաք և հաստատեցինք (sic) սբ̄ Ստեփաննոսի տանին զամէն եկեղեցիքս. որ ի Ք̄ս պատարագեն ժամն Ումարին և կէսն ամուսնոյն իւր...

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 94. 95 և 96.

...ի Թուին եաւթն հարիւր երեսուն և հնգին հրամանաւ պա- 1286 f. չլե.
րոն Սահմադինին ես Ստեփանոս ձեռնաւորս եւ վարհամ Քեթոբարս... Թողաք զՅաւշականու քահանայից զինչ հարկ որ կայր այգւոյ, բամբակի... եւ ժամահարին...

Օշական. Դահկ. 398 (Է. 79).

Թու չլե.... ես Ռուբէն... որդի Դավթի եւ Թոռն Յոհնա g.
ապաւինեցա յա̄ծ և ի մեծափառ ս̄ք կաթողիկոյս զոր խորհեալ էի և կատարեցի. ետու ընծա ի սա զիմ գանձագին ձիթահանքն բոլոր մին ակն իւր ամենայն յաջողութեամբ. որ է մերձ ի... նիցն Տիգրանա. զոր իմ հալալ արդեամբք շինեցի եւ գնեալ էի զինքն ի Թոռներուն. եւ իշխեցող սորա Մարկաւագն... հատուցին ...պատարագ...

Անի. Սարգ. 119. Նշխ. Դէր. 72.

ՉԼԸ ...յիշատակիս եղբաւրն Գրիգոր որ միջաւրեա ի Քրիստոս h.
փոխ... աչվառ ու նասիծ շուրջառ եւ տուն... եւ զծմակին հողն... շինեցի զուլէն զանկակատու...

Հոռոմոս... Սարգ. 162.

Ի Թվականիս հայոց չլէ. յիշխանութեան Պապագին եւ Ամիր 1288. չլէ.
Հասանայ ես Սարգիս եւ որդին իմ Պետրոս շինեցաք զաղբիւրս եւ կանկնեցաք զխաչս։

Մարտիրոս գ. Նշխ. Սեան. 174.

...ես Պապաքս, որդի Պռաւշոյ, եւ ամուսին իմ Ռուզուքան a.
փորեցաք զժամատունս յինքնափոր[1] վէմս յիշատակ հոգոց մերոց եւ զաւակ(աց) մեզ անմահ ի հալալ արդեանց մերոց և եղեւ առաջնորդութեամբ տ̄ն Գրիգորի[2] Թուին չլէ (Մանկ. և Ս. Մխ. 1. յինքնաբուն. 2. Մարգարի).

Այրիվանք. Դահկ. 573. (Է. 287). Մանկ. 27. Ս. Մխ. 42.

1288 b. ՉԼԷ. *Ի Թուին չլէ… յամի Թագաւորութեան… Արղուն ղանին ես պարոն Սահմատինս, որդի պարոն Աւետեացն, Թողի զՅաւշականս զհացի եւ զգարմանի զշարիատն զվերի եւ զներքի զամէն հանդի վասն… արեւշատութեան որդւոց իմոց Ամիրբէկին, Հազարբէկին եւ այլոցն…*

Օշական. Շահխ. 398 (Է. 78). Ալիշ. Այր. 189.

c. *Ի Թուականին չլէ յաջնորդութեան տէր Համազասպայ եւ ի պարոնութեանն Սահմադինին եւ իւր որդւոցն Ամիրբէկին և Հազարբէկին ես Գէշմարդս էի ամիրայ եւ Հաւիկս ձեռնաւոր, Թողաք զսբ Կարապետին այգեացն զՅաւշականս, զՄիրինու զձեռնաւորին զհարկն չինչ որ կայր…*

Օշական. Շահխ. 398 (Է. 79). Ալիշ. Այր. 190.

d. *Թ. հ. չլէ… ես պարոն Սէնոպ Սահմադինս եւ ամուսին իմ Ոստուրտա… Մրենոյ հացին շարիատն Թողէլ էաք և հայմալ Թողաք զէգեց գինոյ եւ խաղողի խալէն…*

Մրեն. Սարգ. 199.

1289. ՉԼԸ. *Թվիս հայոց չլը …ես Գրիգոր, որդի Հասանայ, քաջ եւ յաղԹող զաւրավարին եւ մեծի իշխանին Ականոյ, Հանդաբերդոյ, ՍոԹից, Ծողգահո եւ այլ բազում գաւառաց, կանգնեցի զխաչս ի գեղս, որ կոչի Ծար, սիրելեցելոյն հաւրն իմոյ հայրենիք եւ պարգեւ քաջուԹեան։*

Ծար. Այր. 405.

a. *…ես Որդէկ երէց կողըցի, որդի ԴաւԹի, Թոռն Պառաւ իրիցոյ, միաբանեցա սբ ուխտիս Արջու Առճոյ և ետու ընծայ ի սբ Լուսաւորիչս Գրիգոր զիմ հայրենի այգին, որ ի կողբ է, որ Պառաւենց կոչի, եւ զներքն տունն… եւ փոխարէն հատուցին մեզ հայր Անդրեաս եւ այլ սպասաւորք յամենայն ամի… ի տաւնի Աւետեց Աստուածածնին ը. աւր… իմ մաւրն, Թագոհէ, ա. կենակցի ՄամըսԹէ, բ. ազգաց իմ Յորոսնու, բ. ինձ Որդեկիս…*

Չ։ Լ։ Ը…

Արջոյ Առիճ. Ալիշ. Շիր. 123.

...ես Բերթիկեցի Սեւանոյ որդիս Խաչատուր միաբանեցայ... 1289b. ՉԼԸ.
եւ ետու զիմ այգին, որ ի գեղին առաջին, իւր ընձանատանով. հայր Յովհաննէս... ՉԼԸ։

Սանահին. „Գաւ. ա. 36.

ի Թվիս ՉԼԸ. այս է հանգիստ c.
արքայաշուք կողմնակալին,
հզաւր եւ մեծ գործակալին
եւ քաջապահ մենամարտին
Աթաբակ Տարսայիճին։

Նորավանք. „Գաւ. է. 173. Ճռաքաղ. 1860. 83.

Ջերջանիկ րաբունապետն Հայրապետ Նորոգող այսմ ուխտի 1290. ՉԼԹ.
յիշեցէք. Թվին ՉԼԹ։

Արատես. Նուէշ. Սեւ. 142.

Այս է հանգիստ տէր Աւագին. Թուին ՉԼԹ։ a.

Եղեգիք. Նուէշ. Սեւ. 150.

...Բարաք եւ որդիք իւր... ետուն սուրբ Նշանիս իւրեանց b.
հոգւոյ պաշարն եւ մեք հայր Պանդալ... Թուին ՉԼԹ։

Հոռոմայր. „Գաւ. ա. 96.

ի Թուին ՉԼԹ. ...ես Սարգիս Ճոճկանանց եւ ամուսինն իմ c.
Արզուխաթուն միաբանեցաք սուրբՆշանիս. շինեցաք զզանկակատունն. եւ ետու զիմ հայրենի Ջրաղացն, կողպակն, արտերն... հայր Պանդալ և միաբանքս հաստատեցաք Բարդուղիմէոսի տաւնին...

Հոռոմայր. „Գաւ. ա. 97.

...ես Սերադեղս եւ ամուսինն իմ Մարիամ միաբանեցաք d.
սուրբՆշանիս... ետուն իրեանց հոգւոյ պաշարն. հայր Պանդալ...

Հոռոմայր. „Գաւ. ա. 96.

Ես Սանէս... զխաչս բարեխաւսութիւն ինձ եւ եղբաւր մեր 1291. ՉԽ.
ձեռամբ բարեմիտ պատանի Սմբատայ, որդւոյ մեր. ...Թ. ՉԽ։

Եղեգիք. Նուէշ. Սեւ. 141.

1291a. Զ Տիրատուր եւ զամուսին իւր Խաթուն յիշեցէք. Թվին չխ։
չխ.
Նորավանք. Ն.ւէշ. Սէօն. 199.

b. …ես Ամիրայս, Թոռն Ջուրջին, եկի ի Նորավանս առաջի սբ Նշանիս ու զՑաղթայ այգին, որ ի պարոն Տարսայիճէն գնեցի չորս հազար դրամաւ, եւ. գ. ջորի տվի սբ ուխտիս վասն իմ հոգւոյս եւ իմ մաւրն Գոհար խաթունին. տէր Ստեփաննոս… կարգեցին դ. աւր ժամ. բ. ինձ, բ. իմ մաւրն Հռիփսիմեանց տաւնին… ի Թվին չխ։

Նորավանք. Գ.ու. Է. 179. Ն.ւէշ. Սէօն. 200.

c. Այս է արձանագիր մեծի իշխանիս Աւրբելի, որ գրեցաւ ի վերայ շիրմի իմոյ։ Երկրպագուղք աստուածընկալ սբ Նշանիս խնդրեմք ի ձէնջ մեք ծնաւղքս սորին, Մարտիրոս եւ Վանենիս, վասն քաղցրիկ եւ անուշատես արեգակնանման եւ ծաղկատեսիլ զաւակին մեր Աւրբելին, որ էր աստուածային շնորհաւք լցեալ այնչափ. մինչ զի ի կէս տարւոջ զհայ գիրս եւ ի մի ամւոջ զմուղալին ուսաւ. զտեսաւղսն զամենեսեան զարմացոյց եւ սէրն իւր յորդորէր զամենեսեան ի նոյն գործ իմաստութեան. լինէր սիրելի ամենեցուն, պիտանի պարոնաց եւ շինականաց, աստուածասէր անձն. ապա կիսաւրեայ փոխեցաւ յաշխարհէ դասեալ ընդ նահատակս աստուծոյ, Թողեալ մեզ դառն կսկիծ եւ անմխիթար սուգ յիշատակ տեսաւղաց իւրոց։ Արդ աղաչեմք զձեզ յիշել ողորմեայիւ զորդին մեր զԱւրբէլն եւ զանմխիթար ծնաւղքս ի Քրիստոս։ Այս եղեւ ի Թուականութեանս հայոց չխ. յամսեանն յունիսի ժճին։

Բնունիս. Ն.ւէշ. Սէօն. 216. Լ ու. Ն.ւէ. հնդ. III. 178.

d. Տէր Յովհաննէս արքեպիսկոպոս շինող եկեղեցւոյս Թուին չխ։
Տաթև. Ն.ւէշ. Սէօն. 235.

e. Տէր ողորմեա Թաշտին եւ իւր ծնողաց, որ զխաչս կանգնեաց ի Թվիս հայոց չխ։
Աստուածածնոյ վ. Ն.էջ. 386.

...Ի Թուին չխ մեք երկու եղբարքս Դասապետ վարդապետ 1291f. չխ.
եւ Կարապետ եդաք հիմն, ի վերայ եդաք զանգակատուն եւ եկեղեցի յանուն հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի, սակաւ ընչիւք մերովք եւ քեռոյն մերոյ Իգնատիոսի, արդեամբք բազմաւք վերագրեալ պարոնացն դրաք պարիսպ շուրջ եկեղեցւոյս եւ այլ աշխատութիւնքս ըստ մերում կարի. Սարգիս վարդապետն զհայր վանիցս եւ միաբանքս հաստատեցին զատկին եւ ծրագալուցին պատարագ, որ յեկեղեցին Դասապետ վարդապետին եւ Կարապետին սահմանեցին։ Արդ աղաչեմ զամենայն ժառանգաւորսդ յիշման արժանի արարէք զամենայն աշխատեալսն ի սմա, եւս առաւել Զաքէոսն եւ Գրիգորն։

Գօշայ վանք. Հ. ձեռ. 603 (Է. 368).

Ի ժամանակս տէրութեան Ուլաուն ղանին ես ծառայ ծառայիցն գ.
աստուծոյ տէր Աբրահամ տեսուչ գաւառիս Քաջբերունո տվաւ ինձ տեղիս այս տեառնէ սորին Սահմադին կոչեցել. եւ շինեցի զեկեղեցիքս նախ զսբ Աստուածածինս. իսկ ի Թագաւորութեանս Արղուն ղանին ի հայրապետութեան տեառն Ստեփանոսի (Ստփսի) զսբ Յարութիւնս ի կորդոյ շինեցի եւ զամենայն շինուածս նորոգեցի. արդ աղաչեմ զամենիսեն (sic) յիշեսջիք ի Քրիստոս զպարոն Սահմադին նախնի իւր եւ հարազատաւք եւ ղխոզեւոր (sic) հայրն իմ զՄելէք Ստեփանոս եւ զքեռայրն իմ զԽաչիկն քերբն իմով եւ զաւակաց իւրեանց. զի բազում նպաստ եղեն տեղոյս շինութեան. եւ զծնողսն իմ եւ զեղբարս իմ և զազգատոհմսն իմ յիշեսջիք ի տէր. եւս եւ զաւանդատուքս եկեղեցեացս զպարոն Սահմադինն տանուտէրաւքն Ասպխնկայ. զի սեփական աւանդսն, որ կարգեալ էր յառաջնոցն նախ քան զաւերն ի Խորազմէն, դարձեալ հաստատեցին տեղւոյս՝ ի Մարգէն ծ. բարդի տեղ եւ բ. արտ մին ժե. մոթոյ տեղի եւ միուսն (sic) Ճ. եւ ի Սեւակն ի. բարդ խոտեղի եւ զջուրն Վրհաւնից յամէն ը. շաբաթ զտիւ եւ զգիշեր, եւ ես պարոն Սահմադին զգեղն Մեծոփ իւր մզրայիւքն եւ խարհանիւք եւ քրդագեղերովն, ես Մէլիք Ստեփան տանուտէրաւքն Աղոյի խոտէն ի. բարդի տեղ եւ Լվարերի տանուտերքն ի. բարդի տեղ. ես Խաչիկն զայգին ի Գոդիսն վ. տակ. ես Աւտար-

շախն եւ Մեթարն զիւրեանց այգին ի Գողիսն ՟Բ. տակ. եռ պալոն Փռանգն արտ մին ի քաղաքն Ե մոթոյ տեղ. գնեցի արտ մին ես ոչ հեռի յայն արտէն Ժ. մոթո տեղ եւ տվի եկեղեցեացս. եւ տվին ի քաղաքն տներ եւ ՟Բ. կուղպակ. եւ սոքա են աւանդ եկեղեցեացս. աւանդատուքն յիշեալ եւ աւրհնեալ լիցին ի տեառնէ եւ պակասեցուցանողքն պակասին ի թւոյ արդարոցն. ամէն եղիցի։ Եւ շինեցաւ ս՟բ Յարութիւնս ի թւիս ՉԽ. ի փառս Քրիստոսի։

Արճէշ. Սարգ. 268.

1291 h. ՉԽ. *Ի Թու. ՉԽ. ես Մխիթար, որդի Շերասցի, որդի Ջուսի Միսալուքենց ս՟բ Նշանս եւ ի ս՟բ Ամենափրկիչս եւ բերի զանգականիս եւ շինեցի զանկատունս ի հալալ արդեանց իմոց...*

Անի. Սարգ. 124.

i. *Թու. ՉԽ. ...ես Խուրշիթ, Ուրանշախի որդի... ուխտի ս՟բ Մամասայ ետու զիմ հայրենիքս Մարաք անուամբ...*

Վայոց ձոր. Ն. Աէշ. Սիւն. 163.

j. *...ես Սարգիս Բերթիկեցի միաբանեցայ... եւ ետու զիմ գնված այգին, որ ի Լծուրքէն գնեալ առան Ջաքիմ հէրէձի այգին, որ ի լանջին է. հայր Յովհաննէս... ի տաւնի սրբոյն Կատարինէի... Թիւն ՉԽ։*

Սանահին. Գալ. ա. 37.

1292. ՉԽԱ. *Կամաւ ամենակալին աստուծոյ այս գիր յիշատակի եւ արձան անջնջելի Մինայխաթունիս է, դստեր մեծի արքային Ջալալին եւ ամուսնոյ մեծարգի իշխանի Տարսայիճին եւ իմ որդւոյս Ջալալիս, որ գնեցաք ի մեր հալալ ընչից զՆորբերդին այգին ի վէդի եւ զայլն ի կորդոյ գնեցաք ի հայրենատիրացն եւ տնկեցաք, եւ բոլորեցի զչորս դեհն, մէկ ճակատն Բնաշահու, Ահնուէլքզումին այգին, մէկ ճակատն Իրիցին այգին, մէկ ճակատն Ողբէգին (Ոզբէգին) այգին, մէկ ճակատն Բրէհիմին այգին, տեղն ԺԲ. գրքի, զոր յառաջ այլ տուած էր վանիցս, մեք մեր յաւժարութեամբ վերստին տուաք ի Նորավանս յԱւագ ս՟բ Նշանս եւ ս՟բ Ստեփաննոս վասն հարկից արքայաշուք տեառն իմոյ Տարսայիճին։ Իսկ տէր*

Ստեփաննոս եւ միաբան եղբարքս կարգեցին ժամ յիշատակ անջինջ զտարին Համբարձմանն. զի յայնմ աւուր հանդիսիւ արհնեսցեն զշիրիմն նորա եւ ժ. աւր պատարագ մատչի. եւ այս տուրքս ոչ ի զրկանաց ոչ ի գեղջ? ոչ ի պարոնահողաց. այլ մեր հալալ դրամագլին ազատ յամէն հարկաց. որ ոչ ում հաշիւ չկայ ի հետ։ Արդ թէ ի մերոցն կամ յաւտարաց կամ յիշխանաց կամ ի ձեռնաւորաց զինչ եւ իցէ պատճառաւ նենգել կամ հանել ջանան զայս այգիս ի Նորավանից... ի Թվիս չխա...

Նորավանք. Գհու. Է. 172. Ալիշ. Սիւն. 191.

...ես Յակոբ երէցս ըստ կարի մերոյ նորոգեցի զմեծ աւուտեղւոյս... որ խախտ էր... եւ աւանդ գրեցի, որ շինած տուն էկէլ 1292a. չխա.
տնանգաց աւթեան (աւթեւան) լինի... Թվ. չխա։

Օշական. Տաշկ. 401 (Է. 88).

...մեք Աւտարկայ որդիքս Հասան եւ Խոցադեղ մեր եղբաւր- b.
որդւովքս մեր սրտի յաւժարութեամբն զմեր հայրենական հողն ի Խու... քանին տուաք ի սբ Ստեփաննոս (վասն) հոգւոյ եղբաւր մերոյ Մխիթարայ փոխեցելոյ առ Քրիստոս. Մխիթար երէց[1] ժառանգ սբ եկեղեցւոյս հաստատեաց ա. աւր պատարագ անեն[2] Յայտնութեան... ի Թվին. չխա. [Քաջբ. 1. մխիթարեցէք, 2. անեն].

Վայոց ձոր. Ալիշ. Սիւն. 167.

Յամի յորում էր Թվ. չխա ես տէր Յոհաննէս կամաւն աստու- c.
ծոյ եւ աղաւթիւք հոգեւոր հաւր իմոյ տէր Հայրապետի տարայ զջուրս Վարարական աւարտումն, զոր աստուածապատիւ հոգեւոր տէր Յակոբ գնեալ եւ տարեալ էր բազում աշխատութեամբ եւ արդեամբք զխափանեալն ի բազում ժամանակաց կրկին նորոգեցաք յիշատակ մեզ եւ նախնեաց մերոց...

Տաթև. Լու. Ալգ. հնգ. III. 129.

Ես Մուշեղ, որդի Հեջբին, միաբանեցայ սբ ուխտիս. գնեցի 1293. չխբ.
զսուրբը... Թվ. չխբ։

Յակովբ վանք. Ալըյ. 171.

1293 a. չխբ. Յիշխանութեան Ջալալին ես Խութլուբէկ, որդի Խոյդանայ, միաբանեցայ սբ̃ աւետիս (sic) ընծայիւք, տվին ի տարումն բ̃. աւր ժամ ի տանի Ջատկի… Թվ. չխբ։

Յակոբը վանք. Լեց. 170.

b. …եցի ես որդի Գայլաձագին միաբանեցայ սբ̃ Աստուածածնիս, հաստատեցին մեզ դ̃. պատարագ ի տանի Յովհաննու կարապետին զկնի Յայտնութեան զա̃. իմ հաւրն Գայլաձագին, զա̃. իմ մաւրն Մամաքին, զբ̃. իմ եղբարցն Բուսլանին եւ Աղբերկանն…
ի Թվ. չխբ. [Ջալ. չխէ]։

Գոշայ վանք. Լեց. 351. Գամ. ա. 145.

c. Ի Թուին չխբին ես Մաւին, եղբաւրորդին Հէջուբին, միաբանեցայ սբ̃ ուխտիս. գնեցի զսբ̃ Նշանն կաչեղեաց եւ տուի ի վանքս…

Մեծարանից վանք. Գամ. ա. 194.

d. …ես Գիրք եւ ամուսին իմ Շաքարս միաբանեցաք Ամենափրկչիս եւ գնեցաք զՏանձոլան Ջոշիկին, որ քնի ռ. սպ. եւ տուաք ի սբ̃ ուխտս… չխբ Թվ։

Հաւուցթառայ վանք. Մանկ. 50.

e. Ես Գերգս եւ Աղբերանցս միաբանեցաք սուրբ ուխտիս Եւ խոստացան մեզ ի տարին բ̃. աւր պատարագ ի տանի Գէորգայ զաւրաւարին… չխբ։

Տեղեր. Մխ. Վ. Հնդ. Հյգ. II, 10.

1295. չխդ. …ես Գոնցէ, Թոռն Հասանայ, դուստր պարոն Խոստրովիկայ, միաբանեցայ սբ̃ ուխտիս Նորավանից վասն բարութեան իշխանաց իշխանայ Բուրթէլին եւ տվի զԽանակեանի էգին Ամադինի հոգւոյն. միաբանք խոստացան զ̃. պատարագ Յայտնութեան ութաւրացն բ̃. ինձ, բ̃. Ամադինայ, բ̃. Հասանայ… Թվին. չխդ։

Նորավանք. Գամ. է. 177. Լէշ. Մեկ. 198.

a. Ի Թվին հայոց չխդ …ես Ուքմանս եւ Սուքմանս կանգնեցաք զխաչս յանուն հաւր մերոյ Աշոտայ եւ մաւրն…

Ջանկի. Գամ. է. 215.

Ի Թուին չխդ ի Թագաւորութեանն... Քեաղաթու ղանին եւ 1295 b. չխդ.
ի հայրապետութեանն տէր Համազասպայ ես Բէսութայս, որդի պարոն Ամիրբէկին, որդոյ պարոն Սահմադինին, Թողի զՅաւշականու զղէսարայ զհարկն զգեղիս եւ զվանորայից...

Օշական. Ղ. ահկ. 398 (Է. 78).

Զխդ. զտէր Ստեփաննոս մետրապաւլիտ Սիւնեաց, որ է c.
պրաւտաւփռաւնտէս Հայոց մեծաց, որդի մեծափառ իշխանին Տարսայիճի եւ շինող սբ̃ եկեղեցւոյս, յիշեցէք։

Տաթև. Ն. Աէշ. Սեոկ. 234.

Ի Թ. չխդ. կանգնեցաւ խաչս ի բարեխաւսութիւն Գրիգորոյ։ d.

Ամենափրկիչ. Ն. Աէշ. Սեոկ. 57.

Զխդ. ...ես Դաւիթ միաբանեցա սբ̃ կաթողիկէիս եւ արարի e.
արդիւնք. տէր... այլ սպասաւորք եկեղեցոյս փոխարէն հատուցին մեզ ի տարին բ̃. ժամ ի տաւնի Դաւթի եւ Յակոբայ, ա̃. ինձ Դաւթի եւ ա̃. ամուսնոյ իմոյ Ելխաթունին...

Մրեն. Ն. Աէշ. Ղ. եր. 140.

...ես յոքնամեղ եւ ապիկար Ստեփաննոս. որդի իշխանաց 1296. չխե.
իշխանին Տարսայիճին, եպիսկոպոս Սիւնեաց եւ տեսուչ երկնահանգէտ աթոռոյս Տաթեւոյս (եւ) Նորավանից, յիշելով զունայնութիւն վայրկենի կենացս ետու զիմ հոգւոյ մասն եւ բաժին եւ ժառանգ(ութիւն) սբ̃ եկեղեցւոյս զՉովայ գիւղն իւր բոլոր սահմանաւքն ազատ յամէն աշխարհական հարկաց ի դիւանէ ի խալանէ եւ յամէն չարէ, զոր գնեալ էի յիմ ախբաւրէն ի Ջալալէն եւ տուեալ իա̃[1]. հազար դրամ եւ Փողահանքն, զՍուրբ Սահակ եւ զԱբասաշէն. եւ այլ ետու յիմ հալալ հայրենաբաժնէն ի Հրաշկաբերդ Քարկոփիլեանքն իւր սահմանաւքն յԵղեգաձորին, զԱրադէսն իւր գեղաւքն. եւ զամէն հայրենիքն իմ արարի ժառանգութիւն սբ̃ ուխտիս Նորավանից անխախտ եւ անվադք[2] մինչ ի գալուստն աստուծոյ եւ այլ բազումս։ Եւ կամաւ միաբան եղբարցս հաստատեցի ինձ յիշատակ. զի զկնի կրկնազատկին պատարագեսցեն եւ յամէն աւր Անբիծ եւ աւետարան ինչ[3] ի Հոգւ-

ղյն գալըստն. եւ զաւր Պենտէկոստէին մեզ յիշատակ կատարեն զենմամբ զուարակաց եւ առատ ռոճկաւք եւ յամէն եկեղեցիքս մեզ պատարագ... ի Թվիս չխե... [Ջալ. 1. խա, 2. անդավի, 3. մինչ].

Նորավանք. Գաւ. Է. 175. Ալիշ. Սիս. 196.

1296 a. չխե. ՉԽԵ. Թագազարմ արքայուհին է, Մինա խաթուն, դուստր մեծ կողմնակալին Աղուանից Ջալալին։

Նորավանք. Գաւ. Է. 174.

b. Այս յարկ է տապան,
է բանտ բարկութեան,
է եւ գերութեան
հրաշագեղ մանկան
եւ քաջազաւր երիտասարդին
Փախրատաւլին,
որդւոյ մեծափառ իշխանին Տարսայիճին,
վասն որոյ աղաչեմ յիշել. Թվին չխե։

Նորավանք. Գաւ. Է. 174.

c. Ի Թվիս. չխե. ի պատրոնութեան իշխանաց իշխանին մեծին Շահնշահի եւ Աղբուղին ես Շիրին խաթունս ու Պայալուն խաթունս ու Թաւղթէս ու Թալէս ու Խոճէս ու Ղայիրս Թողաք զՀռիփսիմուցս զԲաքակին (sic) շարիատն եւ զշահնաւին բաքակի հակն։ Արդ ի մերոց կամյաւտարաց... Վարհամ գրիչ։

սբ Հռիփսիմէի վանք. Արար. 1898 հտ. 442.

d. Ես Վարդան վարդապետ կազմեցի տապանանիս ամուսնոյ Սթերոյս. ոչ որդի ունէր. ոչ աղբէր. ով կարդէք, յիշեցէք ի Թվ. չխե։

Հերհեր. Ալիշ. Սիս. 117.

e. ...ես Ամբատ եւ ամուսինն իմ Վանէի միաբանեցայ սուրբ Նշանիս. ետու զճապէգի շրջանն. հայր Պանդալ և միաբանքս հաստատեցաք զԸղիական շաբաթ... Թուին չխե։

Հոռոմայր. Գաւ. Ա. 97.

Ի Թուին հայոց չխզ… յիշխանութեան իշխանաց իշխանին Գրիգորի ես Տաշուրս տէր[1] Ջումշայ կանգնեցի զխաչս ինձ եւ ամուսնոյն իմոյ Թամթայի[2] հոգւոյ փրկութեան. զի էաք անզաւակ… [Ձալ. 1. Տաշուրատէր. 2. Թանթայի]. 1297. չխզ.

Ղըրխպուլաղ. Գւլ. Է. 116. Ղ. Ալիշ. Սիսկ. 71.

Կանգնեցաւ խաչս ի փրկութիւն Ջնաբուղայ աղին. Թվին չխզ։ a.
Արկազան. Գւլ. Է. 134.

…ես Շաշս միայնակեաց եւ հարազատ եղբայրն իմ Մաթուսն շինեցաք զսբ̃ եկեղեցիս յաղագս փառաւորելոյ սբ̃ Նշանիս, որ յանուն սրբոյն Գէորգայ զաւրավարին… բազմաչարչար աշխատութեամբ եւ մեծ ջանիւ ի յաւարտումն ածեալ կատարեցաւ ի Թվին չխզ. ի հայրապետութեան տեառն Ստեփաննոսի, Սիւնեաց աթոռակալի եւ ի պարոնութեան այսմ տեղւոջ գեղապանծ իշխանիս Վարհամայ եւ բարեպաշտուհւոյ Մանքանին եւ ամուսնոյն իւրոյ Գոնցային եւ գեղեցկապտուղ շառաւիղացն Ուքանայ եւ Հասանայ Ապգաղայ… Եւ որ սպասաւոր լինիք փառազարդ խորանիս, պարտիք գ̃. աւր ինձ պատարագ ի տարին զսուրբ Գրիգորին, զՄառզարդարին եւ զԱւագ հինգշաբաթին… b.

Հերհեր. Գւլ. Է. 143.

Տէր աստուած ողորմէ Ասլանին, Էլիկո բէգին, Թորոսին. ի Քրիստոս փոխեցաւ երիտասարդ. Թվին չխզ։ c.

Հողոցիմ. Ղ. Ալիշ. Սիսկ. 177.

Այս շիրիմ շնորհաւոր Սարգսի է Սիւնեաց եպիսկոպոսի եւ անյաղթ հռետորի. ի Թվին չխէ։ 1298. չխէ.

Նորավանք. Գւլ. Է. 180.

Ջամենաբարին եւ զլուսաւորիչն եկեղեցւոյ զտէր Ստեփաննոս ի բարի յիշեցէք. Թ. չխէ։ a.

Քարկոփ. Ղ. Ալիշ. Սիսկ. 172.

1299. չխը. Զխ՟Ը… Բեսուտին հրամանաւն արձանագիր եղեւ որ զՋի-
թին հարկն ի սբ Աստուածածինս տան անխափան… Ամիրու-
թեանն պարոն Շահն…

Մարմէտ. Ալիշ. Այր. 61.

a. Թվ. չխը. ես տէր Բա(րսե)ղս՞ կանգնեցի զխաչս ի փրկու-
թիւն հաւր իմոյ Սահակայ…

Արփայ. Ալիշ. Սիսկ. 182.

1300. չխթ. Թուին չխթ… ես Հէճէպ Դաւիթ, որդի Հոնային, թոռն
Ալուեցւոյն, եւ ամուսին իմ Նանա, դուստր Տուտկան, …վերստին
հաստատեցաք զմիաբանութիւն հարցն մեր ի սբ Կարապետս,
…տուաք շինական ի շինութիւն Ջորագեղին զԱւետիս մականուն
կոնկիկ. արարաք եւ այլ արդիւնս։ Առաջնորդ վանացս տէր Հա-
մազասպ եւ այլ եղբարքս խոստացան պատարագել յանուն մեր ի
տարին զպատարագ ի տաւնի Կոստանդիանոսի Թագաւորի, չորս
Հեճուպին, երկու Նանային, որչափ կենդանի եմք, մեր հարցն
առնեն Խոնային եւ Գէլին…

Յոհաննավանք. Ղափ. 405 (Է. 103).

a. …ես Էաչի, որդի Հասանայ, որդւոյ Պռոշայ, սրդւոյ մեծին Վա-
սակայ, յազգէն Յաղբականաց, տիրեցի հայրենի երկրիս իմոյ Շա-
պունաց եւ այլ յոլով գաւառաց, զաւրավիգ և աւգնագան ունելով
զՔս և զսբ խաչս, որով եւ նախնիքն իմ զաւրացան, ետու կազ-
մել պահարան սմին… զիս եւ զծնաւղսն իմ զԱմիր Հասան եւ
Թաճերն եւ զհաւրեղբայրն իմ զՊապաքն յիշեցէք…

Սուրբ նշան աէրունական Դու Էաչոյ լեր աւգնական. Թու-
ին չխթ։

(Մարչի) Խոտակերաց վանք. Ղափ. 601 (Է. 365).

b. …Ես ամիր սպասալար Մխարգրձէլս, որդի Շահնշահի. յայս
ժամ զերկիրն աւերեալ էր Ղամիր Շարար, եկի ի վանքս, զտողսան
մարդ գգուանք որ ի մահասլաց եւ առաջնորդէ եւ այլ հարկէ
աւիրած էր եւ եկեղեցիքս աւերած… մահու չափ տրտմեցաք. որ
աւագ Ջատկին զվարդապետներն քաշ էին արել եւ այլ շատ նա-

խատինք եւ որդ ամիր սպասալար Մխարգրձելս եւ այլ ազգականք եւ ամուսինն իմ Վանանէ եկինք ուխտ, տուաք աստուծոյ եւ Աստուածածնիս եւ մեր պարոն Աւագին եւ ամուսնին Աւփային. եւ ամենայն եկեղեցիքս ամէն հարկէ ազատեցաք, որ յայմհետէ ոչ մուհասիլ եւ ոչ այլ հարկ Սանահնէս կտան... առաջնորդ սուրբ հայր ուխտիս հայր Կիրակոս... Թվին չխԹ։

Սանահին. Գտւ. ա. 22.

Ի Թվին չխԹ. զգեղեցկատեսիլն[1] Էլիկում, որդին մեծին Տարսայիճին, որ առիւծաւրէն խրոխտ մունչէր ընդէմ այլասեռ գնդին, աղաչեմ յիշել յաղաւԹս։ [1. Փափ.՝ զգեղեցկատիպ]։ 1300c. չխԹ.

Նորավանք. Գտւ. է. 173.

...այս մեր գիր և յիշատակի է եւ արձան մշտնջենաւոր որդեաց մեծին Սարգսին յաղգէ Բագրատունեան, Իւանէի եւ Զաքարէի... եւ ետ (աստուած) ի ձեռս մեր յառաջ զանառիկ դղեակն զԱնբերդ եւ Թագաւորանիստ քաղաքն Անի եւ ապա զամուրն Բջնի, ըզՄարանդ մինչեւ Գաւզանդ ի Թէֆլիզ Կարնոյ քաղաքէն մինչեւ ի Խլաթ, զՇաքի եւ զՇրուան, զԲարտա մինչեւ ի Պէլուկան եւ այլ բազումս... Աստուած սիրեաց զԹագ պարծանաց գլխոյ իմոյ զԶաքարիայն եւ կոչեաց առ ինքն, որոյ ձեռն եղեւ արիուԹիւն։ Եւ ես շինեցի մեր հայրենի վանք Հաղարծինս, ժամատուն վիմարդեան կամարակապ ի դրան սբ Գրիգորիս. և մին այգի Երևան ետու վասն յիշատակի եղբաւրն իմոյ... *1201.

Հաղարծին. Տակր. 604 (է. 370).

...ես Զաքարէ ամիրսպասալար, շահնշահ եւ մանդատորԹա a.
խուցէս, ետու զՑիցքն իւր հողովն (եւ) ջրովն, լեռնականաւ եւ դաշտականաւ ի սուրբ Ստեփանոս եկեղեցիս յիշատակ ինձ եւ եղբաւրն իմոյ Իւանէի և ծնողաց մերոց... կատարեսցեն Սարգսին. զկնի կենաց իմոց ինձ. ի հայրուԹեան...

Լմբատ. Նշխ. Տէր. 164.

...ես ամիրսպասալար Զաքարիա ետու զկարմիր Մարգին բ. b.
դանկն սուրբ ուխտիս։

Գզըլքիլիսէ. Նշխ. Տէր. 169.

*1201. c. *Ի ժամանակի տէրութեան իւանէի եւ Շահնշահի, վերակացութեան գաւառիս Վաչէի, մեք... տուաք... առուին կէսն Տեղերու...*

Աներդ. Հ. ահւ. 392 (է̃. 71).

d. *...ի տէրութեան պարոն դդաւփաղ Թամարին, իր Թագաւորաց որդի մեծին Մելքիսեդեկի Գաւրգէ, ես Ամսաջան, որդի Գրիգորին, եւ ամուսին իմ Բեուձ. հէնց էլաւ պարոնաց ձեռնէ զերկիրս առին ես չբաժնեցայ ի ծառայութենէ. աստուած պարոնաց աջողումն երետ, երկիրս երեկ. Ոհանավանք ինձ տվին հէրէնիք. հասարակաց տունս խլած էր, էգոց հողի շարատ էր գրած. մեք էլ հասարակ ի սուրբ Կարապետս ապսպարեցաք, վանաց էգոյ հողի շարինատ վեր կալաք վասն արեւշատութեան պարոնաց մերոց եւ պարոն աթաբակ Շահնշահի եւ Շրվանշահի... եւ սպասաւորք սուրբ ուխտիս խոստացան ի տարւոջն ժբ̃. պատարագ... գ̃. Շահնշահի, գ̃. Շրվանշահի, բ̃. Ջանէ, բ̃. Ամսաջանի, բ̃. Բէսուձէ...*

Յովհաննավանք. Հ. ահւ. 405 (է̃. 106).

*1204. *...ես Մանաճիհր, ծառայ Մարծպանայ, եւ ամուսին իմ Կատայ շինեցաք զմատուռս եւ այլ արդիւնք եկեղեցւոյս տուաք. Տիրացու վարդապետն...*

Դսեղ. „Գ. աւ. ա̃. 115.

a. *Կանգնեցաւ սիւնս և սուրբ Նշանս ի Քրիստոս յիշատակ Յովհանու միայնակեցի...*

Դսեղ. „Գ. աւ. ա̃. 115.

b. *Ես Ամլեքայ, դահեակ Խորիշահի, դստեր Մարծպանայ, միաբանեցայ եկեղեցւոյս...*

Դսեղ. „Գ. աւ. ա̃. 117.

c. *Ես Տիկին, դուստր Ջունթկան, կենակից Ռակսի, միաբանեցայ սուրբ ուխտիս յառաջնորդութեամբ Տիրացու վարդապետին եւ ետու (ըստ) կարեաց ժամուց ծ. դահեկան...*

Դսեղ. „Գ. աւ. ա̃. 110.

Ջուլբեգն եւ կենակից Խորիշահ միաբանեցան եկեղեցւոյս եւ *1204. d.
ես Տիրացու վարդապետս...

Դսեղ. Գ.ու. ա. 111.

Ես Սարգիս ...ետու զիմ հոգւոյ պաշարն յեկեղեցիս առաջ- e.
նորդութեամբ Տիրացու վարդապետին եւ Յակովբայ...

Դսեղ. Գ.ու. ա. 111.

Ես Սիրապաշտ ետու Ի. դահեկան ի սուրբ եկեղեցիս եւ Տի- f.
րացու վարդապետ...

Դսեղ. Գ.ու. ա. 116.

Ի Նաւակատեաց սբ Տիրամաւրն մատուցանի պատարագ ամե- *1211 եւ *1221.
նայն խորանս Վախախին մաւր Մամախաթունին, շինողի եկեղե-
ցոյս։

Տեղեր. Մխ. Վ. Հնխ. Հայկ. II, 8.

Հրամանաւ տն Գրիգ(որի արքեպ)իսկոպոսի, որ էր ժառան- *1213.
գորդ սուրբ ուխտիս եւ բնակիչք վանացս հայր Գրի... վարդա-
պետս Գերսամս եւ եղբարքս սահման եդաք յիշատակ ննջեց...
մինչեւ ցվերջինսն որք միաբան ի սուրբ յուխտս հանգուցեալ են
պատարագել զՔրիստոս... ալ[1] Յայտնութեան զպահքն Ը. աւր
անխափան զամենայն եկեղեցիքս. եւ միաբանին, որ ի Քրիստոս
փոխի, հաւրն եւ վարդապետին Դ. Խ. եւ իրիցոյն եւ բնաբեղային
Գ. Խ. աշխարհական հաբեղային և մանգանն Բ. Խ. և ամենայն եղ-
բայր աւր Ա. ժամ արասցէ եւ որ պատարագող չէ, Ժ. կանոն աղ-
աւթս արասցէ։ Որք հաստատուն պահեն զգրեալս, աւրհնին եւ
մասնակից եղիցին սուրբ պատարագացս (Սարգս 1. աղ)։

Արջոյ Առիճ. Սարգ. 191. Ալիշ. Շիր. 122.

...ես տէր Գրիգոր, որդի Ապուղամրի, արհեպիսկոպոս մայ- a.
րաքաղաքին Անո, ետու ի սուրբ Յովանէս ընծա զիւր գեղ-
ջէիցն զԱկնաց եւ զՇավթայի եւ զԱղբնագեղի զժողովրդութիւնն
յառաջնորդութեան Անդրէաս վարդապետին միասիր (?) և սպա-
սաւորք սորա առնեն ի տարին Բ. ժամ Մամուզ...

Հոռոմոս. Սարգ. 151. Ալիշ. Շիր. 23.

*1213. b. ...ես տէր Գրիգոր, որդի Ապուղամրի, Անւոյ եպիսկոպոս, տուի զարդք եւ զԲուրենոց երիցութիւն Լմբատայ իմ հայրենեաց...

Լմբատ. Գաւ. տ. 220. Ալիշ. Շիր. 165.

c. ...այս մեր արձան անջնջելի եւ յիշատակ մշտնջենաւոր տեառն Գրիգորոյ, արհիեպիսկոպոսի մայրաքաղաքին Անւոյ եւ Նահանգին Շիրակայ, ժառանգորդ եւ սեփական մերոյ աթոռոյս, որ ետուն, որ էր հաւրեղբայր աստուածապատիւ տեառն Բարսղի, հալալ արդեամբք ստացեալ ի սուրբ ուխտս Լմպատ զնորին գանձագին գեղն մերձ ի յԱրդիկ, որ կոչի յանուն Հայրենեաց Թաղք, ընծայեցի զսա սուրբ Ստեփանոսի հայրենիք մինչ ի կատարած յաւիտենից յաղագս յիշատակի մերոյ (եւ յ)արեւշատութիւն եղբաւր իմոյ Ղարփին եւ հայր Գրիգորի եւ Բարսղի ստացողի սոցա եւ ծնողաց մերոց։ Եւ եդի լուծ ի վերայ սպասաւորաց սոցա ի տարին Ղ. պատարագս փոխարէն հատուցանելոյ ի տաւնի Ղազարու, զերկուսն տէր Բարսղի եւ զերկուսն իմ հաւր, զերկուսն իմ մաւր Մահմլքին... Ջերջանիկ հայր զԱռաքեալն և զտանուտէր զարտւինարար տանս զՒուքէն յիշեցէք ի Քս։

Լմբատ. Գաւ. տ. 220. Ալիշ. Շիր. 165.

*1214 եւ *1224. Ես Վասակ, որդի Խաղբակա, շինեցի զսուրբ կաթուղիկէս յաւգնութիւն կենաց իմ պատրոնացն իւանէ Աթաբակի եւ արեան հարազատի իւրոյ Շահանշահի եւ Աւագին եւ իւր մաւրն պատրոն Խոշաքին եւ իմ եղբարցն եւ որդեացն արեւշատութիւն, ինձ եւ ամուսնոյ իմոյ Մամային ...գրիս ընծա Ա. լաւ շինակ⸢ա⸣ն, Ա. տուն ի Նորաշէնքն եւ Ա. ի Կարենիսն։

Կեչառիս. Շահխ. 490 (բ. 196).

*1214 եւ *1220 Ի հայրապետութեան տեառն Սարգսի եւ ի տէրութեան վանացս Գրիգորոյ, Սմբատա, Վա՟րամա... եղբարց իւրեանց ես Խութլուխաթունս, դուստր Ռուզուքանա, շինեցի զիմ Նախնեաց... տապանատունս եւ զերեսին եկեղեցիս ի վերայ սորա աւանդեցի ի սբ ուխտս զիմ մաւ ...գեաւղն, զՇաւթա յիշատակ ինձ... ընկալա

յամենայն շաբաթ զշաբաթ աւուրն...ն յիմ յերեսին եկեղեցիս իմ մաւրն Թուզուքանա եւ իմ քոյրոջն Նուսթէ... եւ Տուղտէ...
Անդրէաս վարդապետս ամենայն եղբարքքն գրե...
Հոռոմոս. Սարգ. 159.

Տէր աստուծ ողորմեա Թուզուքանայ ի միւս անգամ քո գալս- *1220a.
տեանդ. ամէն։
Հոռոմոս. Սարգ. 159.

...ես Սմբատ իշխանաց իշխան իմ սրտի յաւժարութեամբ *1222.
տվլի ի սբ̃ Նախավկայս իմ հայրենեացն զԱզատն իւր սահմանաւքն
լերամբք եւ դաշտաւք եւ զիմ... Գինէշիկանոր վասն փրկութեան
հոգւոյ եղբաւր որդւոյ իմոյ Բուրթէլին, որ դեռաբոյս նորափթիթ
փոխեցաւ առ Քրիստոս պատերազմաւ ի դաշտին սկիւթացւոց
...տէր Սարգիս և այլ միաբանքս հաստատեցին...
Նորավանք. Ալիշ. Սիս. 190.

Ես տէր Սարգիս, քեռորդի տէր Ստեփաննոսի, Սիւնեաց ար- *1222.
հիեպիսկոպոսի, շինեցի զեկեղեցիս ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ
Լիպարտին եւ Նախնեաց մերոց եւ երկուց հարազատ եղբարցն, որ
սպանան ի Թուրքաց պատերազմաց...
Նորավանք. Ալիշ. Սիս. 189.

Ես մեղուցեալ աղախին Քրիստոսի Աղիզ, պաշտաւնեայ Նրջի- *1223 եւ
սին, միաբանեցայ սուրբ Աստուածածնիս... *1234.
Գոշայ վ. Գաւ. ա̃. 141.

Ես Արսէն, սնուցած պարոն Նրջսին, ընծայեցի արդիւնս 'ի
սուրբ ուխտս. ē. աւր պատարագ. (ա̃) ինձ եւ ա̃. Խուշուշին...
Հառիճայ. Ա. Մխ. 75.

Ջսուրբ եւ զանարատ զխաչս աստուածընգալ, որ բեւեռեալ և *1231.
ի սմա անմահ մեռեալ տէրն մեր Քրիստոս, որ մահուամբն իւրով
անմահացոյց զմահացեալքս. արդ ես Կազէրս, որդի Մեւոնի,
կանգնեցի զսա կարողութեամբ բեռին սորա յիշատակ ինձ եւ
ծնողաց իմոց, եւս առաւել արեւնա(թա)թաւ... ա Սարգսի, որ յա-

նաւրէն Թուրքաց նահատակ եղեւ յանմարդաձայն տեղիս. զոր ընդ ոտիւք դիզաշխարհաւն դրելովզարեգակնանման եղբայրն իմ զոր գտի ի խորագու(ն) հորի քարաթաղ արարած. ի մազորտնո (sic) արենաթաթախ մարմնոյն ոչ կարիի ծանել զնա. բազում աշխատութեամբ բերեալ եդի յայսմ տեղի. աղաչեմ յիշել։

Անի. Սարգ. 176. Նշխ. Հեր. 34.

*1231. Ես Խաչոտս... ետու ի սբ Աստուածածինս զիմ գանձագին զտունն մաւտ ի յԱպուղամրենց սուրբ Գրիգոր եւ սկի արծաթի եւ սոքա փոխարէն հատուցին ինձ ը. աւր պատարագ. ամենայն ամի... յառաջնորդութեան հաւր Սիմէոնի ես Պաւղոս երէց... ծաղկոցն, որ յԱշնակ հնծանովն գեղին դէհն. եւ եղբարքս ետուն ի տարին ժ. աւր... դ. իմ հաւրն Ղազարայ, ը. ամուսնոյ իմոյ Տիրանցին...

Բագնայր. Նշխ. Հեր. 120.

a. ...ես Վարդառոյծս եւ Աշակ եւ Խորէն միաբանեցաք ի սբ ուխտս Բագնայրս ի ձեռն հաւր Սիմէոնի. տուաք զՎարդենաց Նորքն ի սբ Աստուածածինս. և խոստացան սպասաւորք սորա ի տարին Ժբ. աւր պատարագ. դ. Վարդառոյծին, դ. Աշակա, դ. Խորէնայ...

Բագնայր. Նշխ. Հեր. 120.

*1234. Ես Խաչեղբայր, որդի Աստուածատրո, եւ ամուսին իմ Սիսմամ շինեցաք զԳերեզմանաց մին եկեղեցին եւ տուաք զմեր տաճարն եւ զսարաւոյթն եւ ի ներքիւն տուն ի սուրբ Աստուածածինս, եւ հայր Սիմէոն և այլ եղբարքս փոխարէն հատուցին...

Բագնայր. Նշխ. Հեր. 112.

*1235. Աստուածասէր եւ արդիւնաւոր պատրոնն Հիջուբ Վահրամ շինեաց զվայելուչ ժամատունս եւ եբեր զմիւս ջուրս յիշատակ հոգո իւրո եւ զաւակաց իւրոց եւ ամուսնո իւրո Թամարին։ Եւ տէր Համազասպ եւ հայր Յովհաննէս միաբանաւքս ի խնդրոյ դստերն իւրո Խաթունին հաստատեցին ի տաւնի Թէոթոս Թագաւորին զամենայն եկեղեցիքս յանուն Թամարին պատարագել զՔրիստոսի...

Հառիճայ. Ն. Մխ. 73. Նշխ. Հեր. 162.

Քրիստոս աստուած ի քո մեծի ծագման լուսո նորոգեա զհոգի *1231.
Խաթունին, դստեր Հեծուպ Վարհամա, որ մեծ յուսով եւ բա-
ղում արդեամբք վերստին նորոգեաց զեկեղեցիքս. եւ զի ոչ ունե-
լով մարմնաւոր զաւակ ստացաւ իւր ժառանգ և յիշատակ զսուրբ
Յովհաննէսի...

Հոռոմոս. Սոփ. 160. Ալիշ. Շիր. 22.

...ես ...Պետրոս, որդի Բոնաւորի, նոր շինեցի զկամուրջս եւ *1240.
կանգնեցի զխաչս...

Կուրդան. Ջալ. ճ. 124. Լալ. Ազգ. VII և VIII 330.

...ես Զաքարիա, որդի Վաղթանկայ, եղբայր Ջալալին, եւ *1241.
ամուսին իմ Խորիշահ, դուստր Վասակայ... գնեցաք զԱշտարա-
կոյ Նորքն եւ տուաք ի սուրբքս...

Յովհաննավանք. Շահխ. 405 (Է. 108).

...ես Վաչէ, որդի Քրդին, որդո Վաչէի եւ Տաւրխուշահի, *1244.
դստեր Մարզպանա Մամիկոնէից, գնեցի զԸրերունս ի մեծ պա- և *1283.
րոնէն Շահնհէ եւ ետու ի վանս Սաղմոսի եւ զկէսն իմ եղբաւրն
Հասանա, որ չէն պահէ վանիցս համար։ Եւ յորժամ եհաս ինձ
փոխիլ ի կենցաղոյս տարաժամ և կէսաւուրց, յանձնեցի զհոգիս
իմ և զգոյս հաւր եւ մաւր իմո եւ գնեցին յընչից իմոց տասն
հազար սպիտակի զԱղկունծ յիւանէէ, յորդո Շաչնշահի, որ է
սեպհական տէր գաւառիս Անբերդոյ, զոր յառաջ պապն իմ Վաչէ
գնել էր ի մեծ սպարապետէն Զաքարէէ եւ գրել ի դուռն եկե-
ղեցւոյս. զոր խափանել էր ի չար պատահմանց եկել ի վերայ աշ-
խարհիս. դարձեալ վերստին գնեցաք եւ գրեցաք. զի որ զանձա-
գին յԱւշական եւ զտունն Տորոզոնոնց ի Կարբի իւր հայրե-
նիքն ետուն յիմքն արնաս եւ (sic) գրեցին զՀամբարձումն եւ
զԳալուստ Հոգոյն պատարագել զՔ՟ս յանուն Եւթաղի...

Սաղմոսավանք. Շահխ. 410 (Է. 122).

Ես Վաչէ շինեցի զեկեղեցիս եւ արարի արդիւնս յոլովս եւ
ետու զիմ դրամագին այգին Սերկեւլի. եւ հաստատեցին դ. խորան
զշաբաթ աւր պատարագ. ա. ինձ, ա. Դաւթի, ա. Մամախաթունին։

Սաղմոսավանք. Մխ. Վ. Ջանբ. հյգ. II, 11.

*1251. ...ես Ասփէ, դուստր արքայաշուք իշխանին Տարսայիճին, Թագազարմ մաւրն իմոյ Մինա Խաթունին, նպաստ եղեալ Քրիստոսապսակ գլխոյ իմոյ..: իշխանին Գրիգորի ի շինութեան լուսանուէր սբ̃ եկեղեցւոյս կամեցաւ (sic) ի ձեռն քահանայապետին մեծի տեառն Յովհաննեսի զիմ յարդար ընչից կանգնեցի բեմբ... որ եւ տուի զմեր խաս հողն Բլրի հանդի զՆենեկպան ա̃. բահի ջուր ...Այս ձախակողմ խորանի մ̃բ Պռօկոպիոս է։ Զմեծ տէր Յովհաննէս, շինող եկեղեցւոյս, որդին Դաւփին, եղբայր մեծ իշխանին Հասանայ ...յիշեցէք։

Զախակողման (sic) մ̃բ Մինաս. զՄինայ Խաթուն, դուստր մեծ իշխանին Ջալալին եւ ամուսին Տարսայիճին, յաղաւթս յիշեցէք։

Խաթրայ վանք. Դաւէ. 598 (է̃. 362).

a. ...ես Ասփայ, դուստր մեծ իշխանին Տարսայիճին եւ Մինայ Խաթունին, եւ ամուսին հսկայազաւր իշխանին Գրիգորի, որդւոյ մեծ իշխանին Հասանայ, քաջի տեառն Աղուանից, կապեցի զխաչս, շինեցի զկարմունջս...

Խաթրայ վանք. Դաւէ. 598 (ը̃. 363).

*1251. ...ես Սարգիս անարժան եպիսկոպոս կամաւ եւ հրամանաւ... պարոնացն իմոց Տարսայիճին, եղբաւր Սմբատայ արքայի, եւ ամուսնոյ իւրոյ Մինայ խաթունին եւ եղբարց իւրոց Լիպարիտի եւ Թաղային շինեցի զհիւրատունս եւ ետու հիւրանոցս Գիւղ զԱկէշ իւր ամէն սահմանաւքն եւ զերկու ակն ի ջաղացն յԱրփայ եւ այգի զԱխթամարենց բաժին ի վանքս զԹոմային, զՈվանէսին եւ զՊետրոսին, յԱկոռի զՆծնսաղուռն? ի Վէդէ զՊարոնէ գնած բաժին հող, 'ի Նրբոյն զՄարական փորակ, յԱգարակի ձոր Վարդուտն, յԱզատին զՃագուռն, Սարին զԱկեր, յԱնապատ զԹղենին. որ զայսոց մուտքն ի հիւրերին պէտքն անցուր աւտարքն եւ կամ ուտելիքն ուտեն, պարոնացն աղաւթք, երախտաւորացն աղաւթք եւ աստուած ողորմեայ ասեն. յիշելով զիս եւ զիմ աշխատասէր Առաքելն. որ յետ մեր զայս սահմանեալն ...յայս հիւ-

րատնէս հանել ջանայ կամ խափանել ինքն յաստուծոյ (դատի) եւ մեր մեղացն պարտական է։
Նորավանք. Ալիշ. Սիս. 203.

…ես պարոն Աղբուղայս, որդի ամիրսպասալար Շահնշահի, Թոռն մեծին Զաքարիայի, եւ ես պարոն Թամարս, դուստր իշխանաց իշխանի պարոն Բուղտային, տեսաք զԱնոյ աթոռս (ս. Առաքելոց) եւ զերիցանիս, որ հարկ էր վերէնին, զոր մեր նախ… *1255. եւ *1264.
Անի. Սարգ. 133. Ալիշ. Շիր. 62.

…հրամանաւ պարոն Աղբուղին ես Մխիթար, որդի Գրիգոր a.
Խուցիսին, որ Անոյ տաղմաճի էի, վասն պարոնաց արեւշատութեան Թողի զջաղացանոյս ամենոյ զդամղէն եւ զդահեկ վասն պարոն Զազին հոգոյն…
Անի. Սարգ. 131. Ալիշ. Շիր. 62.

…ես Գէշս, որդի Պայկանն, որ պարոնաց հրամանաւն Անոյ b.
դաղմաչ… եւ վասն պարոն Աղբուղին արեւշատութեանն եւ եւս վասն պարոն Զազային հոգոյն Թողի զքասանկին զդամղէն քաղաքիս եւ որ ի դրուց գայ, որ յառաջն չէր լել. եւ ներկարարն զվաճառիկն քասանիկ չառնեն… եւ Քրիստոսատուր եղեն։
Անի. Սարգ. 131. Ալիշ. Շիր. 62.

…ես Ուքան եւ Պապքան, որդիք Սարգսի հոգւոյ որդւոյն, *1271.
միաբանեցայ ՚ք Նշանիս ընծայիւք իշխանութեամբ Ջալալ Դաւլին. տէր Վարդան և միաբանքս տուին տասն ժամ…
Մեծարանից վ. Ջալ. Բ. 194.

…իմ գիր է Տարսայիճիս իշխանիս[1], որ իշխեցող էի Սիւնեաց *1275.
Նահանգիս, Որոտան եւ Շնհերոյ, որ եկեղեցի տուի շինել Սիրանէս վարդապետին, ու Հալէձորոյ(ու), Շնհերոյ հայրենիքն տուի իւր սահմանաւքն, յորդէց յորդիքն նորա հայրենիքն տվի. ու ինչ ըեկեղեցիս լմնեցին խիշայ(?) կու տայաք սպիտակի, այն խիշային փոխան զԱղազա՛ր Ըղերձեցին տվաք, նրա հայրենիքն լինի, նորա գեղին կայ յազգէ յազգ. ու զՀալէձորոյ հարկն սահմանեցաք ՚ի

տարում վաթսուն սպիտակ տայ, այլ ազատ է յամէն հարկաց. այլ ոչ ամիրայ ոչ պարոն ոչ ձեռնաւորի ոչ ինչ հաշիւ չկայ հետ Հալէձորոյ. ոչ շոր տայ? ոչ այլ ոչ ում... (Ջալ. 1. իշխանաց իշխանիս)։

Նորավանք. Գ. ա. Է. 172. Ն. Ալշ. Սիւն. 191.

*1215a. *Ես Զաքարէ, որդի Վախտանգայ, տեառն Խաչենոյ, տվէ զկոռի եկիրն* (sic) *Մեծարանից մը Նշանի. եւ սոքա ետուն... ժամն ինձ եւ ամուսնոյն իմոյ, Արզուխաթունին...*

Մեծարանից վ. Գ. ա. տ. 195.

c. *Ջալալին հրամանաւ ես Վահրամ, Հասան, որդիք Սմբատայ, տուաք զԾաղատեղին հողն մեր հաւր հոգւոյն ի Մծբինոյ աթոռս. տէր Վարդան եւ միաբանքս տուաք ժամ Հասանայ եւ Սմբատայ Թամարին...*

Մեծարանից վ. Գ. ա. տ. 194.

c. *...ես տէր Յաւհաննէս կաթողիկոս, որդի Ջալալին մեծ իշխանի, կանգնեցի զխաչս...*

Մեծարանից վ. Գ. ա. տ. 194.

*1279. *...հրամանաւ պարոնացն եւ Դաւիթին, ես Ջամալարինս միաբանեցայ մը Քառասնիցս եւ ...և առի զՂամիշկուտի հողն եւ ետու ի վանքս յառաջնորդութեան Հայրապետիս...*

Քառասնից վ. Գ. ա. տ. 118.

a. *...ես Խաչատուր... շինեցի զժամատունս եւ սալեցի զեկեղեցիս. միաբանքս խոստացան... պատարագ և մաւր իմոյ Մալքային...*

Քառասնից վ. Գ. ա. տ. 119.

b. *...ես Ազատշահս միաբանեցայ վանիցս եւ ետու զԾովատեղաց հողն եւ այլ զիմ հոգւոյ պաշարն. Ովհաննէս առաջնորդ տեղւոյս եւ այլ...*

Քառասնից վ. Գ. ա. տ. 119.

...Ես Գրիգոր անյիշատակ գոլով ի չքաւորութենէ ընչից մի- *1279c.
աբանեցայ եկեղեցւոյս...

Քառասնից վ. Գաւ. ա̃. 120.

...ես Խաչգունդս զՄողերկայ հողն տվի իմ եղբաւր հոգոյն d.
Խաչերեսին...

Քառասնից վ. Գաւ. ա̃. 120.

...ես Քերաւբս եւ ամուսինն իմ Թագուհի... միաբանեցաք e.
վանացս եւ զինչ մեր հոգւոյ պաշարն կայր, տվաք եկեղեցւոյս.
միաբանքն եւ առաջնորդ տեղւոյս...

Քառասնից վ. Գաւ. ա̃. 120.

...ես Մխարգրձել, որդի Շահնշահի մեծին Զաքարիայի, եւ *1300.
ամուսինն իմ Աննա, դուստր աթաբէգին Գրիգորոյ... տուաք յա-
ւանդանոցս Մուղադայ վեցհարիւր սպիտակ ո̃բ նշանիս մոմադին...
Նափորդնի եւ կանթեղի արծաթի...

Հաղբատ. Գաւ. ա. 59.

ԺԴ. ԴԱՐ.

Թվ. չծ ...ես Աղբուղէս, որդի Իւանէի, թոռն մեծացն (sic) 1301. չծ.
Զաքարիայի, եկի յԱնի հրամանաւ Շահնշահի, տեսայ զքաղաքս
աղքատացեալ եւ խիստ ի վեր մնացել. զի շատ հարկ էր ի վերայ
դրած, որ ի սկզբանէ չէր եղել. ես։ Գ̃։ հարկ ի վեր կալա վասն
յերկար կենդանութեան եւ արեւշատութեան եղբարցն իմոց
Շահնշահի եւ իմ եւ վասն իմ Նախնեաց գերեզմանին համար
թողի զեզլինն հազրն, զկովին համբրէլէն, զոչխարին աղլհակն...

Անի. Սարգ. 131. Ալիշ. Շիր. 62.

Ի ժամանակին, յորում տիրեալ էր ազգն Նետողաց բազում
աշխարհաց եւ մինչեւ յՈվկեանոս ծովն եւ Ստամպաւլն, 'ի Պոն-
տոս եւ մինչեւ ցգետն Եփրատէս տիրելով գոռոզաբար... յայսմ
ժամանակի դառնութեան որ էաք մեք տէր Յովհաննէս Դոփեան...
հասաւ մեզ հրաման ի նախահարցն մերոց գնալ ի մեր հայրապե-

պետացն առաջնոց յաթոռն հուչակելին Հախպատ, այլ դարձ արարեալ ի մեր... տունս հարազատ աւագ եղբաւր Հասանայ... որ եւ որդի իւր Գրիգոր սիրող եկեղեցւոյ եւ քահանայից եւ ամուսինն իւր բարեհամբաւ Ասփայ, դուստր մեծի կոմսի Տարսայիճի, իշխեցողի կողմանցն Սիւնեաց. եւ մեր հայեցեալ ի ծորակս. զի հոսէին ջուրք աստի եւ անտի եւ ի միջի նոցա բլրակ մի գեղեցիկ, ես հաճեցայ ընդ սա եւ մտա անապատս եւ սկսայ շինել մատուռն մի. եւ յայսմ խորհրդի եկն Գրիգոր եղբաւրորդի մեր եւ իշխան Գաւառիս... եւ կամեցաւ շինել զՍ֊բ Աստուածածինս.... Ես տէր Յովհաննէս արարի սկիզբն շինութեան եկեղեցւոյս ի թուին չծ։

Ծարայ վանք. Ղափ. 600 (բ. 364). Այր. 407.

1301 b. ...ես տէր Ստեփաննոս Սիւնեաց եպիսկոպոս, որդի մեծի և բարեպաշտ իշխանաց իշխանին Տարսայիճի, ետու Ս֊բ Սիւանիս եւ Աստուածածնիս (և) Ս֊բ Կարապետիս մեր սեփական վիճակէն ի Գեղարքունւոյ զԳեղն Վանէվան, զկետանոցն [1], զՓառագունի, Մշպլաշէն, զՃիկարբն, Խուլինակն [2] Քաւթարեանց, զՏարաբանդն [3]. զի մի ոք իշխեսցէ խախտել կամ խափանել ի մերոց կամ յաւտարաց. զի մի պատիժս կրեսցէ. կամ այլ եւ այլ [4] սահմանեցաք, որ տեղս մեր նստագահ է ու մեծ իշխանաց իշխան իմ փառաւոր հարազատին Էլիկումին յիշատակն այլ աստ էր կարգած. ամ ով զմեր սահմանած կտակն այլ ցեղ առնէ, մասն ու բաժին զՅուդայի առցէ եւ զայլ խաչահանուացն եւ մեր պարտեացն տէր է առաջի աստուծոյ. Թվին չծ [5]։ [Ալիշ. 1. Կթանոցն, 2. Խուշինակն, 3. Քաջբ. Գարբանդն, 4. կմ... այլ] վասն այ, 5. չհ]։

Արատեսի վանք. Գաւ. է. 158. Ալիշ. Սիսկ. 144.

c. ...ես Էսու Գնաս [1], դուստր մեծ ամիր Հասանայ, յետ մահուան մեծին [2] իմոյ սահմանեցի զնա (sic) Ս֊բ ուխտիս եւ տվի ընծայ տէր Յոհաննէսին եւ միաբանքս տվին... Թվ. չծ [3]։ [Ջալ. 1. ես Ռւկնաս. 2. չիք. 3. Թի. չծը.]

Գանձասար. Գաւ. ա. 189. Այր. 178.

1302. չծա.
Թվ. չծա. լսելի արա ինձ, տէր, զձայն ցնծութեան եւ զուրախութեան Անեզին ծննդեամբ. զտէր ՍՓ Սիւնեաց զահին կոչեա ի փառսդ հայրենեաց։

Տաթև (զանգակ). Ալիշ. Սիւն. 236.

1303. չծբ.
...ես Սանջար, որդի Տանաղուին, ոչ ունելով զաւակ յերկրի, ստացայ ինձ զաւակ զսբ Նշան եւ տուի յիմ հալալ հայրենեաց զՏանձիկ իւր սահմանաւքն եւ այգովն ի Նորավանքս եւ տէր Ստեփաննոս եւ միաբանք սահմանեցին ինձ... ի Թվիս չծբ։

Նորավանք. Գ. Յով. Է. 179. Ալիշ. Սիւն. 200.

a. *Ստեփաննոս պատանի, որդի Կարապետ աղին, կրկին նորոգեցի զԱրադէս. Թվին չծբ [Քաջբ. ջձբ]։*

Արատեսի վ. Գ. Յով. Է. 158. Ալիշ. Սիւն. 144.

b. *Թվին չծբ. այս է շիրիմ հանգստեան մեծի մետրապոլիտ Սիւնեաց Ստեփաննոսի։ [Ալիշ. կարծէ չծը]։*

Նորավանք. Ալիշ. Սիւն. 194.

c. *ՉԾԲ... ես Գրիգոր իշխան որդի... Թոռն Դուփին...*

Բջնի. Շահխ. 484 (Է. 185).

d. *Յուսով ողորմածին աստուծոյ եւ աւժանդակութեամբ տեառն իմոյ տէր Ստեփաննոսի ես Սարգիս, որդի Սողոմոնի, եւ ամուսինն Աբէժա կանգնեցաք զխաչս բարեխաւսութիւն մեզ և ծնողաց մերոց. Թվին չծբ։*

Արփայ. Ալիշ. Սիւն. 184.

1304. չծգ.
...յաշխարհակալութեան Ըլղանայ Ղան Ղազանին ես Ըլխութլու[2], որդի Ջաղանին, եւ իմ որդի Աբաշէս[3] եւ իմ խաթունս Խոդլու միաբանեցաք ի սբ Աստուածածինս եւ զմեր բաժին գանձով շինած ձիթահանքն տվաք եկեղեցուս լոյս լուսով[4] ըլնի ոչ իմ որդու ոչ իմ աղբաւր ոչ իմ ազգի մարդոյ դաւի չկայ. ով դաւի անէ, յաստուծոյ եւ ի փէղամբարայ[5] նալաթ է. կատարիչք աւրհնին յաստուծոյ. ի թուին չծգ[6]. [1. Շհխ. Էվղանայ, Ա. Մխթ. Ըլղանայ, 2. Շհխ. Ըւոլխութլու, Ա. Մխթ. Ըւլխութլու, 3. Շհխ.

Սբաշէս, Ա. Մխթ. Ապաշէս, 4. Շհխ. չիք, 5. Շհխ. ի փեղամպարաց, Ա. Մխթ. ի փէղամբարաց, 6. Շհխ. և Ա. Մխթ. չձգ]։
Հարիճայ. Ղ. ահկ. 568 (Է. 264). Ն. Մն. 67. Ն. Լէշ. Ղ. էր. 162.

1304 a. Աստուած ողորմի... Ուասլայ խաթունին. Թվին չծգ։
Արկազան. Ն. Լէշ. Սեռն. 118.

b. Թվ. չծգ. լսելի արա ինձ, տէր, զձայն ցնծութեան եւ ուրախութեան եւ ցնծասցեն ոսկերք իմ տառ. Դիթա, Քրիստոս աստուած, ի տէր Ստփ. Այս տէր Ստփ. Օրպէլեանց մեծաւ ջանիւ ուղղափառ պահէ զաւանդս յեկեղեցիս հայոց. տէր Ստփ. մետրապօլիտ Սինեաց, որ է պրոտոփրանտէս ամենայն հայոց]։
Տաթև (զանգակ). Ն. Լէշ. Սեռն. 236.

1305. ՉԾԴ. Տէր Դաւիթ։
չծդ. Հոռոմոսի վանք. Սարգ. 160.

a. Տէր Գրիգոր Սիւնեաց եպիսկոպոս. Թվ. չծդ։
Նորավանք. Ն. Լէշ. Սեռն. 194.

1306. ...ես Քոչաքշեր եւ ամուսին իմ Խորիշահ ...տուաք արդիւնք
չծե. ի հալալ յընչից մերոց. եւ սպասաւորք սորա մ̃ր Յվ̃ե, մ̃ր Սգ̃ կարգեցին... չծե։
Բջնի. Ղ. ահկ. 484 (Է. 184).

1307. ՉԾԶ. զՄարկաւագ քահանայ յիշէք ի Քրիստոս, որ ստացաւ
չծզ. զսա (զանգակ)։
Վայոց ձոր. Ն. Լէշ. Սեռն. 107.

a. Ի Թվին չծզ ...ես Թաջեր, դուստր Ուքանի, ամուսին Հասանայ, ասպարապետին հայոց, որդոյն Պռոշայ, ետու ընծայ հալալ ընչից իմոց հայրենի տանս մեր Թանադի վանից առաջի մ̃ք Նշանիս. մ̃ք Հայրապետ և միաբանք սահմանեցին...
Թանահատի վանք. Գ. ալ. Է. 210. Ն. Լէշ. Սեռն. 121.

b. Ես Սարգիս, բարեխաւս հաւր. Թվին չծզ։
Վայոց ձոր. Ն. Լէշ. Սեռն. 178.

ՉԾԶ. ...ես Վարդան Տփխիսցի և ամուսին իմ Սենայ... տվաք 1307 c.
ընծայ սբ̃ Նշանիս... եւ տէր Յովհաննէս կամակցութեամբ եղ-
բարցս...

Հաղբատ. Գ.ուլ. ա̃. 60.

ՉԾԶ. ...Մխիթար քահանայն, որդի Աւշենի, միաբանեցաւ եւ d.
ետ զարդիւնս ի շինութեան սորա ի դռան կաթուղիկէիս. եւ մեք
տէր Յովհաննէս կամեցողութեամբ եղբարցս...

Հաղբատ. Գ.ուլ. ա̃. 72.

...ես Վարդան վարդապետ զսրանոցիս[1] Ջարէքն ի հիւսնէն[2] 1308. չծէ.
գնեցի. ի սբ̃ ուխտս տվի. միաբանքս... Թվին չծէ։ [Ջալ. չծե.
1. զԱսրնոցիս, Ալիշ. Սրանոց՝ աղօրիք է, 2. հիւանէն]։

Հերհեր. Գ.ուլ. է̃. 140. Ղ. Ալիշ. Սիս. 114.

Ես Թամթա խաթունս տուի Աստուածածնի ս̃բ վանուցքս... a.
բաժակ ի Մծըրակաձոր. իմ յետոյ իմ որդիքն տան անխափան... չծէ

Վայոց ձոր. Ղ. Ալիշ. Սիս. 167.

Ես Թամթայ խաթունս կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հոգւոյ b.
Աթաբէկ Տարսայիճին եւ յարեւշատութիւն որդւոց իմոց Բուր-
թէլին եւ Բուղդային. Թիւն չծէ. Մոմիկ վարդապետ յիշեցէք։

Ամաղայ. Գ.ուլ. է̃. 181. Ղ. Ալիշ. Սիս. 195.

ՉԾԷ ...ես Մամուկս, դուստր Վահրամայ, ետու սբ̃ Յովհան- c.
նէսի մեր տապանատունս վեղամն ցմարգի Բովաձորոյ ի կամրջէն
'ի վաղաւերու Ճամբահն յԱնու հաղենի վաղաւերան բ̃. աւե-
րակովն. որ 'ի տարին գ̃. աւր պատարագել զՔրիստոս, ա̃. ինձ,
ա̃. կուրապաղտին, ա̃. Ամիրային, ա̃. Արտամշին, ա̃. Վահրամշին,
ա̃. Գոհար խաթունին... Սիմէոն գրիչ։

Հոռոմոս. Ղ. Սի. 34.

Ես Գրիգորէս կանգնեցի զխաչս յիշատակ հաւր իմ Աղբայ- 1309. չծը.
րանոյդ? եւ մաւր իմ Գոհարին եւ աղբաւր իմ Բէկին...ի Թվ. չծը...

Վայոց ձոր. Ղ. Ալիշ. Սիս. 107.

1310. չծԹ. ...յարՀիական քաւՀապետութեան[1] տեառն Յ՟վ եւ ի պատրոնութեան տեղւոյս Ուքանայ, Հասանայ, Ամադենայ ես Նուաստ հոգի Վարդան վարդապետս կանգնեցի զսՔ նշանս ի փրկութիւն ինձ եւ հարազատին իմոյ Մխիթարայ եւ որդւոյ Նորին... ՚ի թվին չծԹ. սուրբ Գրիգոր։ [Ջալ. և Քաջբ. 1. քաջապետութեան]:

Հերհեր. Գաւ. Է. 142. Ն. Աշ. Սիւն. 117.

a. Թվ. չծԹ. Աթապագի ամիրսպասալար շահանշահի մծիկնաւբարթա խուցէս Մաթէս եւ իմ կինակիցս Թէնի եւ իմ եղբէր Մարկոս յայս ժամս, որ պարոն ողորմեցաւ, զվանքս մեզ էրէտ, վաղ բարեպաշտ Տիգրան ջուր էր բերել ի վանքս ու ի յանտիրութենէ խաղտել էր ու կորել. մեք վասն արեւշատութեան պարոն Շահանշի եւ Խուանդզին եւ իրենց որդու Զաքարի եւ վասն մեր հոգուս յիշատակ բերաք զջուրս եւ հաստատեցաք...

Անի. Սարգ. 128. Ն. Աշ. Շիր. 79.

1311. չԿ. ...ես Յուսիկ շինեցի զայս սրանոցս եւ տուի Վարագայ սՔ Ն[շա]նիս տէր Ստեփանոս վարդապետ (վդ) (և) միաբանքս... Թվին չկ։

Թանատի վ. Ն. Աշ. Սիւն. 120.

a. ...ես Ապուքան եւ ամուսին իմ Մինայ խաթուն միաբանեցաք սՔ ուխտիս իշխանութեամբ Ջալալին եւ առաջնորդութեամբ տէր Յօհանին տուաք չարեքտար և այլ ընծայ ...չկ Թուին։

Գանձասար. Ղակ. 605 (Է. 376).

b. Զվասիլ հայր Յովհաննու վանից, առաջնորդ Շիրակայ եւ ամենայն Աներդու, յիշեցէք ի Քրիստոս։

Յովհաննավանք. Ն. Աշ. Այր. 175.

1312. չկա. ...ի հայրապետութեան տէր Աւրբէլի Յովանէս Սիւնեաց եպիսկոպոսի ես Գրիգոր, Թոռն Դոփին, գնեցի կամե...քարոյ զՇատենց եւ զՄարգարտայ այգին ո՟շ. սպիտակ եւ ետու ի սՔ ուխտս. վասն որոյ ի տարին ամուսնոյ իմոյ Ասփային, դստեր արքայաշուք իշխանին Տարսայիճին, պատարագ Գ. աւր... Թիւն չկա։

Նորավանք. Ն. Աշ. Սիւն. 198.

Դուշխոյափառ պարոն Թանթա խաթուն, մայր Բարթէլին, յի- 1312 a.
շեցէք... Թվին չկա։

Նորավանք. Գու. Է. 174.

...Ես Մամա[1], ամուսին արխականին Հասանայ, և որդիս մեր b.
տէր Գրիգոր, տեարք գոլով տեղւոյս հայրենեաւք, որ եւ մեր
պարոնէքն[2] հաստատեալ էին եւ մեք տուաք ի սբ ուխտս զՄո-
վատեղն, զճաճռուանց, զՋաւլբէկանց[3]։ Ես Գրիգոր տուի զՄա-
դունանց[4] հողերն զմեր բաժինն իւր չորեցովն. որդին իմ տէր
Սարգիսն[5] եւ միաբանք սահմանեցին սբ Ստեփանոսի տաւնի
ժամն, որ լինի իմ մաւրն եւ ամուսնոյ իմոյ Ասփային[6]. Թէ ոք
զժամն խափանէ կամ զընծայն յետ ունէ, դատի յաստուծոյ։ Մո-
խրաբակս[7] մեր բաժին եւս տվաք ի սբ ուխտս։ [Շհխ. 1. Մամ-
քան, 2. պարոնայքն, 3. զՋաւլպէկանց, 4. զՄադունանց, 5. ի տէր
Սարգիսն. ով ոք հանէ սբ ուխտէս, դատի աստուծոյ. չժզ. 6. Աս-
փին, 7. այլ և Մախրապակս]։

Դատիվանք. Սրց. 205. Հանխ. 597 (Է. 360).

...մեք Բուրթէլս եւ Պուղտայս[1] եւ որդիք Ելիկումն[2], 1315.
որդւոյ Տարսայիճին, եղբայր Սմբատայ, իշխանք տանս Սիսակայ. չկդ.
տեսեալ զձեռագիր նոցա, զոր շինել կամելով զվաղինջուց աւե-
րեալ և խաղտեալ վանս Վաղադնու ի ձեռն հայր Մխիթարայ հա-
տեալ էին սահմանք գետովն ի Տրջանաքարն եւ Քայլիճն հայ
ծաղիկն է տվել իւրեանց հայրենեաց զիւրիմիս գեղ և զգիւղ
Շամպին հողերն իւրեանց սահմանովն եւ ի Շնհեր զԱղոջանց
հողն եւ ջուր եւ զայգին ամենայն սահմանաւն։ Եւ խնդրեալ ար-
ձանագրել յիշատակ, զոր անփոյթ արարեալ եհաս առ մեզ. եւ
մեք կամելով արձանագրեցաք վասն յիշատակի նոցին և վասն
արեւշատութեան մեզ և զաւակաց մեր. եւ իշխողք տանս կար-
գեցին տարին մի քառասունք անխափան կատարել։ Արդ եթէ
ոք... Թվ. չկդ։ [Ղալ. 1. Գուղտայս, 2. Իլէկումին]։

Վաղատեն. Սմշ. Սիւն. 525. Լուս. Սշգ. Հ. III, 152.

...Ես Դաւիթ, Թոռն Ալաւկայ, ետու իմ հալալ գանձագին 1316.
չկե.

հայրենական ձիթահանքն. երեսուն աւրավար հող, վերի խաչերի մէջն է …ի թուին չկե։

Սանահին. Գաւ. ա. 17.

1317. չկզ. *…ես Սմբատ, որդի Լիպարտի, յազգէն Աւրպէլեանց[1], որ ի Մսր գերի կացի, կամաւքն աստուծոյ ազատեցայ… զամուսին իմ Ոխթոգ, որ յետ բ. ամի փոխեցաւ… եւ յետ իմ եղբայրն[2] բաժանեցայ… ինձ հասաւ… Ես Սմբատ զԴուինքթին[3] հողն ս̃բ Աստուածածնիս (տուի) անչարութեամբ. վարդապետք եւ միաբանքս ետուն ամէն [տարի] Համբարձմանն ինձ Սմբատիս… ի թվ հայոց չկզ։ [Ձաւ. 1. Ուրպէլեանց, 2. իմ եղբարցէն, 3. զԾիւինկթին]։*

Հերհեր. Գաւ. է̃. 141. Նշխ. Սեւ. 114.

a. *…ես Գրիգոր, Դաւփին որդի, յԱռինջ Խաչիտափի[1] այգին ի ս̃բ ուխտս տվի վասն ամուսնին իմոյ Ասփին[2]. վարդապետք եւ միաբանք սահմանեցին բ. պատարագ Ասփնայ փոխման Աստուածածնի շաբաթ աւրն… Թվին չկզ։ [Ձաւ. 1. Խաւգի տափի, 2. Ասբին]։*

Հերհեր. Գաւ. է̃. 142. Նշխ. Սեւ. 116.

b. *…ես Եաչի, որդի Հասանայ, Թոռն Պաաւշայ, միաբանեցայ սուրբ ուխտիս Ցախաքարոյ և ետու յիմ հայրենեաց ի Արկղունիս զմեր ձեռատունկ այգին Նորակերտ իւր ջրովն, մեր? եղբաւրն[1] տէր Աւրբէլի Ովանէի[2]? Միաբանքն սահմանեցին ի տարին դ[3] պատարագ մեզ և ծնողաց մերոց և ամուսնոյն իմոյ Մամայ խաթունին ի տաւնի Դաւթի և Յակոբայ. կատարիչք աւրհնին յաստուծոյ. Թվ. չկզ[4]։ [Ձաւ. 1. եղբայր, 2. Օվանէի, 3. դ, 4. չհ…]։*

Ցախացքար. Գաւ. է̃. 163. Նշխ. Սեւ. 156.

c. *Ի Թվին չկզ …ես Գրամիկ միաբանեցայ ս̃բ ուխտիս Ցաղացքարոյ եւ ետու ի հալալ ընչից իմոց… նոյն[1] այգոյն… (Ձաւ. 1. Նաց)։*

Ցախացքար. Գաւ. է̃. 163. Նշխ. Սեւ. 156.

...Ես տէր Մատթէոս սալեցի զեկեղեցիս Թուին չկզ. եւ զան- 1317 d.
գակատունս շինեցաւ Թուին չհբ. (1323).

ս. Եղիշէ առաք. վանք. Ղ,ահ. 612 (Է. 379).

...ողորմութեամբ պարոն Աղբուղային եւ Սիթի խաթունին ես e.
*Յակոբ երէց ի վանքս շինեցի հոյրատուն. գ դուռն ի պարսպին
էն. ի Թվ չկզ.*

Աշտարակ. Ղ,ահ. 401 (Է. 86).

...հանգիստ Սարգիս պատանեկի. 1318.
էր գեղեցիկ եւ ցանկալի. չկէ.
քաղցր լեզու որչափ պիտի.
Թուին չկէ. փոխեցաւ ի Քրիստոս։

Անի. Ն,Լէշ. Ղ,էր. 61.

...ես Մամաք, դուստր Հասանայ, (և) իմ որդի Վախթանկ զիմ a.
*ոսկի առպնձանի Գոնցէն տուաք մ՞ր Սիաւնի տակի հողն... առաք
և ի մ՞ր ուխտս տուաք. վարդապետք եւ միաբանք ե՞. պատարագ
սահմանեցին Ծառզարդարին ա՞. ինձ, ա՞. իմ որդւոյն Սեւադին...
Թվին չկէ։*

Հերհեր. Գ,աւ. Է. 141. Ն,Լէշ. Մէոկ. 114.

Եղբայր մեծ Բուրթէլին զԳեղահրաշ Բուղտային երիտասարդ b.
հասակաւ, որ յետ յոլով քաջ մրցմանց[1] *տիգախոցեալ զանթա-
ռամն ընկալաւ զպսակ. Թվին չկէ։ [Ձաւ. 1. մրցանաց]։*

Նորավանք. Գ,աւ. Է. 174. Ն,Լէշ. Մէոկ. 193.

...ես Հեձուպս եւ ամուսին իմ Անիփիան միաբանեցաք մ՞ր 1320.
Լուսաւորչիս, արարաք արդիւնս. միաբանքս սահմանեցին ի տա- չկթ.
*րին ե՞. պատարագ ե՞.ից տաւնին ա՞. ինձ Հեձուպիս, ա՞. Անիփին...
Թվին հայոց չկթ։*

Վանէվան. Գ,աւ. Է. 121. Ն,Լէշ. Մէոկ. 62.

Այս է հանգիստ վարդապետին Յակոբայ. Թվին չկթ։ a.

Վայոց ձոր. Ն,Լէշ. Մէոկ. 109.

1320 b. *Ի Թուին մերոյ Է՛ՃԿԹ․ Յակոբ երէց կանգնեցի զխաչս ինձ եւ ամուսնոյն իմոյ...*

Արկազան. Գ. Տաւ. Է. 134. Ղ. Ալիշ. Սիս. 118.

c. *Թվ. ՉԿԹ ...ես Սարգիս Ծիլենց բաժրարս Թողի զԱրջուառձո մ՟ք Գրիգորո զբաժն մեծ եւ զփոքր վասն հանգստեան պատրոնին մերոյ Շահնշահի եւ աստուածատուր զաւակացն Զաքարիայի եւ եղբարց նորա յերկար կենդանութեան...*

Անի. Ղ. Ալիշ. Շիր. 74.

d. *Թվ. ՉԿԹ... ես Խուանդզէս, զուգակից Աթաբակ Շահնշահի, որ յայսմ ամի ել յաշխարհէ եւ տրտմութիւն մեծ եղեւ մեզ եւ աշխարհիս արեւելից, ես, ամուսին նորա, դուստր Շամշադին Սահիպ դիւանին եւ պարոն... իւանէ Աթաբակին եւ իմ որդիս իմ Զաքարիա յաղաքս պատրոնին հոգոյն փրկութեան եւ եղբարց իմոց յերկար կենդանութիւն ի մեր հայրենիք քաղաքս, ի յԱնի, Թողաք զկովերոյն եւ զիշանուն զհամբրելէն եւ զդռնագիրն մեծի եւ զփոքու... հաստատեցաք ի յամիրայութեան պարոն Լիպին[1]։ (Ալիշ. այլ․․ Շիպին)։ Պտուղ գրէ։*

Անի. Սարգ. 131. Ղ. Ալիշ. Շիր. 62.

1321. չհ. *...ես Բերդակս եւ ամուսին իմ Խաթուն ի մ՟ք Յովհաննէս ուխտս տուաք զինչ այլ հոգւոյ բաժին կէր[1]. վարդապետք եւ միաբանք Բ. պատարագ սահմանեցին Յովհաննու տաւնին մէկ ինձ Բերդակիս, Ա. Խաթունին... ՉՀ Թվին (Ջալ. 1. չկր).*

Հերհեր. Գ. Տաւ. Է. 140. Ղ. Ալիշ. Սիս. 113.

a. *Թվ. ՉՀ ...ես Յովհաննէս եւ կենակից իմ Թաձնայ շինեցաք զանկակի զտունս աստուծոյ, տուաք...*

Գայլեձոր. Ղ. Ալիշ. Սիս. 137.

b. *Ի Թվ. ՉՀ. շինեցաւ եկեղեցիս...*

Եղուարդ. Տաշ. 412 (Է. 126).

1322. չհա. *Ես տէր Յովհաննէս Աւրպէլ Սիւնեաց արհիեպիսկոպոս, շինող սԲ եկեղեցւոյս, յիշել աղաչեմ (զիս) եւս և[1] զքարեպաշտ իշ-*

խանաց իշխան[2] զարեան մերձաւորն իմ գքաջ մենամարտիկն զԲուրթէլն[3] եւ զդշխոյափառ քրիստոսասէր զոյգն իւր Վախախն նորաբողբոջ զաւակաւք իւրեանց Բէշքէնիւն եւ Իւանէիւն. Թվին չհա։ [Ջալ. 1. չիք, 2. իշխան զՕրէէլն, 3. զԲուրթէլն]։

Արփայ գ. Գ. Դւ. Է. 213. Ղ. Ալիշ. Սիս. 181.

...ես Սիթի խաթուն, ամուսին Աղպուղային, ետու ի սբ Մարիանէ ի միաբանայտունն զՓարպոյ հողին կէսն որ Այծամանց երկիրն որ զկենակկու Ապաղարի Փիր որդին[1] (sic) գնեալ երկու ի Թուրաննէ ի Խոմովէ... Մարիանէիս տվել, որ զա էլկինէս[2] տվի ու յմ ազատեցի... ոչ շարիատ, ոչ էլ մեծ կամ փոքր խարծող... ի Թվ. չհբ։ Ես Յակոբ Ապղարի Փիր որդի[1] աւել տվի հետ իմ գնած Փարպոյ հողին զիմ գնած խուպանն, որ Աւշականայ հանդին... [Ալիշ. 1. Ապղարիփի որդին]. 1323. չհբ.

Աշտարակ. Շահխ. 401 (Է. 86). Ղ. Ալիշ. Այր. 186.

Այս է հանգիստ Մահաւզունի. չհբ։ a.
Կնէվանք. Ղ. Ալիշ. Սիս. 145.

Այս է տապան Մկրտիչ սրբազան կուսակրաւն քահանային... Թվ. չհբ։ b.
Խոտակերաց վանք. Ղ. Ալիշ. Սիս. 171.

Ես Տորս, Սարգսի որդիս, զկտէքոսու հողն ու զՏանձին սեռն մին կով տուի սբ Աստուածածնիս. միաբանքն տուին Ժ. աւր պատարագ Հուսիկին աւագ հինգշաբթի աւրն... Թվին չհբ։ c.

Աստուածածնի վանք. Ղ. Ալիշ. Սիս. 167.

Թվ չհդ. ի պարոնութեան Զաքարիա, Թոռն Աւագին, մեք Դաւիթ եւ Վահապ Եփաթա եւ որդիք մեր Սատրիկ եւ Բահադին եւ Աւդուլա վասն յուսոյն, որ առ աստուած եւ մեր արեւուս համար Թողաք զվանաց կոոս զմարդո, եզին, իշո, զամենայն ցեղ կոռ և զհասարա... քո (Ղ. Ալ. քս) միացուցաք... 1325. չհդ.

Զագավանք. Շահխ. 444 (Է. 163). Ղ. Ալիշ. Այր. 292.

1325a. *Ի Թուիս Հայոց չհդ. ի փաթշայութեան Արղուն խանին ի Թագաւորութեան Դեմետրէի (եւ ի) պարոնութեան Մխարկրծելին, եղբաւրն Իվանէի, որդոյն մեծին Շահնշահի, ես Մակլխուսան, աղայիս որդիս, եկի յԱրուճ, իմ հաւրս գանձագին գեղս, եւ Թողի զհացին շարիատն հաստից...*

Արուճ. Ղ. Ալշ. Այր. 144.

b. *...ողորմութեամբ պարոն Աղպուղային եւ Սիթի խաթունին ես Անաւորս եւ Ղուտալչաքս միաբանեցաք սբ Աստուածածնիս եւ շինեցաք զպարիսպս զշրջայ... եւ զդուռն յիշատակ մեզ եւ զաւակի մեր Զաքարի. եւ տվի տարէնն ժ....յայգւոյն... ով որ զայգին ուտի, բաժակ տա... Թվ. չ(հ)դ։*

Աշտարակ. Ղ. Ալշ. Այր. 187.

1326. չհե. *...ես Անաւորս եւ ամուսին իմ Ղուտալչաք եւ զաւակ մեր Զաքարիա միաբանեցաք սբ Մարիանէիս. գնեցի զՔարգործենց հողն... ի Թվ. չհե։*

Աշտարակ. Շահխ. 401 (Ե. 85).

a. *Ես Զուզէս, դուստր Սարգսի Քարինջեցւոյ....միաբանեցայ սբ Նշանիս և ետու զիմ հոգւոյ պաշարն. հայր Սարգիս և միաբանք հաստատեցին... ի Թուին չհե։*

Հոռոմայր. Գաւ. Ա. 101.

b. *Ես Սաթուն, իմ որդիքս Սարգիս, Շահերշ[1] զմեր սբ Սիաւնի տակի հողն ի սբ ուխտս տվինք. վարդապետք եւ միաբանք սահմանեցին ա. պատարագ Յակոբայ՝ Վարդանանց տաւնին անխափան. Թվին չհե [Ջալ. 1. Լահեր]։*

Հերհեր. Գաւ. Ե. 141. Ղ. Ալշ. Սիս. 115.

c. *Զագնիւն յընտրեալսն եւ զքաջն ի զաւրականսն զպարոն Ուքանն յիշեցէք. Թվին չհե։*

Ղոշավանք. Գաւ. Ե. 162. Ղ. Ալշ. Սիս. 156.

d. *...ես Ասլանափայս (Ասլան աղայս) եւ իմ որդիքս միաբանեցաք սբ Ստեփանոսիս եւ սբ Նշանիս եւ տվաք Ճ. դեկան ընծայ. վարդապետք և միաբանք... Թվին չհե։*

Թանահատի վանք. Գաւ. Ե. 211. Ղ. Ալշ. Սիս. 122.

ՉՀԸ ...ես հայր Վահան... ետու ՚ի սբ Յովհաննէս յիշատակ 1326e
իմ եղբաւրն Գրիգորոյ. որ միջաւրեայ ի Քրիստոս փոխեցաւ...
խաչվառ եւ նասիճ շուրջառ... ետուն կարկի զիմպօ հողն եւ
զԾմակի հողն... զինչ խարճ լինի, ես առնեմ հետ այն, որ սբ Յով-
հաննիսի է....Շինեցի զուլէն եւ զանգակատունս։
Հոռոմ. Ա. Մխէ. 47.

Այս է շիրիմն հանգստեան պարոն Շահիկայ, որդի Վարհամայ f.
եւ իւրոյ տիկնոյ. առաջնորդ գեղոյս, որ Թերակատար ժամա-
նակաւ փոխեցաւ ի Քրիստոս եւ եթող զծնողսն իւր սուգ անմխի-
թար յունէնացեալ (sic) աշխարհիս. Թվ. չհե։
Բռնակոթ. Լալ. Աշգ. հնդ. III, 176.

Ի Թվ. չհե. կանգնեցաւ սբ խաչս յիշխանութեան Պռոշո... g.
Լիանոսի վանք. Աճշ. Սեւ. 486.

Թվ. չհե ...ես տէր Ստեփանոս Աւրբէլեան, որդի Ջալալին, h.
արքեպիսկոպոս ի տանն Սիսական, եկի ի մեր հայրենի տունս ի
վանս Վաղադնու եւ տեսի զհիւրանոցն, զոր կ(եր)տեալ էր հայր
Սարգիսն վասն արեւշատութեան Բուրթէլին եւ զաւակացն իւր
Բէշքէնին[1] եւ Իվանեա յիշատակ իւր. կամ եղեւ ինձ մասնակցել
այնմ արդեանց եւ տվել զՎաղադնի Աւլխազա մորէն զգիւղ[2] մեր
եւ Կիւրղի վանս ազատ ի մեր յամեն... զի յառաջ տուած էր
ժողովուրդ եւ մեք զմեր բաժին հասն տվաք ի պէտս պանդաւ-
կին. արդ այսմհետէ չունի ոք հրաման աթոռակալաց կամ հայ իշ-
խողաց զմեր տված ի սբ ուխտէս հանել... [Լալ. 1. Բէլքէնէին,
2. զխաչահորէն գիւղ]։
Վաղատին. Աճշ. Սեւ. 525. Լալ. Աշգ. հնդ. III. 151.

Այս է յարկ տապանի Յովհաննէս վարդապետի ի Թու չհզ։ 1327 չհզ.
Մեծոփայ վանք. Սուրգ. 268.

...ես Սարգիս եւ ամուսին իմ սբ Լուսաւորչիս արարաք ար- a.
դիւնս. միաբանքնս սահմանեցին ի տարին ի տաւնի սբոյն Սար-
գսի ա. ինձ եւ ա. ամուսնոյն իմոյ... Թվին հայոց չհզ ին։
Վանեվան. Գալ. Է. 121. Աճշ. Սեւ. 62.

1329. չհը. *Թվ. չհը. կամաւ անմահին ... և ողորմութեամբ պարոն Քրդին խու...*

Ուշի. Ջալալ. 408 (Է. 119). Ալշ. Այր. 181.

a. *Թվ. չհը. կամաւ անմահին ... և ողորմութեամբ պարոն Քուրդին եւ Խուտ խաթունին ես Հռոմ երէց, որդի Մաւր եւ Համայ, եւ ամուսին իմ Ուլու խաթուն միաբանեցաք սբ Ջաւրայ-վարիս, տուաք մեր Հաղարմանին այգին...*

Ուշի. Ջալալ. 408 (Է. 119). Ալշ. Այր. 181.

b. *Ի Թուին հայոց ոհըին. ես Ումիկս շինեցի զմատուռս, կանգ-նեցի զխաչս, հաստատեցի զբեմս եւ բերի զջուրս յիմ հալալ վաստակոց վասն յիշատակի հաւր իմոյ Մխիթարայ, որ Պապ կոչի, եւ Խաւութի կնոջ իմ, որ կոչի Սիրամայր*[1]... [Կալ. 1. Տի-րամայր].

Կորդան. Ջաւ. տ. 124. Լալ. Ազգ. հնդ. VII և VIII. 338.

c. *Այս տաճար լուսակիր և երկնանման առկայացեալ հաստատա-գոյն հիմամբք ի վերայ ամծաբնակ շիրմի սբ առաքելոյն Թադէոսի. որ ըստ բազմատեսակ յանցանաց մեր զկործանումն էառ ի շար-ժէ, իսկ ես նուաստ սպասաւոր նմին Զաքարիա եպիսկոպոս, որդի պարոն Մանուէլին... սկիզբն արարի կրկին նորոգութեան առա-ւել քան զառաջինն ի ժամանակի սաստիկ նեղութեան եւ հալա-ծանաց քրիստոնէից, որ եւ բազում եկեղեցիք քակտին, վասն որոյ արձանագրեցաք... առ ի յիշատակել զմեզ... հանդերձ ծնո-ղաւք եւ զարմիւք եւ զաջորդն մեր զտէր Տիրացուն, այլ եւ զհա-րազատ եղբայր մեր զՊետրոս եւ զՍարգիս, որք ըստ կարութե-ան (sic) նպաստաւորք եղեն ընչիւք. կատարումն թվին չհը։*

Սբ Թադէի վանք (Արտազ)։ Ջալալ. 592 (Է. 350).

1331. չձ. *...ես Պարսամ աբեղայ միաբանեցայ... փոխան այգի տնկեցի սբ Աստուածածնիս եւ տուի արձանագրով յիշատակ հոգւոյ իմոյ... Թվ. չձ։*

Գայլեձոր. Ալշ. Սիս. 138.

…Թվին չծա. յաշխարհակալութեան Բուսայիդ ղանին ես Զե- 1332. չծա.
ւար, որդի իշխանաց իշխանին Սմբատի եւ մաւրն Անայի, Թոռն Իվանէին եւ եղբարց իմ առիւծաձեւ իշխանացն Բուրթելին եւ Սմբատայ եւ Ըլիկումին, յազգէ Աւրբէլեանց, եւ կենակից իմ Խորիշահն, դուստր իշխանին Վարդանայ եւ Դուփենի, յազգէ Սենիքարեմանց, ի հալալ արդեանց մերոց շինեցաք զհոգետունս ի փրկութիւն հոգւոց մեր ծնողաց եւ եղբարց ի Քրիստոս ննջեցելոց եւ կենաց իմոց եւ որդւոցս Սարգսի եւ Յովհաննիսի քաջի, Քրդին եւ Վարդանայ։ Աղաչեմք զպատահողդ յիշել զմեզ ի Քրիստոս։ Սկիզբն… րաբունապետին Եսաւոյ եւ կատարումն աղաւթիւք նորա. Թվին չծա։

Կարաւանատուն Սելիմի. „Գւու. Է. 164. Մ. լէշ. Սէփ. 164.

Թվ. չծբ. այս է հանգիստ Խաւշին, դուստր Դոփենց պա- 1333. չծբ.
րոն Վահրամին ։

Ցախացքար։ „Գւու. Է. 152. Մ. փէշ. Սէփ. 148.

Ես Սիրաւք կանգնեցի զխաչս հաւր իմոյ Խութլափի. Թվ. չծբ։ a.
Սպիտակ Խաչվանք. Մայյ. 66.

Ի Թվականիս հայոց չծգ. կանգնեցաւ բուրգս ձեռամբ Կի- 1334. չծգ.
րակոսին։ Աստուած ողորմի։

Մանազկերտ. Թոր. ուղէ. Է. 278.

ՉԶԵ…ես Վարհամ աթապակ, պարոնաց պատրոն, որդի Իւա- 1336. չծե.
նի, Թոռն մեծին Շահնշայի, որդի ամիր սպասալար Զաքարիայի, վասն արեւշատութեան իմոյ հայրազատ եղբարց կենդանեաց եւ հանգուցելոց պարոն Շայինշի Աղբուղին եւ Արտաշիրին Զազին եւ սիրեցել եղբարցս Պիմին, Աղբուղին, Ավագ Սարգսի, Իմնայի, Պանուսի մեծի եւ փոքու վասն յուսուն իմոյ առ Քրիստոս տվի սբ Յովանէս ուխմ յիշատակ հոգւոյ իմոյ, զոր յառաջն մեր նախնիքն եւ էլ պարոնայքն տվել էին եւ գրով հաստատել, ես վերստին հաստատեցի զՄերանց… ու զԳանձայհանքն ու զՋողքայգոմն իրենց հանդայվարաւքն հողով եւ ջրով ու դ. կոբարովն, արեւելից դէհն մեծ շահրուէն Մասթարոյ, արեւմտից դէհն ջրհորն,

հիւսոյ դեհն Խսայչով փարահն, հարավոյ դեհն Արեղին ջրդիրն ...Եւ սպասաւորք սր̄ Յովանիսի հատուցին ամէն ամի Ժ. ժամ պատարագ, Ե. ինձ, Ե. իմ Նախնեցն. ի տէրութեան Վարհամա... յառաջնորդութեան հաւր Ստեփանոսի։

Հոռոմոս. **Սարգ.** 158. **Նշխ. Դէր.** 28.

1338. չձէ. *ՉՁԷ. այս է հանգիստ Գրիգորի։*

Վարդանի բերդ. **Նշխ. Սիւն.** 129.

a. *Թվ. չձէ. ...ես Քուրդ Անբերդեցի իշխանաց իշխան, որդի Տայիրին, որդոյ Քրդին, Թոռն Անբերդեցի Վաչէ իշխանի, առն քաջի եւ պատերազմողի, եւ ամուսին իմ Խուանդ խաթուն, դուստր Ամրպէկնի, Թոռն Աթաբակ Աւագնի, եւ հարազատ որդի մեր Ջրքին, տէր Անբերդոյ գաւառիս, եւ ծառայք անմահ Թագաւորին մերոյ Քրիստոսի յողորմութիւն մեծն աստուծոյ ապաւինեցա, որ ի բազմանալ...*

Կարբի. **Մխ. Վ. Հնխ. Հյգ.** II, 13.

1339. չձը. *...ես Սիմէոնս տվի զմեր հայրենիքն պարոնացն ողորմութեամբ Էաչոյ (և) Մամայ խաթունին ո̄ք Ստեփանոսիս եւ սր̄ Նշանիս (վասն) Մխիթարայ հոգւոյն... Թվին չձը։*

Թանատի վանք. **Գաւ. Է.** 210. **Նշխ. Սիւն.** 121.

a. *...ես Սմբատ, որդի Լիպարտի, միաբանեցայ Աւագ անապատի սր̄ Կարապետիս եւ Սպիտակաւոր Աստուածածնիս եւ տուի զՎախտանկենց այգին իւր ամէն հատով զծառ եւ տունկ... Թվ. չձը։*

Սպիտակաւոր անապ. **Նշխ. Սիւն.** 138.

b. *Ի Թվիս ի չձը իս. կանգնեցաւ սր̄ Նշանս ի ձեռն Վասլի սրբասէր քահանայի, որդի հարազատի Պետրոսի քահանայի...*

Մանազկերտ. **Թոր. ալէ. Է.** 278.

1340. չձթ. *Այս գայիսոն մխեալ արեամբ աւծեալոյն Յիսուսի կանգնեցաւ* (sic) *իշխանութեամբ Բուրթէլին. մեք Գրիգոր (և) Մխիթար. (ի) բարեխաւսութիւն մեզ եւ ծնողաց մերոց. Թվին չձթ։*

Եղեգիք։ **Գաւ. Է.** 155. **Նշխ. Սիւն.** 152.

Ես Մխիթարս կանգնեցի զխաչս... Թվին չղ։ 1341. չղ.
Արփայ. Ալիշ. Սիս. 182.

Այս հանգիստ է Նլու խաթունին, դստեր Թալայի. Թվ. չղա։ 1342. չղա.
Մարմաշէն. Ալիշ. Շիր. 149.

Թվ. չղա... ես աթապակ Վարհամ, որդի Իւանէի, որդուն a.
մեծին եւ հզաւրին Զաքարիաի, վերստին նորոգեցի զկումբէթ
սբ Փրկչիս վասն երկար կենդանութեան իմոյ եւ յիշատակ մեզ
եւ նախնեաց մերոց ⊙ Արդ ես Վասիլս, որդի Գրիգորո, առաքեցա
պատրոնին հրամանաւն աթաբակ Վարհամա եւ եկել կատարեցի
մեծ ջանիւ եւ աշխատութեամբ զհրամանըս ինձ. եւ սպասաւորք
սբ Փրկչիս ընձա մատուցին մեզ զՎարդավառին կիրակէն բ. պա-
տարագ։
Անի. Սարգ. 124. Ալիշ. Շիր. 86.

Թուին չղա... ես տէր Ներսէս, Ամարասայ եպիսկոպոս, եկի... b.
ի սբ ուխտս իշխանութեամբ Աթաբէգին, միաբանեցայ...
Գանձասար. Ջալ. ա. 190.

Թվին չղգ. այս է հանգիստ պարոն Վաղթանկին, որդւոյ պարոն 1344. չղգ.
Ումեկին։ (Ջալ. ՉՂԴ)։
Ցախացքար. Ջալ. բ. 152. Ալիշ. Սիս. 149.

Թվին չղգ... ի պարոնաթեան Բուրթելին եւ աստուածատուր a.
զաւակաց իւրոց իշխանաց Բեշքենայ, Իւանիկայ եւ Սամեղայ ես
ծառայ աստուծոյ Աւագս վասն երկար (կենդանութեան) պարոնաց
մերոց կամակից եղէ շինութեան վանիցս եւ ետու իմ հալալ
ընչիւք գնած Նորատըվաց ջրոյ վերայ մէկ ջրաղաց ի սբ Գրի-
գորս....
Նորատուս. Ջալ. բ. 128. Ալիշ. Սիս. 47.

...իշխանութեամբ մեծ պարոն Բուրթէլին եւ որդւոց իւրոց 1345. չղդ.
Բէշքենայ եւ Իւանէին ես Գոնցէ, ամուսին Վարհամայ, որդւոյ
Շահուռնեցւոյ, դուստր Խոստրովիկայ (Ջալ. Խոստռովիկայ),
յազգէ Տարսիճեանց, ետու յիմ հալալ արդեանց եւ հայրենեաց

իմոց ի սբ ուխտս վասն հոգւոյ որդեաց իմոց Ուքանայ եւ Ամադի-
նայ, որ տղերաւք [տղայ աւրաւք] ի Քրիստոս փոխեցաւ. անդ ի
սուրբ գիրքն (դիրքն) իւր հայրենիքն իւր խաչին մ(աւ)տաւքն
յԱրմարտեսան զԳազարափոսին էգին բռ. դեկան գնուած ու Ճ.
դեկան գնուած Բամբակ հող եւ ի յԱրմարտեսն ու զՈրձաքա-
րին հողն յԱղջրտափի։ Եւ միաբանքս հաստատեցին ի տարին
ժբ. պատարագ սբ Խաչի տանին Ամադենին դ., Ուքանայ դ.,
Քառասնից տանին պատարագ բ. Գոնցին, բ. Թուխտինայ...
Թվին չղդ։

Հերհեր. Գաւ. Է. 141. Նուէշ. Սէւ. 115.

1345 a. ...ես Գրիգոր փոխեցի զիմ հողն, զինչ որ հաւատուն կայր,
գնեցի եւ փոխեցի... եւ ետու եկեղեցւոյս... Թվի չղդ։

Տաթև. Գաւ. Է. 301.

b. Ի Թվին չղդ. յիշատակ մաւր իմոյ Ուլու խաթունին։
Ես Վարդանս կազմեցի զխաչս ի փրկութիւն Խաչատուրին։

Գեօզաքաս. Գաւ. Է. 138.

c. ՉՂԴ. ի պարոնութեան իւանէի եւ Շահնշահի ես տէր Պետ-
րոս վարդապետ հանդերձ եղբարբն ընչիւք եւ ստացուածովք
շինեալէ (sic) եկեղեցիս։

Նորատուս. Գաւ. Է. 128.

1346. Ես Աբասի որդի Իշխանս կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հո-
չղե. գւոյ որդւոյ իմոյ Բասուդարա ...ի Թվին չղե։

Այս է հանգիստ բարեպաշտին Բասուդարայ, որ կէսաւրեայ
ժամանակաւ փոխեցաւ ի Քրիստոս։

Հատրուտ. Գաւ. Է. 264.

a. Ես Մկրտիչս զիմ հոգւոյ բաժինն տվի սբ Աստուածածնիս...
Թվ. չղե։

Գայլեձոր. Նուէշ. Սէւ. 138.

1347. Ես Դաւիթս... միաբանեցաք սբ Աստուածածնիս. սպասաւորք
չղզ. սբ ուխտիս Պետրոսի եւ Պաւղոսի տանին (տուին) ա. պատարագ
անխափան.... Թվին չղզ։

Սբ (Վայոց ձոր) Աստուածածին. Նուէշ. Սէւ. 167.

...ես Բենա, որդի Սմբատայ[1], Թոռն Լիպարիտի, տէր Տանձաթաղին[2], եւ ամուսինն իմ Սուսայ միաբանեցաք սբ Ստեփաննոսիս եւ տուաք մեր հալալ հայրենեացն, որ 'ի Տանձաթաղին[3] զՄազմանէց եւ զԱւնաշինէց էգին մեր հոգւոյ բաժին։ Եփրեմ վարդապետ եւ միաբանք սահմանեցին... որ մեր տուած վախմիս հակառակ կայ, զՃժը հայրապետացն նզովեալ եղիցի. Թվին ՉՂԷ։ [Ջալ. 1. Բենարիտի Մամա, Ալ. 2. Փանձաթաղին, 3. Ջալ. ՉՂԴ]։ 1348. ՉՂԷ.

Թանատի վանք. Գաւ. Է. 209. Ալիշ. Այր. 122.

Այս է հանգիստ Կիրակոս վարդապետին, որ նահատակեցաւ յանաւրինաց. յիշեցէք ի Քրիստոս. Թվ. ՉՂԷ. գրեց... a.

Անի. Սարգ. 175. Ալիշ. Շիր. 34.

Թվ. ՉՂԷ ...ես Շապադինս, որդի Յովանիսի, ետու ընձա ի սբ Առաքեալքս զսբ Ստեփանոս իւր ժողովրդովն, իւր կալերովն, զոր յառաջն շորթել ին, եւ։ էՃ։ սպիտակ տվի եւ յԱռաքեալքս դարձուցի, այլ ետու զԽաչով պահեզի կէսն, որ Հովթըթվանց գնել էի, եւ մէկ կուղպակ, որ ի յԱմիր Հասնա գնել էի ի Գտակկ(ա)րոցի խանապըրի դռանն դիմաց է. վասն յիշատակ ինձ և ամուսնոյ իմոյ Աւաք խաթունին և գեղեցկատեսիլ և բարեպաշտ որդոյ իմոյ Յովանիսին... ժբ. աւր պատարագ դ. աւր Շապադինին, դ. աւր Աւաք խաթունին եւ դ. աւր Յովանիսին... b.

Անի. Սարգ. 132. Ալիշ. Շիր. 63.

Թվին ՉՂԸ. իշխանութեամբ պարոն Ջեսարին ես Տիրի կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հոգւոյ իմոյ։ 1349. ՉՂԸ.

Շատի վանք. Ալիշ. Այր. 161.

Թվ. պէ. ի զարմէ երկուց հարազատաց քաջաց եւ յաղթողաց 1358. պէ.
ամիր սպասալար Զաքարիայի եւ աթաբակ Իւանէի ես աթաբակ Շահինշահ(ի) որդի աթաբակ Զազայս ի ժամանակս բռնակալութեան Մէլիք Աշրափին զմեր հայրենիքս զԲջնի քաղաք յինէ հուքմով խլեր էր, զիր ծորտերն էսիր կացուցեր եւ Համիբէկ նիազեցավ ու զքաղաքս ի հիմանց քակեց ու շատ յանուանի մարդ ի սուր քաշեց ու զեկեղեցիքս տապալեց ու զերկիրս ի չորս դիաց

անբնակ արար ու գքրիստոնեայք անխնայ կոտորեաց. մեք յաստուած ապաւինելով զմեր սալահրի... հեծելին գլուխ կացուցաք, որ ի վերա նստաւ բազում աշխատութեամբ. զիր ապրանքն նախ նա բաշխէր, որ աստուած խղճաց մեզ ու մեր հայրենիքս զԲջնու բերդս ի մեր ձեռս բերաց. վասն փրկութեան հոգւոյ եւ յերկար կենդանութեանս մերոյ կրկին նորոգեցաք զեկեղեցիս եւ զքունիաթ արձանս, վերստին հաստատեցաք զվիճակ, զվանք, զգեաւղ, զսարի, զդաշտի հայրենիք, բէց (Ալիշ. բեց) ու շինական ու գործաւոր զինչ եծ (Ալիշ. են) Աստուածածնայ ծառ(այ)... ազատ եւ Թարխան արարին ի հարկէ եւ ի ծառայութենէ։ Տէր Վանական եւ սպասաւորքս խոստացան...

Բջնի. **Դահկ. 484 (է̄. 183). Ալիշ. Այր. 273.**

a. *Կամաւ անմահին ա՟յ և ողորմութեամբ իմ պարոն Շահանշահի եւ Ամիր Ջէսի ի ժամանակիս բռնակալութեան Մէլիք Աշրափին եւ Հաճի պէկին... Երեմիա գրիչ։*

Բջնի. **Դահկ. 484 (է̄. 185).**

1361. պժ. *Թվ. պժ. իշխանութեամբ մեծի իւանէի եւ տէր Կոստանդ մեծ փափագանաւք գնեցի զզանկականիս, սուրբ ուխտս բերի։*

Գանձասար. **Ալրց. 177.**

1367. պժզ. *...իշխանութեամբ իւանէի, հայրապետութեամբ տ՟ն Ներսիսի ...որդի Սամփսոնայ, ամուսին իմ Արուզ խաթունս Թաղեցաք մեր Սամփսոն որդիս 'ի վանքս, մեք էլ Գերեզմանահարտք մատաղ արարաք եւ ելք մեր ապրանաց հրամանաւ Արտափինեցի Վ... մուխի ար ծախեցի ամենայն հարկէ ազատ։ Սիրկնայ այգին զինն Բուրղա Թուրքի... գեղոյ... գերի ...Թափեցինք այգի... չորեքս. ա՟. իմ հոգւոյս, ա՟. ամուսնոյ Խաթունի հոգւոյն, ա՟. Սամսոնայ հոգւոյն, տուաք ի ս՟ք Յովանէս վասն ծովացեալ մեղաց մերոց. սպասաւորք Ներսէս (և) այլ միաբանքս տարին վեց պատարագ տուին մեզ (և) ծնողաց մերոց... Թվին պժզ։*

Յախացքար. **Պաւ. է̄. 162. Ալիշ. Սիսկ. 156.**

1375. պիդ. *Այս է հանգիստ տէր Յովհաննիսի. Թուին պիդ։ Աբլ հասան։*

Հաղբատ. **Նրրհ. 44.**

...ես Սալամս կանգնեցի զխաչս եղբաւրն Աժմանդին ...ըձխթ։ վայոց ձոր. 1400. պխթ.

Մ.Լէշ. Սէւկ. 111.

...ես Թէոդոս մականուն Չրքին, իշխանաց իշխան, որդի Անբերդեցի Քրդին, իշխանաց իշխանին, որդւոյ Տայիրին, Թոռն մեծ Քրդին, որդի արի եւ քաջին Վաչէի, զայս հաստատ արձան գրեցաք եւ տուաք ի մեր պապանց հալալ գանձագին հայրենիք ի հանդէն Սերկեւիլւոյ ի սբ Կարապետս եւ ի սբ Կաթողիկէն, որ եդեալ շիրիմ պարոն հայրն իմ Այր Ամատունի տէրն խոռն կայծանովէն գուԹանաւի գլխովն, որ ճանապարհն ԳուբԹայիս Սերկեւլւոյ ծովն, Ուչնայի ըղեղ եւ կաւանոցն հայրենիք է սբ Կարապետիս։ Այս իմ տուած հանդս 'ի Սերկեւլւոյ հանդէն էլ հաստատ հայրենիք է սբ Կարապետիս։ Եւ ես Խուանդ խաԹուն, ամուսին անբերդեցին Քրդին, մայր Չրքնին եւ Թայիկին, կրկին հաստատեցի զվերոգրեալս... *1358.

Յովհաննավանք. Շահխ. 405 (է. 107).

ԺԵ. ԴԱՐ.

...ես Ուլուբէկս, որդի Մէճլիսին, տուի զիմ հայրենի հողն Ղուղտանոսի կտուրն, որ ի Վարդան բերանց է, իւր սարհատովն ի սբ ուխտս Գանձասարայ... յառաջնորդուԹեան ՄատԹէոս վարդապետին եւ իշխանուԹեան Ջալին... պծզ Թուին։ 1407. պծզ.

Գանձասար. Շահխ. 605 (է. 374).

...ես Կարապետ կաԹուղիկոս շինեցի զեկեղեցիս ի Թուին պկ ին յիշատակ հոգւոյ իմ. յաղաւԹս յիշեցէք։ 1411. պկ.

Ճալէթու վանք. Շահխ. 613 (է. 379).

ԹիւԿարապետ կաԹուղիկոսին պկ... a.
Այս է տապան երից վեհից,
Որք աւծեցեալք ի տունն աղուանից,
Աստ Թափառացեալք յայնմ միջոցից,
Կան ամփոփեալք ի ներ տապանից.
Յար սպասեն հարստչին բնաւից,
Ակնկալեն յուսով պտղալից։

Ճալէթու վանք. Շահխ. 613 (է. 380).

1425. պհդ. *Թուին պհդ. ...ես Զաքարիա, Թոռն Գամրկելին եւ որդւոյ պարոն Ազիզ բէկին, գնեցի զգեղն Մողնի հալալ արդեանց իմոց. սբ Գէորգայ մուտքն սբ կարապետիս էր. զիմ բաժինն էլ սբ կարապետիս տուի...*

Յովհաննավանք. Ղանլ. 405 (Է. 104).

1430. պհթ. *Աստուծով ես Սայտի, որդի պարոն Շանշին, քաջ և յաղթող զաւրաւարին և մեծ իշխանաց յազգէն, և ի Թուին պհթ, տեղեացս տէր եւ պարոն Փոքր Սիւնեաց Ականայ (Շահխ. Ականայ) եւ Հաթերքոյ եւ Հանդաբերդոյ եւ ծովակին Գեղամայ մինչ ի Շաղվաքայ, կանգնեցաք զխաչս հաւր մերոյ Շանշին...*

Ծորայ վանք. Ղանլ. 600 (Է. 365). Նշր. 408.

a. *Այս է հանգիստ բարեպաշտ իշխանին արքայազուն Սմբատայ, որ կիսաւրեայ ի Քրիստոս փոխեցաւ... Թւին պհթ։*

Որոտան եկեղ. Նուէշ. Սէօն. 218.

1434. պձգ. *Խաչս կանգնեցաւ Թ. պձգ։*

Քվէշ. Լուս. Նուգ. Հնդ. VII և VIII. 358.

1435. պձդ. *Թվ. պձդ. սբ նշան տէրունական Դաւիթ քահանայի լեր աւգնական։*

Հաղբատ. Նրչն. 55.

1443. պղբ. *...ես տէր Վարդան, որդի Ջալալին, տուի Ծակ խաչին հողն ի սբ ուխտս Գանձասարայ իշխանութեամբ Աղպաստոյ [1] առաջնորդութեամբ տր Եղիային... Թուին պղբ։ [Ջալ. 1. Աղբաստոյ].*

Գանձասար. Ղանլ. 605 (Է. 376). Զաւ. Ա. 188.

1447. պղզ. *Ես Աղբաստ կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հոգւոյ Գամրեկէլին. Թվին պղզ։*

Հերհեր. Նուէշ. Սէօն. 111.

1457. ջզ. *Ես Մաղագայ եպիսկոպոս կանգնեցի զխաչս հաւր... եղբաւրն իմոյ տէր Պար...մ արհեպիսկոպոսին Թվ. ջզ։*

Փիփ. Լուս. Նուգ. Հնդ. V. 311.

...ես Սայտունս, որդի պարոն Աղբաստոյ[1], տուի իմ հայրենեաց ն զՏանձաչոր[2] ի սբ ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տէր Եղիային... Թուիս ՋԺԶ[3]։ [1. Ջալ. Աղպատայ, Արց. Աղբաստի, 2. Ջալ. զՏան ծաղոբ, Արց. զՏանձաձոր, 3. Արց. ԹՃԾԶ]։ 1467. ՋԺԶ.

Գանձասար. Շահխ. 605 (Է. 375) Ջալ. Ա. 185. Մսր. 177.

..ես տէր Եղիայ, առաջնորդ սբ ուխտիս Գանձասարայ, տուի զիմ հոգւոյ արդիւնս ՟Ա. Այսմաւուրք, ՟Ա. Տարեգիրք, ՟Ա. շուրջառ, Ազախայ ՟Գ. ստակն... Թուիս ՋԺԶ։ a.

Գանձասար. Շահխ. 605 (Է. 374). Ջալ. Ա. 187.

Թուին Ջի. ես Բուտաղս ու Վախտանկս եւ այլ եղբարքս միաբանեցաք եւ տուաք Փտուռանց, Կակաչանց, Ծաղկավանց Գ. ստակն ի սբ ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տն Ներսէսին... 1471. Ջի.

Գանձասար. Շահխ. 605 (Է. 374) Ջալ. Ա. 187 Մսր. 178.

Ես Ամբատ, որդի Փիրհամզին, տուի Բեմին հողն իմ պապենց հոգւոյն ի սբ ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տր Ներսեսին... Ջի։ a.

Գանձասար. Շահխ. 605 (Է. 375). Ջալ. 185 Մսր. 178.

Ես Պաստամ, որդի մեծին Ջալալին, տուի Կունճի հողին կալէն վերն ի սբ ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տր Ներսէսին... Թուին Ջի։ b.

Գանձասար. Շահխ. 605 (Է. 375). Ջալ. Ա. 185. Մսր. 178.

Ես Մանուէլ եպիսկոպոս, որդի պարոն Աւագին, Թոռն պարոն Ազբեկի, ետու զիմ այգին Աշտարակ, որ է Ազիզեան, եւ ջաղաց իմ, որ է տեղն բնական վանիցս, եւ հաստատեցի սբ Աստուածածնիս... Թվ. Ջի։ c.

Եղիւարդ. Շահխ. 412 ((Է. 126).

Սբ խաչս յիշատակ է տէր Ազարիա եպիսկոպոսին եւ ծնողաց նորին հաւրն Ալթունդաշին եւ մաւրն Փայխաթունին... Թվին ՋԻԴ։ 1475. ՋԻԴ.

Երնջակու վանք. Սեպ. 15.

1475a. ջիդ. Ի Թվ. ջիդ. հանգիստ Թովմայ կաթուղիկոսին։
Ճալէթու վանք. Շահխ. 613 (Բ. 379).

1478. ջիէ. Ես Խումար, որդի Ջալալին, կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն
հոգւոյ որդւոյ իմոյ Վէլիջանին... Թվին ջիէ. որ երիտասարդ ժա-
մանակին ի Քրիստոս փոխեցաւ։
Հաղրուտ. Ջալ. Բ. 264.

a. Այս է տապան Յոհաննէս բէգին. Թվին ջիէ։
Մարտիրոս գ. Ալիշ. Սիսկ. 177.

1480. ջիԹ. ...ես Վէլիջան եւ եղբարքս իմ, որդիք Սայտունին, Թոռն մե-
ծին Աղբաստու, տեառն Խաչենու, տուաք Ալմանայ իւր դ. սահ-
մանաւն ի ս. ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տ. Ներ-
սէսի. Թուին ջիԹ [Շհխ. ջխԹ]։
Գանձասար. Շահխ. 605 (Բ. 374). Այրր. 179.

1481. ջլ. ...Ես Սասնայս կանգնեցի զխաչս ի տէրութենան ժամանակի
իմոյ յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց եւ ամուսնոյն իմոյ Սիրունի-
կայ եւ որդւոյ իմ Սարգսիսայ եւ դստերն իմոյ Մամախաթունայ,
Նփաղհաէայ, եղբաւրն Սիրունիկայ, կանգնեցաւ խաչ ի բարե-
խաւսութիւն հոգւոց մերոց. ով կարդայ այս, Դաւիթս յիշեսցէ...
Փառիսոս. Այրր. 307.

1489. ջլը. ...ես Խաչատուր երէց կանգնեցի զխաչս հոգւոյ փրկութեան
պարոն Սմբատին և իւր Թոռին... Թուին ջլը։
Վայոց ձոր. Ալիշ. Սիսկ. 111.

1491. ջխ. Այս է հանգիստ Պետրոս հայրապետին. Թ. ջխ։
Հաղբատ. Լուղ. 52.

1493. ջխբ. Ես Տուրսուն, Թոռն մեծին Ջալալին, տուի Մսերսին հողն ի
ս. ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տ. Ներսէսին...
ջխբ Թուին։
Գանձասար. Շահխ. 605 (Բ. 375). Այրր. 178.

Մէ խաչս կանգնեցաւ ի Թվիս ջխբ. հոգւոյ փրկութեան Աղաղարին և իւր կողակցին Նուշիկին և իւր ծնողացն Խութլի բէկին, Ջաքարին, Հոռումին, Մեսիրին։ 1493a. ջխբ.

Տօռութ. Մեղր. 124.

Ես Ռւսուպ տուի բազմատուեց Նովէրին հողն ի սբ ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տն Ներսէսին... ջխդ թուին։ 1495. ջխդ.

Գանձասար. Ղ. ահե. 605 (էջ. 375).

Ես Այտինս և Խիմշէս, որդիք Աթաբակին, տուաք Ալմածատակին հողն ի սբ ուխտս Գանձասարայ առաջնորդութեամբ տն Ներսէսին... ջխդ (Շհխ. ջժզ.) թուին։ a.

Գանձասար. Ղ. ահե. 605 (էջ. 375). Լ.րյ. 177.

...ես Մելիքս, որդի Սայտունին, թոռն մեծին Աղբաստու, տուի շուրջառ, սկիհ... կակաչանց, Փտուռանց, Ծաղկավանց երկու ստակն գնեցի, տուի ի սբ ուխտս Գանձասարայ... թուին ջխը։ 1499. ջխը.

Գանձասար. Ղ. ահե. 605 (էջ. 374).

Թվ ...ես Գրիգոր կաթուղիկոս ամենայն հայոց ամենայն վարդապետաւք եւ եպիսկոպոսաւք շնորհեցաք զՋագ ընծայ Գետադարձ սբ Նշանիս. մի ոք իշխեսցէ հակառակել հրամանաց մերոց։ a.

Ջագավանք. Ղ. ահե. 444 (էջ. 164).

ԺԶ. ԴԱՐ.

Կանգնեցաւ սբ խաչս յիշատակ Մելիքսէթ բէգին, որդի Միրզին Գեղամայ իշխանին թվին ջծա։ 1502. ջծա.

Վանեւան. ·Գ·ար. էջ. 121.

Աստուած ողորմի Դաւիթ վարդապետին. ջծա։ a.

Հաղբատ. Լ.րղ. 55.

...ծդ. Փիրհամզէս որ ուխտանիս ոսկոդ տանս Գեղամայ ետու կազմել տապանս եւ նկարել զխաչս. որք կարդաք յիշ։ Ես Գրիգոր եպիսկոպոս նկարեցի զխաչս ի խնդրոյ Փիրհամզին ի փրկութիւն հոգո որդոյ իւրոյ Ջաւրհապին։ 1505. ջծդ.

Ղուլալի. Ղ. ահե. 537 (էջ. 241).

1506. ՋԾԵ. ՋԾԵ Թուին. ես Պետրոս եպիսկոպոս յիշատակէ եկեղեցի (sic) զվանքս, որ լինի սա դամբարան եւ շիրիմ մերոց նախնեաց։

Ծովատեղ. Գ.ուղ. Է. 333.

1511. ՋԿ. Ի Թվ. ՋԿ. ես տէր Առաքեալ կաթուղիկոս գնեցի վերստին պարոն Հասանբէկէն եկեղեցւոյս դրան Ճալէթ գիւղս դ. ռ. Թանկայ խարճ արի եւ տվի... սբ Աստուածածնին...

Ճալէթու վանք. Ղ.աշխ. 613 (Է. 380).

1513. ՋԿԲ. Թվ. ՋԿԲ. այս է հանգիստ Ազարիին, որ էր առաջնորդ Գանձակիս... ես Գունազս կանգնեցի զտապանս։

Գանձակ գիւղ. Ղ.աշխ. 538 (Է. 241).

1520. ՋԿԹ. ...ես պարոն Աղէս շինեցի զջաղացն Անկիպճկի եւ տվի վախմ սբ Աստուածածնիս... ես Դաւիթ աբեղայս, թոռն պարոն Աղին, որդի պարոն Սաւլաղին, յետոյ նորոգեցի զջաղացն... առաջնորդութեամբ Ղուկաս արհիեպիսկոպոսին, Թուին ՋԿԹ։

Սանահին. Գ.ուղ. տ. 32.

1524. ՋՀԳ. Խաչս բարեխաւս տէր Եղիշա... Թվակ. ՋՀԳ։

Արատես։ Ն.ալէշ. Սեռ. 145.

1531. ՋՁ. Խաչս բարեխաւս Նատարղուլին, որ տղայհասակ մեռաւ. Թվին ՋՁ։

Արատես. Ն.ալէշ. Սեռ. 144.

1533. ՋՁԲ. Ստեփաննոս պատանին շինեց զԱրատես. Թվակ ՋՁԲ: [տ. 1303 Թ.]։

Արատես. Ն.ալէշ. Սեռ. 144.

1536. ՋՁԵ. Սուրբ խաչս բարեխաւս է Յովհանէս կաթ(ողիկոսին) Թվ. ՋՁԵ։

Բիւրական. Մխ. Վ. Հնդ. Հյգ. II, 14.

a. Թվ. ՋՁԵ. Մելիք խանս կանգնեցի զխաչս բարեխաւս առ Քրիստոս վասն հոգոյ զե[ղ]բայրին իմոյ Ստեփաննոսին, որ սպանաւ ձեռամբ անաստուած Ուլամին...

Նանիկ. Մեծոփ. տ. 155.

Կանգնեցաւ մ՞ք խաչս փրկութեան հոգւոյ տէր Հայրապետ եպիսկոպոսին եւ իւր ծնողաց Թ. ՋՂԴ։ 1545. ՋՂԴ.

Ջուղայ. Սեդր. 166.

Թուին ՋՂԵ... ես Սարգիս կաթուղիկոս, որդի Հատիր մէլիքին, թոռն մեծին Սայտունին, և գնեցի զհայրենիքն կասրայ Դ. ստակն մինակ տանն, Դ̃. ստակ ու կէսն Առատունոց, Բ̃. ստակն կուռալանայ, Դ̃. ստակն տուէ սբ̃ ուխտս Գանձասարայ... 1546. ՋՂԵ.

Գանձասար. Շահխ. 605 (Է. 373).

Կանգնեցաւ խաչս բարեխաւս իգնատիոս աբ...ինին Թ. ՋՂԵ։ a.

Ջուղայ. Սեդր. 165.

...նշանս բարեխաւս Դաւլաթին. աստուծով ես Դաւլաթս, ամուսին իմ մեծ իշխան Միրզաջան Խիկար, որդիքս իմ Տաւիտ բէկ, Մէլիք պէկի գանգնեցին զխաչս փրկութիւն հոգոյ ի տանէն Գեղամայ դուստր մելիք Ղուկասին Թ. ՋՂԸ։ 1549. ՋՂԸ.

Սբ̃ Սարգիս. Նրյ. 406.

Խաչս յիշատակ է Խաչատուր աբեղին վարդապետին տէր Պետրոսին եւ ծնողաց Մերուրին, Արտունին Թ. ՋՂԹ։ 1550. ՋՂԹ.

Ջուղայ. Սեդր. 166.

Այս է հանգիստ կուսակրաւն Ղուկաս քահանայի Թվին Ռ։ 1551, Ռ.

Հաղբատ. Նրըն. 52.

Այս է տապան Նաւասարդի, որդի Աստուրին. Թվին Ռ։ a.

(Ներքին) Անգուր. Սեդր. 120.

Եսայի եւ Ղազար վարդապետ շինողք. Թվ. Ռ̃։ b.

Երնջակայ վանք. Շահխ. 585 (Է. 319).

Ես Սարգիս էրէց կանգնեցի զխաչս հոգւոյ իմոյ եւ կողակցոյն իմոյ Մելիք խաթունին. չորս որդիքն իմ փոխեցան ի Քրիստոս. աւետարանի հրամանք է ամէն ցաւոց փախաց կըպիտի. մահովն տեսանք փախած ապրեցան, մնացածն մեռան. այսքանս բաւ է իմաստնոց ի Թվին հայոց ռա ին։ 1552. ՌԱ.

Հին Ղրիղքուլաղ. Գ. ու. Է. 116.

1552a. Ես Շաքար բէկ, որդի Աբէլեայ, ի Թվ. ռա. միաբանեցաք սբ̅
ռա. Աստուածածնիս եւ սբ̅ Լուսաւորչիս եւ սբ̅ Գեղարդիս. կանգնեաց զխաչ սուրբ բարեխաւս ինձ եւ ծնողացն։

Այրիվանք. Ս. Մխ. 51.

1555. Ի Թվկ. Հ. ռդ. շինեցաւ ժամատունս ձեռամբ տ̅ր Կարապետ
ռդ. արհեպիսկոպոսին յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց։

Առաքելոց վանք. Սարգ. 231.

1557. ՋՀԱ Թուականի
ռզ. ԼԵ Թիւ աւելի
Յաթոռակալութեան տ̅ն Սարգսի
Ի խանութեան Յաղուբ բէկի
Ծաղկեցաւ դուռն տաճարիս
Առաքելոցն Քրիստոսի
Հրամանաւ վարդապետի
Եռամեծիս Դանիէլի
Եւ սիրելի որդւոյ սորին
Եպիսկոպոսիս տ̅ր Ներսեսի
Ձեռամբ սորին աշակերտի
Անարժանիս Աբրահամի.
Նա եւ եղբաւր մեր սիրելի
Շնորհաւք ի լի Գրիգորիսի
Ոտս անկանի յա̃մի
Հայցել ի տեառնէ պարգեւ ձրի
Բաբունապետիս համայն ազգի
Եւ ծնողացն ի[ւ]րոց բարի
Կարապետ քահանայի
Եւ մաւրն...

Սևան. Դաւ. 521 (Է. 213).

1558. ...ես տ̅ր Գրիգորէս տղայութեամբ եկի ի դուռն եկեղեցւոյս,
ռէ. շատ աշխատանք արարի, իշխանութիւն շահ Թահմազին էր, զվանքս տուին տըհուլ, ես ղաբուլ չարարի, գնացի Նոր⌜ա⌝շէնն, շինեցի երեք ջաղաց, երեք բաղճայ եւ եկի ի դուռն սբ̅ Առաքե-

լոյն, շինեցի զԽութ, որ եկեղեցւոյս մաւն քաշէ զբաղ ու բաղջէս եւ զջաղացներս եւ այլ ամենայն աշխատանքս եկեղեցւոյս վախմ տուի... Թուին ուէ։

Խութայ վանք. Ղանկ. 597 (Է. 357).

Այս է հանգիստ Ղամբարին, որ կիսաւրեայ հանգեաւ ի Քրիստոս. Թվին ուը։ 1559. ուը.

Հիրհէր. Գու. Է. 143.

...ես Աղաբեկի որդի Սմբատայ Միրին հողն իմ հայրենիք էր. իմ սրտով տուի ի սբ̃ ուխտս Գանձասարայ... Թուին ուժբ։ 1563. ուժբ.

Գանձասար. Ղանկ. 605 (Է. 376).

...ես մէլիք Աղամ[1] կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հաւր իմոյ մէլիք Պապին եւ մաւրն իմոյ Խոնդի խաթունին... Թվ. ուժե ին. [Ղալ. 1. Աւան]։ 1566. ուժե.

Ծովատեղ. Գու. Է. 334. Լու. Մշգ. հնք. II. 50.

Ի Թուին ուժէ. ես Սարգիս վարդապետ կրաւնաւոր իմ եղբաւրաւքս կանգնեցաք զսբ̃ խաչս ի Ճանապարհի, որ եւ զուգեցաք զայգիս իւր սնառովքն, որ մին կողմն վանքի մատուռի այգին, մին կողմն վանքի բոլոր մեծ այգին, յորոց մէջն մին կարմիր խաչ կայ, մին կողմն ժիվանքայ ջուրն է, որ իմ հայրենի այգին էր, տուի վախմն Հաղբատայ սբ̃ Նշանին։ Ով խափանէ կամ խլէլ ջանայ յիմոց կամ յաւտարաց, սբ̃ Նշանի խռովանքին գայ եւ նզոված է յաստուծոյ եւ գՃժը. հայրապետացն. ամէն։ 1568. ուժէ.

Հաղբատ. Նշխ. 70.

Ես Յակոբ աբեղէս կանգնեցի զխաչս հոգւոյ փրկութեան Սերոբէ եպիսկոպոսի Թվիս ուժը։ 1569. ուժը.

Հիրհէր. Գու. Է. 143.

Ես Եղիշայ եպիսկոպոս կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն հաւրեղբաւր իմոյ Առաքէլ եպիսկոպոսին. Թվին ուժը։ a.

Ամաղայ. Գու. Է. 180.

Այս է հանգիստ Առաքէլ եպիսկոպոսին, որ հանգեաւ Թվիս ռ̃ի. 1571. ռի.

Ամաղայ. Գու. Է. 180.

1576. ՌԻԸ. ի հայրապետութեան տ՟ն Յոհաննիսի յառաջնորդու-
ռիե. թեան մելիք Փաշի խանին ես, Սահակ եպիսկոպոս, կանգնեցի զխաչս ի փրկութիւն եղբաւր իմոյ Ղազարին...

Ծովատեղ. Գտւ. Է. 333. Լտւ. Աչգ. հնդ. II. 49.

1578. Ի Թվին հայոց ուիէ ...մեք, հինգ եղբարքս, ես պարոն մելիք
ուիե. Շահնազարս, Մայիլ բէգս, Տաթլուբէգս, Միրզայ բէգս, Մելքուն բէգս, մայր մեր Խանում աղէս, կանգնեցաք զխաչս բարեխաւս հաւրն մերոյ Մելիք բէգին։

Մազրայ. Գտւ. Է. 111.

1581. Այս է Սահակ եպիսկոպոսն, որ փոխեցաւ ի Քրիստոս Թվին
ուլ. ո՟լ։

Հիրհէր. Գտւ. Է. 332.

a. Այս է տապան հանգստեան պարոն Խաչապապայի, որ յանիրաւի մատնեցաւ ի ձեռս անհաւատից... հանգեաւ ի Թուին ուլ. հայր մեր։

Ջուղայ. Աւչ. Սէսկ. 423.

1582. Սբ խաչս բարեխաւս է պարոն Մելքոն Կեսարացւոյ. Նահա-
ուլա. տակեցաւ ի Քրիստոս Թ. ո՟լա։

Արդուի. Լտւ. Աչգ. հնդ. VII և VIII. 374.

1584. Յամի ուլգ Թուին. ես Դօլվաթ բէկ, Թոռն Մալխութին, գնե-
ուլգ. ցէ հալալ արդեանց իմոց Սոկով հող, տուի ի դուռն սբ Կարապետին յիշատակ ինձ...

Յոհաննավանք. Տահկ. 405 (Է. 105).

1586. Թվ. ուլե. ի հայրապետութեան Դաւիթ, առաջնորդի մելիք
ուլե. Փաշիկ, Պետրոս եպիսկոպոս։

Ծովատեղ. Լտւ. Աչգ. հնդ. II. 49.

1592. Հիմնադրեցաւ սբ եկեղեցիս ի Թվ. հայոց ուխա ին։
ուխա. Նորաշէն. Սէպս. 85.

1595. Ի Թվկնս ուխդ. սբ խաչս բարեխաւս առ Քրիստոս Սէրանին
ուխգ. հոգուն.

Ջուղայ. Սէպս. 161.

Սբ̃ խաչս յիշատակ է Աւետիկին. Թվկ̃ն ռխզ։ 1597. ռխզ.

Ջուղայ. Սեպ. 161.

ԺԷ. ԴԱՐ.

Թվ. ռծա. կանգնեցաւ խաչս ի բարեխաւսութիւն պարոն 1602. ռծա.
Աճարին. յիշեա Քրիստոս աստուած եւ ողորմեա։

Ապարաններ. Սեպ. 72.

Սբ̃ խաչս բարեխաւս առ Քրիստոս մահտեսի Կիրակոսի եւ 1604. ռծգ.
ծնողաց Շահունին Թվին ռծգ։

Երնջակ. Սեպ. 15.

Սբ̃ խաչս բարեխաւս առ Քրիստոս մեծ եւ անուանի քաղաքա- a.
պետ խաւջայ Խաչիկին. որ ի ռ̃ծգ. Թուականիս հանգեաւ առ Քրիստոս։ Խաչս յիշատակ խաւջայ Խաչիկին եւ կողակից Մարիամին:

Ջուղայ. Սեպ. 160.

Խաչս յիշատակ է Խաթունին Թվ. ռծդ։ 1605. ռծդ.

Շոռութ. Սեպ. 126.

1608.
Այս է հանգիստ պարոն մելիք Շահնազարի, որ էր սա տէր ռծե.
եւ իշխան երկրիս Գեղամայ. մեծաշուք եւ աստուածասէր իշխան էր սա. բարւոք ծերութեամբ փոխեցաւ առ Քրիստոս. Թագաւորութեամբ Շահ Աբբասի Թվին ռծե։

Մաղրայ. Գաւ. Է̃. 111.

Մեք Հանավանցիք, ես Շահվէլիս, ես Ջաքարէս Միրզէս, ես 1609.
Ամրումս, ես Քիչիս, ես Ջաքարի տղայ Միրզէս, ես Աւետիս, ես ռծը.
Հուրու տղայ Հանէս, ես Ղօչէս, ես Մկրտիչս, միաբանեցաք դիլանջու Ամրումի այգին տուինք յիշատակ ի դուռն սբ̃ Կարապետիս։ ինչ մարդ էս բանիս միջումն այլ եւ այլ իրաւք յետ եւ յառաջ բան ասա ու կտրայ, սբ̃ Կարապետն իւր յիշատակն կտրայ... ի Թուին ռծը։

Յովհաննավանք. Տակ. 405 (Է̃. 105).

Աւծելոյն արեամբ Յիսուսի սբ̃ խաչս բարեխաւս է Դաւիթ 1611.
եպիսկոպոսին Նորգողի սորին ի Թվին հայոց ռկ։ ռկ.

Վալի Աղի գիւղ. Գաւ. Է̃. 124.

1613. ռկբ. Թվ՟կ ռկբ. սբ խաչս յիշատակ է Սալուր բէկին, որդւոյն Հայրապետին։

Շօռութ. Սեպ. 126.

1616. ռկե. ՌԿԵ ...շինեցաւ սբ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ ձեռամբ Յովհաննէս վարդապետի եւ մահտեսի Ալհաննիսի հանդերձ միաբան եղբարբք։

Ծաղկոց անապատ. Գու. ա. 163.

1621. ռհ. Թվ. ռհ. Դաւիթ եպիսկոպոս յիշատակ է եկեղեցի վանքս որ լինի սա դամբարան և շիրիմ մերոց նախնեաց։

Ծովատեղ. Լու. Մնգ. հնտ. II. 49.

1629. ռհը. Կիւրակոս եպիսկոպոս տեղւոյս. ռհը (ըստ Երզն. 1609)։

Հաղբատ. Նորն. 52.

1633. ռձբ.

Այս է տապան դամբարանի
Եդեալ շիրմի ճանապարհի
Տեառն Մովսէսի վարդապետի,
Ընտրեալ սբ հայրապետի.
Որ է տեղեաւ տաթեւացի,
Նորոգող սբ Էջմիածնի,
Բացող եւ շինող գմբէթի
Թուին ռձբ ին։

Երևան. Տահր. 431 (է. 155).

1639. ռձը. Ուստայ Գրիգոր ծառայ աստուծոյ. Թ՞ ռձը։

Էջմիածին. Տահր. 94 (ա. 88).

a. Թուին ռձը... ես երեւանցի Աւագս, որդի Աղաբաբին, եւ ամուսին իմ Դաստագուլ, միաբանեցաք եւ գնեցաք ա՟. ստակ մուլք ի Փարպի եւ տուաք ի դուռն սբ Կարապետիս... եւ առաջնորդ սորա Զաքարիա վարդապետ... եթէ ոք ի մերոց կամ յաւտարաց, որդւոց կամ դստերաց հանել ջանայ զմեր տուեալ տասանորդն, դատի յաստուծոյ... որք հակառակին, ճ ոսկի տուգանս տացեն...

Յովհաննավանք. Տահր. 405 (է. 105).

1642. ռղա. Թվին ռղա. շինեցաւ սբ Յակովբս։

Շօռութ. Սեպ. 123.

Այս է հանգիստ Դաւիթ եպիսկոպոսին Թուին ռղբ։ 1643. ռղբ.
Ջարէք անապատ. Գ. Հւ. ա. 166.

a.
Թուին ռ՞ղ երկի
Հիմնարկութեան այսմ տաճարի
Սբ հազարաց նշխարքս յայտնի
Ջեռամբ Յակոբ վարդապետի,
Որյետ իննեակ եռեակ ամի
Կաթուղիկոս հայոց լինի,
Դարձեալ ի տեղւոջս ամփոփի
Թվին ռճէ ամի (sic)։

Մաղարթայ վանք. Ղ. Հւե. 582. (է. 314).

Այս է տապան Ղազարի, որդի Դիւան բէկի աղա Մուրատին, b.
որ փոխեցաւ առ Քրիստոս Թվին հայոց ռղբ։
Շօռութ. Սէտ. 136.

Այս է տապան Ծատուրին, որ հանգեաւ առ Քրիստոս Թվին 1645. ռղդ.
ռղդ։
(Ներքին) Անզուր. Սէտ. 120.

Սբ խաչս յիշատակ է Ամիրին, ծնողաց Մարիամին (sic), որ- 1646. ռղե.
դւոյն Ազիզ բէկին Ասպահանայ. Թ. ռղե։
Շօռութ. Սէտ. 125.

Այս է հանգիստ Մինաս վարդապետին ռճ. Թվին։ 1651. ռճ.
Հաղբատ. Նշն. 23.

Ի Թուին հայոց ռճ. ես քաղաքացի խօջայ Բէհբուդս սբ a.
Նշանիս հարաւային կամարն վէր էր ընկել, շինել տվի... յառաջնորդութեան Աւետիս արքեպիսկոպոսին ձեռամբ Առնջեցի Նաւասարդին [„Առնջեցի Նաւասարդ“ փակագիր]։
Հաղբատ. Գ. Հւ. ա. 69. Նշն. 45.

Այս [է] հանգիստս Զաքարիայի երջանիկ արհիեպիսկոպոսի b.
Թուականիս հայկականի ռճ։
Տաթև. Գ. Հւ. է. 301.

Ի յայս տապան քնարան կայ հանգուցեալ նշխար մեծի Ներ- c.
սէսի րաբունեաց պետի եւ եպիսկոպոս Սիւնեաց նահանգի,

գոլով տեղեաւ տաթևացի եւ եկեղեցւոյ շինողի. եղեւ փոխեալ ի կենաց աստի ռճ. երրորդ թուի յիշեցէք։

Տաթև. Գ.տ. Է. 301.

1652. ռճա. ՌՃԱ. թուին նորոգեցաւ եկեղեցիս եւ շինեցաւ կաթուղիկէս։

Գայանէի վանք. Ղ.Ալ. 328 (տ. 274).

a. ՌՃԱ. ի թագաւորութեան պարսից փոքր Շահ Աբբասին եւ վրաց Բագրատունի Ռոստոմ Շահնշահի եւ ի հայրապետութեան տեառն Փիլիպպոսի եւ Յակոբայ եւ ամիրայութեան Ղորխմազ բէկին... ես Սարգիս արքեպիսկոպոս[1]), որդի Բէբէքին յազգէ Արղութեան, ծառայ ս̃բ ուխտիս, որ է սրբոց բնակարան և Բագրատունեաց հանգստարան, հանդերձ միաբանաւքս նորոգեցի զԱմենափրկիչն եւ Աստուածածինն, զզանգակատունն, ս̃բ Գրիգորն, նշխարախուցն. ամէն (Գ.տ. 1. հայր եպիսկոպոս)։

Սանահին. Գ.տ. տ. 19.

1653. ռճբ. Այս է տապան Փշրուկ հազարապետի աղա Մուրատին, որ փոխեցաւ առ Քրիստոս արքայն թվին հայոց ռճբ։

Շօռութ. Սեդ. 137.

a. Ի թուիս ռճբ. Քրիստոսի ծառայ Փիլիպպոս կաթուղիկոս ամենայն հայոց վերստին նորոգեցի զեկեղեցի սրբոց կուսանացն Հռիփսիմեայ եւ Գայիանեայ։

Ս̃բ Հռիփսիմէի վանք. Ղ.Ալ. 321 (տ. 264).

1654. ռճգ. Ի թուին ռճգ նորոգեալ է տանիս ս̃բ ուխտիս ձեռամբ Աղիզ ապաշխարողիս։

Հաղբատ. Գ.տ. տ. 80.

a. ...մեք, երեք հարազատ եղբարքս Սուլխան, Ջալ եւ Ջաւրապ, տվաք նորոգել ս̃բ եկեղեցիս յիշատակ մեզ եւ մեր ննջեցելոցն, հաւր Թաղին եւ մաւրն Բէկի սուլթանին... եղբաւրն Պապին... այլ եւ խոստացաք շահ ստացուածոց. ընդ սմայ տասանորդեսցուք... նորոգեցաւ ի թուականիս հայոց ռճգ. ի հայրապետութեան տեառն Փիլիպպոսի, առաջնորդի Մխիթար.

Սևան. Ղ.Ալ. 521 (Է. 213).

Հազար հարիւր չորս Թուին մարտի քսան եւ հնգին վախճանեցաւ հաղբակեցի Փիլիպպոս սքանչելագործ կաթուղիկոս ամենայն հայոց եւ եդաւ սուրբ նշխարք նորա յայմ շիրմի. որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի։ 1655. ռճդ.

Հոխփսիմէի վանք. Տաշ. 325 (տ. 271).

Ի Թուին ռճդ. ես Սալամեանց Պապոյն շինեցի սբ Նշանիս խաչկալն յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց հաւրն իմոյ Բերային, մաւրն իմոյ Շամանդուխտին եւ կողակցին իմոյ Խամփանին... a.

Հաղբատ. Լալ. 45.

Եսայի վարդապետ շինող. Թվ. ռճդ։ b.

Երնջակայ վանք. Տաշ. 585 (է. 320).

...ռճդ. կանգնեցաւ սբ դուռնս այս հրաշազան յաւրինմամբ, որ անուն սբ Վարդան զաւրավարին ի վայելչութիւն աստուածապահ գիւղաքաղաքին Աստապատու, զոր ես կազմել խաւջայ Սաֆարն ի հալալ ընչից ի փրկութիւն հոգո իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց Միրիջանին եւ Նարինին եւ կողակցին Հոռոմին եւ որդւոցն պարոն Յովանիսին եւ Մարգարին և քուերն Խանումին և...

Աստապատ. Տաշ. 578 (է. 303).

...ես Սուլէ, որդի Թաղայի, յազգէն Ջիթաղեանց, քաղքէն Թիֆլիսու, նորոգեցի զկաթուղիկէս յիշատակ ինձ եւ Թաղային եւ Բեկի սուլդանին եւ ամուսնոյն իմոյ Դարեջանին եւ որդւոյն իմոյ Ստեփաննոսին, եղբարցն իմոց Ջալիին եւ Ջաւրապին եւ ամուսնոյն իմոյ Գինադին եւ որդոյ Թաղայի եւ հանգուցելոյն ի Քրիստոս Պապքան. եւ կախեցի արծաթէ կանթեղս սբ Գեղարդին եւ ետու զխարճ նորա. հանապազ վառ պահեսցեն. Թվ. ռճդ։ c.

Այրիվանք. Ս. Մխ. 14.

...ես ամենամեղս մահտեսի Ազրիս, որ եւ տեղեաւ Ագուլեաց d.
Դաշտէն, եկի ի ժողովարանն կանանց եւ ետու շինել զեկեղեցիս շրջապատաւք եւ սուրբ տամբք... Թվին ռճդ. և աղաչեմ... յիշել զմեզ և զծնօղս մեր զհայրն իմ մահտեսի Եարղուլին և զմայրն իմ

Հռիփսիմէն և զկենակիցն իմ զՈսկին և զորդիքն իմ զՊետրոսն և զԲենիամինն։

Շնհեր. Լալ. Ազգ. հնք. IV. 43.

1656. ռճե. *...ես Թումանի որդի Մանուչարս նորոգեցի զեկեղեցիս. իսկ հայրն Սարգիս եւ միաբանք ուխտիս հաստատեցին... յիշատակել ինձ եւ ամուսինն իմ Մարիամայ... Թուին ռճե։*

Սանահին. Գալ. ա. 32.

a. *Թվ. ռղբ. հիմնարկեցաւ. Թվ. ռճդ. աւարտեցաւ։*
Մաղարթայ վանք. Ղափ. 582 (է. 315).

1657. ռճզ. *Թուին ռճզ. ...ձեռամբ տէր Յովհաննէս կաթուղիկոսին ես Աբով ուզպաշի, որդի մելիք Յովսէփին Թալիշու, եւ իմ կենակից Հերիքնազ եւ որդիք մելիք Բէգլար եւ մելիք Աբով մեր հալալ արդեանց շինեցաք սբ աթոռս աղուանից Գանձասարու երկուց եկեղեցեաց տանիս եւ խախտեալ որմունսն բազում աշխատութեամբ յիշատակ մեզ եւ ննջեցելոց մերոց։*

Գանձասար. Գալ. ա. 192.

a. *Արդ ես... Կիրակոս պիտակ վարդապետ բնիկ յերկրէն աղուանից ի գեղջն Սաղիանու... ետու շինել զեկեղեցիս վայելչակերտ յանուն սբ Ստեփաննոսի Նախավկային ի ռճզ. Թվին ի հայրապետութեան սբ Էջմիածնի տն Յակովբայ եւ ի կաթուղիկոսութեան սբ Գանձասարայ տն Պետրոսի. զոր ես աղերսեմ զհանդիպողսդ յիշել զիս և զտէր Ղազարն հոգաբարձու վանիցս եւ զամենայն աշխատաւորս սորին. որք յիշէն, յիշեալ լիցին առաջի աստուծոյ. ամէն։ (Շհխ. ռճթ).*

Սաղիանու վանք. Ղափ. 614 (է. 380). Գալ. է. 395.

b. *Ի Թագաւորութեան պարսից Շահ Աբասի, նա եւ ի հայրապետութեան տեառն Փիլիպպոսի Թուին ռճզ հիմնարկեցաւ, տեառն Յակոբայ Ջուղայեցւոյ. ռճզ. աւարտեցաւ զանգակատունս ծախիւք Անտոն պարոն Չէլէպիին ի փառս Քրիստոսի աստուծոյ մերոյ։*

Էջմիածին. Ղափ. 16 (ա. 27).

Յիշատակ է սբ խաչս Էյվազի որդի Հարօնին Թ. ռճէ ին։ 1658. ռճէ.
Նորաշէն. Սեդր. 85.

Սբ խաչս բարեխաւս է Ագուլենց Պետրոսին եւ ծնողացն a.
Կիրակոսին, Խաթուջանին եւ կողակցոյն Նունուֆին եւ դստերցն Գհփ՛րին, Ղզեթարին, Հրեքնիաղին. Թվին ռճ և է։

Աստապատ. Ղափ. 578 (Է. 303).

Թվին ռճը. կանգնեցաւ խաչս յիշատակ Փշրկանց խաւճայ 1669. ռճը.
Մարգարին կողակցացն Նազլուխանին և Մարգարիտն. որդիքն՝ Սահակն, Զաքարէն, Սուքիասն և միւս մերձաւորքն նոցա։

Շոռութ. Սեդր. 123.

...շինեցաւ զանգակատունս յանուն սրբոց հրեշտակապետացն 1659. ռճը.
Միքայէլի եւ Գաբրիէլի ի հայրապետութեան Պետրոսի սրբազան կաթուղիկոսին ի տանս աղուանից եւ յառաջնորդութեան սբ ուխտիս եւ անապատիս Ջարեքայ Սարգիս վարդապետի ձեռընտուութեամբ եւ աղաւթիւք եւ աւթանասուն միաբանից կատարումն եղև ս՞բ խորանիս ի փառս ա՞յ. արդ ես Քրիստոսի ծառայ Սարգիս վարդապետս և աղաւթաւոր եղբարքս շինեցաք զս՞բ կաթուղիկէս... Թվ. ռճ և ը։

Ջարեքայ անապատ. Գղ. ա. 164. Լւ. Արգ. հնտ. V. 338.

...ես մեղաւոր Ասպանիջաւարս, ոտաց հող ամենեցուն ի b.
դուռն սբ՛ Նշանիս, ինչ իմ կարողութիւնն էր, ետու վանիցս շինութեան վասն հոգւոյն փրկութեան Էստատին եւ Ջալինին. Թուին ռճը։

Հաղբատ. Նորդն. 55.

Այս է հանգիստ տէր Մկրտչի, որ ի լեհաց եկեալ լինի աստ 1660. ռճթ.
սուրբ կրաւնաւոր, առ տէր փոխի հազար հարիւր իննեակ թվի։

Տաթև. Գղ. Է. 302.

Ի Թուին ռճժ և ...յաւուրս Յակոբ հայրապետին ի յառաջ- 1661. ռճժ.
նորդութեան տէր Դաւիթ վարդապետին նորոգեցին զսուրբ եկեղեցիքս խօճայ Շամօնն ագուլեցի եւ խօճայ Աւթանդիլն Թիֆլիզեցի...

Խոր վիրապ. Ղափ. 571 (Է. 280).

1661a. ռճժ. Յիշեալ լիցին առաջի Քրիստոսի խօճայ Սիմոն եւ իւր բ-ամուսին Գուլում խաթունին, իւր ննջեցեալքն, որք նորոգեցին սբ Վիրապս. Թւին ռճժ։

Խոր վիրապ. Ղանկ. 571 (Է. 280).

b. Յիշատակ է հաւրեղբաւր իմոյ Առաքել եպիսկոպոսին. Թվին ռճժ։

Ամաղու. Գաւ. Է. 181.

c. Ես Նորաշէնցի Մարկոս Ափումովս իմ յաւժար կամաւս ժ. խալվար Նախջևանի վախիմ արիմ Աստուածածին եկեղեցւոյն ի Թվ. ռճժին։

Նորաշէն. Մեղ. 85.

b. Սուրբ խաչս յիշատակ է Վրդնս քահանայի, սկիզբն եւ շինող սբ Աստուածածնիս, եւ քեռ իւրոյ Մարիամին, մաւր ուխտիս, եւ միւս քեռ Եղիսաբէթին, ծնողացն Սուլթան բէկին Միհրպանին Թ. ռճ և ժ։

Շոռութ. Մեղ. 127.

1662. ռճժա. Արդ ի Թուականիս ռճժդ. մեք, Շաւռաւթեցի Փշրկանց խաւճա Սահակս եւ Զաքարեայս, բերաք աղբիւր ի գեաւղս յիշատակ մեզ եւ ծնողացն մահդասի Մարգարին և Նազլուխանին եւ կողակցացն մերոց Մարեամանցն եւ մեր որդւոցն Թումասին (sic) ի ժամանակս հայրապետութեան տեառն Յակոբայ եւ Թագաւորութեան փոքր Շահ Աբասին...

Շոռութ. Մեղ. 132.

1663. ռճժբ. Այս տապան հանգստարան սրբազան արհիեպիսկոպոսին Մեսրովբայ Սիւնեաց նահանգի ռճժբ։

Տաթև. Գաւ. Է. 301.

1664. ռճժգ. ...ի Թվին ռճժգ ի Թագաւորութեան պարսից փոքր Շահ Ապազին եւ ի բռնակալութեան երկրիս Ապազ ղուլի խանին եւ ի հայրապետութեան հայոց տն Յակոբայ սրբազան կաթուղիկոսի սբ Էջմիածնի, որոյ հրամանաւ եւ աւժանդակութեամբ Թղթով,

բանիւ եւ արդեամբք, ընդհանուր քրիստոնէից տրիւք, ընդ նմին եւ զամենայն ինչս եւ ստացուած հոգւոյս եւ մարմնոյս վատնեցաք. ես Յոհաննէս վարդապետ Մողնեցի, որդի Յակոբայ, եղբաւրորդի Մարտիրոս եպիսկոպոսին, քակեալ ի հիմանց սբ Գէորգայ եկեղեցիս եւ շինեցի զսա հանդերձ գաւթովս հրաշակերտ յաւրինուածաւք... ի թվին ՌՃԺԸ ի թագաւորութեան պարսից Շահ Սուլէմանին եւ ի բռնակալութեան երկրիս Սէֆիլի խանին աւարտեցի։ Եւ ես ընդ նմա աւարտեցայ ի կենցաղոյս եւ փոխեցայ առ տէրն ամենից. Մնաց միայն գլխի սալքն եւ ներքին տօշամէն եկեղեցւոյս եւ գաւթիս, զորս կտակաւ յանձն արարի եղբաւրորդւոյ իմոյ Դաւիթ վարդապետին փոխանորդ լինել ինձ...։ Աղէքսան քարտուղար հայոց յիշեցէք ի Քրիստոս։

Մողնի. Ձեռ. 403 (Է. 92).

Շնորհիւ աստուծոյ եւ աւժանդակութեամբ սրբազան կաթուղիկոսացն Փիլիպպոսի եւ Յակոբայ հրաշակերտեցաւ զանգակատունս եւ ծաղկեցաւ ի թվ. ՌՃԺԳ։ 1664a. ՌՃԺԳ.

Էջմիածին. Ձեռ. 16 (Ա. 27).

Կերտեցաւ այս յարկ նուիրանաց տանն այ և տաճար փառաց նորա ուխտի պատարագաց. զոր տէր Յիսուս մեզ աւանդեաց. շինեցաւ յերկուց հարազատաց Սիմէոնի կաթուղիկոսի եւ իգնատիոսի րաբունեաց... ի թուականիս հայոց ՌՃԺԳ ին աւարտեցաւ... և անձանց մերոց զթողութիւն խնդրեցէք, և ս առաւել ծնողաց մերոց մարմնաւորաց Սարգսի քահանայի և մաւր մերոյ և այլ աշխատաւղաց ի սմա։ b.

Շինաւղ եւ վարպետ եկեղեցւոյս ուստայ Սարգիսն. յիշեցէք ի Քրիստոս։

Աշխատութեամբ աւարտ հասաք... ի վերայ պատուական նշխարաց սբոյ Դանիէլի մարգարէին եւ երից սրբոց մանկանց, որք աստ եդեալ կան... շինեցաւ սա...

Երից Մանկանց վանք. Գուլ. Ա. 178.

Յամի ռ երորդի ճգժ ան երորդի շնորհաւք այ մեք, հարազատ եղբարք խօճայ Սուլխանս և Ջալս, ի քաղաքէն Տփխեաց, աս- c.

քէն (sic) *Չիթղենց, որդիք Թաղլյի, եկեալ ի սբ անապատս, ի Սեւան ծովապատ, զոր ի բազում ժամանակաց մեք կամաւ խոստացա(ք) մեր ապրանաց շահն տասանորդի տանք Սեւանայ ամէն. զոր շինեցաք սբ Աստուածածինս եկեղեցիս յիշատակ մի արծաթի կանթեղ, խաչ, բուրվառ, սկի հոգոցս հաւր մերոյ Թաղլյին, մաւր Բէկի սուլթանին, եղբաւր Պապին, Ջօրապին, քվերանց որդոց ռաժինին. նայ և... ի հայրապետութեան տն Յակոբայ։*

Սևան. Ղ̄ահ. 521 (Է. 214).

1664d. ռճժդ. *Յամի ռճժդ անի երորդի շնորհաւք ѫյ մեք, հարազատ եղբարք Սուլքան, Ջալս ի քաղաքէն Տփխաց ասքն Չթաղենց, որդի Թաղլյի, որդւոյ Միրվէլու, եկեալ ի սբ անապատ Սեւան, տեսեալ սբ Աստուածածնի, եկեղեցիս շինեալ յիշատակ մեր ապրանաց շահի տասանորդ տալ զտեղի բնակողաց... Այս եղեւ [ի] հայրապետութեան տն Յակոբայ. առաջնորդ Մխիթար եպիսկոպոս, Բարսեղ վարդապետ հանգուցելոյ։*

Սևան. Ղ̄ահ. 521 (Է. 215).

1666. ռճժե. *Կամաւն աստուծոյ, որ Սիւնեաց իշխան Սուփան շինեաց Մաքինեաց եկեղեցին գ. ճ. Թվին հայոց մինչ ռճժե Թուէն. ես առաջնորդ սբ ուխտիս Ջուղայեցի Խաչատուր վարդապետս, որդի Գուլվակորին, վերստին նորոգեցի եւ պայծառացուցի ի ժամանակս սրբազան հայրապետութեան տեառն Յակոբայ և միաբան սբ վանացս զտէր Պարսամն, զտէր Գրիգորն եւ զսարկաւագունս զԳրիգորն, զՂազարն և զՍտեփաննոսն, տնտես Սուրուխանն յիշեցէք ի Քրիստոս...*

Մաքինեաց վանք. .Գաւ. Է. 118.

a. *Այս է տապան Նուաստ Սարգսին Թվին ռճժզ։*

(Ներքին) Անզուր. Սեպ. 120.

1667. ռճժզ. *ՌՃԺԶ. ի հայրապետութեան տն Պետրոսի կաթուղիկոսին ես Քրիստոսի ծառայ Սարգիս վարդապետս կանգնեցի զխաչս ի լուսաւորութիւն հոգւոյ իմոյ եւ ծնողաց իմ տէր Յաւհաննէսին, Իղխսաբէթին եւ միաբանիցս, որք աստ կան հանգուցեալ... յիշեցէք ի Քրիստոս զՄելքոն կազմաւղս։*

Զարէք անապատ. .Գաւ. Ա. 166.

...ես Պետրոս վարդապետս, որ յԱգուլեաց, անձամբ եւ ժողովրդեամբ իմով աւժանդակ եղէ շինութեան սրբ եկեղեցւոյս եւ շինեցի զդուռն սրբոյն Գէորգայ զաւրավարի երկնաքատակ կամարաւք եւ կանգնեցի ի վերայ զսբ խաչս ի բարեխաւսութիւն հաւրեղբաւր իմոյ տն Խաչատրոյ արհիեպիսկոպոսին Գողթան գաւառի եւ բեմբասաց վարդապետի... ի Թուին ռճժը։ 1669. ռճժը.

Մողնի. Ղ. ահկ. 403 (էջ 93).

Թվ. ռճժը. Նորոգեցաւ սբ Աստուածածինս... հոգաբարձութեամբ Գաբրիէլ վարդապետի.... n.

Սաղմոսավանք. Ղ. ահկ. 410 (էջ 124).

Այս է տապան Ազիզ Մահտեսուն, որ եղեւ պատճառ սբ եկեղեցւոյս վերստին նորոգման. ի Թուին ռճժը։

Հաղբատ. Նյրլ. 50.

Յիշեցէք ի Քրիստոս զպարոն Վարդանն, որ է եղբաւրորդին 1670 ռճժթ.
Յովհաննէս վարդապետի շինողի սուրբ եկեղեցւոյս և գաւթիս եւ եղբայր Դաւիթ վարդապետին... որ... ետ զխարճն շինութեան այս սեանս եւ ա. կամարին յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և ծնողացն հաւրն Կարապետին և մաւրն Թուրվանդին, եղբարցն Զաքարիային եւ Մարգարէին... գրեցաւ ի Թվին ռճժթ ձեռամբ Ալէքսանին։

Մողնի. Ղ. ահկ. 403 (էջ 93).

Կամաւն այ մեք փիփեցոց ժողովուրդս միաբան շինեցաք զեկեղեցիս ի հայրապետութեան տն Պետրոսի ձեռամբ Սարգիս վարդապետին յիշխանութեան Մուրթուզաղուլի խանին. յիշեցէք ի Քրիստոս տանուտէր Վարդանէսն եւ կողակից Մարեան Յիշեցէք ի Քս Ծատուրն և կողակիցն իւր Մարեան Թվ. ռճժթ։ a.

Փիփ. Լու. Ս.Ն.Գ. Հնխ. V. 311.

...ես անարժան Պետրոս վարգապետս վերստին նորոգեցի սբ եկեղեցիս հանդերձ ժամատնաւք շուրջանակի պարսպաւք եւ ամարաթաւք յամենայն ի յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ իմ ծնողացն հաւր իմոյ Յովհաննէսի եւ մաւրն Խանումին. Թվին ռճի։ 1671. ռճի.

Գնդավաղ. Գ. ու. էջ 147.

1673. ռճիբ. Ի ռճիբ թուին ես Պետրոս կաթուղիկոս աղուանից ի գեղջէն Խանձկայ, հայրն իմ Մանկասարն, մայրն իմ Աղխանն եւ աւագ եղբայրն իմ Իշխանն եւ իւր որդիքն Յոհաննէս, Բաբաջանն եւ իւր թոռն Մանկասարն եւ տատ Խաթունն շինեցաք զեկեղեցիս յիշատակ մեզ եւ ննջեցելոց. ամէն։

Խանձիկ. Գաւ. Է. 343.

a.

Այս է տապան դամբարանի
Տեառն Յակոբայ վարդապետի
Այսր սրբոյս մերոյ վեհի
Էին ազինք արք երեքի
Աստուածատուր եւ Պալըն եւ Թեդոն որդի,
Սոցին ծախիւք վէմս կազմի
Եւ կատարիչ էն էլ շիրմի
Թվ. ռճիբ։

Քարատակի վանք. Հահ. 577 (Է. 298).

b. Ես Պետրոս կաթուղիկոս, աշակերտ Ղուկաս վարդապետին, ետու շինել կաթուղիկէս յիշատակ ինձ եւ աշակերտին իմոյ Բարսեղ եպիսկոպոսին. յիշեցէք ի Քրիստոս։ Աստուած աւրհնէ Քոչեղու (Լ. Քոչիզու) ժողովուրդն այն աւրհնութեամբ, որ ոչ անցանէ. ձեռնտու եղէն կրին եւ քարին։ Զաւրութեամբն աստուծոյ շինեցաւ սբ եկեղեցիս ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս. վասն ծովացեալ մեղաց մերոց եկն մարախ, եկեր զերկիրս աղուանից եւ աւերեաց բազում տեղիս ի Թագաւորութեան շահ Սուլէյմանին, պարոնութեան Մորզա Ղուլի բէկին, իշխանութեան երկրիս Վարանդու մելիք Բաղու որդի մելիք Շահնազարին եւ աւժանդակութեան Ովանիսին եւ քահանայից եւ տանուտեարց մեծամեծաց եւ փոքունց. ամէն. Թվին ռճիբ։

Հիրհէր. Գաւ. Է. 330. Լաւ. Մ.շգ. հնք. II. 41.

1674. ռճիգ. ...շինեցաւ սբ տաճարս Թվին ռճի և գ. ես տանուտէր Գասպարս եւ քահանայքս եւ ժողովուրդս միաբան շինեցաք սբ տաճարս յիշատակ...

Ղուլալի. Հահ. 537 (Է. 241).

...ես Բարսեղ եպիսկոպոս աշակերտ Պետրոս կաթուղիկոսին 1676. ռճիե.
եւ ծնողս իմ Աղայն եւ Գուլղայն ի գաւառէն Վարանդոյ ի գեղջէն Գիշոյ (Լ. Գիլան) նորոգեալ պայծառացուցի զսուրբ աթոռս Ամարասայ, պարսպաւք շրջապատեցաք հանդերձ յոգնաթիւ սենեկաւք, զեկեղեցիս շքեղացուցաք զարդիւք, տուաք շինել եկեղեցիս անուամբ սրբոյն Գրիգորիսի 'ի հովարան սբ աթոռոյն Ամարասայ. որ եւ մասն բերեալ ի նմանէ ամփոփեցաք աստ. իսկ հիմնարկեցաւ տաճարս ռճժզ. թվին. կատարեցաւ ռճիե։

Հիրհէր. Ձռ. Է. 330 Լռ. Մշգ. Հ. II. 40.

a. Յիշեցէք ի Քրիստոս զՋուղայ դաշտացի Բանդորի որդի Ճահանշահ Վէլի. արդ ես, ծնողն իմ եւ կողակից հրամանաւ սբ կաթուղիկոսին Էջմիածնի շինեցի, եկի Շամախի առաջնորդ, կանգնեցի զվարագոյր եւ զբեմն եկեղեցւոյն ռճիե։

Մէյսարի. Ձռ. Է. 399.

b. Ի Թուին ռճիե. բարեպաշտ Ազատ յազգաց Եկուլեանց մեծահաւատ Ջալն, որդի Շահ-ղուլունի, 'ողորմած ամուսնաւ իւրով վերստին նորոգեաց զտաճար Տիրամաւրն։

Հաղբատ. Նշխ. 64.

c. Կանգնեցաւ խաչս ի վերայ քահանայիս Գրիգորայ ի վերայ դրան շեմոց կուսանաց վանից Հաղբատայ ի Թուին ռճիե. Նորոգեալ է բարեպաշտ իշխանն Ջալ եւ կին իւր Վարվար։

Հաղբատ. Ձռ. Ա. 77.

d. ...շինեցաւ տունս ապաւէն թվին հայոց ռճիե. ի հայրապետութեան սրբազան տեառն Յակոբայ եւ ի թագաւորութեան պարսից շահ Սուլէյմանին, յարքեպիսկոպոսութեան երկրիս տէր Յոհաննիսի։

Շնհեր. Ձռ. Է. 308.

e. Ի թվին տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ռոհզ ին, իսկ հայոց ռճիեին եղեւ շինութիւն եկեղեցւոյս եւ արդեամբք աղախնեաց, որք ժողովեալ կայաք աստ յանապատս թուով անձինս ութսուն. զկնի ամաց շինութեան տանս շարժեալ գնացաք

ոմանքս յԱգուլեաց երկիրն. եւ եկեալ աստէն և բազում աշխատութեամբ և հալալ վաստակոց իւրոց շինեաց զեկեղեցիս. ապրիլի դ. ին սկիզբն արարեալ, սեպտեմբերի ը. ին կատարեաց. վասն որոյ աղաչեմ զկնի մեր եկեալ քերցդ եւ կուսանացդ զերախտիք եղբաւր մերոյ...

Շնհեր. Գա. Է. 308.

1676 f. ռճիե. ...աւրհնեցաւ սբ սեղանս ձեռամբ ամէն... Թվ ռճիե յիշատակ Շոռոթայ հասարակութեան։

Շոռութ. Սէջր. 123.

1680. [ռճիթ.] Քսի Թվին +ռոձ։ Արդ ես հուսկ Անտոն վարդապետս նորոգեցի զԱստուածածնի վանքս...

Մէյսարի. Համ. 615 (Է. 381). Գա. Է. 399.

a. Յիշատակ է դուռս ագուլեցի խաւձայ Նիկողայոսին եւ կողակցացն Մարիամին եւ Մարգարտին եւ պապին Բարդուղիմէոսին եւ ծնողացն Ղարտաշպալուն եւ Ջիչակին եւ եղբաւրն Նազարին եւ որդւոց սոցին Տէրունին, Յարութիւնին, Ահարոնին, Սամուէլին, Եղիային, Խաչատուրին, Պաւղոսին, Մովսէսին, Եղիազարին եւ միւս Նազարին եւ քվերն Եղիսաբեթին. Թվ. ռճիթ։

Մաղարթայ վանք. Համ. 582 (Է. 316).

1681. ռճլ. Յիշատակ է սբ աւազանս Պարոնենց Աստուածատուրին եւ Վէլումենց կարապետին, որդի Աւետիքին. Թվին ռճլ։

Աստապատ. Համ. 578 (Է. 303).

a. Թուին ռճլ. այս է տապան Սարգիս վարդապետին ազգաւ Խոցիկեցի եւ նորոգող սբ եկեղեցւոյս։

Հաղբատ. Նորք. 64.

b. Ես Թիֆլիզեցի Չիթաղի որդի Թաղայ որդի մահտեսի Սուլխանս եւ եղբայրն իմ Ջալն եւ մեք որդիքն Ստեփաննոսն եւ Բաղին եւ փահրապատցի խաւձայ Գուլին և իւր որդի Յարութիւն... վերստին նորոգեցաք զԽաղարծինոյ զեկեղեցիսն, զսբ Աստուա-

Ծածինն եւ սրբոյն Գրիգորի յիշատակ մեզ եւ համաւրէն ննջեցելոց մերոց. ի Թուին հայոց ռճլ։
Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 136.

Այս է տապան Մաթոսին Թուին ռճլ։ 1681 c. ռճլ.
(Միջին) Անզուր. Սէջ. 118.

Յարկ....եղեալ պահի d.
Մարմին մաքուր վարդապետի
Աստուածաբան Ստեփաննոսի,
Որ տեղեան իսկ լեհացի,
Անիւն ի գուբս այս ընկրկի
Հազար հարիւր ընդ երեսնի
Կրկին բառիւ կ Թիւ հայկազնի.
Որք հանդիպիք, տուք ողորմի,
Աստուած և ձեզ ողորմեսցի։
Հռիփսիմէի վանք. Տահէ. 325 (ա̃. 272).

Ես Յակոբ վարդապետ, աշակերտ Եսայայ վարդապետին կրծռնեցւոյ յազգէ Թանկոնց առաջնորդ կարգեալ հայրապետէն աղուանից տեառն Երեմիայի քանի մի գիւղաւրէից Ղուզանւոյ (այսինքն ծմակայնոյ) ոչ Թողին մեզ բնակիլ ի հայրենի աթոռն մեր, այլ ուր եւ շրջեցայ, ոչ գտի առաւել քան զայս և հաճեցայ բնակիլ աստ եւ հորդել դուռս, արարի տեղի բնակութեան եւ սկիզբն արարեալ շինեցի զեկեղեցիս ի կաթուղիկէն յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ ծնողաց իմոց, հաւրն իմոյ Դաւլվաթի եւ մաւրն իմոյ Մարիամին եւ դայեակ սնուցիչ քեռն իմոյ Սառային յիշեցէք ի Քրիստոս. Թվին ռճլա։ 1682. ռճլա.
Ծակ ուռի. Գաւ. է̃. 262.

Կամաւն աստուծոյ մեք Թիֆլիզու ամենայն ասնաֆ եւ դուքանդար խոստացաք տարէնն ամէն դուքան մէկ մէկ չարէք մոմ տալ սբ Էջմիածնայ. եւ միաբանք սբ աթոռոյս խոստացան հինգ նաւակատեացն զմեզ պաշտամամբ եւ պատարագաւք յիշատակել. ի Թուին ռճլա. ի հայրապետութեան տեառն Եղիազարու։ a.
Էջմիածին. Տահէ. 31 (ա̃. 40).

1684. ռճլգ. Յիշատակ սբ Յովհաննէս խորանս Եղիազար կաթուղիկոսին ի թուին ռճլգ։

Էջմիածին. Տաշ. 18 (տ. 29).

a. Յիշատակ է սբ Ստեփաննոսի սեղանս տէր Եղիազար կաթուղիկոսին թուին ռճլգ։

Էջմիածին. Տաշ. 18 (տ. 30).

b. ՌՃԼԳ. սուրբ խաչս բարեխաւս է տէր Մովսէսին Ներսիսեանց վասն փրկութեան հոգւոյ Բարխուդարին, որ բազում սիրով ետուն շինել զգաւիթ սբ եկեղեցւոյն։

Ջարեք անապատ. Գաշ. տ. 165.

1685. ռճլդ. Ի ռճլդ թուաբերութեանս հայոց նորոգեալ պայծառացաւ թագաւորաշէն մեծասքանչ Հոռոմոսի վանքս ձեռամբ Դանիէլ վարդապետի տիգրանակերտցի եւ իշխանութեամբ տեղոյս Խաթունօղլի իշխանաց իշխան Մուստաֆա աղայի եւ զի ունէր ժամանակս ոչ սակաւ աւերի լցեալ աղբով եւ հողով. զոր տեսեալ վերոգրեալ Դանիէլ վարդապետին եռաց ի հոգի իւր և էարկ զանձն ի չարչարանս ի դառն ժամանակիս, որում ազգս հայոց յոյժ էին չքաւորեալք եւ իշխանութիւն տաճկաց զաւրացեալք բազում աշխատութեամբ եւ ջանիւ լուսաւորեալ մաքրեաց զվանքս սբ Յովանէսի ի տղմուտ եւ ի զազիր մթնասգացութենէ. վասն յուսոյն...

Հոռոմոս. Սարգ. 163.

a. ՌՃԼԴ. ...կառուցաւ ի յանուն փրկչին վերնատունն տեղի Հոգւոյն ճշմարտի եկեղեցիս սուրբ եւ գաւիթ զովելի. շինեցաւ ձեռամբ տեառն Ներսիսի հանդերձ եաւթանասուն եղբարց...

Ջարեք անապատ. Գաշ. տ. 165.

1687. ռճլզ. Սբ աւազանս յիշատակ է Մխիթարի, որդի Ովանէսին, ի յարկս սբոյն Գէորգեայ զաւրավարին ի թուին ռճլզ։

Ջուղայ. Սեպ. 154.

...կառուցաւ սբ̄ խորանս անուամբ հրեշտակապետաց եւ երկ- 1688. ռճլէ.
նաւոր զաւրաց մաքթանաւք եւ բարեխաւսութեամբ նոցա ողոր-
մեսցի տէր աստուած Անտոն եւ Վլաս վարդապետացն, մանաւանդ
սբ̄ ուխտիս աշխատաւորաց, նուէրք եւ ընծայ բերողացն եւ հա-
ւատացելոցն ի Յիսուս Քրիստոս. ի հայրապետութեան հայոց տ̅ն
Եղիազարայ եւ ի կաթուղիկոսութեան աղուանից տ̅ն Սիմէոնի և
յաջորդի նորա տ̅ն Երեմիայի ի թվին հայոց. ռճլէ ին։
Մէյսարի. Գր. է. 399.

Ես տէր Եղիազար կաթուղիկոս սբ̄ Էջմիածնի հռոմկլայեցի a.
գոլով՝ տեսի զամայութիւն սբ̄ վանացս, որ յանուն սրբուհւոյն
Գայիանեայ, շարժեցայ ի գութ հոգեւոր սիրով եւ պարսպեցի
զսա սրահաւք, յարկաւք եւ խցերաւք, նաեւ զգաւիթ եկեղե-
ցւոյս կառուցեալ յաջմէ խորան սբ̄ առաքելոյն Պետրոսի եւ ի
ձախմէ խորան սբ̄ առաքելոյն Պաւղոսի յիշատակ հոգւոյ իմոյ. եւ
ի հայոց թուականիս ռճլէ։
Գայիանէի վանք. Շահխ. 330 (տ. 276).

ՌՃԽ. ի ժամանակս շահ Սուլէյմանին մեծի արքային պար- 1691. ռճխ.
սից ես Սիմէոն շնորհիւն այ̅ կաթուղիկոս աղուանից շինեցի զե-
կեղեցիս ընդ հարազատ եղբարբն իմով Իգնատիոս վարդապետին,
որ եմք որդիք Սարգսի քահանային մեծաշէնցւոյ...
Երից մանկանց վանք. Գր. տ. 178.

...սկիզբն եղեւ շինութեան մ̆բ եկեղեցւոյս, որ յանուն մ̆բ a.
Աստուածածնի ի գիւղաքաղաքին ՚ի Կարբի արդեամբք եւ գոյիւք
խաւջազատայ պարոն Այվազի ի թուականին հայոց ռճխ ամին ի
թագաւորութեան պարսից շահ Աւտուլլային եւ ի բռնակալու-
թեան երկրիս Արարատեան Զաւհրայ խանին եւ ի հայրապետու-
թեանն մ̆բ աթոռոյն Էջմիածնի տ̅ն Նահապետ կաթուղիկոսին եւ
խրոխտի եւ պերճի յառաջին առաջնորդութեան մ̆բոյ ուխտին
մերոյ Յովհաննու վանք տ̅ն Սարգսի հեզահոգի վարդապետին։
իսկ կատարումն սորին եղեւ ռճխբ թուին յաւուրս նոյն հայրա-
պետի եւ առաջնորդի, բայց ոչ նոյն թագաւորին եւ իշխանին...

յիշեսջիք միով ողորմեայիւ զպարոն Այվազն… զՄարկոս յիշես-
ջիք։

Կարբի. Ղ. ուղե. 407 (Է. 116).

1692. ռճխա. …ի Թուոջ մարդեղութեան բանին աստուծոյ ռողը ի հայկա-
կան տումարի ռճխա. շինեցաւ ս՟բ եկեղեցիս յանուն ս՟բոց հրեշ-
տակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի։

Կանգնեցաւ աւազանս մկրտութեան հոգւոյ եւ Թողութեան
մեղաց Վարդավառի երկուշաբթի աւրն յուլիս ամսոյ քսանին։

Օրթագիւղ. Գ. ուղ. Է. 163.

a. Ես տէր Դաւիթ եպիսկոպոս եկի 'ի սուրբ ուխտս ի սպա-
սաւորութիւն ս՟բոյն Գրիգորիսի Թվին ռճխա…

Հիրհեր. Գ. ուղ. Է. 331.

b. Ես Աբրահամ եպիսկոպոս եկ։ ս՟բ ուխտս սպասաւոր ս՟բոյն
Գրիգորիսի Թվին ռճխա…

Հիրհեր. Գ. ուղ. Է. 331.

1694. ռճխգ.

Շնորհաւքն ա՟յ որդւոյն միածնի
Շողակաթ անուամբ տաճարս կանգնի
Ի Թուականիս մեր հայկականի
Հազար եւ հարիւր քառասներեքի
Ի հայրապետութեան ս՟բ Էջմիածնի
Տեառն Նահապետի հաւր սրբազանի
Արդեամբք Աղամալ բարեպաշտաւնի,
Գոլով քաղաքէն Նախիջեւանի,
Շինեաց յիշատակ փրկեալ զիւր հոգին,
Հաւրն Աղաջանին, մաւրն Նանակուլին.
Նա և կենակցին իւր Մարիամին
Եւ որդւոց իւրոց Ալբերդիոսին,
Ագաթանգեղոսին, Աղէքսանդրոսին
Եւ Խարիսիմոս փոքր եղբայր սոցին,
Դստերաց իւրոց Նոյեմզարային,
Այլ եւ զԱսանէթ եւ Նանակուլին.

Որք զմեզ յիշեն առ տէր ի բարին,
Արժանի լիցին տեսութեան Նորին։

Շողակաթի վանք. Դակլ. 333 (ա. 283).

Քրիստոսի տեմար ծառա տէր Խաչատուր. Թվ. ռճխգ. փրկիչ 1694ռ. ռճխգ.
պա⌈հ⌉եա զՕնոփրիոս։

Ագուլիս. Ալէշ. Սէսկ. 327.

...ես Նուաստ տէր Յոհաննէս անձամբ տկար եւ մեղաւոր, որդէ- 1695. ռճխդ.
գիր փոքր տէր Յոհաննէսի, շինեցաք զեկեղեցիս ըստ անուան սրբուհւոյ կուսին Եղիշայ կաթուղիկոսութեան տեառն Երեմիայի ի տանս աթոռոյն աղուանից Գանձասարայ... Թվին ռճխդ։

Սօս. Գաւ. Է. 337.

Ի Թուականիս Հայկականի a.
Մի յոբելեան երկշրջանի
Եռակ տասանց, որով վարի,
Սա կառուցաւ քառակուսի
Ջեռամբ Յոհան վարդապետի,
Որ է յաջորդ յայսմ գահի
Բազում ծախիւք անթուելի
Ջորիւք ամաւք սա կատարի։
Երեք դրամբք ըստ խորհրդի
Կամարակապ զարմանալի
Անուամբ մեծին ս՜բ Թումայի
Նման վերնոյնըն Սիաւնի.
Սա մեզ շնորհեաց պարգև բարի
Ջա՜ծամուխ այն ձրի.
Ամուր պատուարք բոլոր թեմի,
Պաշտաւնէից իւր հովանի.
Պարծանք է սա Գողթն գաւառի
Եւ ցնծութիւն հայոց ազգի
Նպաստութեամբ տ՜ն Յ՜ի մի եռակի։

Թովմայ. Դակլ. 587 (Է. 323).

1695b. ռճխդ.

Ի տապանի աստ ամփոփի՝
Մարմին Դաւիթ վարդապետի
. . . .
Աղնուատոհմ յազգէ վրացի
Սնեալ ի մ̃ք Էջմիածնի,
Շինող, հիմնող սրբո ուխտիս
Եւ նորոգող սրբոյ վանիցս,
Եկեղեցեացս եւ պարսպիս,
. . . .
Որ վճարեաց զկեանս աշխարհիս
. . . .
Ի հայկական թուականին
ՌՃԽ և Դ ամին
Որ զաւրէնի կիւրակէին
Փետրվարի Ժ երրորդին...

Խոր վիրապ. Շահխ. 571 (Է. 279).

c.

Աստուածային շնորհաց հոգւոյն արքաեարան,
Որ եւ կոչի աստուածածին կոյս Մարիամ
Գեղեցկաշէն եւ բարձրաբերձ յոյժ աննման.
Եւ անմարմնոց լուսեղինաց է բնակարան.
Քրիստոնէից մեղաց սրբիչ եւ քաւարան.
Վաճառականքն ամենեքեան ժողովեցան
Հալալ ընչից եւ մթերից յաւժար տ... վանս
Կանգնեցուցին պայծառ դիմաւք ազնվական,
Գլուխ կանգնեալ վերակացու խաւջայ Աղաջան.
Թվին հայոց որ է ռ երկ ոբելին խդ։

Քանաքեռ. Շահխ. 433 (Է. 158).

1697. ռճխզ. *Այս է տապան Աննիկին տէրտէրի Թ. ռճխզ ին։*
(Միջին) Անզուր. Սեպ. 118.

1699. ռճխը. *Այս է տապան Փշրուկի, որդի խաւջայ Սահակին, որ փոխեցաւ առ Քրիստոս արքայն Թվին հայոց ռճխը ին։*
Շոռութ. Սեպ. 137.

Ի ժամանակս պարսից արքային Շահապասի ես Պաւղոս վար- *1601.
դապետս, Թումայ եպիսկոպոս առաջնորդ է ...ձոխ քարերոյս զՅո-
վանէս արք... եւ մեք աստապատեցի քահանայք եւ ժողովուրդք
նորոգեցինք զպարիսպս զայս և ընկերաւքս իմ շինեցինք ի հիմանց...
Քարատակի վանք. Տ. ահ. 577 (է̄. 300).

Կամաւն աստուծոյ, որ Սիւնեաց Սուփան իշխան շինեաց *1654.
Մաքենուց եկեղեցիս ի գճ Թվին. ես առաջնորդ սբ ուխտիս Ջու-
ղայեցի Խաչատուր վարդապետս, որդի գոլով Յակովբա, վերս-
տին նորոգեցի եւ պայծառացուցի ի ժամանակս սրբազան հայրա-
պետութեան Յակոբա. եւ միաբան ս̃բ վանացս զտէր Պարսամն,
զտէր Գրիգորն եւ զսարկաւագունս զԳրիգորն, Ղազարն եւ
Ստեփաննոսն, տնտես Սարուխան յիշեցէք...
Մաքենոցի վանք. Տ. ահ. 561 (է̄. 252).

...ես Մէլիք Մէլիքբէկեան, որդի մեծի պարուն Աստուածա- a.
պօւին եւ շինող տանս Գեղամա վերստին նորոգեցաք ս̃բ եկեղե-
ցիս յիշատակ իմ եւ իմոցն. ամէն: Յիշեցէք Նիազ վերակացու:
Մաքենոցի վանք. Տ. ահ. 561 (է̄. 252).

Ի Թուականիս հայկազունի *1694.
. . . . . որ աստ շարագրի.
Ի քառեակ Ճ երորդի
Երկեակ Թուով յարաբարդի.
Ի հայրապետութեան սրբազանի
Տեառն Նահապետ կաթուղիկոսի
Արի և քաջ հովուապետի,
Լուսաւորիչ հայոց ազգի.
Մեծ և ազնիւ բարեպաշտի
Ա̃ծասէր երկուղածի,
Խոջայ Փանոս վերանայնի,
Սուրբ Աստուածածինս շինողի
Յիշատակ ուրն եւ նախնի,
Ծնողաց ուրոց հարցն առաջի,
Որդոց ուրոց Ելիազի

Եւ Մովսեսի քաղցր ողկուզի.
Թոռան ուրոյ Ահարոնի,
Զանգականաւք սա զարդարի
Սուրբ անապատս Անանիայի,
Մեսրոբ առ մ̃ք հեզահոգի,
Որ եւ յաջորդ է մ̃ք տեղիս,
Վերակացու համագործի
Դաւիթ անուամբ վերանայնի։

Երևան. Հ.ան. 421 (Է. 144).

*1694a. ...Նորոգեաց սրբոյն Ստեփաննոս Նախավկայի եկեղեցւոյս արևմտեան կողմիս դրսի երեսն Նախչևանցի Աղամալն յիշատակ իւրն եւ կողակցուն Մարիամին եւ ծնողացն Աղաջանին եւ Նանագուլին։

Մաղարթայ վանք Հ.ան. 582 (Է. 315).

ԺԸ. ԴԱՐ.

1701. ռճծ. Այս է տապան Սարումի, որդի աւագերէց տէր Օհանին, որ փոխեցաւ առ Ք̃ս ի Թվին հայոց ռճծ ին։

Շօռութ. Սեպ. 137.

a. Այս սրանոցն Ալէքսանի որդւոյն... Թվին ռճծ։

(Ներքին) Անզուր. Սեպ. 119.

b. Թվին ռճծ. այս է տապան Նուաստ Խլղաթին...

(Ներքին) Անզուր. Սեպ. 120.

c. Այս է տապան Պետրոսի դուստր Կռաթին. փոխեցաւ առ Քրիստոս Թ. ռճծ։

Շօռութ. Սեպ. 129.

1703. ռճծբ. Աշակերտ տեառն Յովսեփայ մեծի րաբունապետի սբ̃ խաչս բարեխաւս լիցի ամենայն եկեղեցւոյս վերակացու... Մարտիրոսի վարդապետին, որ բազում երկամբք ի յաւարտ հասոյց. յիշեցէք եւ ած̃ ողորմի ասացէք իւրն և ծնողացն տէր Ներսէսին եւ Մարթային. ռճծբ Թվին։

Աստապատ. Հ.ան. 578 (Է. 303).

Այս է տապան Փանիկէի դուստր Անումէին. փոխեցաւ առ 1703a. ռճծբ.
Քրիստոս Թվ. ռճծբ։

Շոռութ. Սեպ. 129.

Յիշատակ է եւ բարեխաւս մ՟ք խաչս Նախիջեւանեցի Աղամա- 1704. ռճծգ.
լին եւ կողակցոյն Մարիամին եւ ծնողացն Աղաջանին, Նանա-
գուլին. որ սայ է պատճառ արեւմտեան պատիս նորոգութեանն.
Թուին ռճծգ։

Մաղարթայ վանք. Ղափ. 582 (Է. 315).

Այս է տապան դամբարանի 1705. ռճծդ.
Տեառն հայոց հայրապետի.
Սա Նահապետ անուամբ կոչի,
Որ է տեղեաւ ուրհայեցի։
Ի Թուին ռճծդ։

Շողակաթի վանք. Ղափ. 334 (Ա. 285).

Յիշատակ է զանգակատունս նախչուանցի Աղաջանի որդի a.
պարոն Աղամալին. ի ռճծդ։

Երնջակ. Ղափ. 585 (Է. 321).

Տապանս Վարդիկին Թվ. ռճծդ։ b.

(Ներքին) Անգուր. Սեպ. 120.

Յայսմ տապանի կայ պահեստի 1706. ռճծե.
Յովսէփ քաջ եպիսկոպոսն արհի.
Որ է տեղեաւ աստապատցի,
Նորոգող եւ բազմաշխատ այսմ ուխտի,
Աշակերտն Յակոբայ մեծի,
Որ կայ ի դուռն խորանի.
Առ տէր հանգեաւ ռճծե ի
Յաւուր սրբոյ մեծի Զատկի։

Քարատակի վանք. Ղափ. 577 (Է. 298).

Յիշատակ է կամուրջս տեառն Նահապետ կաթուղիկոսին a.
սուրբ Էջմիածնի. ռճծե Թվին։

Օշական. Ղափ. 399 (Է. 82).

1707. ռճծզ. Սուրբ խաչս բարեխաւս է և յիշատակ է պարսպիս վերակացու Յովանէս վարդապետին եւ ծնողացն Մալխասին, Ղզեթարին եւ քվերն Շահփարվարին. Թվին ռճծզ ին։

Քարատակի վանք. Տահէ. 577 (Է. 300).

1713. ռճկբ. Ի Թուին ռճկբ. ես Ջուղայեցի Աղէքսանդր կաթուղիկոս ամենայն հայոց շինեցի սեղանատունս ի վայելումն սրբոյ Էջմիածնի միաբանից վասն ձմռան։

Էջմիածին. Տահէ. 96 (ա. 90).

1714. ռճկգ. Թվին ռճկգ. նորոգեցաւ սբ̃ կարապետս։

Սևան. Տահէ. 521 (Է. 217).

a. Ես Սարգսի Թոռ Միրզատի որդի Աղէքսանս շինեցի սբ̃ եկեղեցիս. Թվ. ռճկգ. էր։ Ես Ատիս գրեցի անարժան։

Նորադուս. Տահէ. 533 (Է. 239).

b.

Ի Թուոյ ազինս մեր Հայկի
Հազար հարիւր վաթսուն երեքի
Խաւջայ Այվազն գովելի
Յոյժ բարեպաշտըն ցանկալի,
Տեղեաւ գոլով Շոռոթեցի
Շինեաց տաճարս այս Նազելի
Յանուն սրբոյն Ստեփաննոսի
Նախավկայի մարտիրոսի.
Իւր յիշատակ է միշտ կենդանի.
Որով Քրիստոս պատարագի.
Մասն եւ բաժին իւրըն լիցին
Եւ ծնողացն Մկրտչին եւ Կատարին
Եւ կողակցին Թաւիկին և
Քեռցն Աննայուն եւ Փառանկուն
Եւ դստերացն եւ իւր տան
Արբանեակն է Մարգարիտն.
Զոր տէր ա̃ծն ամենայնի
Զինքն ի ցասմանց անփորձ պահի

Երկար կենաւք յայս աշխարհի,
Պայծառ փառաւք ի յատենի.
Աթոռս մեծին Յովհաննիսի
Իւրն աւգնական միշտ լինիցի.
Թէ առաջնորդ թէ միաբանք
Ըմք յԱյվազէն շնորհակալ։

Երնջակայ վանք. Ղ՝աւէ. 585 (Է. 320).

ՌՃԿԴ. ես Մկրտիչ վարդապետս շինեցի պարիսպս. որ եղեւ խարջ իր թուման. Ովանէս վարդապետն տուաւ ժ թուման. շինեցաւ իշխանութեամբ սորա։ 1715. ռճկդ.

Զարէք անապատ. Գ՝աւ. Ա. 165.

Յիշատակ է մ՛ք տաճարիս կաթուղիկէս տողեցի Սարգսի որդի Սայուն եւ իւր կողակից Հերիքնազին. թվին ռճկզ։ 1717. ռճկզ.

Տող. Գ՝աւ. Է. 258.

ՌՃԿԷ թուին. ես համատանցի տէր Աստուածատուր կաթուղիկոս ետու շինել տնտեսատունս ի վայելումն մ՛ք Էջմիածնիս միաբանից։ 1718. ռճկէ.

Էջմիածին. Ղ՝աւէ. 110 (Ա. 101).

Աստուծով թվին ռճկը ին։ Շինեցաւ մ՛ք Նշանայ եկեղեցին յիշատակ ամենայն քրիստոնէից ննջեցելոց եկաց եւ բնակաց, արանց եւ կանանց, ծերոց և տղայոց. մանաւանդ ջուղայեցի Գէորգի որդի պարոն Պետրոսին եւ շամախեցի Յակոբի որդի Թամուրին եւ Ոհանին եւ ծնողացն Եղիսաբեթին եւ հանգուցեալ որդւոյն Մատթէոսին. ով ընթերցողք, յորժամ ընթեռնուք, յիշեցէք ի յաղաւթս ձեր Անտոն անարժան քահանայն... 1719. ռճկը.

Մէսայրի. Ղ՝աւէ. 616 (Է. 381) Գ՝աւ. Է. 399.

Հիմնարկեցաւ ի թուական ռճկը. առաջնորդութեամբ մերս տեառն Մատթէոսի արհիեպիսկոպոսի։ a.

(Վերին) Անգուր. Սեպհ. 117.

1719b. ռճկը. Ի թվին ռճ եկի.
Վեցից տասանց և ութեկի
Ի ժամանակս հայրապետի
Էջմիածնայ ս̃բ աթոռի
Աստուածատուր կաթուղիկոսի,
Լուսաւորչի փոխանորդի,
Գանձասարայ ս̃բ աթոռի
Տ̈ն Եսայեայ եւ տէր Ներսեսին.
Յայսմ երկրի առաջնորդ
Պաւղոս անուն վարդապետի
Յորդորանաւք բարեսիրի
Անտոն անուն քահանայ
Պատճառ եղեւ եկեղեցւոյն
Աստուածընկալ ս̃բ Նշանին
Դաւթի որդի Կարապետին,
Իւր կողակցին Գուլանամին,
Իւրեանց որդւոյն Աստուածատուրին,
Նորաբողբոջակ Պաւղոսի,
Այլ յիշատակ Թադէոսին,
Իւր կողակցին Սիմային,
Որդւոյն իւրեանց Արզաման Կոկչին,
Իւր կողակցին Տաստագուլին,
Եղիսաբեթ իւրեանց նուին,
Դստերն իւրեանց Մանիեային,
Ծաղկեալ որդւոցն Կոկճային
Կարապետին եւ Սարգսին
Զի այս էր իղձ մերոյ սրտին
Եւ կատարումն հասուցինք։
Մէյսարի. Ճ ձեռ. 616 (Է. 381).

1720. ռճկթ. Ես անարժան մահտեսի Բենիամին, որ եմ յերկրէն Գողթնեաց դաշտէն, եւ իմ որդի մահտեսի Ազարին, որ ետ շինել տաճարս, եւս նորոգել սալն յիշատակ հոգւոյս կենակից Մարգարտին, հանգուցեալ եղբայր մահտեսի Պետրոսին, իւր որդւոյն Նի-

կողայոսին Հայրապետին, որդիքն իմ Յոհաննէսին, Մկրտչին, Կարապետին. Թվին հայոց ռՃկԹ ին. յիշեցէք ուստայ Մուրատ յերկրէն Քրդստանու։

Շնհեր. Գաւ. է. 308.

Ի Թուականութեան հայկական ռՃկԹ. ես տէր Աստուածատուր համատանցի կաթուղիկոս ամենից հայոց ետու նորոգել զչորեսին խախտեալ սիւնքն մ՟ք եկեղեցւոյս եւ զբոլոր եկեղեցին նորոգեալ եւ ծաղկեալ հանդերձ մարմարոնեայ շինուածովք, որ ի մէջ սրբոյ եկեղեցւոյս, են յիշատակ հոգւոյ իմոյ ի վայելումն տառապեալ ազգի հայոց եւ աստ ի մ՟ք աթոռս զետեղեալ միաբանից. եւ որք ընթեռնուք զարձանս զայս, յիշեցէք զիս 'ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի. ամէն։ 1720a. ռՃկԹ.

Էջմիածին. Ղամե. 20 (ա. 32).

Շինեցաւ պատրիարգարանս ի յիշատակ ակնցի մահտեսի Մինասի որդի Սեղբ[եստր]ոսին եւ կամրկապցի Նազարի որդւոց մահտեսի Առաքելին, Մարտիրոսին եւ Յարութիւնին եւ ամենայն զարմից նոցին Թուին ռՃհ. ի հայրապետութեան տեառն Աստուածատրոյ սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն հայոց եւ հոգաբարձութեամբ տէր Յովհաննէս եւ տէր Պետրոս վարդապետաց (փայտի վերայ)։ 1721. ռՃհ.

Էջմիածին. Ղամե. 34 (ա. 43).

Ի հայրապետութեան տէր Աստուածատուր սրբազանի մ՟ք Էջմիածնի եւ հոգաբարձութեամբք բազմաշնորհի Յովհաննէս եւ աստապատցի Պետրոս վարդապետացն յիշատակ է ակնցի մահտեսի Մինասի որդի Սեղբեստրոսին եւ կամրկապցի Ազարի որդւոցն մահտեսի Առաքելին, Մարտիրոսին, Յարութիւնին եւ ծնողացն եւ ամենայն ազգաց և զաւակացն. ռՃհ Թվին (փայտի վերայ)։ a.

Էջմիածին. Ղամե. 34 (ա. 44).

Ի հայրապետութեան տեառն Աստուածատուր սրբազանի յիշատակ է ապուչեղցի Ազատենց սառաֆ Յակովբին եւ հոգա- b.

բորձութեամբ աստապատցի Պետրոս վարդապետին. ռճհ թվին (փայտ)։

Էջմիածին. Ձեռ. 35 (ա. 44).

1721c. ռճհ. *Ի հայրապետութեան տեառն Աստուածատուր սրբազանի յիշատակ է ապուչեխցի Ազատենց սառաֆ Յակոբին եւ հոգաբարձուլթեամբ բաղիշեցի Յովհաննէս վարդապետին. ռճհ թվին։*

Էջմիածին. Ձեռ. 35 (ա. 45).

d. *Վերոյգրեալ արձանս գրեալ կայր ի վերայ մը Ամենափրկչին արքայաշէն դարպասին դուրս կոյս հարաւակողմն ի վերայ մեծ լուսանցոյց պատուհանին, որ 'ի շարժմանէն խախտեալ կայր. ռճհ. Թուին Աստուածատուր կաթուղիկոսն կամեցաւ վերստին նորոգել. 'ի քակելն ես մեղաւոր ծառայ մը տանս քուրդ Յոհաննէս իմ ձեռամբս վեր առի զարձանս եւ գրեցի աստ (տ. Թ. 1013)։*

Հաւուց Թառայ վանք. Ձեռ. 575 (է. 293).

1724. ռճհգ. *Յիշատակ է Հարուստանայ Միրզայխանի որդի Մանուէլ վարդապետի եղբարքն Բալաս, Բապան, Եգան, Լալան, Գուլասարին, Թաճին, Մարիամին, կողակից Նազլուին, որդի Հախնազարին, Շահապետին, Սվումին, Մազրավանին, դստերն Գեօզէլտարին. ռճհգ։*

Սօս. Գաւ. է. 337.

1725. ռճհգ. *Թուին ռճհգ ին։ Յիշատակ է մը Աստուածածինս Շանշի որդի Գեորգուն եւ կողակցուն Անին. ի դուռն Սանահնու եկեղեցւոյն։*

Սանահին. Գաւ. ա. 50.

1726. ռճհե. *Յիշեցէք ի Քրիստոս աստապատեցի խաւճայ Աստուածատուրն եւ ծնողացն խաւճայ Արզմանն եւ Գիւլիխանն եւ որդի Վարդանն եւ կողակիցքն. ռճհե։*

Մաղարթայ վանք. Ձեռ. 582 (է. 316).

1731. ռճձ. *Այս է տապան... Էսայի երանաշնորհ հոգեընկալ վարդապետի. հանգեաւ ի տէրն ամենի Թուականին ռճձ ին։*

Երնջակ. Ձեռ. 585 (է. 321).

Այս է տապան խաչծայ Յովհաննէսին, որ փոխեցաւ առ Քրիստոս թվին ռճձա. 1732. ռճձա.

Տաշկերտ. Մեսր. 108.

Ի թուին ռճձա. ի հայրապետութեան Աբրահամ կաթուղիկոսի եւ հոգաբարձութեամբ Նորին շինեցաւ շրջապատ ծաղկիս իջման տեղւոյն Քրիստոսի գեղեցիկ շինմամբ. յիշեցէք ի տէր (է պղնձոյ վերայ)։ a.

Էջմիածին. Դաւ. 20 (տ. 33).

Հրաշակերտեալ տաճար փառաց 1733. ռճձբ.
Վասն զենման Գառին կենաց
Ի փրկութիւն մարդկան մեղաց
Յանուն երկուցն Յակոբեանց
Եղբաւր տեառն եւ որոտմանց,
Աբրահամու վեհին արդեանց
Ի վայելուչ հայոց ազանց
Ի ներ թուոջ մերում ազանց
Հազար հարիւր ութսուն և երկուցն
Թուին ձբ. ռճ. (է փայտի վերայ)։

Էջմիածին. Դաւ. 21 (տ. 33).

Շինեցաւ ռճձդ. այն տարին էր Թահմազ խան. յիշատակ է զանգակատունս Սուրաբի որդի Ովանէս եպիսկոպոսին։ 1735. ռճձդ.

Հատրուտ. Գաւ. է. 264.

Ի թուին ռճձը. ...ես յաջորդ ս՛ք ուխտիս Անտոն վարդապետ նորոգեցի զտեղի անբանից ի վայելուչ միաբանից։ 1739. ռճձը.

Տատի վանք. Գաւ. է. 151.

...Նորոգեցաւ եկեղեցիս իւր կնածովն ի թուին ռճձթ. ի հայրապետութեան տեառն Ղազարի եւ առաջնորդ Մարտիրոս վարդապետի։ Աստուած ողորմի ասացէք տուրք և ողորմութիւն տվողացն սուրբ տանս և աշխատողացն, եւս Մարտիրոս վարդապետի որդի Աթաբէկի, որ տվաւ երկու թուման ողորմութիւն։ 1740. ռճձթ.

Սևան. Դաւ. 521 (է. 215).

1741. ՌՃՂ. *Շնորհաւք Արարչին չքնաղ յաւրինմամբ*
Կառուցեալ կանգնեցաւ բազմածախ արդեամբ
Պատրիարգարանս այս գեղեցիկ տեսլեամբ
Մեծին Ղազարու սրբազան վեհին ձեռամբ 1190։

Էջմիածին. Դահլ. 99 (ա. 92).

1747. ՌՃՂԶ. *Այս է տապան տէր Սիմէոնի որդի Մեսրոպ վարդապետին Թվին ռՃՀբ։ Լուսահոգի Մելիք Եգանն ձեռնադրել տուաւ եպիսկոպոս, կարգեց Կտիչայ վանիցն առաջնորդ, որ եկի հաստատեցի սուրբ աթոռս. ի Թվին հայոց ռՃՂԶ ին առ աստուած փոխեցաւ. ով որ կարդայ, մէկ բերան աստուած ողորմի ասէն։*

Տող. Գալ. Է. 258.

1750. ՌՃՂԹ. *Ի ռՃՂԹ Թուին.*
Աստուածային շնորհիւ լցեալ
Տէր Ղազարոս հոլիւն ընտրեալ
Եւ պատրիարգն մեր գովեալ
Կրկին զաթոռս լուսաւորեալ
Չքնաղ ձեւով ազնիւ կազմեալ,
Զոր տեսանողքն եղեն ափշեալ,
Քաղցր անուամբ զսա պսակեալ,
Ղազարապատ վերաձայնեալ։

Էջմիածին. Դահլ. 98 (ա. 91).

1751. [ՌՄ.] *Հաստիչն հանուրց ի ներկայումս զմեզ սիրեաց,*
Զտէր Ղազարոս զիւր սիրելին մեզ պարգեւեաց,
Որ զսուրբ աթոռս սովիմբ ձեռամբ նորոգեաց
Եւ հիահրաշ կերտեցելովք յոյժ զարդարեաց
Եւ ի պատիւ վայելչութեան մաւրս փառաց
Եւ ի պարծանս մերոց ազգաց հայոց մեծաց։

Էջմիածին. Դահլ. 99 (ա. 92).

a. *ՌԲՃ ամին նորոգումն եղեւ սբ ուխտին իշխանութեամբ Հաքարու էգտին Շէրիֆ Խոսրով փաշային։*

Բարթուղիմէոս առ. վանք. Մէրտ. Բ. 78.

Չքնաղ տապանս է հրաշալի 1751 b. ռմ.
Առն մեծի գիտնականի
Տեառն Ղազարու հայրապետի
Ջանուրց հայոց պատրիարգի,
Որ 'ի մարմնի քաղցրավարի,
Բարւոք մահուամբ վերափոխի,
Դիմեալ առ տէր ի նա հանգչի,
Որում բաղձան հոգիք բարի,
Ի մին հազար երկհարիւրի
Մերս հայկազնեայ Թուականի
Ի Ծաղկազարդ յաւր վերջ մարտի
Ըստ ամփոփեալ վերապատուի։

Գայիանէի վանք. Ցանկ. 331 (ա. 277).

...ես Մոծակենց Մկրտիչս Ջագավանաց հանդն գնեցի եւ 1758. ռմէ.
ետու վախմ Գետարգել ս̃բ Նշանիս... Թվին ռմէ։

Ջագավանք. Ցանկ. 444 (է. 164).

Քրիստոս, որդի հաւր Միածին, 1763. ռմժբ.
Դատող ազգի մեր մարդկային,
Յորժամ գայցես փառաւք կրկին
Առ ի դատել զամենեսին,
Ողորմութեամբ յայնժամ քոյին
Եւ գթութեամբդ աստուածային
Յիշեա զհոգի քո ծառային,
Որ է սրբոյ արեանդ քո գին,
Տեառն Յակոբայ հայրապետին
Շամախեցի զոր կոչէին,
Յարքայութիւնդ մոյծ երկնային,
Դասեա ընդ սուրբս ամենեսին.
Եղեւ Թուականս ռմժբ և
Յամսեանն մարտի 21.

Գայիանէի վանք. Ցանկ. 331 (ա. 277).

1765. ռմժդ. Յիշատակ է բուրգս ղափանեցի մահտեսի Թադէոսի որդի Թողաթեցի մահտեսի Գրիգորին եւ որդւոցն Յարութիւնին եւ Եղիային. Թվ. ռմժդ.

Էջմիածին. Շ տեղ. 101 (տ. 94).

1766. ռմժե. Շինեցաւ բոլոր շրջապատ պարիսպս սրբոյ աթոռոյս 'ի հիմանէ ի փառս աստուծոյ եւ ի պարծանս ազգիս հայոց հրամանաւ տեառն Սիմէոն կաթուղիկոսին 'ի ռմժե թուոջ մերում:

Էջմիածին. Շ տեղ. 101 (տ. 94).

a. Յիշատակ է եւթնագազաչափ տեղ ի պարսպէն ագուլեցի Ոսկանի որդի Յովսեփին եւ իւր կենակցին եւ որդւոյն Դանիէլին եւ այլոցն. Թվ. ռմժե:

Էջմիածին. Շ տեղ. 101 (տ. 94).

b. Շինեցաւ մեծ բուրջս արդեամբք ի յԱտրանայ սառաֆ մահտեսի Զաքարային եւ հանգուցեալ եղբաւրն իւրոյ մահտեսի Գրիգորին ի յիշատակ ամենից կենդանեացն եւ ննջեցելոցն իւրեանց. Թվին ռմժե ին:.

Էջմիածին. Շ տեղ. 101 (տ. 95).

1767. ռմժզ. Շինեցաւ բուրգս այս արդեամբ սրբոյ Սաղիմայ պատրիարգ տեառն Կարապետի աստուածաբան վարդապետին ի յիշատակ իւրեան եւ հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողաց իւրոց ի ռմժզ.

Էջմիածին. Շ տեղ. 101 (տ. 95).

1771. ռմի. Աստուծով հաստատեցաւ տպագրատունս նոր ի նորոյ ի սուրբ աթոռս Էջմիածին ամենայն պարագայիւքն հոգաբարձութեամբ տեառն Սիմէոնի սրբազան կաթուղիկոսին երեւանցւոյ արդեամբ ջուղայեցի ի Հինդ բնակեալ բարեպաշտաւն Գրիգոր աղային Խաւջաջանեան, որ մականուամբ Զաքիկենց, ի յիշատակ իւրեան եւ իւր ի Քրիստոս հանգուցեալ ծնողացն, Միքայէլին եւ Մամխաթունին, իւր կենակից Մաղինային եւ վաղաթառամ Միքաէլ որդւոյն եւ քերցն, Անամարիային եւ Զիպիտային, հաւրեղբարցն Եղիազարին, Սաֆարին եւ Աղէքսանդրին, պապուն Գրիգորին եւ կենակից Թագուհւոյն եւ հաւրաքեռն Զիժազատային եւ

մեծ պապ Յակոբջանին եւ հարեղբաւր դստերացն Պէկզատային եւ Գիւլնաբաթին եւ այլ ամենայն հին եւ նոր ննջեցելոց նորին։ Այսու պայմանաւ. զի 'ի տարին ը. անգամ ի տաւնի Լուսաւորչին եւ Հրեշտակապետացն ի սուրբ աթոռոջս պատարագ մատչիցի հանդիսաւորութեամբ՝ յիշելով զնոսա, որոց յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի. ամէն. թ. ռմի։

Էջմիածին. Տախտ. 107 (տ. 97).

1771 a. ռմի. Աստուծով վերանորոգեցաւ բոլոր տանիք սրբոյ տաճարիս եւ երկուց խորանացն իսկ ի ներքուստ եւ արտաքուստ հոգաբարձութեամբ տեառն Սիմէոնի սրբազան կաթուղիկոսին երեւանցւոյ եւ աշխատասիրութեամբ լուսարար Գրիգոր վարդապետի եղվարդեցւոյ 'ի ռմի. Թուին մերոյ։ Վարպետ Գասպար։

Էջմիածին. Տախտ. 22 (տ. 34).

1776. ռմիե. Շնորհիւ տեառն աստուծոյ արտաքին պարիսպ սրբոյ վանիցս հանդերձ բրգովքս եւ կամարակապ դրամբս արդեամբք տեառն Սիմէոնի սրբազան կաթուղիկոսի սպասաւոր Մկրտիչ եպիսկոպոսին ի յիշատակ իւր եւ կրկնակի ծնողաց իւրոց հոգեւորաց եւ մարմնաւորաց. ի ռմիե. ի յունիսի ել։

Հռիփսիմէի վանք. Տախտ. 323 (տ. 265).

1777. ռմիզ. Նորոգեցաւ սիւնս մինչեւ ի վերին կամարսն հոգաբարձութեամբ տեառն Սիմէոնի սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն հայոց արդեամբ Երեւանու Բլրցի 'ի Քրիստոս հանգուցեալ Եաղուբի որդի մելիք Մինասին ի յիշատակ իւրեանց եւ իւրայնոցն. ի ռմիզ Թուոջս։

Էջմիածին. Տախտ. 23 (տ. 34).

a. Նորոգեցաւ սիւնս մինչեւ ի վերին կամարսն հոգաբարձութեամբ տեառն Սիմէոնի սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն հայոց արդեամբ Ջուղայեցի եւ ի Վան բնակեալ ի Քրիստոս հանգուցեալ տէր Յովհաննէսի որդի տիրացու Ստեփաննոսին ի յիշատակ ինքեանց. ի ռմիզ։

Էջմիածին. Տախտ. 23 (տ. 34).

1778. ռմիէ. Նորոգեցաւ կամուրջս ի ձեռն տեառն Սիմէոնի սրբազան կա-
թուղիկոսին սրբոյ Էջմիածնի երեւանցւոյ. ի ռմիէ թուին մերոյ։

Օշական. Դաւէ. 399 (Է. 82).

1780 ռմիթ.

Քրիստոս աստուած իմ տէր բարի,
Լուր աղէտից քոյս ծառայի.
Դու կացուցեր զիս յայս կարգի
Ի մշակել զքո այգի,
Իսկ ես անուամբ այս պաշտաւնի
Գտայ ծառայ ամենայնի
Եւ որպէս թէ զպարտաւոր մի
Փոխատուաց զիս մատնեցի,
Ոյց ետու եւ ծառայեցի,
Վարձն իմ զուգ եւ զցաւ առի.
Այսու կենաւք ողորմելի
Ժամանակս իմ վճարեցի.
Այժմ ամաւթով կամ առաջի.
Զի ծառայել քեզ չկարացի.
Արդ դու նայեաց յիս քաղցրութեամբ.
Թող զյանցանս ներողութեամբ,
Ուրախացո՛ առ քեզ կոչմամբ
Եւ սփոփեա՛ քո սուրբ տեսլեամբ
Վասն խաչիդ, զոր պաշտեցի,
Եւ սուրբ անուանդ, զոր կրեցի,
Սիմէոն կաթուղիկոս երեւանցի
Ի ռմիթ. թուի եւ յուլիսի 26 ի
Ի Վարդավառ կիւրակէի։

Սբ Գայանէի վանք. Դաւէ. 331 (ա. 278).

1781. ռմլ. Այս է տապան մեծին մէլիք Եգանի որդի մէլիք Եսայուն. եւ
էր սա իշխան կարգեալ Նատիր Շահին. Լգ. ամ տիրեաց երկրիս
Տիզակու եւ արար բազում քաջութիւն և յաղթութիւն ընդ
անաւրէնսն. եւ էր ինքն պարթեւ յոյժ զաւրաւոր քան զառաջինսն

իւր. եւ Թիւ կենաց նորա կա̃. ամաց. վախճանեցաւ Թվին ռմլ. որ ընթեռնուք, մէկ Հայր մեղայ ասէք. ամէն։

Տող. Գ. ու. Է. 260.

Նորոգեցաւ քանքանս բոլոր շրջանակաւքն ի հայրապե- 1784. ռմլգ
տութեան տեառն Ղուկասու սբ̃ կաթուղիկոսին արդեամբ ագու-
լեցի մահտեսի Կարապետին եւ կնոջն մահտեսի Եղիսաբեթին եւ
որդւոյն մահտեսի Հայրապետին. ի Թո̋ հայոց ռմլգ։

Էջմիածին. Տ. ահե. 95 (տ. 89).

...Նորոգեցան ներքնաշարեալ չորս կարգ քարինքս բոլոր a.
որմոց լուսանկար սրբոյ տաճարիս հոգաբարձութեամբ տեառն
Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն հայոց արդեամբ
Ակնայ ապուչեխցի եւ ի Կոստանդինուպաւլիս բնակեալ ի Քրիստոս
հանգուցեալ մահտեսի Աստուածատուր աղայի որդի բարեպաշտ
մահտեսի Յարութիւն ամիրային ի յիշատակ ինքեան եւ ծնողացն
եւ որդւոյն իւրոյ մահտեսի Յոհաննէսին և այլ ամենայն իւրայնոցն.
Թուին ռմլգ։

Էջմիածին. Տ. ահե. 24 (տ. 35).

ՌՄԼԳ։

b.

Սուրբ խաչս աստէն արձան դնի
Միջնորդ առ տէրն համայնի
Վասն Ղուկասու հայրապետի,
Սուրբ տաճարիս բազմաշխատի,
Ջոր ի ներքուստ եւ արտաքուստ
Շքեղաշուք նորոգողի։

Էջմիածին. Տ. ահե. 24 (տ. 35).

...Նորոգեցան սրբոյ տաճարիս շուրջանակի սալայատակքն 1785. ռմլդ.
հոգածութեամբ տեառն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին ծա-
խիւք և ի Սուրաթ բնակեալ Գերագեանց բարեպաշտ Յոհան-
ջան աղային վասն հոգւոյ իւրոյ եւ իւրայոցն, հաւրն Յակոբին եւ
մաւրն Մէհրաբանին եւ նոցին ծնողացն Գերաք աղային եւ Թա-
գուհւոյն, Աղամալին եւ Վալիտային եւ եղբարցն Աւետիքին, Գե-
րաքին եւ Աբրահամին եւ քեռցն Ազիզին, Թագուհւոյն եւ Խա-

Թունին եւ կնոջն Կիւլխստանին եւ դստերացն Վալխային եւ Թիրվանտային եւ այլ կենդանեաց եւ ննջեցելոցն, որոց յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի. ռմլդ. Թուին։

Էջմիածին. Դ տետ. 25 (ա. 36).

1785 a. ռմլդ. …շինեցան կամարակապ դուռնս եւ արեւելակողմն ներքնայարկքս, որք եւ վեց խուցք եւ մի համբարանոց բրնձոյ հանդերձ կցորդ շինուածովքն հոգածութեամբ տեառն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին, արդեամբք Ջուղայեցի Էմինազեան Խաչիկ աղային ի բարի յիշատակ իւր եւ կենակցին իւրոյ Մարիամ խանումին եւ որդւոյն իւրեանց Մովսէս աղային եւ այլ ամենայն կենդանեաց եւ ննջեցելոց իւրեանց ի ռմլդ Թուին։

Էջմիածին. Դ տետ. 109 (ա. 101).

1786. ռմլե. Նորոգեցաւ հիւսիսային կողմն տաճարիս հանդերձ գլխի սալիւքն աշխատանաւք առաջնորդ Ոսկան վարդապետին. եւ ո̃ լիտր աճակի փողն Ըսկանդարի որդի մահտեսի Յարութիւն ետուր. մասնակից եղեւ. Թվին ռմլե։

Սաղկանոս վանք. Դ տետ. 614 (Է. 380).

a. Ի Թուին ռմլե. շնորհիւն աստուծոյ տէր Ղուկաս կաթուղիկոս վերստին նորոգել ետու զխախտեալ զերկուս սիւնս սրբոյ տաճարիս, ապա եւ զբոլոր մէջս սորին, որ անշքացեալ էր, նորապէս բռեալ ծաղկեցուցի հանդերձ խորհրդաւոր պատկերաւք իմս դյիւք ստացելովք ի յաւրհնեալ ժողովրդոց մերոց ի յիշատակ ինձ եւ իմոցն ի վայելս ազգի հայոց եւ միաբանից սրբոյ աթոռոյս. արդ ինդրեմ ի վայելողացդ յիշել զիս յարժանահայց յաղաւթս ձեր առ աստուած, յորմէ եւ դուք յիշեալ լիջիք. ամէն։

Էջմիածին. Դ տետ. 26 (ա. 37).

b. Նորոգեցաւ սիւնս մինչ ի վերին կամարն հոգածութեամբ տեառն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն հայոց արդեամբ ագուլեցի Պապայեան մահտեսի Կարապետին ի յիշատակ իւր եւ կենակցին մահտեսի Եղիսաբեթին եւ որդւոյն մահտեսի Հայրապետին եւ համայն կենդանեաց եւ ննջեցելոցն. ի ռմլե Թուին։

Էջմիածին. Դ տետ. 26 (ա. 37).

Նորոգեցաւ սիւնս մինչ ի վերին կամարն հոգածութեամբ տե- 1786c. ռմլե.
առն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին, արդեամբ կեսարացի
մահտեսի Խըտըրին ի յիշատակ ինքեան եւ ծնողացն Աբրահամին
եւ Աննային եւ եղբաւրն մահտեսի Պետրոսին եւ որդւոցն Պաւղո-
սին, Սերաւբէին, Յակոբին են Աբրահամին եւ այլ կենդանեացն
եւ ննջեցելոցն ի ռմլե թուին։

Էջմիածին. Ղուկ. 26 (տ. 37).

Շնորհիւն այ շինեցաւ սբ մատուռս եաւթնալոյս րաբունա- 1787. ռմլզ.
պետին եւ երկրորդ Ոսկեբերանին երիցս երանեալ վրժպետին
մերոյ եւ չորրորդ Լուսաւորչին սբն Գրիգորի Տաթեւացւոյն
ձեռամբ բազմաշխատ եւ աւգտաջան Սիւնեաց պետի տն Յովա-
կիմայ սիւնեցւոյ արդեամբ եւ ծախիւք Բռնակոթեցւոց, այսինքն
տր Գէորգ, տր Յակոբ եւ տր Յարութիւն քահանայիցն.
Նաեւ Կարապետին եւ Մկրտչին, Յակոբջանին, Սիմոնին, Ադ-
դէին, Յովակիմին, Պետրոսին, Գրիգորին եւ Մարտիրոսին, Քա-
րամղուլոյն, Ստեփանին եւ Յաւնանին, Յարութիւնին, Մօսեսին,
Մկրտչին, Շահնազարին եւ Աճատուրին. այլ եւ բարեպաշ-
տուհի կանանցն Նազլուին, Հուրիզատին, Մարիամին, Գուլփա-
րիին. որոց յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի եւ աղաւթք
սրբոյս Գրիգորի ի վերա նոցա լիցի. ամէն։ Կառուցաւ սբ մա-
տուռս ի հայրապետութեան սբյ գահին Էջմիածնի տն Ղու-
կասու ի ռմլզ թուոջս մերում յաւուրս Փանահեան Իբրահիմ
խանին։

Տաթև. Փոփոխ. Է. Լուս. Արգ. Հնդ. III. 135.

Թվին ռմլէ. այր Լեւոնին յիշատակ է տապանաքարս. սա է 1788. ռմլէ.
գիւղացի Վարդանի որդի մելիք Սաֆարին ի յիշատակ կողակցին
Ծողկին։

Բարթուղիմէոս առաք. վանք. Մեսրոպ. Է. 75.

...Նորոգեցաւ սբ վանացս զանգակատունս, շրջակայ պարիսպս a.
եւ մեծ եկեղեցւոյս սարգերը պարագայիւքն ի թուոջս ռմլէ. սկ-
սեալ իշխողութեամբ Ալի բէկին եւ Ահմադ բէկին յաւուրս Շամ-
բեցի Յովհաննէս վարդապետին....

Հոռոմոս. Ա. Մխ. 49.

1788 b. ռմլէ. …հոգածութեամբ տեառն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն հայոց նորոգեցաւ 'ի հիմանէ սեղանատունս եւ փոքր սրահս հանդերձ ամենայն վերնայարկաւքն ծախիւք Ջուղայեցի Խալդարեանց ի Բաղտատ բնակեալ. Մարգար աղային ի յիշատակ ինքեան եւ հոգելոյս ծնողացն իւրոց Աւետին եւ Ովսաննային եւ քեռն իւրոյ Աննային եւ՝ կանանցն իւրոց հանգուցելոց եւ կենդանեաց եւ այլ ամենայն իւրայնոցն. ի ռմլէ թուականիս։

Էջմիածին. Դաւթ. 111 (տ. 102).

1790. [ռմլթ.]

Զանգակատունս այս յիշատակ իւր կանգնեալ
Ազնիւ աղայ Խաչիկ իշխանն պերճացեալ,
Որ էր տոհմիւ քաջ Ջնթլումեան զովեցեալ,
Որդի պարոն Առաքելին յատկացեալ,
Նոր Ջուղայու ի Հնդիկս գնացեալ,
Ի Կալկաթա մեծ քաղաքի բնակեալ,
Ուր եւ գործով պարծանք ազգի երեւեալ,
Ի բազում ազգս բարի անուամբ հռչակեալ,
Յանգլիացւոց թագաւորէն աւժտեցեալ,
Ոսկեայ մանեակ եւ պատկերաւ պսակեալ,
Իսկ զկնի վախճան բարի ընկալեալ,
Ռայ ընդ չայլ ղատն ի վերայ յավելեալ
Այսինքն է թիւ փրկչին ռչղ։

Հռիփսիմէի վանք. Դաւթ. 322 (տ. 265).

a. Ի թուին ռմլթ. հրամանաւ տեառն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին] շինեցաւ հինգ կամար կցորդս սեղանատան ծախիւք կեսարացի բարեպաշտ մահտեսի Յովհաննէս ամիրային ի յիշատակ իւր եւ հաւրն Պաշպազրկեան մահտեսի Յարութիւնին, մաւրն մահտեսի Եւային եւ զաւակացն Կարապետին եւ Սարգսին, Տալիթային եւ Մարիամին եւ այլ համայն կենդանեաց եւ ննջեցելոց իւրոց։

Էջմիածին. Դաւթ. 112 (տ. 103).

1791. ռմխ. Շինեցաւ ամբարանոցս հրամանաւ տեառն Ղուկասու սրբազան կաթուղիկոսին արդեամբք Թաւխատցի մահտեսի Նիկողայոսին

ի յիշատակ Նորին եւ հաւրն իւր Պօյաճիզատէ հանգուցեալ մահտեսի Սարգսին եւ համայն կենդանեաց եւ ննջեցելոց իւրոց. Թուին ռմխ։

Էջմիածին. Ղ. տեղ. 113 (ա. 103).

Թիւ մեր է հազար երկերիւր հասեալ 1793. ռմխբ.
ԽԲ ընդ նոյն համաթուեալ.
Սուրբ Էջմիածնի մինչ էր գահակալ
Ղուկաս սրբազան հայրապետն ընտրեալ,
Յաջողմունք շնորհաց տեառն ժամանեալ,
Տանիք տաճարիս եղեւ նորոգեալ
Ծախիւք բարեպաշտ անձին գովելի
Պարոն Գաբրիէլ հարիւրապետի
Ի պատճառ աներծ յիշեցման բարի
Իւրն եւ իւրայնոցն առ հասարակի
Հաւրն Ալլահվէրդի իւզբաշւոյ մեծի
Եւ մաւր երկիւղած Եփրոսինէի
Եւ եղբարցն իւրոց պարոն Ստեփանի
Եւ Յօհաննիսի քաջ զինաւորի
Իսկ և կրտսերի պարոն Գրիգորի
Սոյն գործառնութեան ժիր վերակացուի.
Նաեւ որդեկացն ազնուականի
Պարոն Բարսեղի եւ Աճատրի.
Որոց յիշատակն աւրհնութեամբ լիցի
Այժմ եւ ի գալուստ տեառն կրկնակի։

Երեւան. Ղ. տեղ. 421 (Է. 145)

Յարկ դամբարանիս է վեհին մեծի 1799. [ռմխը.]
Տեառն Ղուկասու կաթուղիկոսի.
Բնիկ գաւառաւ էր սա կարնեցի.
Հանդարտակենցաղ եւ ջանիւք բարի.
Թէպէտ դիպեցաւ դառն ամանակի.
Պատեցեալ վշտաւք ըստ փողոյն մեծի,
Այլ յաւրէ կոչմանն եդ իսկ ի մտի

Շքեղազարդել զգահն հրաշալի,
Որ եւ ետ ծաղկել կարի սխրալի
Զմէջ տաճարին Միածնաիջի.
Նա եւ նորոգել ետ շուրջանակի՝
Շինեալ եւ զայլ շէնս, որք են իսկ յայտնի.
Ապա ընկալեալ զվախճան բարի,
Դիմեաց առ Քրիստոս, յոյսն ամենայնի,
Յորմէ ընկալցի զվարձս բարի
Եւ յարքայութեան նորին հրճուեսցի.

Ամփոփեցաւ յամի տեառն 1799 ի դեկտեմբերի 29 ի տաւնի Որդւոյն Որոտման:

Գայիանէի վանք. Շ. տեղ. 331 (տ. 279).

1800. [ամսթ]. Գաւիթս այս կառուցաւ ի վանահայրութեան Սամուէլ եպիսկոպոսի 1800 ամի:

Թարգմանչաց վանք. Լ. Մ. Չզ. հնդ. V. 340.

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ.

Անթուական արձանագրութիւնք.

…գթութեամբն մարդասիրին եւ անմահ բանին ա̃յ եւ վասն 1.
յերկար կենդանութեան արքայից արքային ա̃ծադիր փաթշահին
եւ ա̃ծիմաստ իշխանաց իշխանին աշխարհաշէն եւ ի թագաւ-
որութեան վրաց աշխարհիս. որ եղեւ մայրաքաղաք Անի խասին-
ջու ○ եւ ի տէրութեան քաղաքիս ա̃ծասէր պատրոնացն Գրի-
գոր աղին եւ Յովաննիսի եւ յեպիսկոպոսութեան տէր Յոհաննիսի
ողորմածն ա̃ծ հայեցաւ ի դժուարութիւն քաղաքիս եւ խորհուրդ
բարի ծագեց ի սիրտս պարոնացն Գրի[գորի] եւ Յով[աննիսի].
որ զքաղաքս մեր նորոգել շինեցին եւ զամենայն հարկապահան-
ջութիւն բարձին զմ… եւ զթաղառ, զհեծել, զլուփչուն, զախսր-
թամարն եւ զդռնագիրն ի բաժ ⊙ ի դաղմն եւ ի մուսայիպն
դարձուցին եւ զաթոռին հարկն որ յետո ի չարաց դրած էր, զկա-
պալն յեպիսկոպոսէն բարձին և յառաջին սահմ…

Անի. Սարգ. 110. Ալշ. Շիր. 40.

Անուամբ ա̃յ ամենակալի…ն զայգին, որ ի Ծաղնոցին է, ըն- 2.
ծաեցի ի… Վարդէվարին պասն հինգշաբաթն աւրն եւ… որդոյն
իմո Գէորգա արնեն զժամն եւ յե…ց կամ յիմոց… ի մեղացս և
իմ…

Անի. Սարգ. 118. Ալշ. Շիր. 73.

3. Թու... կամաւն այ ես Լուսոտս, որդի Գրիգորո, շինեցի զպարձանս յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ յարեւշատութիւն Շահնշահի սպարապետին եւ յամիրաութեան Վահրամա կատարեցաւ բուրջս. սէր ա՟ծ ողորմեա Լուսոտին. ամէն։

Անի. Սարգ. 112. Ալիշ. Շիր. 43.

4. Շնորհիւն այ ի տէրութեան քաղաքիս եւ յառաջնորդութեան տ՟ր Սարգսի եւ ի մելիքութեան Փախրադինին ես Մխիթար եպիսկոպոս տեղերէցի ի ցասմանէ շարժի աւուրքս բարձաք զկիրակէի վաճառն ի փողոցէ. ով այս գրիս հակառակ կայ թէ մեծ թէ փոքր, քաղաքիս մեղացն տէր է։

Անի. Սարգ. 132. Ալիշ. Շիր. 62.

5. Շնորհիւն այ ես Նուրպադին Քոթիթս իմ ընկերաւքս եկի յԱնի տամղիս վերայ, տեսայ զԱնոյ իրիցանուս զխաւլեխին հրամանքն որ ի սկզբանէ բաժ ու տամղա չէին տվել. ես այլ հաստատեց[ի] իմ ընկերաւքս, որ ոչ բաժ տան ու ոչ տամղայ, զինչ խաւլեխին հրամանքն էր, Թողաք վասն յերկար կենդանութեան փաթշահին. ով որ այլ բաժ ուզէ կամ տամղայ այ ու ինգեթվոր լինի ու նզոված է յժը. հայրապետացն...

Անի. Սարգ. 133. Ալիշ. Շիր. 62.

6. Ես Սարգիս լարարարս ետու զիմ տունս ի սբ Գրիգոր...

Անի. Սարգ. 135. Ալիշ. Շիր. 53.

7. Աստուածահաճոյ եւ ընդրեալ սբ միայնակեացն գանձակեցի զծե ամ յանապատի կեցեալ խոտաճարակ եւ անտես ի մարդկաին տեսութենէ եկն ի քաղաքս մեր. ի տուչութենէ այ առժամայն հրաման ի տեառնէ հասեալ փոխեցաւ ի մշտնջենաւոր կեանսն եւ Թաղեցաւ պանդխտաւրէն է գերեզմանս աշխարհականաց. եւ դիրք սբ ոսկերաց նորա բժշկութիւն առնէ ամենայն ախտաժետաց. եւ ես տ՟ր Գրիգոր սահմանեցի զաստուածածնին կիւրակէն աւրն յանուն նորա պատարագել զՔս. ով զնմա մուտքն ի յաթոռէս հանէ կամ յուզել իշխէ...

Անի. Սարգ. 130 Ալիշ Շիր. 60.

Յանուն ա՟յ ես Խաչատուր ետու զիմ գանձագին սարաւոյթով տունս ի սբ՟ Առաքեալքս իմ ոգոյս եւ իմ ծնողաց. եւ պարտին սպասաւորք... 8.

Անի. Սարգ. 130. Նւէշ. Տէր. 62.

Ես Դաւիթ մեղաւոր... գիւղաքաղաքէս յԵրեցունեաց Գրիգորի քահանայի եւ Մանաս եւ որդիք տուաք շինել զեկ... Աստուածածինս վասն խաղաղութեան ամենայն աշխարհիս, շինութեան Աշտարակի եւ պտղաբերութեան սահմանիդ... եւ վասն... հոգոց... ազգի մերոյ... 9.

Աշտարակ. Տաշ. 401 (Է. 87).

Ես Պարոնիկս միաբանեցա սբ՟ ուխտիս Արջու առճոյ եւ ետու զիմ գանձագին հողերն զԳերմստու տնափնիքն առաջի եղեգն Գինեկոյ ճանապարհն միջի եղէգն... 10.

Արջոյ առիճ. Սարգ. 191. Նւէշ. Տէր. 123.

Յանուն ա՟յ հայրենիք որ կա վանիցս այս է։ Բաչխին բուրքն և ախոռն. և դ՟. պատարագ. բ՟. աւր Լյսոտին և բ՟ Խաչոտին և բ՟ ծնողաց նոցա։ Փոլկարարոց կուղպակն և տունն ի ներքեն, դ՟. աւր պատարագ. գ՟. աւր Բունկանն և գ՟ Մխիթարչին։ Աբդլմսեհէ տունն դ՟. աւր ժամ։ Յոհաննիսի տունն աւր գ՟. ժամ. բ՟ իւրեանն եւ ա՟ իւր հաւրն։ Սարածփողցի կուղպակն դ՟. ժամ. բ՟. աւր Շնահուորկանն և բ՟ Գէորգա։ Եգեղիմին բ՟. տունն և տան տեղ մի գ՟. աւր ժամ Գանզատին և տակառքն բ՟. աւր ժամ Պետրոսոյ։ Ես Լիսոտս այլ ետու գ՟. արտ. եւ ետուն ինձ գ՟. ժամ։ Գրիգոր, որդի Ապահերժի, եդ տուն վանիցս մաւտ ի սբ՟ կաթողիկէ ի հիւսիս կոյս եւ առ ժամ ի տարին ա՟ իւր հաւրն, ա՟ Մարեմկանն, ա՟ Եղբայրկանն եւ ա՟ իւրն անխափան։ 11.

Արջոյ առիճ. Սարգ. 191. Նւէշ. Տէր. 123.

Ես Առիւծս, որդի Մխիթարա ծոնին, ետու զիմ հայրենի բ՟. արտերն, որ ի յա...ցիակս (Նւ. քիակս) է, ի սբ՟ ուխտս. եւ փոխարէն հատուցին սբ՟ եղբարքս բ՟. աւր պատարագ ի տաւնի Հռիփսիմեանց յամէն ամի, ա՟ ինձ, ա՟ Նուրսթէ... 12.

Արջոյ առիճ. Սարգ. 192. Նւէշ. Տէր. 123.

13. Ես Հազարդեղս միայբանեցայ սբ̃ ուխտիս եւ ետու ընծայ տուն ա̃... եւ սպասաւորք սորայ հատուցին ինձ բ̃ պատարագ ի տաւնի սբ̃ Գէորգին. յիշեցէ Ք̃ս ա̃ծ զՄխիթար, զԹանկիկն եւ զՍիմէոն եւ զՓոփխիկն, զԱզիզն, որք մի աբէն (Նշ: միաբէն) եւ ընծայաբերք եղեն զՆորհատն, զԳոհան, զՏիկնացն...

Արճոյ Առիճ. Սարգ. 192. Նուէշ. Շիր. 123.

14. Կամաւն ա̃յ ես ինկիկս [Խնկիկս̃] միաբանեցա սբ̃ Աստուածած-նիս եւ տվի սբ̃ Նշան եւ այլ արդիւն... տ. 1274 a.

Ասլը քիլիսէ. Շահխ. 478 (Է. 175).

15. Կամաւն ա̃յ ես Կոստերս Ծմակեցի ապաւինեցայ ի սբ̃ Աստուածածինս. զհիւրատունն, որ Պիչարենց կոչի, որ ծախել էին վանեցիքն, ես դարձուցի ի վանքս եւ ետու գինն պ: նպ: Հայրս եւ վարդապետքս եւ այլ եղբարքս փոխարէն հատուցին ինձ ի տարին. բ̃. աւր...

Բագնայր. Սարգ. 187. Նուէշ. Շիր. 120.

16. Անուամբն աստուծոյ բնակիչք սբ̃ ուխտիս տէր Քրիստափոր եւ Գամաղիէլ վարդապետս ամենայն միաբանաւքս զայս կտակ անջնջելի հաստատեցաք. եթէ ոք ի միաբանացս փոխի առ Քրիստոս, զինչ որ անդարձ առնէ եւ իւր հոգւոյն տեսող մի ոք իշխեսցէ խափանել ոչ պատրոն, ոչ հայր, ոչ միաբան. ապա եթէ լուծանէն, յերից սուրբ ժողովոցն նզովեալ եղիցին հոգւով եւ մարմնով։ Ջ3ովսէփ գրիչ տէր յիշեա։

Բագնայր. Սարգ. 183. Նուէշ. Շիր. 118.

17. Ես Սարգիս ետու զիմ այգին, որ ի Մարմետ ի վերա Երասխա ի սբ̃ ուխտս...

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Շիր. 120.

18. Ես Սարկաւագս ետու զիմ ձիթահնաց կէս ակն, որ ի Կարուց դրանն. յանուն իմ պատարագի Ք̃ս դ̃. աւր։

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Շիր. 120.

19. Ես Գոհարիկս ետու զիմ տներն ի սբ̃ Աստուածածինս. յանուն իմ պատարագի Ք̃ս աւրն։

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Շիր. 120.

Ես Թորոսոնց Մխիթարետու զիմ տունն. եւ ետուն ինձ բ̅ աւր պատարագ։ 20.

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Հ. էր. 121.

Եւ Յոհանէս, Թադէոսի որդիս, ետու զիմ ջաղացն, որ ի Գլի- 21.
ձորին, զձախ աղացն. հատուցին ինձ պատարագ է̅։

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Հ. էր. 121.

Ես Յոհաննէս, որդի Առաքելին, ետու զիմ կէս ակն ջաղացն ի 22.
Գլիձորին, որ կոչի Հատաւրհնիկ. յանուն իմ պատարագի ք̅ն բ̅։

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Հ. էր. 121.

Ես Առիւծս ետու զիմ տուն ի սբ̅ ուխտս, որ ընդդէմ Քահա- 23.
նենց եկեղեցոյն. պատարագի ինձ ք̅ն աւր ա̅։

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Հ. էր. 121.

Ես Վարդաշահս աշնակեցի ետու զիմ հայրենի այգին ի սբ̅ 24.
ուխտս. հատուց[ին] ինձ բ̅. պատարագ։

Բագնայր. Սարգ. 182. Նուէշ. Հ. էր. 121.

Ես Աւետիս եւ Հազարդեղս տուաք զՈւղտանատին կէսն ի սբ̅ 25.
ուխտս. առնեն ժամ ի տարին բ̅. աւր, ա̅ Աւետիսին, ա̅ Հազարդեղին.
այգին ի Թամիր։

Բագնայր. Սարգ. 182.

Ես Պետրոս, որդի Պաւղոսոյ, ետու զիմ հայրենի այգին ի 26.
յԱւշականն մաւտ ի Վարդեանց ի սբ̅ Ածածինս ի յառաջնոր-
դութեան հայր ...հատուցին ի տարին դ̅. աւր պատարագ, ա̅ ինձ,
ա̅ Ասուրաստանա, ա̅ իմ հաւրն, ա̅ Հարկեւորին, ա̅ Քոյրկանն, ա̅
Յայսմկանն։

Բագնայր. Սարգ. 183. Նուէշ. Հ. էր. 121.

Ես Բախտիարեան միաբանեցա սբ̅ Աստուածածնիս եւ ետու 27.
զիմ գանձագին զայգին ի Բագրանի, որ կոչի Տափկենց. և պաստ-
ւորքս հատուցին ինձ գ̅. աւր պատարագ անխափան... Ածածնիս
գնեցի զՇահկանն զհողն, որ յԱգրկին, եւ ետու ի սբ̅ ուխտս

յիշատակ հոգո իմո ի յԱռինջք զսեփական այգին, որ ի բազում ժամանակաց աւտարացեալ էր վերստին հանդերձ միաբանաւքս վերստին ի սբ̅ ուխտս...

Բագնայր. Սարգ. 181. Նւէշ. Ղէր. 120.

28. Շնորհիւն Քի̅ ես Սարգիս, որդի Խաչոտին, միաբանեցա ս̅բ ուխտիս... եւտու ձիթահնաց աղցաւղի քար եւ յամէն ամի ե̅. լիտր ձէթ. իսկ հայր Աբրահամ եւ այլ միաբանքս փոխարէն հատուցին ինձ ի տարին բ̅. աւր պատարագ. կատարիչքն աւրհնեսցին և որ հակառակ կան...

Բագնայր. Սարգ. 186.

29. Կամաւն ա̅յ ես Խաչտուր էտու զՄուլուքին հողն, որ Թեղէնեաց այգոյն ի հետ է ի Բգնայր, ի սբ̅ Աստուածածինս. եւ հայր Աբրահամ եւ եղբարքս փոխարէն հատուցին բ̅. աւր ժամ, ա̅ ինձ, ա̅ Տիկնոջն. որ հաստատուն պահեն, աւրհնին յա̅յ։

Բագնայր. Սարգ. 186.

30. Ես Հասան կողբցի, որդի Մխիթարա, ըռախսին, Թոռն Համէլին, ապաւինեցայ ի սբ̅ Ա̅ծածինս և յայլ սուրբքս և վասն փրկութեան հոգոց մերոց եւտու զմեր գանձագին հայրենիք Սկինն (Ն. Ակինն) զկէս դանկն ի սբ̅ յուխտս եւ լերամբքն. եւ սոքա փոխարէնս հատուցին ի տարին տասն պատարագ, զուԹ աւրն Համէլի, իմ եղբաւրն, եւ զերկուսն կատաին. կատարիչք գրիս աւրհնին ա̅յ։

Բագնայր. Սարգ. 185. Նւէշ. Ղէր. 122.

31. Յուսովն անմահին ա̅յ ես Զաքարէ, որդի Սահիպ դիւանին եւ պարոն Խաւշաքին, Թոռն աԹաբակ Աւագին, որդոյ աԹաբակ Իւանէի, վասն մեր յերկար կենդանուԹեան եւ փրկուԹեան հոգոյ իմոյ ի վեր կալայ. որ ի Բջնի այլ մարդոյ տիրուԹիւն չէլնի. եւ Թողի զամէն հարկ, զամիրայհակն, զհարսանէհակ, զկովայհամարն, զկալաԹաղարն, զսայլի սա̅ն, զմահկանէն. եւ աւտարականն քան զդաղմէն այլ իրք չտայ. աղման չանեն. որ յայսմհետէ մինչև յաւիտեան հաստատուն կացցէ արձանս իմ։ ԵԹէ ոք խա-

փանել ջանայ յիմոց կամ յիմ զաւակաց կամ յաւտարաց, իմ մեղացս պարտական է առաջի աստուծոյ։

Բջնի. Շահխ. 484 (Է̃. 183). Ալիշ. Շիր. 273.

Կամաւն ա̃յ ես Յակոբ միջնաշինեցի միաբանեցայ սուրբ ուխ- 32.
տիս. տուաք ընծայ ի սուրբ կաթողիկէս. սոքա տուին երկու ժամ ի տարումն ս̃բ Յակոբայ տաւնին. որչափ կենդանի եմ, իմ հաւրն կատարի։

Գանձասար. Գաւ. տ̃. 191.

Յուսովն անմահին ա̃յ ես Գրիգոր չարաբերթեցի, անարժան 33.
քահանայ, որդի Ծերամանաւայ, տվի զիմ հոգոյ արդիւնքն ի տուի ուխտս Գանձասարայ. սոքա տվին Բ̃. ժամ Տեառնընդառաջին. կատարիքչն աւրհնին յա̃յ։

Գանձասար. Գաւ. տ̃. 191.

Ես Բուռ, որդի Ծամամայ, միաբանեցայ սուրբ ուխտիս, 34.
սուրբ ընչից իմոց. սոքա տուին երկու ժամ Շողակաթին։

Գանձասար. Գաւ. տ̃. 191.

Կամաւն ա̃յ ես Աւագեր եւ ամուսին իմ Աւտարդկին (sic) 35.
միաբանեցաք սուրբ ուխտիս. տվի ընչից իմոց. սոքա տվին Դ̃. ժամ կրկին Վարդավառին. կատարիչքն աւրհնին ա̃յ։

Գանձասար. Գաւ. տ̃. 190.

Կամաւն ա̃յ ես մեղուցեալ ծառայ Ալէքնէքայ, որդի Վասակայ, 36.
միաբանեցայ ս̃բ Աստուածածնիս. իմ հալալ ընչից գնեցի առաջին ձքայ այգին ո̃ սպիտակի. տւի սուրբ Աստուածածնիս. որ չէն պահեն. միաբանքս աւին ինձ Ե̃. պատարագ Ծաղկազարդին։

Գօշայ վանք. Գաւ. տ̃. 141.

Կամաւն ա̃յ ես Գոհարայ յուսով միաբանեցայ ս̃բ Աստուա- 37.
ծածնիս. միաբանքս ետուն մեզ Ճ̃. պատարագ ի տաւնի սրբոյն Բարսղի անխափան։

Գօշայ վանք. Գաւ. տ. 142.

38\. *Ես Մխիթար քահանայս միաբանեցայ սբ̃ եկեղեցւոյս ընծայիւք վարդապետաց. եւ միաբանքս հաստատեցին ինձ ա̃. աւր պատարագ ի տաւնի սրբոյն Գայիանեանց։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 142.

39\. *Յուսովն ա̃յ Նուաստ Շալվանս ընծայեցի ախեայց իմոց զկայս վերջին։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 142.

40\. *Ես Գայլս եւ ամուսին իմ Աւագդուխտն միաբանեցաք սբ̃ Աստուածածնիս. և ետուն պատարագ ի տաւնի Ծաղկազարդին։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 142.

41\. *Մեք Իգնատիոս վարդապետ եւ որ մերքն նորոգեցաք զեկեղեցիքս եւ եդաք զպատուարս, տնկեցաք այգի, եկեղեցւոյ ժամն նոցա դրաք. որ խափանէ, դատի յաստուծոյ։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 140.

42\. *Ես Սառնայս միաբանեցայ սբ̃ Աստուածածնիս իմ որդւովք եւ ամուսնաւ. պարոն Գրիգոր եւ միաբանքս հաստատեցին մին պատարագ ինձ ի տաւնի սուրբ Սարգսի. որ խափանէ, դատի ի տեառնէ։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 140.

43\. *Ես Խոյագեղս միաբանեցայ սբ̃ Աստուածածնիս կամակցութեամբ միաբանացս եւ ստացայ ա̃. պատարագ ի տաւնի Համբարձման. որ խափանէ, դատի ի յաստուծոյ։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 143.

44\. *Ես Ընովք միաբանեցայ որդովքս ի հայրութեան Մխիթարայ վարդապետին և միաբանաց կամակցութեամբ ստացայ բ̃. պատարագ ի տաւնի սուրբ խաչին։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 143.

45\. *Ես Ջոջիկս միաբանեցայ սբ̃ Աստուածածնի մերոյ պատարագել ինձ ի Նոր կիւրակէի։*

Գօշայ վանք. Դաւ. տ̃. 143.

Ես տէր Յօհաննէս միաբանեցայ սուրբ Աստուածածնիս. և միաբանք ետուն ինձ պատարագ ի տաւնի Անդրէի առաքելոյն։ 46.

Գօշայ վանք. Գաւ. տ. 143.

Կամաւն այ ես Կիրակոս վարդապետ տվի ի մեր եկեղեցիս գիրք քսան եւ քառասուն դահեկան եւ ա. շուրջառ եւ դրի զդասերս. միաբանքս տվին մեզ երկու պատարագ ի տաւնի Թադէի առաքելոյն։ 47.

Գօշայ վանք. Գաւ. տ. 143.

Ի տաւնի սբ Խաչին ա. աւր պատարագ Խաչատուր վարդապետին եւ եղբարց իւրոց եւ ծնողաց. զի նոցա ընչիւք շինեցաւ խորանս. 48.

Գօշայ վանք. Գաւ. տ. 144. Մոց. 351.

տ. 1152 (էջ 30). Այլևս Գաւ. տ. 144. 49.

Մեք, եղբայրս Աբումայ, Աբուղամրի եւ Հայրադեղս զմեր հոգոյ արդիւնս եկեղեցւոյ շինութեան տւաք. ի տաւնի սուրբ Սարգսին մեզ պատարագ հաստատեցին։ 50.

Գօշայ վանք. Գաւ. տ. 144.

Յիշխանութեան Մամիկոնեան եւ որդւոյ Վարդանայ ես Հայրադեղս, որդի Թէրին, կանգնեցի սբ տէրունականս յիշատակ ինձ և Ասլան բէկին եւ ծնողաց մերոց. որք երկրպագէք, յիշեցէք ի Քս։ 51.

Դսեղ. Գաւ. տ. 117. Լաւ. Մաշ. հնդ. VII և VIII. 424.

Շնորհիւն այ ես Սիմէաւն, Ծուպուլիս որդիս, որ ետու զիմ այգին որ Մաւխտենցն (Ա. Մաւխաենցն) է զիմ բաժինն Լմբատայ սբ Ստեփաննոս և բարեխաւս ինձ առ Քրիստոս. արդ եթէ ոք հակառակ կայ այսմ բանիս, Քրիստոս աստուած նզովէ զիւր մահն և զիւր կեանքն. եթէ ոք հակառակաբար ջնջել ջանայ, ջնջեսցի անուն նորա յաւիտենից։ 52.

Լմբատ. Գաւ. տ. 219. Մաէշ. Տէր. 164.

53. Շնորհիւն ա՟յ ես Գրիգոր եւ իմ եղբարքս... տվաք զմեր հայրենիս... ի սբ՟ Ստեփաննոս ի հայրութեան Մաւսեսի, իւր սիրելի եղբարց Առաքելի եւ Վարդանայ յիշատակ մեր ծնողաց եւ մեզ. սոքա սահմանեցին ի սուրբ խաչի շաբաթ աւրն մատուռն պատարագել ա՟. աւրն Մխիթարայ։
Լմբատ. Գու. ա. 219. Ալիշ. Շիր. 164.

54. Կամաւն ա՟յ ես Կարապետս եկի ի սբ՟ Ստեփաննոսի դուռն եւ տեսայ. որ ջուր ոչ կայր ի սմա. եւ բնակչաց սորա Թախանձեալ զիս ի բերել ջուր. եւ ընկալայ զպատարագ (Ալ. ՟դ. պատարագ) ի տաւնի սբ՟ Ստեփաննոսի։
Լմբատ. Գու. ա. 218. Ալիշ. Շիր. 164.

55. Կամաւն ա՟յ ես Իշխանս, որ իմ կամաւս և իմ սրտի յաւժարութեամբն զիմ ընձանն ծախեցի Լմբատայ սբ՟ Ստեփաննոսի ի փուր Խաչատրոն. որ ծախեցի, զվճար առի. ոչ ում աղայ (Ալ.՝ տավայ) չկայ յետ սբ՟ Ստեփաննոսի ոչ իմոց եւ ոչ աւտարաց։ Ես Մայր անեցի ես Վայեցի Գէորգս գրեցի զհրամանս Իշխանի։
Լմբատ. Գու. ա. 221.

56. Կամաւն ա՟յ ես Մխիթարիչ, որդի Գրիգորի, ետու զիմ ախ... այգին յերանելի սբ՟ ուխտս Կեչառուս հրամանաւ տեառն Գրիգորիսի եւ Գրիգոր վարդապետացն եւ յառաջնորդութեան Համազասպայ գրեցաւն ժամանակն. ե՟ ինձ Մխիթարչիս, դ՟ Տիկնակոկորին և տեառն Գրիգորոյ Մամկայ. հաստատ է գիրս կամաւն ա՟յ. ով խափանէ, է մեղացս տէր առաջի Քրիստոսի։
Կեչառուք. Շահխ. 490 (Է. 196). Ալիշ. Այր. 263.

57. Աւգնութեամբն ա՟յ մեք Մարասայ եպսերս տէր Սարգիս եւ տէր Վրթանէս միաբանեցաք Կեչառուաց սբ՟ Լուսաւորչիս եւ տվաք ի մեր հալալ արդեանց Մ. դահեկան յառաջնորդութեան Մխ. վր՟։ Վրդերս եւ միաբանքս ընկալաք. Ճ ի ջաղացն անցուցաք. Ճ ժամատուն. սահմանեցաք ամէն ամի ՟դ. աւր պատարագ ի տաւնի Ռըստակիսի և Վ[ր]Թի. Գոգգ (Ալ.՝ Գրգգ). ՎԹ. որ խափանէ. նոցա մեղացն պարտական է. կատարիչքն ա՟հնի[ն] յա՟յ։
Կեչառուք. Շահխ. 490 (Է. 192). Ալիշ. Այր. 261.

Կամաւն այ ես պատրոն Վարդ Երեւանս ետու զիմ հայրենի 58.
այգին, որ Ջմշկա կոչի, ի հայր Պետրոս եւ արարի ինձ որդի. եւ ես հայր Պետրոս ետու ի սուրբ Լուսաւորիչս. որ առնեն ի տարին Ը. ժամ. Դ Վարդին, Դ Անիարին. որ հակառ կա կամ այգոյն կամ ժամին, յժր իցն և յայս սրբոց նզովեալ եղիցի։

Կեչառուք. Ղանկ. 490 (Է. 195). Մանչ. Մայր. 262.

Ջվեցիկ վարդպետ յաղաւթս յիշեսջիք ի Քս. աղաչեմք։ 59.

Կեչառուք. Մանչ. Մայր. 264-266.

Կամաւն այ ես մեղուցեալ Անդրէաս քահանայս կացի ի դուռս 60.
կաթուղիկէիս և ետու ընծայ սբ Նշանիս ըստ մերում կարեաց. տէր Յովհաննէս եւ սպասաւորքս ընկալան եւ ետուն մեզ պատարագ ի տաւնն Տիտոսի առաքելոյն։

Հաղբատ. Գ. ով. ա. 60. Նշղն. 29.

Մեծ յուսով ես Աւագ Սարգիս միաբանեցայ սբ Նշանիս 61.
առաջնորդութեամբ տր Յովհաննիսի և ըստ իմում կարի ընծայեցի սբ Նշանիս (Ճ. դահեկան). տր Յովհաննէս և միաբանքս ընկալան եւ ետուն մեզ պատարագ զԵղիական կիւրակէն իմ հաւրն Խոստրովին (Նշղն.՝ Խոսրովին) և իմ եղբաւրն Քարիմին. կատարիչքն աւրհնին յաստուծոյ։

Հաղբատ. Գ. ով. ա. 63. Նշղն. 32.

Կամաւն այ շինեցաւ սբ եկեղեցիս արդեամբ Խաթունին, 62.
տիկնոջն Հասանայ (= որ էր դուստր Հասանայ Նշղն.), յազգէ Դէսումեանց, որ բերաւ ի Խաչենոյ յամուսնութեան Ջաքարիայ, որ տէր է (Նշղն. էր տէր) Գագայ և Տաւշոյ (Գ. ով. Գետաւշոյ), Գարտմանայ (Նշղն. Գարդմանայ) և Տէրունականին և այլոց գաւառացն. ընդ որում եկեալ եղբարք իւր Սենեքերիմ և Սևադայ և փոխեալ ի Քրիստոս եդան առ դրան կաթուղիկէիս. իսկ Խաթուն վասն յիշատակի նոցա և իւր շինեաց զսա և եդ ի սա զսուրբ նշանն ոսկի, որ ունի մասունս, և զաւետարանն մեծածախ և սկիհք արծաթի. և այգի մի ի Խաթունայ շինի (Նշղն. Խաթունաշինի). և ես տէր Յովհաննէս և միաբանքս Հաղբատայ տուաք սոցա քառասուն (Նշղն. քարասունք մի)

պատարագ ի տարուոջն. ով խափանէ, դատէ զնա ած. և զկատարիչքդ աւրհնեսցէ Քս ած. ամէն։

Հաղբատ. Գ. ալ. տ. 65. Լոռ. 35.

63. Կամաւն այ ես Դեղուկս, Յովհաննէսի որդի, միաբանեցայ սբ ուխտիս Հաղբատայ. զիմ կուղպակն զայս ետու ընծայ. և տէր Համազասպ եւ միաբանքս ետուն ի տաւն Բարսղի պատարագ. կատարիչքն աւրհնին յայ։

Հաղբատ. Գ. ալ. տ. 67.

64. Կամաւն այ պարոն Ալփայ և որդիքն իւր Դաւիթ մեծ յուսով միաբանեցան սբ ուխտիս Հաղբատայ. և մեք տէր Յաւհաննէս լրմամբ եղբարցս մերով ընկալաք եւ տուաք նոցա պատարագ զեկեղեցւոյ Շողակաթիս զամէն եկեղեցիքս. կատարիչքն աւրհնին յայ։

Հաղբատ. Գ. ալ. տ. 67. Լոռ. 46.

65. Յուսովն այ միաբանեցաւ սբ Նշանիս Հաղբատայ Շահնշահ եւ ետ արդիւնս ըստ իւրում կարի. և մեք տէր Յովհաննէս եւ միաբանքս սահմանեցաք ա. պատարագ յամէն տարի ի տաւն սրբոյ Աթանասի. կատարիչքն աւրհնին յայ. այլ եւս յուսոյ նորա տուաք տեղի գերեզմանի դրան եկեղեցւոյս։

Հաղբատ. Գ. ալ. տ. 67. Լոռ. 46.

66. Յուսովն աստուծոյ և սուրբ Նշանիս Հաղբատայ մեք Գ եղբարքս Սիանդարս և Աւհնվարս և Իսբալս միաբանեցաք և տուաք ընծայ ըստ մերում կարիս. և տէր Յովհաննէս և միաբանքս սահմանեցին և ետուն մեզ պատարագ ի տաւնի Թէոդոսի Թագաւորին. որչափ մեք կենդանի եմք, մեր ծնողացն առնեն Գրիգորոյ և Սաթունին և յետ ելից յաշխարհէս երեքն մեզ և երկուքն նոցա. կատարիչքն աւրհնին յայ։

Հաղբատ. Գ. ալ. տ. 68. Լոռ. 46.

67. Սիրովն այ միաբանեցան սբ ուխտիս Հաղբատայ ես Մատթէոս քահանայ և ամուսինն իւր Հեջիկն (Գ. ալ. իմ Հեզիկն). և մեք տէր Յովհաննէս կամակցութեամբ եղբարցս տուաք զՈսկեանց

տաւնն զամէն եկեղեցիքս նոցա պատարագել. մինչ կենդանի են՝, իւրեանց ծնողացն առնեն և յետ ելից նոցա կէսն Մատթէոսին և կէսն Հեջկանն (Գալ.՝ Հեզկանն). կատարիչքն աւրհնին յաստուծոյ։

Հաղբատ. Գալ. տ̅. 63. Նշխ. 31.

Սիրով աստուծոյ միաբանեցան սբ̅ ուխտիս Հաղբատայ աւագերէց տփխիսեցի Տէրտէրն և ամուսինն իւր Նազամէլիքն (Գալ. Նազաբէլին) հանդերձ որդւովք իւրեանց եւ ետուն ընծայ սբ̅՝ Նշանիս խաչ մի արծաթի և երկու նափորդ և բ̅. սպիտակ (Նշխ.՝ Լ̅. դահեկան). և մեք ո̅ր Յովհաննէս եւ միաբանքս հաստատեցաք (Նշխ. սահմանեցաք) նոցա պատարագ ի տաւնի սրբոց հրեշտակապետաց Գաբրիէլի և Միքայէլի. զամենայն եկեղեցիքս անխափան և զտեղի առաջի դրիս շիրիմ ի խնդրոյ Բաղնավապին Սոսթէնեսի. կատարիչքն աւրհնին յա̅յ։ 68.

Հաղբատ. Գալ. տ̅. 64. Նշխ. 32.

Կամաւն ա̅յ ես մեղուցեալ աղախին Քափքաթի (Նշխ.՝ Քափքափի) ապաւինեցայ սբ̅ ուխտիս Հաղբատայ և ետու ճ̅. դահեկան ընծայ սուրբ Նշանիս. և ո̅ր Համազասպ եւ միաբանքս հաստատեցին ինձ պատարագ ի տաւնի Թեկղեայ. ով զիմ յոյսն խափանէ, դատի ի տեառնէ։ 69.

Հաղբատ. Գալ. տ̅. 69. Նշխ. 45.

Կամաւն ա̅յ ես Սաթաւս, թոռն Սմբատայ, որդի Համազասպայ, և ամուսինն իմ Խորիշահ մեծ յուսով ապաւինեցաք սբ̅ Նշանիս Հաղբատայ և տուաք 55 դահեկան ընծայ սբ̅ Նշանիս. և ո̅ր Համազասպ և միաբանքս ետուն մեզ զ̅. պատարագ մեծ եկեղեցին ի տաւնի Կիւրղի. որչափ մեք կենդանի եմք. դ̅ Արտաւազդայ և երեք Սմբատայ և յետ մեր դ̅ ինձ և բ̅ իմ ամուսնոյն. ով խափանէ, դատի յա̅յ։ 70.

Հաղբատ. Գալ. է̅. 60. Նշխ. 29.

Յանուն ա̅յ ես Գրիգոր, եղբայր Համազասպայ, մեծ յուսով ապաւաւինեցայ ի սբ̅ Նշանս և ետու ի շինութիւն եկեղեցւոյ ճ̅. դահեկան և այլ արդիւնք. վարդապետքս և միաբանքս սահմա- 71.

նեցին ի տաւնի սուրբ Գրիգորի աղուհացից ք̃. (Լռղն.՝ ե̃.) ժամ առնել յիմ անուն, պատարագել. ով խափանէ, իմ մեղացն տէր է. և կատարիչքն աւրհնին ի Ք̃սէ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̃. 77. Լռղն. 55.

72. Ես Մլքան, ամուսին Վասակայ, ետու Ճ̃ դահեկան և գումշանի (Լռղն.՝ գոմէշնայ քսան) ի շինութիւն եկեղեցւոյս. և մեք տ՚ր Համազասպ և միաբանքս տուաք Աստուածածնի տաւնին սուրբ պատարագ ամենայն ամի անխափան յանուն Մլքանայ մատուցանել ի խորանիս. ով խափանէ, դատի յա̃յ. և կատարիչք աւրհնին յա̃յ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̃. 78. Լռղն. 55.

73. Ես Շնորհաւորս... միաբանեցաք սբ̃ ուխտիս Հաղբատայ եւ ըստ մերում կարի ընծայեցաք արդիւնս եկեղեցւոյն. միաբանքս սահմանեցին ա̃. պատարագ ի տաւնի Յովհաննու աւետարանչին. որքան մեք կենդանի, մեր ծնողացն. և յետ մեր ելից մեզ կատարեն. կատարիչքն աւրհնին յա̃յ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̃. 71. Լռղն. 40.

74. Կամաւք բարերարին ա̃յ Պատրոն Ճիվան ծերն և ամուսին իւր միաբանեցան սբ̃ ուխտիս Հաղբատայ. և մեք տ՚ր Յովհաննէս և եղբարքս տուաք նոցա զՎարագայ խաչի տաւնն. որչափ կենդանի են, իւրեանց ծնողաց. և յետ յելից նոցա պարտին (Լռղն. պարտ են) անխափան կատարել. կատարիչք աւրհնին։

Հաղբատ. Գաւ. ա̃. 72. Լռղն. 41.

75. Կամաւն ա̃յ ես Վահրամ Կուլաչեանց (Գաւ. Կաւլէչանց) միաբանեցայ սբ̃ Նշանիս և ետու զիմ գնուածու այգին, որ ի Բերդիկ է, ի գրատունս իմ հոգւոյ բաժին (Լռղն.՝ պաշար). տ՚ր Յովհաննէս և եղբարք ետուն մեզ պատարագ ի տաւնի սրբոց Ատովմեանց ամէն եկեղեցիքս։

Հաղբատ. Գաւ. ա̃. 72. Լռղն. 49.

76. Ես Մամախաթուն տվի զՃիթահանքն, որ ի Վահրամայ որդիանցն գնեցի զմի ակն. որ երբ ժամն մեր է լինի, զսեղանն ի մեր

անուն դնեն. ով խափանէ և յետ առնու զծիթհանքն ի վանիցս, զվերագրեալն նզովսն առցէ։

Հաղբատ. .Գուր. ա̅. 74.

Կամաւն ամենակալին ա̅յ ես տ̅ր Յովհաննէս առաջնորդ ս̅բ ուխտիս Հաղբատայ լըմամբ եղբարցս ընկալաք սիրով զտէր Գրիգոր եպիսկոպոս Տարսոնայ, որ եկն երկրպագութիւն ս̅բ Նշանիս և ետ ընծայ եկեղեցւոյս սպիտակ և նափորտ ի վայելումն եղբարցս. և խնդրեցի ի մէջ միաբան եղբայր լինիլ մեզ. եւ մեք ըստ կամաց նորա սահմանեցաք սուրբ Աստուածածնայ վերափոխման զերրորդ աւուր պատարագն. որ ամենայն եկեղեցիքն իւր ծնողացն առնեն Թորոսին և Թագէրին և սնուցողացն տէր Բարսեղին Հռիփսիմեանց տաւնին։ 77.

Հաղբատ. .Գուր. ա̅. 74.

Առաջնորդութեամբ ս̅բ ուխտիս Հաղբատայ տէր Յովհաննիսի ես Գագայ Թոռն Համազասպեանց զմեր պապանց որ զՆատայ խաչերն տուել են ու զիմ հաւր միաբանութիւն հաստատեցի ի տեղս. եւ միաբանքս սահմանեցին մեզ պատարագ ի տաւնի Աւետեաց Աստուածածնին զամէն եկեղեցիքս. որչափ մեք կենդանի եմք, մեր ծնողացն առնեն. և յետ մեր ելից մեզ կատարել պարտ են. է Խորեշահին առնեն. կամեցաւղք խնդրոյս մերոյ աւրհնին յա̅յ։ 78.

Հաղբատ. .Գուր. ա̅. 69. Նշղն. 46.

Յազդմանէ սիրոյ զաւրութեան Հաւր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ յառաջնորդութեան տ̅ր Յոհաննէսի մեք Աբտով Պաստեղս և Վանականս և անուսինն իմ Խորիշահ և զաւակք Քեբենայ, սարկաւագ Դաւիթս, Սարգիսս, Աբրահամս և Պապն, Աւագն մեծ յուսով կրկին միաբանեցաք Մաւրս լուսոյ և աստուածընկալ ս̅բ Նշանիս. և ըստ յուսոյ մեր ընծայեցաք նուէրս երեք գիրք, յիսուն դահեկան, երեք եզն, մէկ կով. տէր Յովհաննէս և միաբանքս սիրով ընկալան և ետուն մեզ պատարագ զտաւն Նիկողայոսի հայրապետին զամենայն եկեղեցիքս և գերեզմանատեղի ս̅բ զաւ- 79.

Թիս. որչափ մեք կենդանի եմք, մեր ծնողացն՝ առնեն զպատարագն. նմա ախպերանուն և խորասւի. և յետ մեր լիցի մեզ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̄. 61. Ալիշ. 30.

80. Ազգմամբ աստուծոյ կոչեցեալ լուսեղէն ի միաբանութիւն եկեղեցւոյս Հաղբատայ. եւ մեք տ̄ր Յովհաննէս լրմամբ եղբարցս տուաք նմա դ̄. պատարագ ի տաւնի Իգնատիոսի հայրապետին և երկու գրապետին. կատարիչքն աւրհնին ա̄յ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̄. 62. Ալիշ. 30.

81. Յուսովն ա̄յ միաբանեցաք ես Գէորգ ս̄բ Նշանիս. մեք տէր Յովհաննէս և միաբանքս սահմանեցաք սուրբ Սարգսի Բարեկենդանին զշաբաթն աւուրն զպատարագն Գէորգեայ առնեն և իւր հաւրն Սարգսի և մաւրն Թուխտանդին. կատարիչքն աւրհնին յա̄յ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̄. 62. Ալիշ. 31.

82. Ես տէր Համազասպ և միաբանքս. յորժամ Աբրահամ վարդապետն և իւր քոյրն Աննայ եկին մեծ յուսով ի ս̄բ Նշանս և միաբանեցան. առաջ բ̄. գիրք էին տուեալ և այժմ տւին (Ալիշ. ետուն) ս̄բ Գրիգորիս (Ալիշ. յա̀. այլ) և այլ արդիւնք. եւ մեք ընկալաք սիրով և սահմանեցաք սուրբ Գրիգորին Եղն ի վերապէն ա̄. պատարագ յԱննայի անուն մատուցանել. ով խափանէ, դատի ա̄յ։

Հաղբատ. Գաւ. ա̄. 62. Ալիշ. 34.

83. Կամաւն ա̄յ ես Գագս եւ Աշոտս միարանեցաք ս̄բ Գրիգորի եւ մեր հոգոյ պահուստն յԱստուածածնէս տուաք. եւ Սարկաւագ վարդապետն եւ միաբանքս խոստացան մեզ պատարագ զամէն եկեղեցիք ի տաւնի Երեմիայի մարգարէին. որչափ ես կենդանի եմ։

Հաղարծին. Գաւ. ա̄. 131.

84. Այս է հանգստարան Թագաւորաց Գագայ եւ Գաւրգայ։

Հաղարծին. Գաւ. ա̄. 134.

85. Կամաւն ա̄յ ես Սարկաւագս զիմ հոգւոյ բաժինն ի ս̄բ Գրիգորս ետու. հայրս եւ միաբանքս մէկ պատարագ ետուն ինձ

ի տաւնի Կիւրղի. ով չառնէ, դատի ա̃յ. ի տաւնի Իգնատիոսի ա̃. ժամ առնեն Շերանշահի. ով խափանէ, դատի ա̃յ։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 131.

Ես Անտոն դսեղեցի եւ եղբայրս Սարգիս զմեր հոգոյ ար- 86.
դիւնս ի գաւիթս տուաք. եւ միաբանքս ետուն ա̃. ժամ ի տաւնի Նարեկացւոյն. որ խափանէ, դատի ա̃յ։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 133.

Շնորհիւն ա̃յ ես Սարգիս զիմ հոգւոյ բաժին արդիւնս ետու 87.
ի գաւիթս. եւ միաբանքս ետուն ինձ ի տարին ա̃. ժամ Վարդավարին. որ խափանէ, Յուդայի մասնակից է։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 133.

Կամաւն ա̃յ ես Աթանէս զիմ հալալ արդիւնս ի շինութեան 88.
գաւթիս ետու. եւ միաբանքս եւ առաջնորդ ետուն ինձ տարին աւրն ա̃. ժամ ի տաւնի Պետրոսի և Պաւղոսի. որ խափանէ, առաջի ա̃յ իմ մեղացն պարտական է և Յուդայի մասնակից է։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 134.

Ես Փատլ եւ ամուսինն իմ Սիմայ տուաք զմեր փշրոց այգին 89.
ի սբ̃ Գրիգորն. առաջնորդ տ̃ր Յովհաննէս եւ միաբանքս ետուն մեզ զկնի Սահակայ տաւնին կիւրակէի զամէն եկեղեցիքս։ Արդ ով զայգիս աստէն հանէ կամ զմեր ժամն խափանէ, մեր մեղացն տէր է առաջի ա̃յ։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 134.

Ես Ջուղայ զիմ հոգւոյ բաժինն ետու ի գաւիթս սբ̃ Գրիգորին. 90.
միաբանքս խոստացան առնել ինձ պատարագ ի տաւնի Պաւղոսի և Պետրոսի. կատարիչքն աւրհնին ա̃յ։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 135.

Ես Գրիգոր միաբանեցայ սբ̃ Գրիգորիս իմ հալալ արդեամբ. 91.
եւ վարդապետ Յովհաննէս եւ միաբանքս սահմանեցաք Ժ̃. պատարագ ի տաւնի Նաւակատեաց խաչին բ̃ Թումանին եւ զայլն Գրիգորին. ով խափանէ, մեր մեղացն տէր է։

Հաղարծին. Գաւ. ա̃. 136.

92. Սիրովն ա̅յ ես Աբրահամ եւ ամուսինն իմ Տիկին միաբանեցաք ս̅բ Գրիգորիս. տէր Յովհաննէս եւ Սարգիս վարդապետ պատարագել զԱբրահամս և զամուսինն իմ Տիկին եւ զկեանս Տաւնիոսի. ով չառնէ, իմ մեղացն տէր է։
Հաղարծին. Գ. ուղ. ա̅. 132.

93. Յուսովն ա̅յ ես Քոտուր միաբանեցայ ս̅բ Գրիգորիս. վարդապետ Յովհաննէս եւ միաբանքս ե̅. պատարագ ի տաւնի սուրբ Յակաւբայ. խափանաւղքն դատին յա̅յ։
Հաղարծին. Գ. ուղ. ա̅. 133.

94. Կամաւն ա̅յ ես Գրիգոր կարճահասակ զիմ հոգոյ արդիւն յեկեղեցիս ետու. եւ միաբանքս երկու պատարագ ի տաւնի սուրբ Գէորգի առնեն ինձ և ծնողաց իմոց. ով խափանէ, դատի յա̅յ։
Հաղարծին. Գ. ուղ. ա̅. 133.

95. Յանուն ա̅յ ես Ասլանս միաբանեցայ ս̅բ Աստուածածնիս և շինեցի յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց՝ զմարաքն (Ն. Ժ.՝ զմարագն)։
Հառիճայ. Ն. Մէ. 68. Նւէշ. Տէր. 161.

96. Ես Տրիտուր մեղուցեալ ծառա Քրիստոսի ի քրտանց իմոց գնեցի զԽուպասարեանց այգոյն չորիցն մին եւ ետու ի սուրբ ուխտս. եւ հայր Համազասպ սահմանեաց. որ ի տաւնի Անդրէի առաքելոյն զ̅. աւր պատարագ առնեն. ով խափանէ, դատի ի Ք̅սէ.
Հառիճայ. Ն. Մէ. 76. Նւէշ. Տէր. 163.

97. Ես Սիմէոնս արդիւնք ետու ի ս̅բ Աստուածածինս. եւ հայր Յովհաննէս եւ միաբանքս տուաք ը̅. աւր պատարագ ի տաւնի ս̅բ Անտոնի, ա̅ Սիմէոնի, ա̅ Գրիգորոյ. կատարիչքն աւրհնեալ եղիցին. ամէն։
Հառիճայ. Ն. Մէ. 76. Նւէշ. Տէր. 163.

98. Ես Շատաղէկ միաբանեցայ ս̅բ ուխտիս. եւ հայր Համազասպս եւ այլ եղբարք հաստատեցին. որ ի մահու իմ զիմ միաբանութիւնն առնեն անպատճառ, ով լինի։
Հառիճայ. Ն. Մէ. 80. Նւէշ. Տէր. 159.

Կամաւն այ ես Տուտիկս մեծ յուսով միաբանեցայ ի սբ ուխտս 99.
և ըստ իմ կարողութեանս ետու ընծայք սրբոյ Աստուածածնիս.
հայր Յովհաննէս եւ միաբանքս հաստատեցին վկայութեամբ
տէր Համազասպայ ի տաւնի Վարդավառին զամենայն եկեղեցիքս
յիմ անուն պատարագել զՔս. ով խափանէ, իմ մեղացն տէր է.
կատարիչք աւրհնեալ եղիցին. ամէն: [Շհխ. Պուտիկս].

Հառիճայ. Ղ. ալ. 568 (Է. 264). Ն. Մ. 66. Ն. Աէշ. Ղ. էր. 161.

Ես Արտեւան, ծառայ Քրիստոսի, եւ ամուսին իմ Նուրաթի 100.
(Ն. Նուրսիթի) մեծ յուսով ստացաք զվարդապետս ընծայ սբ եկեղե-
ցւոյս. և սպասաւորք սբ ուխտիս սահմանեցին մեզ յամենայն ամի
չորս աւր պատարագ, բ. աւր ինձ եւ բ Նուրաթին (Ն. Նուրսթին).
կատարիչք աւրհնին յայ:

Հառիճայ. Ն. Մ. 65. Ն. Աէշ. Ղ. էր. 162.

Կամաւն այ ես Բարսեղս և ամուսինն իմ Թամար միաբա- 101.
նեցաք սբ Նշանիս և տուաք զմեր հոգւոյ պաշարն. հայր Պետ-
րոս և միաբանքս հաստատեցին Յայտնութեան ութաւրէքն զամէն
եկեղեցիս զՔրիստոս պատարագել մեզ սնխափան:

Հոռոմայր. Գ. ալ. ա. 95.

Կամաւն այ ես Իգնատիոս վարդապետ շինեցի զեկեղեցիս 102.
վասն կենդանութեան Աղբուղին և Աքքայ խաթունին յիշատակ
հոգւոյ իմոյ և ծնողաց մերոց և եղբարց և աշխատողաց:

Հոռոմայր. Գ. ալ. ա. 99.

Կամաւն այ ես Աստուածատուրս և ամուսինն իմ Կաթութայ 103.
միաբանեցաք սբ Նշանիս և տուաք խ. դահեկան. ես Գերսամ վար-
դապետս և միաբանք զԹադէոսի տաւնի ժամն հաստատեցաք
զամենայն եկեղեցիքս, կէսն Աստուածատուրին և կէսն ամուսնոյ
նորա:

Հոռոմայր. Գ. ալ. ա. 100.

Ես Ստեփանոս և քոյրս տուաք ժամուն ռ. [՝] դահեկան. ես 104.
Հայր վարդապետ և միաբանքս տուաք ի Համբարձման երկու
ժամն, ա Ստեփանին և ա Մարիամին:

Հոռոմայր. Գ. ալ. ա. 100.

105. Ես Դեղս և Սութիս տուաք քառասուն դահեկան ի ս̄բ Նշանս. Հայր վարդապետս և միաբանք Նունեայ և Մանեայ տաւնին ժամն հաստատեցաք. ով խափանէ, յժր. հայրապետացն նզոված է։

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 100.

106. Յանուն ա̄յ այս էր մեր Սիրադեղի որդեացս Սարգսի և Աղբերկանս զկապլվչնիսայ այգին ի ս̄բ Նշանիս։

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 100.

107. Կամաւն ա̄յ ամենակալին ես Խաթութ հաւէտվորս միաբանեցայ ս̄բ Նշանիս և ետու զիմ հոգւոյ պաշարն. հայր Պանդալ (տ. 1290, 1280) և միաբանքս հաստատեցաք Սանդխտոյ տաւնին զամէն եկեղեցիք. որ Ք̄ս պատարագեն Խաթութին և Գրիգորոյ աւրն և մեր Նշմանին. խափանիչքն դատին ի տեառնէ և կատարիչքն աւրհնին յա̄յ։

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 98.

108. Մեծ յուսով յաստուած և ի ս̄բ Նշանս միաբանեցաւ Հասան եւ ետ հասարակաց տաւնին երէք աւրավար արտ, մին եգն. արդ մեք հայր Յովհաննէս և միաբանքս յինանց առաջի շաբաթ աւրն տուաք Յոհաննու Կարապետի տաւնն զամէն եկեղեցիս. որ առ Ք̄ս պատարագեն. կատարիչքն աւրհնին յա̄յ և խափանաւղքն դատին ի տեառնէ։

Հոռոմայր. Գաւ. տ. 94.

109. Զաւրութեամբն ա̄յ ես Շերանիկս զաւրացա ի զինուորութեան և արդ անկեալ կամ ի վանքս առաջի ս̄բ խաչիս Ք̄ի. զի ողորմեսցի ինձ Ք̄ս ա̄ծ. ետու զիմ գանձագին այգին ի Ծմակին. յանուն իմ պատարագի Ք̄ս դ̄ ի տաւնի (Մէ.՝ տարին) Խաչգիւտին. ես Մարիամ զուգակից Շերանկանն ետու ի ս̄բ Յովանէս զԱկնաց (Մէ. Ծակնաց) կէս դանգն իմ գանձով գնած. յանուն իմ պատարագի Ք̄ս դ̄։

Հոռոմոս. Սարգ. 154. Ն. Մէ. 32. Նուէշ. Տէր. 24.

110. Շնորհիւն ա̄յ ես Աւիծս, որդի Աստուածատրո, միաբանեցա ս̄բ ուխտիս և ետու ի յԱնո բուն փողոցին զիմ գանձագին կուղ-

պակն, որ շինեցի. ներքի դեհն քանակից (Մխ. տնակից) է Աւետեացն. ա̄. կուղպակի կտերն, մէկն ի վերա կուղպակին է և մէկն իւրենն դիմաց, որ դաղլայն է ներքև, վասն յիշատակի զուգակցին իմո Համաւորին. յանուն մեր պատարագի Ք̃ս. ա̄ Աստուածատրո, ա̄ Վահրմա... ա̄ Համաւորին (Մխ. Աստուածատրիս և ա̄ Վահրամի, ա̄ կողակցոյն իմոյ Համաւորի). կատարիչքն աւրհնեալ եղիցին յա̃յ։

Հոռոմոս. Սարգ. 155. Ն. Մխ. 32. Նաէշ. Ղէր. 24.

Ի յԱրուճ փոքր այգիք են վանացս եկեղեցպանին. Քաւշու- 111.
տին, Լապաստակայն, Հանկանն, Առեւծկանն, Աղպետեանցն, Թուխայրեանցն (Մխ. Թախարեանցն), Խաչեղբաւրն (Մխ. Խաչեղբարցն). և պատարագի Ք̃ս յանուն սոցա ի Խաչին ութաւրէքն ի̃։

Ի ձորին Ծմակենոյ գնեցին վանեցիքս. և Մարեմտուր կող- 111a.
պացի իե̄. դահեկան ետ ի գինանց. յանուն նորա պատարագի Քրիստոս դ̄։

Մեք Հոռոմոսին վանականքս. ես Արշաւիր աշտակեցի (Մխ. 111b.
Աղցացի) ետու զիմ հայրենի գանձագին զՍւուուտն. զի յիշեսցեն զիս առաջի զենմանն Ք̃ի։

Ես Քաւշատս (Փաւշուտս) ետու զիմ ծաղկոցի կէսն զԽոսրո- 111c.
վեանցն դ̄։

Ես Խաչիկ երէց միաբանեցա վանացս և ետու զծաղկոցին... 111d.
(Մխ. զիմ ծաղկանոցս)։

Հոռոմոս. Սարգ. 155. Ն. Մխ. 34. Նաէշ. Ղէր. 25.

Հոռովմոսին վանացս հայրենիք, որ ի քաղաքին, այս են. Գէորգ 112.
ծեր երէց (Մխ. Ծերենց) վանացս ետ զիւր հայրենի տներն մաւտ ի Կարուց դուռն սբ̄ Ստեփանոսի ընդդէմ եւ այլ արգիւնք ետ և առ զիւր տաւնին պատարագն դ̄ (Մխ. ղ̄)։ Գիւտիկ կրաւնաւոր ետ զիւր հայրենի տունն ի Քարափնն (Մխ. Քարափանն) և առ զԽաչգիւտին պատարագն դ̄։ Վարհամ (Մխ. Վահրամ) ետ կուղպակ ի Դարբնո փողոցին մաւտ ի սբ̄ Գրիգորն. և պատարագ մատչի յանուն նորա բ̄։ Աբրահամ ետ պարտէզ

բերդին առաջի. Հայրենիք է անուն... պատարագ է (=Հայրենիքն. վասն իւր պատարագի է. Մխ.)։ Ես Սակիս (Մխ. Սարգիս) ետու զիմ Հայրենիք տներն... իգածորին դրան վանացս ասպնջականոց... պատարագեն զքս է։

Հոռոմոս. Սարգ. 155. Ն. Մխ. 35. Նշխ. Ղ. էր. 25.

113. տ. 1266ե.

Հոռոմոս. Սարգ. 155. Ն. Մխ. 37. Նշխ. Ղ. էր. 25.

114. Կամաւն այ ես Վարդան (Մխ. Վարդս) և ամուսին իմ Աղբ-րացս միաբանեցաք սբ ուխտիս և տվաք (Մխ. տուաք) բ. կով, բ. եզն. և ետուն մեզ գերեզմանի տեղ զա (Մխ. տեղի) եւ ի տարին դ. աւր պատարագ, բ ինձ, բ Աղբրացին. որչափ կենդանի եմք, մեր ծնողացն արնեն (Մխ. առնեն), յետև մահու մեզ (Մխ. մեզ առնեն)։

Հոռոմոս։ Սարգ. 163. Ն. Մխ. 45. Նշխ. Ղ. էր. 173

115. Այս խաչերս Բախտիարենց է։

Հոռոմոս. Սարգ. 163. Նշխ. Ղ. էր. 173.

116. Ես Սարգիս կրաւնաւոր գնեցի հող ի Փարպի. և հայր Մխի-թար միաբանաւքս այգի արկին և ի Խանիկշտի մեծ այգին բոլորեցաւ. պատարագի Քս ի տաւնի Քառասնիցն բ. ա Սար-գսի, ա Վարդանա. կատարիչ[ք] գրիս աւրհնին այ։

Հոռոմոս. Սարգ. 149. Նշխ. Ղ. էր. 22.

117. զՅովսէս յիշեա ի տէր։

Հոռոմոս. Սարգ. 150. Նշխ. Ղ. էր. 22.

118. Ես Բարդողիմէոս աբեղա փարբեցի ետու զիմ գանձագին այգի, որ ի Փարբի է, ի վանացս ի Հիւրատունս. և նոքա հատու-ց[ին] ինձ պատարագ ի տարին աւր... (Մխ. աւր մի)։

Հոռոմոս. Սարգ. 148. Ն. Մխ. 39. Նշխ. Ղ. էր. 21.

119. Կամաւն այ ես Քոթիթ ձոնս և կենակից իմ Շահմամս տուաք զուի դանկն (Մխ. զուտանկն) իւր հողովն և ջրովն, ոնց բնական լեալ է ի սբ Յովաննէս եւ ե... շինած տներս ի սբ Յովաննէս.

և սպասաւորք սորա հատուցին մեզ ի տարին Դ. պատարագ, մին ինձ Քոթթին, Բ Շահմամին, մին Վարդանա, Բ Սար. էթէ ովք ի մերոց կամ յաւտարաց զգիրս մեր խափանէ, ելցէ ի կենացն այ. կատարիչքն աւրհնին ի Քէ։

Հոռոմոս. Սարգ. 148. Ն. Մէ. 40. Ալիշ. Այր. 21.

Ես Իգնատիոս, որդի Աքեղին, և կենակից իմ Մամեր տուաք 120.
զմեր հայրենիք կէս դանկն ի Մարաց մարգի ի սբ Յովաննէս. եւ սոքա ետուն մեզ պատարագ ի տարին Բ. աւր, մ ինձ և մ Մամերոյն. թէ ի մերոց կամ այլ ովք զգիրս մեր խափանէ, նզովի յայ։

Հոռոմոս. Սարգ. 148. Ն. Մէ. 40. Ալիշ. Այր. 21.

Եղբայրիկ նկարող խաչիս... (Կամ ընթերց. Եղբայրիկն կա- 121.
մող խաչիս)։

Հոռոմոս. Սարգ. 164. Ալիշ. Այր. 29.

Ես Վասակ, իշխան Եկանդկայ, ետու յեկեղեցիս Ջիահեկնայ. 122.
առաջնորդ Դաւիթ (տ. 1207 Թ.) և միաբանք ետուն ինձ ի տաւնի Վարդանանց Գ. պատարագ. որ խափանէ, իմ մեղացն տէր է։

Մակարայ վանք. Գղւլ. ա. 147.

Ես Խարդիշիկ և ամուսին իմ Խառային մեծ յուսով միա- 123.
բանեցայ Աստուածածնիս հալալ ընչիւք և հանապազորդեմ. Դաւիթ և ամենայն միաբանքս ետուն ժամ եկեղեցիքս։

Մակարայ վանք. Գղւլ. ա. 147.

Ես Շրունայ մեծ յուսով միաբանեցայ սբ Աստուածածնիս, և 124.
ետու Խ. դահեկան եկեղեցոյս. առաջնորդ Դաւիթ և միաբանքս ետուն ինձ երկու աւուր ժամ ի տաւնի Յովհաննու տարեմուտին. ով խափանէ, իմ մեղացն տէր է։

Մակարայ վանք. Գղւլ. ա. 150.

Ես Արևի մեծ յուսով միաբանեցայ յԱստուածածնիս և ետու 125.
դահեկան. առաջնորդ Դաւիթ և միաբանքս ետուն ինձ մէկ ժամ ի տաւնի Յովհաննու որ տարեմտին. ով խափանէ, դատի։

Մակարայ վանք. Գղւլ. ա. 150.

126. Ես Յովհաննէս, առաջնորդ սր̄ ուխտիս, կամակցութեամբ եղբարցս. սահմանեցաք տարին ա̄ պատարագ յանուն Խաթունին. առցեն անխափան։
Մակարայ վանք. Գաւ. ա. 150.

127. Ես Մխիթարիչս միաբանեցայ յԱստուածածնիս և ետու խ̄. դահեկան. հայր Յովհաննէս և միաբանքս ի մ̄ք Յակաւբայ տաւնին կարգեցին մեզ ժամ։
Մակարայ վանք. Գաւ. ա. 151.

128. Կամաւն այ̄ ես Դաւիթ, առաջնորդ մ̄ք ուխտիս, կամակցութեամբ եղբարցս գրեցաք զՏեառնընդառաջ աւրն զամէն եկեղեցիքս. որ Վահրամա լինի պատարագ. որչափ ի շինութեան է սուրբ ուխտս. ով խափանէ...
Մակարայ վանք. Նշյ. 375.

129. Այս մեր գիր է Դաւթի և միաբանացս. որ տուաք Ասպին, որ եկն յուսով և միաբանեցաւ յԱստուածածնիս. ես Տէրունականս միաբանեցայ և ետօւ իմ հոգւոյ. արդիւնս. Յաւհաննէս և միաբանքս ետուն ա̄. ժամ ի տաւնի Քրիստափորին։
Մակարայ վանք. Գաւ. ա. 151.

130. Անուամբն այ̄ այս մեր գիր է Դաւթի և այլ միաբանացս. որ գրեցաք վասն Յովսէփայ, որ ետ ոսկի ի գին եկեղեցոյս. և մեք տուաք ա. պատարագ ի տաւնի Քառասնիցն։ .
Մակարայ վանք. Նշյ. 375.

131. Ես Հոգեղեղս ի̄. դահեկան ետու եկեղեցիս. Յովհաննէս և միաբանքս ետուն ինձ մէկ ժամ Սուքիասանց տաւնին. կատարիչքն աւրհնին յայ̄։
Մակարայ վանք. Գաւ. ա. 153.

132. Ես Գազանս մեծ յուսով միաբանեցայ Աստուածածնիս և ետու ի̄. դահեկան. հայր Յաւհաննէս և միաբանքս ետուն ինձ ի տարին [տաւնին] սրբոյն Սարգսի. կատարիչքն աւրհնին։
Մակարայ վանք. Գաւ. ա. 158.

Յուսովն այ ես Յովաննէս քահանայ ետու զիմ հոգոյ արդիւնս և գնեցի յԱրտաւազայ իւր ամէն որդեանցն զայգին և ընծայեցի յԱստուածածինս. Յովանէս առաջնորդ և միաբանքս ետուն երկու ժամ ի տաւնի Աշխարհամատրան կիւրակէն, ա. ժամ ինձ առնեն և ա. իմ մաւրն Ջուղին. ով զայգին խլէ կամ զժամն խափանէ, յԺԸ. հայրապետաց նզոված է (Լրյ. անիծած է. Թվ. ՉԹ)։ 133. (1260)

Մակարայ վանք.　　Գաւ. տ. 153. Լրյ. 375.

Ես Մէհնազս ետու զիմ հոգոյ արդիւնս եկեղեցիս. և սոքա սահմանեցին ա. ժամ ի տաւնի Նունեայ և Մանեայ։ 134.

Մակարայ վանք.　　Գաւ. տ. 151.

Ես Շարուհի միաբանեցայ և ետու զիմ հոգոյ արդիւնս. և սոքա սահմանեցին ի տաւնի Գայիանեանց։ 135.

Մակարայ վանք.　　Գաւ. տ. 151.

Յուսովն այ ես Մխիթար և ամուսինն իմ Մամքան ետու ընծայ ի շինութեան եկեղեցւոյս. և մեք սպասաւորք սրբոցս սահմանեցաք. ի տաւնի Խաչի երկու շաբաթի աւրն բ. պատարագ արասցեն յանուն նոցա անխափան։ 136.

Մակարայ վանք.　　Գաւ. տ. 153.

Յուսով անմահին այ ես Ջանխաթունս, դուստր Աւագ պարոնին և Թաքան խաթունին, միաբանեցայ սբ Կարապետիս. ետու զիմ կէս այգին, որ Խութուխթ է գնել ի Ջուսփանց փոխ։ Եւ տէր Համազասպ և եղբարքս խոստացան տարին դ. աւր ժամ ի տաւնի Թեկղի. որչափ կենդանի ենք, իմ մաւրն առնեն. և յետ ելից իմ ինձ. որ խափանէ, դատի ի տեառնէ։ 137.

Յովհաննավանք.　　Շահխ. 404 (Է. 109). Լմէշ. Լյր. 171.

Կամաւն անմահին այ ես Մխիթար և Պետրոս քահանայքս միաբանեցաք սբ ուխտիս և տուաք Կորնկանին մեր բաժինն և այլ արդիւնք ի շինութիւն եկեղեցւոյս. և սոքա հաստատեցին դ. աւր ժամ, բ մեզ և ա Յովաննէս սարկաւագին կենդանութեան ի տաւնի Դաւթի և Յակովբայ. ով չառնէ, նզովի ի Քսէ։ 138.

Յովհաննավանք.　　Շահխ. 404 (Է. 109). Լմէշ. Լյր. 171.

139. Յանուն այ ես տէր Յուսիկ Երևանայ և ամուսին իմ Սաւլթան խանում միաբանեցաք. տուինք մեր հալալ գանձագին հայրենի այգին ի դուռն սբ Կարապետին. և սպասաւորքն խոստացան ի տարուոջն դ. պատարագ, բ ինձ, բ կողակցին իմոյ. ով խափանէ, վարձս կայենի առցէ. ամէն։

Յովհաննավանք. Դաւ. 404 (Է. 108). Ալիշ. Այր. 171.

140. Աւգնութեամբն այ ես Մխիթար քահանայ, աշակերտ մեծին Ռուփինայ քահանայի, ետու զիմ այգին ի սբ ուխտս. որ է Տանձուտ. և սպասաւորք սոցա սահմանեցին ի տարին դ. աւր ժամ ի աաւնի սրբոյն Յակոբայ, ա ինձ, ա Խաչկայ, ա Ռատինկայ, ա Գինէվարդին. ով չառնէ, յԺԸ. հայրապետացն նզովի։

Յովհաննավանք. Դաւ. 404 (Է. 109). Ալիշ. Այր. 171.

141. Շնորհաւքն Քի ես Աղայդոն, էրէց Յարենւոյ, որդի Մնդարայ, միաբանեցայ սբ ուխտիս, գնեցի զայգին Խառաբէլանց և ետու ի սուրբքս. և սպասաւորք սոցա սահմանեցին ի տարին դ. ժամ ի տաւնի Կիւրղի. ով չառնէ, նզովեսցի ի Քսէ։

Յովհաննավանք. Դաւ. 404 (Է. 110). Ալիշ. Այր. 172.

142. Ես Աշոտ, որդի Երկաթայ (Ալ. Երծաթայ), տարաժամ ելայ յաշխարհէ. տուի զիմ այգին ի սբ Կարապետս. եւ սոքա խոստացան ի տարին դ. պատարագ, բ ինձ, ա իմ հաւրն, ա իմ մաւրն։ Եւ ես Ռուզուքան, մայր Աշոտոյ, իմ հայրենիք թէ ինչք տուի սբ Կարապետիս յետ ելից իմոց. կատարողքն աւրհնին յայ։

Յովհաննավանք. Դաւ. 404 (Է. 110). Ալիշ. Այր. 175.

143. ...գաւորութեան... որդի Մխիթարս, որ եղէ առաջնորդ մեծահռչակ գեղիս Նորադվաց, կամ եղեւ ինձ եւ կանգնեցի զխորանս եւ զնշանքս տէրունական յիշատակ հոգո իմո եւ Ջուղային եւ հաւր իմո Մխիթարա և համաւրէն ննջեցելոց իմոց. որք երկրպագէք սմա, զմեզ յաղաւթս յիշեցէք։

Նորատուս. Դաւ. 533 (Է. 239).

...ես Գնէլ շինեցի զԹագաւորաբն... ցխս զոր ի մեղաց մերոց 144.
քակեալ աւերեց... ց իսկ ես տեսի զպանդխտուԹիւն տեղոյս եւ...
հոգոյ պահուստ էր մեծաւ յուսով ետու... գործոյս միջնորդու-
Թեամբ տ՟ն Բար⌜ս⌝ղի եպիսկոպոսի և յաւագուԹեանս Անոյ սուլ-
տանին. և այս գործոյս պատճառ շիրակաւանեցիք եղեն քահա-
նայք և տանուտէրք... արդ աւագն որք արեամբ չափ ջանք եդին և
կատարեցին զսա։

Շիրակաւան. Սարգ. 170. Ն. Լէշ. Տ՝էր. 10.

...ամենակալին այ՟ և հրամանաւ պարոնացն... էի և ՍաԹլմշին 145.
մեք Շիրակվանիս տանուտէրքս Խաշուտս և ՄխիԹարիչս և
քահանայքս և այլ մեծ և փ... ուր եկաք ի դուռն սուրբ Աստուա-
ծածնիս, որ ի շատ ժամանակաց ի մԹան էր...' ծագեալ ի սիրտս
մեր խորհուրդ բարի սահմանեցաք ի դրան սորա... կրաւնաւորս
և զայս արձան անջինջ հաստատեցաք. որ ով եկեղեցոյս դրանս
կա և սպասաւորէ սմա Թէ աբեղա եԹէ միակեց Թէ շատ տաւար
ունենան եԹէ քիչ Թէ շատ վաստակ ցանեն եւ Թէ քիչ. ոչ շա-
րիատ, ոչ համարելէ, ոչ սուսունի, ոչ եզին Թաղար, ոչ մեծ չար,
ոչ փոքր հետ եկեղեցոյս սպասաւորացս ոչ ում խաւսք չլինի.
Թէ ով ոք մին ի մերոց կամ յաւտարաց զմեր հաստատեալ կտակս
խափանէ և յեկեղեցոյս սպասաւորաց հարկաւ իրք ուզէ Թէ շատ
եԹէ քիչ. դ՟. սուրբ ժողովոցն որոշեալ լիցի մասն և (Ն.. իւր)
բաժին զՈւդաին. զկաենին... իօսրն զխաչահանուացն առցէ.
կատարիչքն աւրհնին յայ՟։

Շիրակաւան. Սարգ. 171. Ն. Լէշ. Տ՝էր. 10.

Կամաւն այ՟ ես Վաչէ ալաւեցի միաբանեցայ Աստուածածնիս 146.
և ետու ակն ի Ծրագապանն և այլ արդիւնս. տէր Յովհաննէս
և միաբանքս ետուն ինձ զամէն եկեղեցիք ի տաւնի Եսայեայ մար-
գարէին. որ խափանէ, իմ մեղացն տէր է։

Սանահին. Գ՝ալ. ա՟. 22.

Յանուն այ՟ ես Վաչէ, որդի Վաչուտին, ետու զիմ դրամս ի 147.
գաւիԹ Սանահնի սբ՟ Աստուածածնին. և առաջնորդ սորա տէր
Յովհաննէս և միաբանք սորա հաստատեցին մեզ ի տաւնի Փի-

լիպպոս առաքելոյն պատարագել զամէն եկեղեցիքս Դաւթի և եղբաւրն անխափան մինչ ի գալուստն Ք̄սի. արդ որ խափանել ջանայ, պարտական է մեր խղճին առաջի ա̄յ:

Սանահին. „Գուշ. տ. 25.

148. Մեծ յուսով մ̄բ Ա̄ծածնիս ես Հայր Կիրակոս, առաջնորդ սբ̄ ուխտիս, աշակերտ եղբարցս, ետու մեծածախ գաւազան, զ̄ շուրջառ և այլ արդիւնս. խնդրեցի վարդապետ եղբարցս զՇողակաթի տաւնն զամէն եկեղեցիքս. կատարիչք աւրհնին յա̄յ. ով խափանէ, դատի ի տեառնէ:

Սանահին. „Գուշ. տ. 26.

149. Կամաւն ա̄յ եսՍամսար վարդապետս միաբանեցայ սբ̄ Աստուածածնիս և ետու մէկ արծաթի խաչ ու այլ գրեանք. որ զՔառասնից ժամն ինձ առնեն. կատարիչքն աւրհնին ի տեառնէ:

Սանահին. „Գուշ. տ. 26.

150. Կամաւն ա̄յ ես Վասակ և ամուսին իմ Խաթուն տուաք յԱստուածածինս մեր որդոյն Քուրդաշահին հոգոյն զՄուսէսն զՄարգարէին որդին իւր շահուզենովն Ժ աւրավար հող, լաւ աղբայինք ազատ յամենայն հարկէ, Մօսէսն իւր տամբն, որ Հոռին հողն բանեցնէ և Արգունին հաշուին աղբերէ: Ես Գրիգոր վարդապետ և ամէն միաբանքս տուաք զուրբաթ աւրն ամէն եկեղեցիքս նոցա, այլ գրեն յետ Քրդին հոգոյն. ով խափանէ, դատի յա̄յ և ամենայն սրբոց նորա. հաստատողք աւրհնին յա̄յ:

Սանահին. „Գուշ. տ. 21.

151. Ես տէր Յաւհաննէս, առաջնորդ Սանահնիս, ետու Աստուածածնի ձորոյ այգին և զտներնին, զայն հողն որ Մթերի դեհն է հիւրատունն. որ խափանէ և հանէ, զ̄. մ̄բ ժողովոյն նզովեալ եղիցի:

Սանահին. „Գուշ. տ. 29.

152. Կամաւն ա̄յ ամենակալին ես Բարսեղ արհիեպիսկոպոս, Թոռի Թոռն պարոն Արղութին, որդի պարոն Վասակին, տուի վախմ Սամծէրու երկու էգին իր ընձանովն, զՏալաւէրու գեղն էգին իր

ընձանովն, զԹոշօրնաձորի բ̃. էգին, ծ̃ աւրավար հողն, Բրդաձորի իգին իր հնձանովն, կոշաձորի բ̃. ջաղացն, իգին ընձանովն, Քարատակի իգին ընձանովն, Ուռաբերդի երկիրն Սարխարովն, Վաշուվաշաց սիրուրդն իր ձորովն, Զիթահանոց ձորն, Մամուտն, Մղարթն, կողէս, Ագարակն, Վհակնի ձորն, Բերդկայ ջաղացն՝ ձիթահանքն, սկիհ, շուրջառ, բ̃. գեղ շինական Սանահնու սբ̃ Աստուածածնի. որ խափանէ, մեղացս տէր է։

Սանահին. Գաւ. ա̃. 31.

153. *Յուսով անմահին ես Յովանէս աբեղայ մահտեսի ի գեղջէն Աշտարակու միաբանեցայ սբ̃ Աստուածածնիս և ետու բ̃. շուրջառ մախմուր յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց ի յառաջնորդութեան սբ̃ ուխտիս տր̃ Բարսեղ եպիսկոպոսին. ով որ հանել ջանայ սբ Աստուածածնէս, պատիժն կայենին և Յուդային առցեն։*

Սանահին. Գաւ. ա̃. 36.

154. *Կամաւն այ̃ ես Ջինաղէս եւ մայր իմ Հաճիպս միաբանեցաք սբ̃ Աստուածածնիս. ես հայր Յաւհաննէս և եղբարքս տուաք սբ Աստուածածնայ տաւնին պատարագ անխափան։*

Սանահին. Գաւ. ա̃. 38.

155. *Յանուն այ̃ ես Քերուբս տուի զայս իմ գնուած այգին սբ Սարգսին վախմ. որ կուսանքն վայելեն. ով որ յետ ու յառաջ հանել ջանայ, նզովի յայ̃ և յամ̃ սրբոց նորա. ած̃ ողորմի իմ ծնողացն։*

Սաղուձոր. Գաւ. ա̃. 80.

156. *Կամաւ այ̃ ես Սոզկ աշտարակեցի ետու զիմ այգիս յԱստուածածինս. եւ սպասաւորք սորին հաստատեցին ի տարէն բ̃. աւր պատարագել զՔ̃ս զԱ̃ծածնին շաբաթ աւր...*

Տամծլու գիւղ. Դ̃ան. 471 (է̃. 173).

157. *Կամաւն այ̃ ես Մեսրոբ երէց գնեցի զՇատլոյսենց այգոյն չարէքն, զԱնձրեւին բաժինն ՚ի խ̃. դահեկան եւ ետու սբ̃ Աստուածածինս. և սպասաւորքս ետուն բ̃. պատարագ ի տարուջն. ով խափանէ, իմ մեղացն պարտա...*

Տէլիլէր գիւղ (Զօրուտ ծործոր). Դ̃ան. 483 (է̃. 179).

158. Կամաւն այ մեղաւորս Սարգիս վարդապետ, որ առաջնորդ եղէ եւ շինեցի զսբ Աստուածածինս եւ ետու զդրած այգին եւ հնձան ի Շէնգաւիթ եւ յէր եւ զիմ բաժին այգին ի Ջիթէնիա եւ հնձան... շալ.. ն զիմ բաժինն. հայրս և եղբարքս հաստատեցին ի տարին Ժ. աւր ժամ. ով խափանէ...

Տէլիլէր գիւղ (Զորուտ ծործոր). Հ. ահկ. 483 (է̃. 179)

159. Կամաւն այ ես Վահրամ միայնակեացս ետու զիմ հայրենի սբ Նշանն Խաչգունդ եկեղեցւոյ...

Օձուն. Գ. աւ. տ̃. 91.

160. Կամաւն այ ես Սմբատ, ծառայ մեծին իւանէի Մխարգրձելի, որդի Ջոռենց Պաւղոսի, որ արժանի է լաւուց, մեր պարոնաց արեւշատութեան համար Աւձնայ վերայ հարկն ետուն, զոր շահուզենով ի վերայ կայ. ով խափանէ, նզոված է յայ և յԺր. հայրապետացն և Յուդայի մասնակից է։

Օձուն. Գ. աւ. տ̃. 91.

161. Կամաւն այ ես Դեղս, որդի Անգեղտան, ծառայ իւանէի, էս ժամս որ զեղս հատաւ ի յանուանէ, վասն իւանէի արեւշատութեան համար զեզն ու կովէ գլխահարկն վեր կալանք վանքի որ տառապեալ էին եւ անասուն պահել չկամէր. ով զգլխահարկն առնի, խափանէ, նզոված է հայրապետաց։

Օձուն. Գ. աւ. տ̃. 91.

162. Ես իշխան Յաւհան Ամատունի յազգէն հայոց եդի սահման գաւառիս իմոյ. յՄ̃ւշականայ հասանի մինչ ի Բլուրն Էջմիածնի եւ անտի վայր մինչ ի Քասախ. հիւսիսոյ կուսէ գետն Փարպու մինչ ի Քոսպն համակ պողոտայն եւ անտի վեր Կարբու դարերն. յարեւելից կուսէ ճանապարհն Եղէվարդայ. աստի մինչ ի Էջմիածին. ով ոք այս ցանկս պատառէ, սեւերես լինի առաջի աստուծոյ. ամէն։

Օշական. Հ. ահկ. 398 (է̃. 77). Մ. ւէշ. Մ. այ. 190.

Շնորհիւն աստուծոյ և ողորմութեամբ Թագաւորին մերոյ 163.
Ըռուսուդանայ մեք Կարուց քրիստոնայքս մեծ և փոքր շինեցաք զբրջներս ի յիշատակ մեզ և պատրոնին մերոյ։

Կարս. Ալիշ. Այր. 85.

ի Թւ. ոկդ. շնորհիւն Քրիստոսի ի տէրութեանս մանդա- 1215k.
տորթա խուցէս ամիր սպասալար Շահնշահ Սարգսի ես Մխի- ոկդ.
թարիչս Գանձակեցի ծառայ Քրիստոսի ի յարդար վաստակոց Աբրահամու, եղբաւր իմոյ, շինեցի զարձանս վասն փրկութեան հոգւո նորա և յիշատակի մեզ և ծնողաց մերոց. որք կարդայք, յիշեցէք ի Քրիստոս Յիսուս։

Անի. Սարգ. 111. Ալիշ. Շիր. 41.

[ի Թվ. ոզ.] ես տէր Յովհաննէս, առաջնորդ [սբ̃ ուխտին] 1227.
Հաղբատայ, կանգնեցի զխաչս ի հանգստարանի ուսուցանողին ոհզ.
իմոյ Յովհաննէս քահանայի. որ երկրպագէք, յիշեցէք ի Քս̃։

Սանահին. Գ.ու. ա̃. 27.

Թուին պհզ. շնորհաւք բարերարին աստուծոյ ես պիտակ 1427.
վարդապետ Սիմէոն ընծայեցի զայս Նորընծայ յայսմաւուրք սբ̃ պհզ.
Կարապետիս վասն փրկութեան հոգւոյ իմոյ և քաւութիւն յանցանաց իմոց. որքան իմ գիրքս կայ, հանապազ զայս կարդան ի յատենիս, զմեզ յիշեն ի Քրիստոս ի յոյսն իմ ի ս̃բ աղաւթս իւրեանց։

Յովհաննավանք. Շահխ. 404 (Է. 104).

ՑԱՆԿ։

Ա. Անուանք անձանց։

Բ. Անուանք տեղեաց.

Գ. Ցանկ անուանցն վայրաց վայրաց ուստի արձանագրութիւնքս։

ՏԱՌԱՍԽԱԼՔ·

էջք				տպեալ	ուղղելի
5	ի լուսանցս			901	901a
9	»	»		981	981a
10	»	»	տող 25դ	992	992b
12	»	»	» 12դ	1001	1001a
13	»	»	» 1ն	1006	1006a
19	»	»		1034	1034a
24	»	»		1051	1051a
29	»	»		1112	1125
30	»	»	տող 21	1153	1153a
65	»	»		1221e	1221f
120	»	»		1278e	1278c
145	»	»		1222	1222a
147	»	»	տող 28դ	ոչ ինչ	*1244 եւ *1283
150	»	»		*1215	*1275
»	»	»		c	b
151	»	»	» 24դ	ոչ ինչ	1301a
185	»	»	» 12դ	ոչ ինչ	$1655b^{1}$
187	»	»		1669	1659
»	»	»		1659	1659a
188	»	»		b	d
191	»	»		n	a
»	»	»	տող 11դ	ոչ ինչ	b
199	»	»	» 4դ	1694n	1694a

տարի	տող	տպեալ	ուղիղ·
էջ 2 VI դ.	15	Հրիփսիմէի	Հռիփսիմէի
903	16	Աիշ.	Ալիշ.
996	2	Տիթվասան	Ծիթվասան
1006	3	Երզն.	Երզն. 24.
1010	6	Այր.	Այր. 136
1011	1	թ̇̄.	ք̄.
1029	1	Սինեքերիմ	Սենեքերիմ
»	2	256	257
1033	10	208	209
1038	10	164	166
1038b	4—5	յամեայն	յամենայն
1040	2	Գանկա	Գա⌈գ⌉կա
1042	7	Ստիփաննոս	Ստեփաննոս
1086b	4	ար գեթէ	արդ եթէ

տարի	տող	սխալ	ուղղելի.
*1061	4	Ցախացքարիս	Ցախացքարիս
1145a	1	Ձնաարադին	ՁՆաարադին
1185b	6	գրուն	դրունս
1201	15	Ցամաք	Ցամաք
1204	7	սուրբ	սուրբ
1204c	4	267	262
1207f	2	Այր,	Այր.
1215f	4	Ըզուտ	Ըղուտ
1235	5	Սարկ.	Սարգ.
1241c	2	տուրբ	սուրբ
1259b	2	Վակոչ	Ձակոչ
1262b	10	քառաոնիցն	քառամնիցն
1274e	6	Խանապարին	խանապարին
1279d	5	պտտեալ	պատեալ
1282	1	Գրիգոր	Գրիգոր
1293b	4	Ըզբերկանն	Ըղբերկանն
1293e	4	Տեզեր	Տեղեր
1296e	1	Ըմբատ	Սմբատ
*1201	2	յաղգէ	յազգէ
*1244 եւ *1283	3	Հահնհէ	Հահնչահէ
*1300	1	Զաքարիայի	Ձաքարիայի
1301b	13	Գարբանդն	Դարբանդն
1304b	5	Սինեաց	Սիւնեաց
1312a	1	Բարթէլին	Բուրթէլին
1471a	1	Ըմբատ	Սմբատ
1481	4	Նփաղհաէայ	Նփաղհաճայ
1673b	9	Մորզա	Միրզա

Յաւելուած (էջք 221—251).

թիւ			
61	1	յուռով	յուսով
80	3	աաւնի	տաւնի
100	1	Նուրաթի	Նուրաթի
102	1	ո̃յ	ա̃յ
»	2	Ըղրուղին	Ըղբուղին
103	2	Հաաաատեցաք	Հաստատեցաք

BIBLIOTHECA ARMENO-GEORGICA.

СОБРАНІЕ ДРЕВНЕ-АРМЯНСКИХЪ И ДРЕВНЕ-ГРУЗИНСКИХЪ ТЕКСТОВЪ,

ИЗДАВАЕМЫХЪ ИМПЕРАТОРСКОЮ АКАДЕМІЕЮ НАУКЪ

ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ АКАДЕМИКА Н. Я. МАРРА.

Изданы:

*Толкованіе къ Категоріямъ Аристотеля, приписываемое комментатору Эліасу. Издалъ Я. Манандянъ. 1911.

*Лѣтопись на камняхъ. Собраніе-указатель армянскихъ надписей. Составилъ К. Костанянцъ. 1913.

Печатаются:

шодикъ Крестнаго монастыря въ Іерусалимѣ. Н. Марръ.

аспорядокъ грузинскаго двора. Е. Такайшвили.

рмянскія надписи въ сѣверной Арменіи, грузинами именуемой Сомхетъ (Сомехія). Собралъ и провѣрилъ Смбатъ Теръ-Аветисянъ. I. Санаһинъ.

амматическіе памятники древне-армянской литературы. Н. Адонцъ.

итіе и дѣянія св. отца нашего Тимоѳея Чудотворца. Прот. К. Кекелидзе.

Ի լոյս ածան — გამოცემულარიან.

I. Մեկնութիւն Ստորոգութեանց Արիստոտելի ընծայեալ Էլիասի իմաստասիրի. ի լոյս էած Յ. Մանանդեան։ 1911.

II. Վիմական տարեգիր։ Ցուցակ ժողովածոյ արձանագրութեանց Հայոց. կազմեաց Կ. Կոստանեանց։ 1913.

Ընդ մամլով — იბეჭდებიან.

აღაპნი ჯუარის მონასტრისანი იერუსალიმს შინა. ნ. მარრი.

კარის გარიგებაჲ. ე. თაყაიშვილი.

Հայկական արձանագրութիւնք ի հիւսիսային Հայաստան, որ Սոմխէթ ի վրաց յորջորջի։ Ժողովեաց և ստուգեաց Սմբատ Տէր-Աւետիսեան. Ա. Սանահին։

Հին քերականք. Ն. Ադոնց։

ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წ̃ისა მამისა ჩუენისა ტიმოთე საკჳრველთ-მოქმედისა. მღდ. კ. კეკელიძე.

Приготовляются къ печати:

*Жизнь Грузіи. Возстановленный текстъ. И. Джаваховъ.

*Житіе Давида, царя царей. Возстановленный текстъ. И. Джаваховъ.

*Историческое описаніе временъ вѣнценосцевъ. Возстановленный текстъ. И. Джаваховъ.

*Историко-литературныя записи изъ армянскихъ рукописей. Архим. Гарегинъ Овсепянъ.

Армянскія надписи Хачена. І. Орбели.

Мученичество и страстотерпство св. Евстаѳія Мцхетскаго. И. Джаваховъ.

Պատրաստին – მზადდებიან:

ცხოვრებაჲ ქართლისაჲ. აღდგენილი
დანი. ი. ჯავახაშვილი.

ცხოვრებაჲ მეფეთ მეფისა დავითის
აღდგენილი დედანი. ი. ჯავახაშვი

ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთ
აღდგენილი დედანი. ი. ჯავახაშვი

Որ ի պատմութիւն դպրութեան
շատակարանք ձեռագրաց. Գալ
դին վ. Յովսէփեան։

Հայկական արձանագրութիւնք տ
Խաչենոյ. Յ. Օրբէլի.

მარტჳლობაჲ და მოთმინებაჲ წმიდ
ევსტათი მცხეთელისაჲ. ი. ჯავა
შვილი.

Работы, недоставленныя къ обѣщанному времени, снимаются съ очереди.

* Звѣздочкою снабжены заглавія книгъ, содержащихъ, за исключеніемъ поясне от редакціи, только восточный текстъ.

Цѣна: 3 руб. 15 коп.;—Prix: 7 Mrk.

Продается у коммиссіонеровъ Императорской Академіи Наукъ:

И. И. Глазунова и К. Л. Риккера въ С.-Петербургѣ, **Н. П. Карбасникова** въ С.-Петерб., Москвѣ, Варшавѣ и Вил **Н. Я. Оглоблина** въ С.-Петербургѣ и Кіевѣ, **Н. Киммеля** въ Ригѣ, **Фоссъ (Г. В. Зоргенфрей)** въ Лейпцигѣ, Люз и Комп. въ Лондонѣ.

Commissionnaires de l'Académie Impériale des Sciences:

J. Glasounof et C. Ricker à St.-Pétersbourg, **N. Karbasnikof** à St.-Petersbourg, Moscou, Varsovie et Vilna, **N. Oglob** à St.-Pétersbourg et Kief, **N. Kymmel** à Riga, **Voss' Sortiment (G. W. Sorgenfrey)** à Leipsic, **Luzac & Cie** à Lond